

ISSN 2408-2457

วารสาร

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

Journal of Graduate Studies Review

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phrae Campus

ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2564 vol.7 No.2 July-December 2021

<http://ojs.mcu.ac.th/index.php/JGMP>
<https://www.facebook.com/MCUJGRP>

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มจร วิทยาเขตแพร่

Journal of Graduate Studies Review MCU Phrae Campus

ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2564)

Vol. 7 No. 2 (July – December 2021)

ISSN : 2405-2457

วัตถุประสงค์

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา ศึกษาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้ระบุถึงการอ้างอิง

ที่ปรึกษา

พระธรรมวชิรบัณฑิต,ศ.ดร.
พระสุวรรณเมธาภรณ์,ผศ.
พระราชเขมากร,รศ.ดร.
พระมหาสมบุญ วุฑฒิโกโร,รศ.ดร.
พระเทพวัชรจารย์,รศ.ดร.
พระราชสุตาภรณ์,รศ.ดร.
พระศรีสิทธิมนี,ผศ.
พระครูปริยัติกิตติธำรง,รศ.ดร.

อธิการบดี
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
รองอธิการบดีวิทยาเขตแพร่
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
คณบดีคณะพุทธศาสตร์
คณบดีคณะครุศาสตร์
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์
คณบดีคณะสังคมศาสตร์

บรรณาธิการบริหาร

พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์,ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

พระครูโสภณกิตติบัณฑิต,ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ

พระครูสิทธิขยาภีรัต,ดร.
พระครูโฆสิตสังฆพิทักษ์,ดร.
พระมหาสิทธิชัย ชยสิทธิ,ดร.
ศ.ดร.จ่านงค์ อติวัฒน์สิทธิ์
ผศ.ดร.สมจิต ขอนวงศ์
ผศ.สุพจน์ แก้วไพฑูรย์
พระมหามหวินทร์ ปริสุตโตโม,ผศ.ดร.
ศ.ดร.วัชระ งามจิตระเจริญ
ผศ.ดร.อ้อมจิต แป้นศรี
ดร.สุชาติ เมืองแก้ว
ผศ.ดร.ทีฆา โยธาทักดี
ดร.วิกานดา ไหมเพย
ดร.สมบัติ กันบุตร
ดร.พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

(3)

ผศ.ดร.อุทัย สติมัน	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผศ.ดร.อำนาจ ยอดทอง	มหาวิทยาลัยมหิดล
ดร.ศยามล เจริญรัตน์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ดร.รัชตะ พันธุ์แสง	มหาวิทยาลัยพะเยา
รศ.ดร.โชติ บดีรัฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ดร.พุทธินันท์ บุญเรือง	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
ดร.กฤษฎา นันทเพ็ชร	มหาวิทยาลัยบูรพา
ดร.ชา ศรีเมฆินทร์	มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น

ฝ่ายจัดการ

พระอธิการศักดิ์ดา ฉันทโก,ดร.	พระมหาฐิติพงษ์ วรทสสี	พัฒน์นรี อัฐวงศ์
ธีรวัฒน์ จันทร์จำรัส	นพรัตน์ รัตน์วงศ์	พัชรวรรณ สวัสดิ์

ฝ่ายประสานงาน

พระศักดิ์ธัช ส่วโร,ดร.	พระอนุสรณ์ กิตติวัฒน์,ดร.	พระสมพงษ์ มหาบุญโญ
ดร.ดำเนิน หมายดี	กริช อินเต็ม	มงคล มานพทวี

ฝ่ายกฎหมาย

สุขุม กัณกา

ออกแบบปก

กริช อินเต็ม

กำหนดเผยแพร่

ราย 6 เดือน (ปีละ 2 ฉบับ)
ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน
ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม

เจ้าของ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
111 หมู่ที่ 5 ตำบลแม่คำมี อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ 54000
โทรศัพท์ - โทรสาร 054-646585

(4)

พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัดเมืองแพร่การพิมพ์

36/1 ถนนบ้านใหม่ ตำบลในเวียง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ 54000

โทรศัพท์ 054 - 534234

จำนวนพิมพ์

500 เล่ม

บทบรรณาธิการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ก่อตั้งขึ้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 โดยหลวงปู่พระมหาโพธิวงศาจารย์ (สุจี กตสารมหาเถร) เปิดการจัดการเรียนการสอน ทั้งในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท เป็นแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาและสรรพวิชา ผลิตภัณฑ์ต่อกับใช้สังคมด้วยดีเสมอมา และในวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2565 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาฯ วิทยาเขตแพร่ จะครบวาระ 35 ปี ในการก่อตั้งมหาวิทยาลัย ในนามกองบรรณาธิการวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ จึงร่วมฉลองครบรอบ 35 ปี ให้มหาวิทยาลัยมีความเจริญก้าวหน้าสืบต่อไป อนึ่งวารสารฉบับนี้ได้จัดพิมพ์เป็นปีที่ 7 ฉบับที่ 2 ระหว่างเดือนกรกฎาคม - ธันวาคม 2564 มีนักวิชาการทั้งภายในและภายนอก ได้ส่งบทความมาเป็นจำนวนมากกว่าทุกฉบับที่ผ่านมา กองบรรณาธิการได้มีการคัดเลือกบทความและได้ส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิทำการกลั่นกรองตรวจสอบเพื่อความถูกต้องทุกบทความ มีบทความที่ผ่านการคัดสรรให้ตีพิมพ์ลงในวารสารจำนวน 25 เรื่อง โดยแบ่งเป็นบทความวิจัย 22 เรื่อง บทความทางวิชาการ 2 เรื่อง และบทความปริทรรศน์ 1 เรื่อง เพื่อเป็นการเผยแพร่องค์ความรู้ให้แก่สังคมต่อไป

ในนามของกองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วารสารฉบับนี้จะเป็นเวทีทางวิชาการเพื่อการมีส่วนร่วมในการจุดประกายความคิดหรือต่อยอดความคิด อันจะก่อให้เกิดกระบวนการทัศน์ทางความคิด ที่จะส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ การสร้างสรรค์ การผลิตนวัตกรรมและการพัฒนาเยาวชน ให้เป็นผู้ที่สามารถก้าวทันโลกและทันเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล จึงขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิและทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของวารสารฯ ฉบับนี้ และยินดีรับข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงวารสารให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น แล้วพบกันฉบับต่อไป ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - มิถุนายน 2565

พระครูโสภณกิตติบัณฑิต,ผศ.ดร.

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	(5)

บทความวิจัย : Research Articles

ข้อเสนอเชิงนโยบายการยกระดับผลการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 : POLICY PROPOSALS FOR IMPROVING SCIENCE GRADE OF PRATHOM SUKA 6 SCHOOLS IN THE PHETCHABUN EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE AREA 3	1
--	---

ชุตติมา หงษ์บุญมี : *Chutima Hongboonmee*

การสร้างแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูสำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ โดยใช้มาตรวัดเจตคติแบบนัยจำแนก : THE COSTRUCTION OF TEACHER'S SPIRITUAL MEASUREMENT FOR STUDENTS IN FACULTY OF EDUCATION, UTTARADIT RAJABHAT UNIVERSITY BY USING THE SEMANTIC DIFFERENTIAL	19
--	----

ปริญญา บุญญ์ติ, มานี แสงหิรัญ, ระพินทร์ โพธิ์ศรี :

Parinya Banyat, Manee Sanghirun, Rapin Posrie

ข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมในโรงเรียนประถมศึกษา : กรณีศึกษา จังหวัดอุตรดิตถ์ : A POLICY PROPOSOL OF INCLUSIVE EDUCATION IN ELEMENTARY SCHOOL : A CASE STUDY OF UTTARADIT PROVINCE	33
---	----

พิชราพร มีปิ่น, สุมิตรา โรจนนิตติ :

Picharaporn Meepin, Sumitra Rojananiti

การจัดการองค์ความรู้การป้องกันและเสริมสร้างสุขภาพด้านโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง
ของพระสงฆ์แบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายภาคเหนือ :

KNOWLEDGE MANA GEMENT ABOUT HEATH PROMOTION AND DISEASE
PREVENTION OF NON-COMMUNICABLE DISEASE IN BUDDHISTT MONKS
BY NORTH PARTNERSHIP NETWORKING'S PARTICIPATION

53

พูนทรัพย์ เกตุวีระพงศ์, พระครูปริยัติวารากร, อีรวัดมนั จันทรจำรัส,
สายฝน อินศรีชื่น, เจษฎาภรณ์ อินกำเนิด :

Poonsarp Ketveerapong, PhrukruPariyattivarakorn,

Theerawat Chanruam, Safon Insrichuen, Jesadaporn Inthamnerot

วิเคราะห์เปรียบเทียบสิทธิสัตว์ในมุมมองของพระพุทธศาสนากับกฎหมาย :

A COMPARATIVE ANALYSIS OF ANIMAL RIGHTS IN VIEW POINT
OF BUDDHISM AND LAW

73

ญภัทร์ชวดี พันใจลือ : *Yaphakhrchawadee Pharnchailue*

การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการคิด
เชิงออกแบบสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 :

THE CURRICULUM DEVELOPMENT TO ENHANCE PROBLEM -SOLVING
THINKING USING DESIGN THINKING PROCESS FOR GRADE 5 STUDENTS

87

พัชรพงศ์ ศรีวิชัย, สุจิตรา ปันดี :

Patcharapong Sriwichai, Sujitra Pandee

การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมการเขียนอักษรคันจิโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอน
เน้นความจำร่วมกับเทคนิคมอร์ฟิง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 :

CURRICULUM DEVELOPMENT TO ENHANCE WRITING OF KANJI
CHARACTERS USING MEMORY MODEL AND MORPHING
TECHNIQUES FOR GRADE 11 STUDENTS

100

ภูษมาภรณ์ ยศวงศ์เรือน, เกษทิพย์ ศิริชัยศิลป์ :

Didchamakorn Yodwongruan, Kedthip Sirichaisin

เรื่อง	หน้า
<p>การประเมินผลรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ การสอนภาษาจีน ตามแนวคิดการฝึกหัดทางปัญญา ของนักศึกษาวิชาชีพครู วิชาเอกการสอนภาษาจีน : THE EVALUATION OF AN INSTRUCTIONAL MODEL TO ENHANCE LANGUAGE TEACHING CAPACITY BASED ON COGNITIVE APPRENTICESHIP FOR TEACHER PROFESSIONAL STUDENTS IN CHINESE LANGUAGE TEACHING MAJOR</p>	114
<p>จันทร์จิรา ชัยภมรฤทธิ, เกศราพรรณ พันธุ์ศรีเกตุ คงเจริญ, ลำไย สีหามาตย์, วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์, อติเรก นวลศรี : <i>Janjira Chaipamornrit, Ketsaraphan Punsrigate Khongjaroen, Lumyai Seehamat, Wilaiporn Rittikoop, Adirek Nuansri</i></p>	
<p>ถอดบทเรียนธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ : DECODING THE NATIONAL HEALTH SYSTEM CHARTER</p>	131
<p>มีรันตี พจนสุภาม, ศุภชัย ยาวะประภาส : <i>Miruntee Phojanasuparn, Supachai Yavaprabhas</i></p>	
<p>การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญ โดยใช้เทคนิคการสอน เอส คิว ลี อาร์ ร่วมกับการเขียน แผนภาพโครงเรื่อง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 : THE DEVELOPMENT OF AN ENRICHMENT CURRICULUM ON COMPREHENSIVE READING ABILITY USING SQ4R TEACHING COMPREHENSION CURRICULUM BY USING THE FOR GRADE 2 STUDENTS</p>	145
<p>วิชุดา มาแก้ว, ปริญญาภาส สีทอง : <i>Vichuda Makaeo, Parinyapast Seethong</i></p>	
<p>การออกแบบสื่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะด้านภาษาไทยของเด็กปฐมวัย : LEARNING MATERIALS DESIGN TO PROMOTE THAI LANGUAGE SKILLS OF EARLY CHILDHOOD CHILDREN</p>	159
<p>อังศุมาลิน ทิดตระกูลชัย, อนงค์นารถ ยิ้มช้าง, สุชานาฏ ไชยวรรณ : <i>Aungsumalin Tidtragulchai, Anongnat Yimchang, Suchanad Chaiwanna</i></p>	

เรื่อง	หน้า
<p>การพัฒนาทักษะการเขียนภาษาไทยโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบนิทานภาพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านป่ารวก (คุรุราษฎร์สงเคราะห์) อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย :</p> <p>THE DEVELOPMENT OF THAI LANGUAGE WRITING SKILLS BY USING PICTURE BOOK LEARNING MANAGEMENT PLANS FOR PRATHOMSUKSA 2 STUDENTS AT BAN PARUAK SCHOOL (KHURURATSONGKHRO), MUEANGCHIANGRAI DISTRICT, CHIANG RAI PROVINCE</p> <p>ชลธิชา พลหาชีพ : <i>Chonthicha Palaarcheep</i></p>	170
<p>ผลการใช้กิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชันเพื่อเสริมสร้างการรับรู้ ความสามารถของตนเองและทักษะการตัดสินใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 :</p> <p>EFFECTS OF USING THE GUIDANCE ACTIVITIES APPLIED WITH METACOGNITION STRATAGIES TO ENHANCE SELF - EFFICACY AND DECISION - MAKING SKILLS OF ELEVENTH GRADE STUDENTS</p> <p>จิรภัทร์ ธิปัญญา, ชัยรัตน์ โตศิลา : <i>Chiraphat Thipanya, Chairat Tosila</i></p>	184
<p>การพัฒนาศักยภาพครูในการพัฒนาความสามารถการอ่านออกเขียนได้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และสื่อดิจิทัล :</p> <p>DEVELOPMENT OF THE TEACHER'S POTENTIAL TO IMPROVE THAI LANGUAGE READING AND WRITING OF GRAD 1 STUDENT BY USING PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY AND DIGITAL MEDI</p> <p>กุลิสรา จิตรชญาวณิช : <i>Kulisara Jitchayawanit</i></p>	200
<p>การสร้างชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการพูดในที่ชุมชนของผู้นำนักเรียน โรงเรียนโกวิทจํารงเชียงใหม่ โดยใช้กระบวนการค่ายนักพูด :</p> <p>THE CONSTRUCTION OF EXERCISE PACKAGE DEVELOPING PUBLIC SPEAKING SKILLS OF STUDENT LEADERS OF KOWITTHAMRONG SCHOOL CHIANG MAI BY USING SPEECH CAMP ACTIVITY</p> <p>นรศมล ทุนรัตน์บรรลือ : <i>Narasamon Toonrattanabunlue</i></p>	216

เรื่อง	หน้า
<p>การบริหารงานด้านการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนตามกระบวนการ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 :</p>	
<p>THE PREVENTION AND STUDENT AID MANAGEMENT THROUGH THE STUDENT CARE AND SUPPORT SYSTEM OF SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 35</p>	229
<p>วศินี วรรัตน์, ปณตนนท์ เกียรติประภากุล : <i>Wasinee Wanarat, Panotnon Teanprapakun</i></p>	
<p>รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูง ในการสร้างความสมดุลระหว่างเป้าหมายทางเศรษฐกิจ กับการสร้างความเป็นธรรม และลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดน่าน :</p>	
<p>A GROUP MANAGEMENT MODEL THAT PROMOTES THE DEVELOPMENT OF HIGHLAND COMMUNITIES' ECONOMIES TO BALANCE THE ECONOMIC GOALS AND THE SOCIAL JUSTICE AND SOCIAL INEQUALITY OF ETHNIC GROUPS IN NAN</p>	243
<p>พุทธินันท์ บุญเรือง : <i>Buddhinan Boonruang</i></p>	
<p>กระบวนการฟื้นฟูป่าเมืงน่านเชิงพุทธบูรณาการ :</p>	
<p>THE PROCESS OF FORESTS REHABILITATION IN NAN PROVINCE BASED ON BUDDHIST INTEGRATION</p>	259
<p>เชษฐ์ นิมมาทพัฒน์ : <i>Chet Nimmatapat</i></p>	
<p>ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลักสูตร ครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่ : CASUAL FACTORS INFLUENCING INDUSTRIAL EDUCATION AND TECHNOLOGY STUDENTS ACHIEVEMENT FROM BACHELOR OF SCIENCE IN TECHNICAL EDUCATION, PROGRAM IN INDUSTRIAL, RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY LANNA CHIANGMAI</p>	274
<p>นพรัตน์ เตชะพันธ์รัตนกุล, ปาริชาติ บัวเจริญ, ประภัสสร สมสathan, ปวันรัตน์ บัวเจริญ : <i>Noparat Techapunratanakul, Parichat Buacharoen, Prapatsorn Somsathan, Pawanrat Buochareon</i></p>	

- ผลสัมฤทธิ์หน่วยการเรียนรู้เรื่องสีกับทัศนศิลป์ โดยใช้กระบวนการกลุ่ม
ของนักเรียนที่มีการบกพร่องทางการได้ยิน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ห้องเรียนที่ 1
โรงเรียนโสตศึกษาอนุสารสุนทร อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ :
COLOR AND VISUAL ARTS LEARNING UNIT ACHIEVEMENT BY USING
GROUP PROCESS OF HEARING IMPAIRMENT STUDENTS IN GRADE 6
ROOM 1 AT ANUSAN SUNTHON SCHOOL FOR THE DEAF IN MUEANG
DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE 291
รังสิมันต์ ปุณณะวิทย์, อำนาจ จันทร์แป้น :
Rangsiman Puranawit, Amnat chanpan
- การพัฒนาบอร์ดเกมด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนระดับประถมศึกษา :
DEVELOPMENT OF BOARD GAME VIA COOPERATIVE LEARNING
USING PROBLEM BASED LEARNING TO ENHANCE
PRATHOMMASUKSA STUDENTS' CRITICAL THINKING 303
วชรพร ใจวงศ์ก้อน : *Wacharaporn Jaiwongkon, Kanitkan Pankaew*
- การพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์แบบบูรณาการการเรียนกับการทำงาน
โดยการเรียนรู้แบบร่วมกันเพื่อส่งเสริมทักษะการทำงานเป็นทีมของนักศึกษา
ระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง :
DEVELOPMENT OF WORK INTEGRATED LEARNING ONLINE TO ENHANCE
TEAMWORK SKILLS USING COLLABORATIVE LEARNING FOR DIPLOMA
PROGRAM'S STUDENTS 318
ปวีณา เครือจันทะ, กิตติยา พลอดแก้ว :
Paveena Kruachanta, Kittiya Plodkaew

เรื่อง	หน้า
บทความวิชาการ : Articles	
พระเจ้าฟ้าไต้ : มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอำเภอลอง จังหวัดแพร่ : PHRACHAOPHRATO : INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE OF LANNA LOCAL MDCHANIC	331
พระมหาสิทธิชัย ชยสิทธิ, พระอนุสรณ์ กิตติวัฒนโณ, อภิชา สุขจีน : <i>Phramaha Sittichai jayasitti, Phraanusorn Kittiwanno, Aphicha Sukjeen</i>	
การพัฒนาภาวะผู้นำสู่การเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน : LEADERSHIP DEVELOPMENT FOR SUSTAINABLE CHANGE	346
พระธงชัย วชิรญาโณ (พิชัย) : <i>PhraThongchai Vachirayano (Pichai)</i>	
บทความปริทรรศน์ : Review article	
ถอดบทเรียนโครงการพัฒนารูปแบบพหุภาคี บนพื้นที่ที่มีความหลากหลาย เชิงภูมิศาสตร์และชาติพันธุ์ : THE LESSON FROM MULTILATERAL MODEL DEVELOPMENT PROJECT ON AN AREA OF GEOGRAPHICAL AND ETHNOGRAPHIC DIVERSITY	359
วิกานดา ใหม่เพย, ประไพพรรณ ก้าวเกษม, กอบลาภ อารีศรีสม : <i>Vikanda Maifaey, Praphaiphon Kaewkasem, Koblap Areesrisom</i>	
คำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์บทความ	375
รูปแบบการเขียนบทความ	385

ข้อเสนอเชิงนโยบายการยกระดับผลการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3*

POLICY PROPOSALS FOR IMPROVING SCIENCE GRADE OF
PRATHOM SUKA 6 SCHOOLS IN THE PHETCHABUN EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE AREA 3

ชุตินา หงษ์บุญมี, Chutima Hongboonmee
สาขาวิจัยและประเมินผลเพื่อพัฒนาการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
Research and Evaluation for Educational Development
Uttaradit Rajabpat University

E-mail : Chutima242505@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 2) เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 3) เพื่อพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายการยกระดับผลการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 4) เพื่อตรวจสอบข้อเสนอเชิงนโยบายการยกระดับผลการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 จำนวน 2,416 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 458 คน ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน จำนวน

* Received 14 June 2021; Revised 2 December 2021; Accepted 3 December 2021

127 คน ครูผู้สอนจำนวน 331 คน คัดเลือกได้ใช้ตารางเครจรีและเมอร์แกน (Krejcie, K.V. and Mogan, D.W., 1970) ใช้วิธีแบบผลसानวิธี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบการตรวจสอบความถูกต้อง การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมาย การวิเคราะห์ข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจะใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อหาค่าสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน ที่รุนแรงมากถึงมากที่สุด คือ เนื้อหาสาระในหลักสูตรวิทยาศาสตร์ค่อนข้างเป็นนามธรรมไม่เป็นรูปธรรมที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงและความสนใจของนักเรียน 2) ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์มากที่สุดมี 7 ด้าน ดังนี้ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านครูผู้สอน ด้านนักเรียน ด้านสื่อ ด้านการประเมินผล ด้านบริหารจัดการ ด้านผู้ปกครอง ส่งผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมากที่สุด 3) พัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายขึ้น 7 ด้าน และมีขั้นทำข้อเสนอเชิงนโยบาย ระดับเขตพื้นที่ เช่น จัดอบรมครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง วิธีการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ และการจัดทำแผนการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ เชื่อมโยงกับปัญหาในชุมชนและความสนใจของนักเรียน และจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นบูรณาการกับสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สร้างความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในท้องถิ่น ระดับโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน ประชุมครูทั้งโรงเรียนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงดีขึ้น และจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นบูรณาการกับสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และ 4) ผลการตรวจสอบของข้อเสนอเชิงนโยบายการยกระดับผลการเรียนวิทยาศาสตร์ ประโยชน์ระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้ระดับมาก ความเหมาะสมระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : ข้อเสนอเชิงนโยบาย, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน,
วิชาวิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

Abstract

The objectives of this article were 1) to study current condition and problems of teaching science subjects grade of prathom suka 6 Schools in the Phetchabun educational Service Area Office Area 3, 2) to study the causal factors influencing the important of academic achievement in science subjects grade of Prathom Suka 6 Schools in the Phetchabun Educational Service Area Office Area 3, 3) to develop a policy proposal to raise the level of science grade of Prathom Suka 6 Schools in the Phetchabun Educational Service Area Office Area 3 and 4) to examine policy proposals for enhancing science grade of Prathom Suka 6 Schools in the Phetchabun Educational Service Area Office Area 3. The population were 2,416 persons in the Administration and science teachers in the Phetchabun Educational Service Area 3 A sample were 458 people consisted of 127 school administrators, 331 teachers. The selection used the Crazy and Morgan tables. Research tools were questionnaires, interviews, Validation Form Data analysis and interpretation. Quantitative analysis used computer program to determine statistics percentage, mean (\bar{x}) and standard deviation (SD)

The results showed that 1) the current condition and problems of teaching science grade of prathom suka 6 Schools in the Phetchabun educational Service Area Office Area 3. based on the opinions of teachers, were the most extreme : the material in the science curriculum was quite abstract, not concrete linked to real life and student interests, 2) the causal factors the influenced the most successful levels were as follows : Curriculum Teaching, students, media, evaluation, management, parental aspects This has resulted in the achievements of students, 3) Developed 7 policy proposals And have a process for making policy proposals Area level, such as Organizing a training for science teachers prathom suka 6 on Science Teaching Methods and preparation science learning plans Connect to community issues and interest and create a local curriculum interests. And create a local curriculum influenced with the subject of science learning Build partnerships with local universities School administrators have a meeting for teachers throughout the school. And create a

local curriculum influenced with the subject of learning science. 4) Examination results of policy proposals for enhancing scientific grades Benefit Highest High Sufficiency High appropriate

Keywords : Policy Proposals, Learning Achievement,
Science Subject Prathomsuka 6

บทนำ

การจัดการศึกษาของไทยที่ผ่านมายังไม่บรรลุเป้าหมายตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โดยเฉพาะด้านคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน มีแนวโน้มที่ลดต่ำลง (ชัยยุทธ์ ศิริสุทธ์, 2552, น. 73; วิทยากร เชียงกุล, 2550, น. 79) มีหลักฐานต่าง ๆ สะท้อนให้สังคมไทยเห็นมาอย่างต่อเนื่องถึงคุณภาพการศึกษาของไทยที่ต่ำ เห็นมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งที่เป็นการสำรวจโดยองค์กรระหว่าง ประเทศ และการประเมิน โดยองค์กรภายในประเทศ เช่น การศึกษาขององค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economics Co-operation and Development : OECD) ที่รู้จักกันในชื่อของ PISA (Programme for International Students Assessment) พบว่า นักเรียนไทยที่จัดได้ว่ามีความรู้วิทยาศาสตร์อยู่ในระดับสูงมีเพียง ร้อยละ 1 เท่านั้นเอง ซึ่งคงจะ ได้แก่ นักเรียนที่ไปชนะเลิศการแข่งขันโอลิมปิกวิชาการสาขาต่าง ๆ จากการวิเคราะห์ปัญหาที่เป็น เหตุผลของการปฏิรูปการศึกษาครั้งแรกของคณะกรรมการปฏิรูประบบบริหารการศึกษา ในกระทรวงศึกษาธิการมีปัญหาสำคัญ 2 ด้าน ได้แก่ ปัญหาการบริหารจัดการและปัญหา คุณภาพการจัดการศึกษา โดยเฉพาะปัญหาด้านการบริหารจัดการพบว่ามีปัญหาการรวม ศูนย์อำนาจไว้ในส่วนกลาง การขาดเอกภาพในการบริหารจัดการด้านนโยบาย เนื่องจาก นโยบายมีหลายระดับยากต่อการนำไปปฏิบัติ และขาดการพัฒนานโยบายอย่างเป็นระบบและ ต่อเนื่อง (เอกชัย กี่สุขพันธ์ ัฒนรส มาลากุล ณ อยุธยา และ สุภัฏญา ทองนาค, 2553, น. 43-44) และอาจมีสาเหตุมาจากการนานโยบายไปสู่การปฏิบัติไม่ประสบผลสำเร็จ ดังคำกล่าวของ วรเดช จันทรรศ (2551, น. 34-39) ที่กล่าวว่า นโยบายเมื่อถูกกำหนดขึ้นมาแล้ว สิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อมากก็คือ การนำนโยบายนั้นไปสู่ภาคปฏิบัติให้บังเกิดผล แต่ในอดีตหรือจากบทเรียนหรือประสบการณ์ที่ผ่านมาปรากฏว่านโยบายแผนงานหรือโครงการ ยุทธศาสตร์ ไม่สามารถพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้ตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการที่เกี่ยวกับ วิทยาศาสตร์และการพัฒนาวิทยาศาสตร์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ในปี 2562 มีจำนวนโรงเรียน 190 โรงเรียน มีผู้บริหาร 190 คน ครูจำนวน 2,226 คน มีจำนวนนักเรียน 19,542 คน ผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 19,542 คน แบ่งเป็น 4 อำเภอ 1. อำเภอวิเชียรบุรี มีโรงเรียน 63 โรงเรียน 2. อำเภอศรีเทพมีโรงเรียน 38 โรงเรียน 3. อำเภอบึงสามพัน มีโรงเรียน 31 โรงเรียน และ 4. อำเภอหนองไผ่ มีโรงเรียน 58 โรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 3 จึงได้มีการวางแผนพัฒนาคุณภาพของนักเรียนเพื่อยกระดับการเรียนรู้คุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนจัดดำเนินการจัดสอบทางการศึกษาระดับชาติ (O-NET) เพื่อให้ดำเนินการสอบบรรลุผลตามวัตถุประสงค์เปรียบเทียบผลการประเมินทางการศึกษาระดับประเทศ (O-NET) ภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 3 วิชาวิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 - มัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2561 ผลการประเมินทางการศึกษาระดับประเทศ (O-NET) วิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลการประเมินทางการศึกษาระดับประเทศค่าเฉลี่ยร้อยละ 38.83 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติค่าเฉลี่ยร้อยละ 36.43 ซึ่งผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติไม่ถึงร้อยละ 50 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2558, น. 16)

ผู้วิจัยสนใจในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มขึ้นจึงได้ทำการศึกษาเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการยกระดับผลการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 3 ระดับประถมศึกษาประสบความสำเร็จต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 3
2. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
3. เพื่อพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายการยกระดับผลการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 3

4. เพื่อตรวจสอบข้อเสนอเชิงนโยบายการยกระดับผลการเรียนวิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ข้อเสนอเชิงนโยบายการยกระดับผลการเรียนวิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 190 คน ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 จำนวน 2,416 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 458 คน ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 127 คน ครูผู้สอนจำนวน 331 คน คัดเลือกได้ใช้ตารางเครจรีและเมอร์แกน (Krejcie, K.V. and Mogan, D.W., 1970) ใช้วิธีแบบผสมวิธี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แบบสอบถาม สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยใช้แบบสอบถามสำหรับผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ที่สอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2) แบบสัมภาษณ์ ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยใช้แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจะใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อหาค่าสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3) ยกร่างข้อเสนอเชิงนโยบายการยกระดับผลการเรียนวิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยใช้แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ที่สอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พัฒนาข้อมูลขึ้นเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายการยกระดับผลการเรียนวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

4) ตรวจสอบข้อเสนอเชิงนโยบายการยกระดับผลการเรียนวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยการตรวจการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) มีผู้ทรงคุณวุฒิ 12 คน มีปัญหาทั้งหมด 7 ด้าน ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านครูผู้สอน ด้านนักเรียน ด้านสื่อ ด้านประเมินผล ด้านบริหารจัดการ ด้านผู้ปกครอง และผลการตรวจสอบจากการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) โดยตรวจสอบตามแนวมาตรฐานของการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, อ้างถึงใน ศิริชัย กาญจนวาสี, 2554, น. 178-180) 4 หมวด คือ 1) การใช้ประโยชน์ (Utility) 2) ความเป็นไปได้ (Feasibility) 3) ความเหมาะสม (Propriety) และ 4) ความถูกต้อง (Accuracy) มีการแปลผลความคิดเห็นจากค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์ตามแนวทางของเบสท์ (Best, 1981, p. 182) คือ ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด 3.50-4.49 หมายถึง เห็นด้วยมาก 2.50-3.49 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง 1.50-2.49 หมายถึง เห็นด้วยน้อย 1.00-1.49 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

5) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

6) การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2559 ถึง เดือน มีนาคม พ.ศ. 2560

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย ตอนที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน คือ ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่าปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ที่รุนแรงมากที่สุด คือ เนื้อหาสาระในหลักสูตรวิทยาศาสตร์ ค่อนข้างเป็นนามธรรม ไม่เป็นรูปธรรมที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงและความสนใจ ของนักเรียน (61.7% , $p=0.004$) ปัญหาด้านนักเรียนที่รุนแรงมากที่สุด คือ นักเรียนมองไม่เห็นความสำคัญของวิชาวิทยาศาสตร์ (71.8% , $p=0.015$) ปัญหาด้านสื่อ ที่รุนแรงมากที่สุด คือ ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ไม่สมบูรณ์ ไม่สามารถใช้ประกอบการสอนได้จริง (รวม 99.1% , $p=0.019$) ปัญหาประเมินผลที่รุนแรงมากที่สุด คือ ครูประเมินผลโดยเน้นความจำ ไม่ประเมินความสามารถในการคิดวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ เป็นปัญหามากในการจัดการเรียนการสอน (63.4% , $p=0.036$)

ปัญหาด้านบริหารจัดการ ที่รุนแรงมากที่สุด คือ ผู้บริหารไม่มีความเป็นผู้นำทางวิชาการ (42.6%, $p=0.246$) ปัญหาด้านผู้ปกครอง ที่รุนแรงมากที่สุด คือ ผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญของการเรียนวิทยาศาสตร์ (30.4% , $p=0.067$) ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ปัญหาด้านครูผู้สอน ที่รุนแรงมากที่สุด คือ ครูไม่แสวงหาความรู้และเทคนิคใหม่ ๆ เพื่อปรับปรุงการสอน วิทยาศาสตร์ที่น่าสนใจยิ่งขึ้น (100.0%) $p= 0.603$) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ที่รุนแรงมากที่สุด คือ นักเรียนไม่ได้รับการกระตุ้น ขยายแนวความคิดไปสู่เข้าใจความเข้าใจประเด็นทางวิทยาศาสตร์ที่เรียนอย่างลึกซึ้ง (50.9% , $p=0.020$) ปัญหาด้านนักเรียน ที่รุนแรงมากที่สุด คือ นักเรียนมองไม่เห็นความสำคัญของวิชาวิทยาศาสตร์ (87.0% , $p= 0.838$) ปัญหาด้านประเมินผล ที่รุนแรงมากที่สุด คือ วิธีประเมินผลไม่หลากหลายไม่เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคล (100.0%) ปัญหาด้านผู้ปกครอง ที่รุนแรงมากที่สุด คือ ผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญของการเรียนวิทยาศาสตร์ (76.8% , $p=0.390$)

ผลการวิจัย ตอนที่ 2 พบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 มี 7 ด้าน คือ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านครูผู้สอน ด้านนักเรียน ด้านสื่อ ด้านประเมินผล ด้านบริหารจัดการ ด้านผู้ปกครอง

ผลการวิจัย ตอนที่ 3 พบว่า ข้อเสนอเชิงนโยบายการยกระดับผลการเรียนวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 แบ่งออกเป็น 2 ระดับ ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับโรงเรียน ทั้ง 7 ด้าน

1. ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ขึ้นทำข้อเสนอเชิงนโยบายฯ
 - ระดับเขตพื้นที่

1) จัดอบรมครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง วิธีการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ และการจัดทำแผนการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ เชื่อมโยงกับปัญหาในชุมชนและความสนใจของนักเรียน และจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นบูรณาการกับสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

2) สร้างความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในท้องถิ่นเพื่อจัดครูวิทยาศาสตร์มาสอนวิชาวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนที่ไม่มีเอกวิทยาศาสตร์

3) กำหนดนโยบายการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์และทักษะพื้นฐานที่ถูกต้อง

4) จัดให้มีการแข่งขันโรงเรียนที่เป็นต้นแบบการสอนวิทยาศาสตร์

5) ส่งเสริมสนับสนุนการประกวดครูดีเด่นการสอนกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เพื่อเป็นตัวอย่างในการสอนวิทยาศาสตร์

6) ทางเขตพื้นที่จัดต้องออกคำสั่งให้ศึกษานิเทศก์ออกนิเทศการสอนกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ แนะนำ ชี้นำ กระตุ้นให้ครูและผู้บริหารโรงเรียน ตระหนักและมีทักษะในการบริหารและจัดการเรียนการสอนได้ถูกต้อง

- ระดับโรงเรียน

1) ผู้บริหารโรงเรียนประชุมครูทั้งโรงเรียนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงดีขึ้น และจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นบูรณาการกับสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

2) ส่งเสริมครูผู้สอนวิทยาศาสตร์การกระตุ้นให้คิดค้น แนวคิดใหม่ ๆ ทางวิทยาศาสตร์

3) ผู้บริหารนิเทศการสอนวิทยาศาสตร์ให้คำแนะนำการสอน วิธีการสอนสนับสนุนการสอนวิทยาศาสตร์

4) โรงเรียนไม่มีครูวิทยาศาสตร์ จัดตั้งศูนย์เครือข่ายการกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เพื่อช่วยเหลือกันทางการสอนวิทยาศาสตร์

5) ผู้บริหารโรงเรียนประสานงานกันศูนย์พัฒนาวิชาการกลุ่มโรงเรียนจัดตั้งเครือข่ายศูนย์วิชาการกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

2. ด้านครูผู้สอน ข้อเสนอเชิงนโยบายฯ

- ระดับเขตพื้นที่การศึกษา

1) จัดการแข่งขันทางวิชาการกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เช่น โครงการวิทยาศาสตร์ทุกระดับชั้น จัดวันวิทยาศาสตร์ เข้าค่ายวิทยาศาสตร์ทั้งครูผู้สอนและนักเรียน

2) จัดอบรมเรื่องเทคนิคใหม่ ๆ และการสอนวิทยาศาสตร์เพื่อปรับปรุงสอนวิทยาศาสตร์

3) จัดตั้งเครือข่ายครูวิทยาศาสตร์ เพื่อช่วยเหลือโรงเรียนที่ไม่มีครูผู้สอนวิทยาศาสตร์

4) ผู้บริหารโรงเรียนตั้งศูนย์พัฒนาวิชาการจัดเข้าค่ายวิทยาศาสตร์ทั้งครูผู้สอนและนักเรียน

5) ศึกษานิเทศก์ติดตามการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์

- ระดับโรงเรียน

1) ผู้บริหารโรงเรียนติดตามผลที่อบรมเรื่องเทคนิคใหม่ ๆ และการสอนวิทยาศาสตร์เพื่อปรับปรุงสอนวิทยาศาสตร์

2) ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้นำทางวิชาการโดยการใช้เทคโนโลยีประกอบการสอน

3) ผู้บริหารโรงเรียนพัฒนาครูผู้สอนกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์

4) ผู้บริหารโรงเรียนตั้งศูนย์พัฒนาวิชาการจัดเข้าค่ายวิทยาศาสตร์ทั้งครูผู้สอนและนักเรียน

5) ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เช่น ใช้เทคโนโลยีมาช่วยพัฒนาการสอนวิทยาศาสตร์

3. ด้านนักเรียนชั้นทำข้อเสนอเชิงนโยบายฯ

- ระดับเขตพื้นที่การศึกษา

1) จัดมีการแข่งขันด้านทักษะปฏิบัติของนักเรียน เช่น การทำของใช้จากวัสดุท้องถิ่นนำมาในงานวิทยาศาสตร์ โครงการวิทยาศาสตร์ การเข้าค่ายวิทยาศาสตร์ นักประดิษฐ์น้อย เพื่อนักเรียนเห็นความสำคัญของวิชาวิทยาศาสตร์

2) ส่งเสริมสนับสนุนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เช่น จัดนิทรรศการผลงานครูผู้สอนและผลงานนักเรียนให้ทางโรงเรียนเข้าร่วมงาน

3) จัดอบรมครูผู้สอนวิทยาศาสตร์และนักเรียน ด้วยวิธีการสอนแบบ STEM

ระดับโรงเรียน

1) ผู้บริหารโรงเรียนจัดห้องวิทยาศาสตร์ เพื่อนักเรียนเข้าไปเรียนและได้ฝึกทักษะปฏิบัติ

2) ผู้บริหารโรงเรียนนิเทศการสอนของครูผู้สอนวิทยาศาสตร์

3) ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมโครงการวิทยาศาสตร์ จัดกิจกรรมสัปดาห์วิทยาศาสตร์ภายในโรงเรียน

4. ด้านสื่อ ข้อเสนอเชิงนโยบายฯ

- ระดับเขตพื้นที่การศึกษา

1) เพิ่มงบประมาณในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ อุปกรณ์สื่อการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แบบเรียนวิทยาศาสตร์ สร้างห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ สามารถใช้ประกอบการสอนได้จริง

2) จัดอบรมครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ เรื่อง การผลิตสื่อการเรียนการสอน และการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์

3) ศึกษานิเทศก์นิเทศครูผู้สอนวิทยาศาสตร์

4) กำหนดนโยบายในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

5) กำหนดนโยบายจัดตั้งเครือข่ายศูนย์พัฒนาวิชาการกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ประจำศูนย์เพื่อช่วยเหลือโรงเรียนที่ขาดครูวิทยาศาสตร์

- ระดับโรงเรียน

1) ผู้บริหารโรงเรียนประชุมครูทั้งศูนย์พัฒนาการจัดตั้งเครือข่ายศูนย์พัฒนาวิชาการกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

2) ผู้บริหารโรงเรียนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน และจัดหาอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

3) ผู้บริหารโรงเรียนนิเทศครูผู้สอนวิทยาศาสตร์

4) ผู้บริหารโรงเรียนประชุมครูทั้งโรงเรียนเพื่อจัดทำหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

5) ผู้บริหารโรงเรียนสร้างแรงจูงใจเห็นความสำคัญแบบเรียนวิทยาศาสตร์

5. ด้านประเมินผล ข้อเสนอเชิงนโยบายฯ

- ระดับเขตพื้นที่การศึกษา

1) จัดอบรมผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ เรื่อง การสร้างเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผล

2) ศึกษาวิเคราะห์ออกติดตามผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนวิทยาศาสตร์เข้ารับการอบรม เรื่อง การสร้างเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผล

- ระดับโรงเรียน

1) ผู้บริหารโรงเรียนประชุมครูทั้งโรงเรียนให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่อง การสร้างเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินผลกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

2) ผู้บริหารโรงเรียนนิเทศครูผู้สอนวิทยาศาสตร์

6. ด้านบริหารจัดการ ข้อเสนอเชิงนโยบายฯ

- ระดับเขตพื้นที่การศึกษา

1) จัดอบรมผู้บริหารโรงเรียน เรื่อง ผู้บริหารเป็นผู้นำทางวิชาการ

2) จัดสื่อและเทคโนโลยีเพื่อมอบให้แต่ละโรงเรียนใช้ประกอบการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์

- ระดับโรงเรียน

- 1) ผู้บริหารโรงเรียนประชุมครูทั้งโรงเรียนให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่อง สื่อและเทคโนโลยี เพื่อมอบให้แต่ละโรงเรียนใช้ประกอบการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์
- 2) ผู้บริหารโรงเรียนนิเทศงานวิชาการและครูผู้สอนวิทยาศาสตร์

7. ด้านผู้ปกครอง ข้อเสนอเชิงนโยบายฯ

- ระดับเขตพื้นที่การศึกษา

- 1) ประชุมผู้บริหารโรงเรียน เรื่อง ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการเรียนวิทยาศาสตร์
- 2) ศึกษานิเทศก์นิเทศผู้บริหารโรงเรียนโรงเรียน และครูวิทยาศาสตร์

- ระดับโรงเรียน

- 1) ผู้บริหารโรงเรียนประชุมผู้ปกครองทั้งโรงเรียน และครูสอนแต่ละสาระการเรียนรู้ ได้นำเสนอเนื้อหาสาระวิชาวิทยาศาสตร์
- 2) จัดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมกับกิจกรรม

ผลการวิจัย ตอนที่ 4 พบว่า การตรวจสอบของข้อเสนอเชิงนโยบายการยกระดับผลการเรียนวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ดังนี้ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านครูผู้สอน ด้านนักเรียน ด้านสื่อ ด้านประเมินผล ด้านบริหารจัดการ ด้านผู้ปกครอง พบว่า ผลการตรวจสอบ ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับโรงเรียน ผลการตรวจสอบด้านความเป็นประโยชน์ระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้ระดับมาก ความเหมาะสมระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้ ตอนที่ 1 ผลการวิจัยที่ค้นพบ สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนที่รุนแรงมากถึงมากที่สุด คือ เนื้อหาสาระในหลักสูตรวิทยาศาสตร์ค่อนข้างเป็นนามธรรมไม่เป็นรูปธรรมที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงและความสนใจของนักเรียน เนื้อหาสาระในหลักสูตรวิทยาศาสตร์แต่ละโรงเรียนมีความสำคัญมากเป็นแนวทางการปฏิบัติการสอน ทั้งนี้ อาจใช้เชื่อมโยงกับชีวิตจริงเนื้อหา มาก ความเป็นนามธรรมจึงมีผลทำให้นักเรียนขาดความสนใจและส่งผลให้การฝึกฝนในด้านต่าง ๆ ของนักเรียนไม่ได้รับการกระตุ้นให้คิดค้นแนวคิดใหม่ ๆ

ทางวิทยาศาสตร์ นักเรียนไม่ได้รับการกระตุ้นให้คิดขยายแนวความคิดไปสู่ความเข้าใจประเด็นทางวิทยาศาสตร์ที่เรียน ตามความคิดเห็นของผู้ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ที่รุนแรงมากถึงมากที่สุด ครูไม่แสวงหาความรู้และเทคนิคใหม่ ๆ เพื่อปรับปรุงการสอนวิทยาศาสตร์ให้น่าสนใจยิ่งขึ้น ปัญหาด้านครูสำคัญมากโดยเฉพาะในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 มีเอกวิทยาศาสตร์ แต่ไม่สามารถสอนตามวิชาเอกได้จึงส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ต่ำมาก และขาดประสบการณ์ในการสอนต่างก็มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิควิธีการสอนวิทยาศาสตร์แบบต่าง ๆ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกับนโยบายการเรียนรู้สาระที่เกี่ยวกับเรื่องนโยบายการเรียนรู้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ซึ่งสอดคล้องกับ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น. 30) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรแต่ละระดับ และให้สถานศึกษาชั้นพื้นฐานจัดทำสาระของหลักสูตรที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครอบครัวชุมชน หลักสูตรต้องมีลักษณะหลากหลายตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ โดยสาระของหลักสูตรทั้งด้านวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) ได้กำหนดให้แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) เป็นแผนยุทธศาสตร์ระยะยาว 15 ปี นโยบายที่ 3 พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ เร่งปรับกระบวนการเรียนการสอน เพื่อยกระดับคุณภาพมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนการผลิตและพัฒนากำลังแก้ปัญหาขาดแคลนครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาโดยเน้นพื้นที่และกลุ่มสาระ พัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

ตอนที่ 2 ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 พบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์มากที่สุดมี 7 ด้าน ดังนี้ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านครูผู้สอน ด้านนักเรียน ด้านสื่อ ด้านการประเมินผล ด้านบริหารจัดการ ด้านผู้ปกครอง ส่งผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ได้มุ่งหวังให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิทยาศาสตร์ ที่เน้นการเชื่อมโยงความรู้กับกระบวนการ มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ โดยใช้กระบวนการในการสืบเสาะหาความรู้ และแก้ปัญหาที่หลากหลายให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทุกขั้นตอน มีการทำกิจกรรมด้วยการลงมือปฏิบัติจริงอย่างหลากหลาย เหมาะสมกับระดับชั้นและพัฒนาสื่อเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับ Ojeda (2004, pp. 166-168) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการใช้เกมในการจัดการเรียนการสอนกับใช้วิธีเทคนิคการสอนแบบเดิม ๆ โดยได้นำเกมเข้ามาใช้ลักษณะของการจัดการเรียนการสอนเน้นการทำงานและการสอนวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาการเรียนเปรียบเทียบการใช้เกมในการจัดการเรียนการสอนกับใช้วิธีเทคนิคการสอนแบบเดิม ๆ ใช้วิธีสื่อสารร่วมกันโดยใช้ภาษาสเปน

เบื้องต้น พบว่า ผู้เรียนที่ได้เรียนรู้และเล่นเกมคำศัพท์จะมีแรงจูงใจในการเรียนมากกว่าผู้เรียนที่เรียนแบบเดิม ๆ ซึ่งการใช้เกมสร้างบรรยากาศอันพึงประสงค์ในการเรียนการสอน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอเชิงนโยบายการยกระดับผลการเรียนวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 แบ่งออกเป็น 2 ระดับ ระดับเขตพื้นที่ และระดับโรงเรียน ทั้ง 7 ด้าน ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท) (2558, น. 29) มียุทธศาสตร์ในการพัฒนาผู้เรียนการยกระดับการพัฒนาหลักสูตร สื่อ และกระบวนการจัดการเรียนรู้ ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่ใช้ง่าย ต้องการให้มีหลักสูตรสื่อและเครื่องมือจัดการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี ครบถ้วนด้านครูผู้สอน นับว่าเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนานักเรียนให้มีทักษะปฏิบัติความรู้ ซึ่งสอดคล้อง ประชุม รอดประเสริฐ (2547, น. 36-41) กล่าวว่า การจำแนกสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำหนดนโยบายในเรื่องการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเพื่อตอบสนองนโยบายของของกระทรวงศึกษาธิการในด้านการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาว่า “เร่งรัดการยกระดับผลสัมฤทธิ์การเรียนของนักเรียนในทุกกลุ่มสาระ โดยเน้นให้ครูผู้สอนจัดระบบข้อมูลและโครงการช่วยเหลือเด็กกลุ่มอ่อนในกลุ่มสาระที่รับผิดชอบเป็นรายคน รวมทั้งให้ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบนิเทศช่วยเหลือสนับสนุนและติดตามผล” ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) ได้กำหนดให้แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) เป็นแผนยุทธศาสตร์ระยะยาว 15 ปี นโยบายที่ 3 พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับยุทธศาสตร์ เร่งปรับกระบวนการเรียนการสอนเพื่อยกระดับคุณภาพมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนการผลิตและพัฒนากำลังแก้ปัญหาขาดแคลนครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาโดยเน้นพื้นที่และกลุ่มสาระ พัฒนาคูคณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ด้านนักเรียนซึ่งสอดคล้องกับ ฉลาด จันทรมสมบัติ โฉมทัย อุดมบุญญานุกาญจันทร สงศรม และคณะ (2560, น. 112-113) ได้ศึกษาการพัฒนานวัตกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อ 1) การสร้างและกำหนดเป้าหมายความสำเร็จการพัฒนานวัตกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา 2) พัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางด้านการเรียน ด้านสื่อ ด้านประเมินผล ด้านบริหารจัดการ

ตอนที่ 4 การตรวจสอบของข้อเสนอเชิงนโยบายการยกระดับผลการเรียนวิทยาศาสตร์
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์
เขต 3 ดังนี้

ข้อเสนอเชิงนโยบายการยกระดับผลการเรียนวิทยาศาสตร์ ด้านหลักสูตรและ
การจัดการเรียนการสอน ด้านครูผู้สอน ด้านนักเรียน ด้านสื่อ ด้านการประเมินผล ด้านบริหาร
จัดการ ด้านผู้ปกครอง พบว่า ผลการตรวจสอบ ระดับเขตพื้นที่ และระดับโรงเรียน ผลการ
ตรวจสอบ ประโยชน์ระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้ระดับมาก ความเหมาะสมระดับมากที่สุด
ซึ่งสอดคล้อง สันติสุข ภูศรีโสม (2554, น. 145) ได้ศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อยกระดับ
คุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2
วัตถุประสงค์เพื่อร่างวิเคราะห์ ปรับปรุง และนำเสนอข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนางาน
วิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 เป็นการจัดทำร่างข้อเสนอ
เชิงนโยบาย ใช้ข้อมูลจาก 1) การศึกษาเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก
ผู้ทรงคุณวุฒิ 3) การศึกษา 3 พหุกรณี และ 4) การวิเคราะห์เอกสาร สำหรับขั้นตอนที่ 2
การพัฒนาตรวจสอบร่างข้อเสนอเชิงนโยบายจากข้อมูลที่สังเคราะห์ได้จากผลการวิจัย
ในขั้นตอนที่ 1 ตามเกณฑ์ความสอดคล้องเหมาะสม เป็นประโยชน์และเป็นไปได้ โดย 1) การ
สนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 2) การสนทนากลุ่มเป้าหมาย และ 3) การประชาพิจารณ์กลุ่มผู้มีส่วน
ได้ส่วนเสียตรวจสอบร่างข้อเสนอเชิงนโยบายจากข้อมูลที่สังเคราะห์ได้จากผลการวิจัย
ในขั้นตอนที่ 1 ตามเกณฑ์

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ)
 - 1) กำหนดแนวทางหรือนโยบายการยกระดับผลการเรียนวิทยาศาสตร์ให้
ครอบคลุมประเด็นปัญหาทั้ง 7 ด้าน ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านครูผู้สอน
ด้านนักเรียน ด้านสื่อ ด้านประเมินผล ด้านบริหารจัดการ ด้านผู้ปกครอง
 - 2) กำหนดนโยบายให้โรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียน มีเอกวิทยาศาสตร์ ตามสัดส่วน
นักเรียนให้เหมาะสมและเพียงพอ
 - 3) จัดสรรงบประมาณด้านสื่อ พัฒนาครูวิทยาศาสตร์ให้มีโอกาสศึกษาต่อ และ
การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นคุณภาพทั้งครูและนักเรียน
 - 4) กำหนดนโยบายการเรียนการสอนกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์และแนวทางการสอน
ให้ครูวิทยาศาสตร์จะต้องปรับการเรียนการสอนเชื่อมโยงกับชุมชน

2. ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (สพป)
 - 1) สร้างความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยเรื่อง จัดอบรมครูวิทยาศาสตร์เชิงปฏิบัติการ เช่น ด้านการเรียนการสอนและการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน
 - 2) จัดครูวิทยาศาสตร์ ให้มีในโรงเรียนประถมศึกษา 1-3 อย่างน้อย 1 คน ประถมศึกษา 4-6 อย่างน้อย 1 คน
 - 3) ส่งเสริมการจัดตั้งเครือข่ายครูวิทยาศาสตร์ ให้มีในกลุ่มโรงเรียนเพื่อช่วยเหลือทางด้านวิชาการ
 - 4) ส่งเสริมการพัฒนาครูวิทยาศาสตร์ในการได้ศึกษาในระดับที่สูงขึ้น
3. ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อโรงเรียน
 - 1) ผู้บริหารโรงเรียนนิเทศการเรียนการสอนของครูวิทยาศาสตร์
 - 2) แต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาที่มาจากผู้นำชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะมีความเข้าใจในปัญหาของโรงเรียนและร่วมแก้ไขได้ตรงประเด็น
 - 3) จัดทำหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และพัฒนาครูวิทยาศาสตร์
 - 4) จัดกิจกรรม และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

- 1) พัฒนาครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์เพิ่มพูนความรู้ทางวิทยาศาสตร์ให้รู้ถึงความเข้าใจพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์
- 2) พัฒนานักเรียนให้สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน แก้ปัญหา สร้างสรรค์ และสามารถเชื่อมโยงความรู้ทางวิทยาศาสตร์ได้
- 3) พัฒนาระบบบริหารจัดการเรียนการสอน สื่อสาร ความสามารถในการตัดสินใจ เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมในการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2560 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2545. กรุงเทพมหานคร : ครุสภา.
- ฉลาด จันทรมบัติ, โฉมทัย อุดมบุญญานภาพ และจรูญรัตน์ ส่งศรี. (2560). การพัฒนานวัตกรรม ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชัยยุทธ์ ศิริสุทธิ. (2552). การพัฒนากลยุทธ์การยกระดับคุณภาพการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : เนติกุลการพิมพ์.
- วิทยากร เชียงกุล. (2550). รายงานสภาวะการศึกษาไทยกับการแก้ไขปัญหาการปฏิรูปการศึกษาเป็นระบบ. กรุงเทพฯ : ทิพย์วิสุทธิ.
- วรเดช จันทรศร. (2551). ทฤษฎีการน่านโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สมาคมนักวิจัยมหาวิทยาลัยไทย.
- ประชุม รอดประเสริฐ. (2547). นโยบายและการวางแผนหลักการทฤษฎี. พิมพ์ครั้งที่ 8. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ระพินทร์ โพธิ์ศรี. (2557). การวิจัยการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4 อุดรดิตต์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตต์.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2554). ทฤษฎีการประเมิน พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2558). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 2561-2560. กรุงเทพฯ : ครุสภา.
- สันติสุข ภูศรีโสม. (2554). ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3. (2562). ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร. เรียกใช้เมื่อ 4 ธันวาคม 2564 จาก https://data.bopp-obee.info>emis>index_area.

เอกชัย กี่สุขพันธ์, ปิ่นรส มาลากุล ณ อยุธยา และ สุกัญญา ทองนาค. (2553). การบริหาร
จัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Ojeda, F. A. (2004). The Role Word Games in Second Language Aedagagy,
Motvation, and Ludic Tasks. Doctor of Philosophy, University of Florida.

การสร้างแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูสำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ โดยใช้มาตรวัดเจตคติแบบนัยจำแนก*
THE COSTRUCTION OF TEACHER'S SPIRITUAL MEASUREMENT
FOR STUDENTS IN FACULTY OF EDUCATION, UTTARADIT RAJABHAT
UNIVERSITY BY USING THE SEMANTIC DIFFERENTIAL

ปริญญา บัญญัติ, Parinya Banyat
มานี แสงหิรัญ, Manee Sanghirun
ระพินทร์ โพธิ์ศรี, Rapin Posrie
สาขาวิจัยและประเมินเพื่อพัฒนาการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
Research and Evaluation for Educational Development
Uttaradit Rajabhat University
E-mail : parinya.ban@uru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อสร้างแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูสำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ โดยใช้มาตรวัดเจตคติแบบนัยจำแนก 2) เพื่อทดสอบความสอดคล้องของโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และ 3) เพื่อแปลผลคะแนนจิตวิญญาณความเป็นครูสำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มประชากร ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ จำนวน 3,224 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่ลงทะเบียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 458 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูสำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ โดยใช้มาตรวัดเจตคติแบบนัยจำแนก การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

* Received 5 July 2021; Revised 2 December 2021; Accepted 3 December 2021

(CFA) ค่าอำนาจจำแนก (r) วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (r_{tt}) และการแปลผลคะแนนโดยการแปลงคะแนนดิบให้อยู่ในรูปของคะแนนมาตรฐานเก้า (Stanine)

ผลการวิจัย วัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูสำหรับนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ โดยใช้มาตรวัดเจตคติแบบนัยจำแนก ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบหลัก 20 องค์ประกอบย่อย 79 ตัวบ่งชี้ จำแนกเป็น ความผูกพันระหว่างครูกับศิษย์ มี 2 องค์ประกอบย่อย 8 ตัวบ่งชี้ ความรักและศรัทธาในวิชาชีพ มี 2 องค์ประกอบย่อย 10 ตัวบ่งชี้ การมีจิตวิทยาในการสอน มี 3 องค์ประกอบย่อย 13 ตัวบ่งชี้ การเป็นแบบอย่างที่ดี มี 3 องค์ประกอบย่อย 12 ตัวบ่งชี้ การมีคุณธรรมและจริยธรรม มี 4 องค์ประกอบย่อย 13 ตัวบ่งชี้ การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ มี 3 องค์ประกอบย่อย 11 ตัวบ่งชี้ และการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีความเป็นกัลยาณมิตร มี 3 องค์ประกอบย่อย 12 ตัวบ่งชี้ โดยผ่านการประเมินคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 ค่าความเชื่อมั่น มีค่าเท่ากับ 0.881, 0.927, 0.913, 0.918, 0.899, 0.928 และ 0.936 ตามลำดับ ค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 0.431 - 0.757 วัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การวิเคราะห์โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยัน ทั้ง 7 องค์ประกอบหลัก มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบแต่ละตัวมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเกิน 0.30 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกตัว ส่วนวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่าการแปลผลคะแนนจิตวิญญาณความเป็นครูสำหรับนักศึกษา คณะครุศาสตร์นักศึกษาส่วนใหญ่มีจิตวิญญาณความเป็นครูสูง

คำสำคัญ : จิตวิญญาณ, แบบวัดจิตวิญญาณ, การสร้างแบบวัด

Abstract

The purposes of this article were 1) to construct teacher's spiritual measurement for students studying in faculty of Education, Uttaradit Rajabhat university by using semantic differential; 2) investigate model consistency applying confirmatory factor analysis : CFA; and 3) interpret teacher's spirituality scores of students. The population used in this quantitative study was 3,224 undergraduate students studying in faculty of Education, Uttaradit Rajabhat university in academic year 2020. The sample selected by stratified random sampling method was 458 undergraduate students registered in the second semester in 2020. The instruments used were teacher's spiritual measurement

using semantic differential. Confirmatory factor analysis, discrimination index (r), reliability(r_{tt}), and converting raw score to stanine were the parameters used for statistical analysis.

The findings revealed that teacher's spiritual measurement consisted of 7 main factors, 20 factors, and 79 indicators: interaction between teacher and students consisted of 2 factors and 8 indicators, love and faith in teaching profession consisted of 2 factors and 10 indicators, using educational psychology consisted of 3 factors and 13 indicators, being student's role model consisted of 3 factors and 12 indicators, following moral and ethical principles consisted of 4 factors and 13 indicators, practices based on roles and duties consisted of 3 factors and 11 indicators, and having human relation skills consisted of 3 factors and 12 indicators. The index of item-objective congruence (IOC) of the measurement was between 0.60-1.00 while the reliability was 0.881, 0.927, 0.913, 0.918, 0.899, 0.928, and 0.936 respectively. The discrimination was between 0.413 - 0.757. The model was valid and well fitted to empirical data. The factor loading for all aspects was over 0.30 and the indicators were statistically significant at 0.05. According to the interpretation of teacher's spirituality scores, the teacher's spirituality of students studying in faculty of Education was at a high level.

Keywords : Spirituality, Spirituality Scale, Development Test

บทนำ

ครูเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้เรียน คุณลักษณะของครูต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้มากขึ้นมีความเป็นครูมืออาชีพ มีความสามารถและศักยภาพสูงเป็นผู้ที่ใช้นวัตกรรมการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้ผลด้วยการเรียนรู้ตามที่ต้องการและเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียนในการเข้าสู่โลกของการทำงาน ครูควรเป็นผู้รักในวิชาชีพครู มีชีวิตที่เรียบง่ายและมีจิตวิญญาณความเป็นครู (สุรียา ฮ่องเสนาะ, 2557, น. 1) จิตวิญญาณความเป็นครู เป็นคุณลักษณะที่แสดงซึ่งพฤติกรรมเป็นที่ประจักษ์ นำชื่นชมและเป็นที่ยอมรับในการปฏิบัติหน้าที่ครูทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการด้วยคุณธรรม จริยธรรม และความปรารถนาดี มีความ

เข้าใจที่จะพัฒนาศิษย์ตามศักยภาพพร้อมกับตระหนักถึงการพัฒนาอย่างองค์รวม ด้วยความจริงใจ เสียสละใฝ่รู้ ค้นคว้า สร้างสรรค์ ถ่ายทอด ปลุกฝัง และเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม ซึ่งมีความสอดคล้องกับคุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ ดังที่ ธีรวัฒน์ เลื่อนฤทธิ์ (2552, น. 12) กล่าวคือ ครูต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ พัฒนาตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ทันเหตุการณ์ รักและศรัทธาในวิชาชีพครู มีความเสียสละ มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์และสังคมมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตลอดจนมีการส่งเสริมและพัฒนาศิลปวัฒนธรรม มีความอดทนรับผิดชอบต่อหน้าที่เอาใจใส่ต่อศิษย์ มีความขยันหมั่นเพียร รักความยุติธรรม และดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย ดังนั้น การพัฒนาให้ผู้ประกอบวิชาชีพครู และนักศึกษาครูในสถาบันผลิตครูมีจิตวิญญาณความเป็นครูจะเป็นส่วนที่มีความสำคัญให้การประกอบวิชาชีพครูมีความสมบูรณ์ในการพัฒนาศิษย์ และเป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา

ปัญหาทางด้านจิตวิญญาณความเป็นครูเป็นปัญหาที่แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนของสถาบันการผลิตครูคือมหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งเป็นปณิธานในการจัดการศึกษาอันแน่วแน่มุ่งพัฒนาท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดิน ปัจจุบันมหาวิทยาลัยราชภัฏหลายแห่งปิดรับนักศึกษาสายครูจำนวนมาก นักศึกษาส่วนใหญ่ขาดความศรัทธาในวิชาชีพครูรวมทั้งอุดมการณ์ของความเป็นครูอย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ มานี แสงหิรัญ และคณะ (2554) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนักศึกษาในการเลือกเข้าเรียนในคณะ ครุศาสตร์ โดยปัจจัยแรกมีความคิดเห็นว่าอาชีพครูเป็นอาชีพที่มีสวัสดิการต่าง ๆ ที่น่าสนใจ ปัจจัยที่สองเลือกเรียนครูเพราะตามใจผู้ปกครอง ปัจจัยที่สาม เลือกเรียนครูเพราะคิดว่าครูเป็นอาชีพที่มีความมั่นคง และปัจจัยที่นักศึกษาเลือกลำดับสุดท้ายในการเข้าศึกษาคณะครุศาสตร์หรือสายครู คือ รักศรัทธาในวิชาชีพครูและมุ่งมั่นที่จะประกอบอาชีพครู เป็นปัญหาวิกฤติทางการศึกษาที่สำคัญยังไม่ได้รับการแก้ไขจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครูอย่างเป็นรูปธรรมประสบความสำเร็จ

เครื่องมือที่ใช้วัดเป็นสิ่งสำคัญและเป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพ ซึ่งเครื่องมือวัดสมรรถนะทางการศึกษาและจิตวิทยาเป็นการวัดคุณลักษณะภายในของมนุษย์ซึ่งเป็นสิ่งที่สังเกตไม่ได้โดยตรง แต่มีความสำคัญและจำเป็นต้องศึกษา เพราะว่าคุณลักษณะภายในส่งผลหรือมีอิทธิพลการแสดงออกทางพฤติกรรมภายนอกของบุคคล (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2552, น. 25-26) ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษามาตรวัดนัยจำแนกที่พัฒนาโดย Charles Osgood เป็นเครื่องมือวัดความหมายของสิ่งเร้า ทฤษฎีนี้เน้นการศึกษาความหมายของสิ่งเร้าเป็นสำคัญ วิธีการวัดความหมายในสิ่งเร้าต่าง ๆ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อทดสอบทฤษฎี Osgood จึงทำการพัฒนาเทคนิคนัยจำแนกขึ้นมาเป็นวิธีวัดความหมาย การวัดความหมายของคำหรือมโนทัศน์นั้น Osgood มุ่งวัดความหมายตามการรู้หรือความหมายเชิงปริยาย (Connotative

Meaning) ของสิ่งเร้าที่กำหนด ณ จุดต่าง ๆ ที่อยู่ในกลุ่มของภาษา (Semantic Space) ต่อมาได้ นำเทคนิคนี้มาปรับมาใช้เป็นเครื่องมือวัดทัศนคติ (สุชีรา ภัทรายุทธวรรณ์, 2548, น. 159-160)

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสร้างแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ โดยใช้มาตรวัดเจตคติแบบ นัยจำแนก เพื่อใช้ในการศึกษาระดับจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ แล้วนำข้อมูลไปเป็นแนวทางในการพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูสำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ โดยใช้มาตรวัดเจตคติแบบนัยจำแนก
2. เพื่อทดสอบความสอดคล้องของโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของจิตวิญญาณ ความเป็นครูสำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ โดยใช้มาตรวัดเจตคติแบบนัยจำแนก ที่สร้างขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์
3. เพื่อแปลผลคะแนนจิตวิญญาณความเป็นครูสำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การสร้างแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูสำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ โดยใช้มาตรวัดเจตคติแบบนัยจำแนก ครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู โดยใช้มาตรวัดเจตคติแบบนัยจำแนก ตามแนวคิดและทฤษฎีของออสกู๊ด (Osgood) เป็นมาตรวัด 7 ช่วง
2. ศึกษานิยาม แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตวิญญาณ ความเป็นครู
3. เขียนนิยามศัพท์เฉพาะและนิยามปฏิบัติการตามคุณลักษณะที่จะวัดจิตวิญญาณ ความเป็นครู โดยใช้มาตรวัดเจตคติแบบนัยจำแนก ตามแนวคิดของออสกู๊ด (Osgood) เป็นมาตรวัดประเมินค่าที่ให้ผู้ตอบแสดงความรู้สึก/การปฏิบัติต่อประเด็นที่สอบถามแบบสองทาง (ทางบวกและทางลบ) โดยพิจารณาจากคำคุณศัพท์ที่มีลักษณะตรงข้ามกัน แบ่งระดับการวัด ออกเป็น 7 ช่วง มีคะแนนตั้งแต่ 1 ถึง 7 คะแนน

4. ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญทางการสอนวิชาชีพครูจำนวน 3 คน ด้านการสอนจิตวิทยา 1 คน และด้านภาษาไทย 1 คน

5. เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 458 คน

6. วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกของเครื่องมือเป็นรายข้อ โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

7. วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α) ของครอนบัค (Cronbach)

8. วิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA)

9. แปลผลคะแนนโดยการแปลงคะแนนดิบให้อยู่ในรูปของคะแนนมาตรฐานเก้า (Stanine)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรได้แก่นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ จำนวน 3,224 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ลงทะเบียนในภาคเรียนที่ 2/2563 จำนวน 458 คน จากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ ประสานกับประธานหลักสูตร จำนวน 20 หลักสูตร ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัยได้แก่ แบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูสำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ โดยใช้มาตรวัดเจตคติแบบนัยจำแนก ที่สร้างตามแนวคิดและทฤษฎีของออสกู๊ด (Osgood) เป็นมาตรวัด 7 ช่วง ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบหลัก 20 องค์ประกอบย่อย 79 ตัวบ่งชี้

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 458 คน นำผลการทดสอบ มาหาค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่น (r_{tt}) โดยใช้โปรแกรม SPSS พบว่ามีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.431 - 0.757 และค่าความเชื่อมั่น (r_{tt}) มีค่าเท่ากับ 0.881, 0.927, 0.913, 0.918, 0.899, 0.928 และ 0.936 ตามลำดับ วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

(CFA) และการแปลผลคะแนนโดยการแปลงคะแนนดิบให้อยู่ในรูปของคะแนนมาตรฐานเก๋า (Stanine)

ผลการวิจัย

1. การสร้างแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูสำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ โดยใช้มาตรวัดเจตคติแบบนัยจำแนก ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามกรอบแนวคิดการวิจัยการพัฒนาตัวบ่งชี้จิตวิญญาณความเป็นครู ของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (อมรรัตน์ แก่นสาร, 2558) ได้แบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูสำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ โดยใช้มาตรวัดเจตคติแบบนัยจำแนก ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบหลัก 23 องค์ประกอบย่อย 150 ตัวบ่งชี้ จำแนกเป็น ความผูกพันระหว่างครูกับศิษย์ มี 2 องค์ประกอบย่อย 18 ตัวบ่งชี้ ความรักและศรัทธาในวิชาชีพ มี 3 องค์ประกอบย่อย 22 ตัวบ่งชี้ การมีจิตวิทยาในการสอน มี 5 องค์ประกอบย่อย 25 ตัวบ่งชี้ การเป็นแบบอย่างที่ดี มี 3 องค์ประกอบย่อย 23 ตัวบ่งชี้ การมีคุณธรรมและจริยธรรม มี 4 องค์ประกอบย่อย 22 ตัวบ่งชี้ การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ มี 3 องค์ประกอบย่อย 21 ตัวบ่งชี้ การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีความเป็นกัลยาณมิตร มี 3 องค์ประกอบย่อย 19 ตัวบ่งชี้ โดยผ่านการประเมินคุณภาพขั้นต้นจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ผู้วิจัยตัดและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญคงเหลือ 7 องค์ประกอบหลัก 20 องค์ประกอบย่อย 79 ตัวบ่งชี้ จำแนกเป็น องค์ประกอบที่ 1 ความผูกพันระหว่างครูกับศิษย์มี 2 องค์ประกอบย่อย 8 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 2 ความรักและศรัทธาในวิชาชีพ มี 2 องค์ประกอบย่อย 10 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 3 การมีจิตวิทยาในการสอน มี 3 องค์ประกอบย่อย 13 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 4 การเป็นแบบอย่างที่ดี มี 3 องค์ประกอบย่อย 12 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 5 การมีคุณธรรมและจริยธรรม มี 4 องค์ประกอบย่อย 13 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 6 การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ มี 3 องค์ประกอบย่อย 11 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบที่ 7 การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีความเป็นกัลยาณมิตร มี 3 องค์ประกอบย่อย 12 ตัวบ่งชี้ มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.431 - 0.757 และค่าความเชื่อมั่น (r_{tt}) มีค่าเท่ากับ 0.881, 0.927, 0.913, 0.918, 0.899, 0.928 และ 0.936 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของจิตวิญญาณความเป็นครูสำหรับนักศึกษาคณะ ครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ โดยใช้มาตรวัดเจตคติแบบนัยจำแนก ที่สร้างขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า ทั้ง 7 องค์ประกอบหลักมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตัวบ่งชี้องค์ประกอบแต่ละตัวมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเกิน 0.30 และมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกตัว เมื่อพิจารณาค่าความสอดคล้องของแต่ละองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบความผูกพันระหว่างครูกับศิษย์ มีค่า $\chi^2 = 23.58$, $df=15$, $P\text{-value}=0.072$, $RMSEA=0.035$ ความรักและศรัทธาในวิชาชีพ มีค่า $\chi^2 = 30.19$, $df=23$, $P\text{-value}=0.144$, $RMSEA=0.026$ การมีจิตวิทยาในการสอน มีค่า $\chi^2 = 68.77$, $df=53$, $P\text{-value}=0.071$, $RMSEA=0.025$ การเป็นแบบอย่างที่ดี มีค่า $\chi^2 = 75.35$, $df=58$, $P\text{-value} = 0.062$, $RMSEA=0.026$ การมีคุณธรรมและจริยธรรม มีค่า $\chi^2 = 73.85$, $df=61$, $P\text{-value}=0.125$, $RMSEA=0.021$ การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ มีค่า $\chi^2 = 43.67$, $df=32$, $P\text{-value}=0.081$, $RMSEA=0.028$ การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีความเป็นกัลยาณมิตร มีค่า $\chi^2 = 49.86$, $df=38$, $P\text{-value}=0.094$, $RMSEA=0.026$ แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี

3. การแปลผลคะแนนจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ผู้วิจัยสร้างเกณฑ์ปกติด้วยระบบคะแนนมาตรฐานเก้า (Stanine Score System) ซึ่งเป็นคะแนนมาตรฐานชนิดหนึ่งมีคะแนนอยู่ระหว่าง 1 ถึง 9 ที่แปลงรูปมาจาก คะแนนดิบที่มีการกระจายเป็นโค้งปกติ มีค่าเพียง 9 ตัว (Standard nine point) คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 5 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประมาณ 2 คะแนน แต่ละ สเตโน (Stanine) จะถูกกำหนดตาม อัตราส่วนร้อยละของการแจกแจงพื้นที่โค้งปกติ ได้แก่ 4% 7% 12% 17% 20% 17% 12% 7% 4% ตามลำดับ (ระพีพันธ์ โพธิ์ศรี, 2560, น. 189 – 190) ผู้วิจัยจึงนำคะแนนเต็มของแบบวัด ซึ่งมีคะแนนเต็ม 7 คะแนน มาคำนวณตามอัตราส่วนร้อยละของการแจกแจงพื้นที่โค้งปกติแล้วแปล ความหมายเป็นระดับจิตวิญญาณความเป็นครู 9 ระดับ สามารถนำคะแนนเฉลี่ยของคะแนนดิบเป็น รายบุคคล สาขาวิชา หรือของคณะ เทียบกับเกณฑ์ปกติการวัดจิตวิญญาณความเป็นครูด้วยคะแนน มาตรฐานเก้า ดังปรากฏผลตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การแปลผลคะแนนเฉลี่ยการวัดจิตวิญญาณความเป็นครูสำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ จำแนกตามสาขาวิชา

สาขาวิชา	คะแนนเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ Stanine	ระดับจิตวิญญาณความเป็นครู
พลศึกษา	6.63	0.43	8	มีจิตวิญญาณความเป็นครูสูงมาก
นาฏศิลป์	6.59	0.27	8	มีจิตวิญญาณความเป็นครูสูงมาก
ปฐมวัย	6.48	0.42	7	มีจิตวิญญาณความเป็นครูสูง
อุตสาหกรรมศิลป์	6.48	0.33	7	มีจิตวิญญาณความเป็นครูสูง
ชีววิทยา	6.41	0.39	7	มีจิตวิญญาณความเป็นครูสูง
เคมี	6.38	0.45	7	มีจิตวิญญาณความเป็นครูสูง
ประถมศึกษา	6.37	0.41	7	มีจิตวิญญาณความเป็นครูสูง

สาขาวิชา	คะแนนเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ Stanine	ระดับจิตวิญญาณความเป็นครู
ภาษาไทย	6.35	0.56	7	มีจิตวิญญาณความเป็นครูสูง
ดนตรี	6.34	0.73	7	มีจิตวิญญาณความเป็นครูสูง
วิทยาศาสตร์ทั่วไป	6.30	0.45	7	มีจิตวิญญาณความเป็นครูสูง
จิตวิทยา	6.28	0.23	7	มีจิตวิญญาณความเป็นครูสูง
เกษตรศาสตร์	6.18	0.50	7	มีจิตวิญญาณความเป็นครูสูง
ฟิสิกส์	6.12	0.54	7	มีจิตวิญญาณความเป็นครูสูง
สังคมศึกษา	6.10	0.45	7	มีจิตวิญญาณความเป็นครูสูง
คอมพิวเตอร์	6.03	0.33	7	มีจิตวิญญาณความเป็นครูสูง
เทคโนโลยีฯ	6.01	0.67	7	มีจิตวิญญาณความเป็นครูสูง
ภาษาเกาหลี	5.98	0.80	7	มีจิตวิญญาณความเป็นครูสูง
ภาษาจีน	5.94	0.94	6	มีจิตวิญญาณความเป็นครูค่อนข้างสูง
ภาษาอังกฤษ	5.94	0.73	6	มีจิตวิญญาณความเป็นครูค่อนข้างสูง
คณิตศาสตร์	5.60	1.04	6	มีจิตวิญญาณความเป็นครูค่อนข้างสูง

จากตารางที่ 1 พบว่า สาขาวิชาที่มี Stanine ระดับ 8 จิตวิญญาณความเป็นครูสูงมาก ได้แก่ สาขาวิชาพลศึกษา และนาฏศิลป์ ได้แก่ สาขาวิชาที่มี Stanine ระดับ 7 จิตวิญญาณความเป็นครูสูง ปฐมวัย อุตสาหกรรมศิลป์ ชีววิทยา เคมี ประถมศึกษา ภาษาไทย ดนตรี วิทยาศาสตร์ทั่วไป จิตวิทยาและการแนะแนว เกษตรศาสตร์ ฟิสิกส์ สังคมศึกษา คอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และภาษาเกาหลี ส่วนสาขาวิชาที่มี Stanine ระดับ 6 จิตวิญญาณความเป็นครูค่อนข้างสูง ได้แก่ ภาษาจีน ภาษาอังกฤษ และคณิตศาสตร์

อภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 สร้างแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูสำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ โดยใช้มาตรวัดเจตคติแบบนัยจำแนก ตามแนวคิดของออสกู๊ด (Osgood) เป็นมาตรวัดประเมินค่าที่ให้ผู้ตอบแสดงความรู้สึก/การปฏิบัติต่อประเด็นที่สอบถามแบบสองทาง (ทางบวกและทางลบ) โดยพิจารณาจากคำคุณศัพท์ที่มีลักษณะตรงข้ามกัน แบ่งระดับการวัดออกเป็น 7 ช่วง มีคะแนนตั้งแต่ 1 ถึง 7 คะแนน โดยใช้กรอบแนวคิดการวิจัยของ อมรรรัตน์ แก่นสาร (2558) ซึ่งได้พัฒนาตัวบ่งชี้จิตวิญญาณความเป็นครู โดยมีการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จึงได้องค์ประกอบของแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู 7 องค์ประกอบหลัก 20 องค์ประกอบย่อย 79 ตัวบ่งชี้ จำแนกเป็น องค์ประกอบที่ 1 ความผูกพันระหว่างครูกับศิษย์ มี 2 องค์ประกอบย่อย 8 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 2 ความรักและศรัทธาในวิชาชีพ มี 2 องค์ประกอบย่อย 10 ตัวบ่งชี้

องค์ประกอบที่ 3 การมีจิตวิทยาในการสอน มี 3 องค์ประกอบย่อย 13 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 4 การเป็นแบบอย่างที่ดี มี 3 องค์ประกอบย่อย 12 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 5 การมีคุณธรรมและจริยธรรม มี 4 องค์ประกอบย่อย 13 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 6 การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ มี 3 องค์ประกอบย่อย 11 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบที่ 7 การมีมนุษยสัมพันธ์ ที่ดีและมีความเป็นกัลยาณมิตร มี 3 องค์ประกอบย่อย 12 ตัวบ่งชี้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับเอกสารงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง แนวคิดของนักการศึกษาคุณลักษณะของครูดี และคุณลักษณะของครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครู ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ความผูกพันระหว่างครูกับศิษย์ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ รักและเมตตาต่อศิษย์ และการพัฒนาชีวิตศิษย์ให้มีความก้าวหน้า มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้งนี้เนื่องจาก การให้ความรักและเมตตาต่อศิษย์เป็นคุณธรรม จริยธรรมที่ครูควรปฏิบัติ และการที่ครูทุ่มเทความรู้ กำลังกายและกำลังใจเพื่อทำให้ศิษย์มีความรู้ คุณธรรม นิสัย ทศนคติ และพฤติกรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จก้าวหน้าในการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับ วิไล ตั้งจิตสมคิด (2544) สรุปไว้ว่า 1) เอาใจใส่ช่วยเหลือศิษย์ และ 2) ส่งเสริมให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนของศิษย์ทั้งต่อหน้าและลับหลังเพื่อให้ศิษย์เกิดความภาคภูมิใจ สอดคล้องกับ ชีรศักดิ์ อัครบวร (2544) ได้สรุปว่า การอบรม สั่งสอน ฝึกฝนทักษะและนิสัยที่ถูกต้องดีงามให้เกิดแก่ศิษย์ความรักใคร่ ปรารถนาให้ศิษย์มีความสุขและคิดทำประโยชน์ให้เกิดแก่ศิษย์

องค์ประกอบที่ 2 ความรักและศรัทธาในวิชาชีพ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ การรักษาชื่อเสียงวิชาชีพ และการพัฒนาวิชาชีพ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้งนี้เนื่องจาก การมีความรู้สึกดีต่อวิชาชีพ มีความเลื่อมใสภาคภูมิใจ ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพอย่างเคร่งครัด การแสดงออกถึงการยกย่องเชิดชูเกียรติแห่งวิชาชีพครู และศึกษาค้นคว้า เพิ่มพูนความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับ ชีรศักดิ์ อัครบวร (2544, น. 93) กล่าวว่า ครูต้องมีความเลื่อมใสต่อวิชาชีพ เห็นคุณค่าวิชาชีพต่อตนเอง ต่อมนุษย์และต่อสังคม สอดคล้องกับ วิไล ตั้งจิตสมคิด (2544) สรุปไว้ว่า 1) ปกป้องศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ 2) ยกย่องและเชิดชูเกียรติผู้ที่มีผลงานทางวิชาชีพ 3) ร่วมมือและส่งเสริมให้มีการพัฒนาตามมาตรฐานวิชาชีพ

องค์ประกอบที่ 3 การมีจิตวิทยาในการสอน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของศิษย์ การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนได้ดี และการเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้งนี้เนื่องจาก การมีพฤติกรรมที่แสดงถึงการยอมรับในความแตกต่างของศิษย์แต่ละคนในด้านร่างกาย สติปัญญา สังคมและสิ่งแวดล้อม แสดงถึงการจัดสภาพแวดล้อมและการปกครองชั้นเรียนอย่างเหมาะสมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของศิษย์ และการมีชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในชุมชนหรือสังคมได้อย่าง

สร้างสรรค์และมีความสุข สอดคล้องกับ กิตติเชษฐ์ ธนาพรชัยพงษ์ (2548) ได้ศึกษาการรับรู้ และความคิดเห็นของนายทหารสัญญาบัตรกองทัพเรือต่อการปฏิรูปกองทัพเรือ พบว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของบุคคลประกอบด้วย 1) ด้านร่างกาย ถ้าบุคคลมีอวัยวะที่สมบูรณ์จะสามารถรับรู้ได้ดีกว่า 2) ด้านสติปัญญา บุคคลจะรับรู้สิ่งเร้าได้ดีและถูกต้องจะต้องอาศัยสมรรถภาพทางสมองเป็นสำคัญ 3) ด้านประสบการณ์เดิม และ 4) สิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับ กรมสามัญ (2542) สรุปไว้ว่า 1) การจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมสื่อการเรียนให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ 2) สามารถจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา 3) การจัดห้องเรียนให้ถูกสุขลักษณะ เก็บอุปกรณ์เรียบร้อย

องค์ประกอบที่ 4 การเป็นแบบอย่างที่ดี ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ บุคลิกภาพที่ดี การมีกิริยา วาจา สุภาพเรียบร้อย และการมีสุขภาพกายและจิตใจที่สมบูรณ์ แข็งแรง มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้งนี้เนื่องจาก การมีพฤติกรรมมีบุคลิกภาพที่ดี เป็นลักษณะทางร่างกายและลักษณะทางจิตใจของครูที่สามารถสร้างความประทับใจและความศรัทธาให้เกิดกับผู้พบเห็น แสดงถึงการมีมารยาทที่ดีงาม มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีความสุภาพอ่อนโยน และดูแลรักษาสุขภาพให้สมบูรณ์แข็งแรง ปราศจากโรคภัย สอดคล้องกับ อีร์ศักดิ์ อัครบวร (2544) ได้กล่าวสรุปว่า ครูที่มีบุคลิกภาพที่ดี ประกอบด้วย การมีรูปร่างท่าทางดี แต่งกายสุภาพ เรียบร้อยถูกกาลเทศะ มีน้ำเสียงชัดเจน สอดคล้องกับ วิไล ตั้งจิตสมคิด (2554) สรุปว่า 1) สุขภาพทางกาย ได้แก่ การรักษาความสะอาดร่างกาย มีสุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรง ปราศจากโรคภัย รู้จักป้องกันโรคติดต่อ การงดเว้นจากสิ่งเสพติด 2) สุขภาพทางจิต ได้แก่ การทำจิตใจให้เบิกบาน ควบคุมอารมณ์ได้ รู้จักยับยั้งชั่งใจ สดชื่นมีชีวิตชีวา และมีอารมณ์มั่นคง

องค์ประกอบที่ 5 การมีคุณธรรมและจริยธรรม ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ ความซื่อสัตย์ สุจริต ความอดทนอดกลั้น ความรับผิดชอบ และการยึดมั่นปฏิบัติในคุณงามความดี มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้งนี้ เนื่องจากเป็นพฤติกรรมของครูที่แสดงถึงการปฏิบัติหน้าที่ที่ไม่คดโกงหรือไม่ลำเอียงทั้งต่อตนเองและผู้อื่น มีความอดทน ไม่ย่อท้อ รู้จักหน้าที่ของตนเองและปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และไม่ประพฤติดนไปในทางเสื่อม และการละเว้นจากอบายมุขทั้งปวง สอดคล้องกับ อีร์ศักดิ์ อัครบวร (2544, น. 91) กล่าวว่า 1) การอดทนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่ประสบ และ 2) มีความหนักแน่น ยังสอดคล้องกับ ประไพ สิทธิเลิศ (2542, น. 54) กล่าวว่า ครูต้องมีความมุ่งมั่นในการสอน

องค์ประกอบที่ 6 การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การมีความรู้ในหลักสูตรเนื้อหาวิชาที่สอน การถ่ายทอดความรู้ตามหลักวิชาการ และการอบรมสั่งสอนศิษย์ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้งนี้เนื่องจาก การมีความรู้ในหลักสูตรและเนื้อหาที่สอนอย่างแม่นยำ สามารถจัดทำแผนการสอน จัดกิจกรรมการเรียน

การสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประเมินผลศิษย์ได้อย่างถูกต้อง และการอธิบายเนื้อหาโดยใช้ภาษาและการสื่อสารที่เหมาะสม ชัดเจน สอดคล้องกับ จรุงญ ขาวสีจาน (2542, น. 15) กล่าวว่า ครูผู้สอนต้องมีความรู้ในเรื่องหลักสูตรและเนื้อหาในการสอน สอดคล้องกับ วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร (2553) สรุปว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และ วิไล ตั้งจิตสมคิด (2554) สรุปไว้ว่า 1) ครูสามารถประยุกต์ใช้เทคนิคการสอนต่าง ๆ 2) สามารถใช้ภาษาในการสื่อสาร 3) พัฒนาให้ศิษย์รู้เรื่องต่าง ๆ ของชุมชน 4) สอนจากเรื่องง่ายไปหายาก และ 5) มีทักษะการสอน

องค์ประกอบที่ 7 การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีความเป็นกัลยาณมิตร ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การสร้างความสัมพันธ์อันดีและร่วมมือกับชุมชน การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และการร่วมมือกับทางราชการเพื่อพัฒนาชุมชน มีความสอดคล้องกับ ข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้งนี้เนื่องจาก การประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและหน่วยงานอื่นช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพื่อประโยชน์ของศิษย์และประชาชนส่งผลให้เกิดความร่วมมือกันทำงานสำเร็จ สอดคล้องกับ พรรณอร อุชุกภาพ (2547, น. 7) กล่าวว่า การสร้างความสัมพันธ์อันดีและความร่วมมือกับชุมชน คือ มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนและสามารถเป็นผู้นำชุมชนได้ ซึ่งสอดคล้องกับ อิศักดิ์ อัครบวร (2544, น. 72) กล่าวว่า 1) ร่วมมือกับผู้ปกครองแก้ปัญหาต่าง ๆ ของศิษย์ 2) เป็นผู้นำชุมชนและช่วยเหลือกิจกรรมของสังคม 3) การช่วยเหลือกิจกรรมสาธารณประโยชน์ และ 4) ช่วยเหลือชุมชนในทางสร้างสรรค์

วัตถุประสงค์ที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี มีองค์ประกอบจิตวิญญาณความเป็นครู ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบหลัก คือ มีความผูกพันระหว่างครูกับศิษย์ ความรักและศรัทธาในวิชาชีพ การมีจิตวิทยาในการสอน การเป็นแบบอย่างที่ดี การมีคุณธรรมและจริยธรรม การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีความเป็นกัลยาณมิตร ตัวบ่งชี้องค์ประกอบแต่ละตัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเกิน 0.30 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกตัว สอดคล้องกับ นงลักษณ์ วิรัชชัย (2542) สรุปว่า ค่าสถิติไค-สแควร์ที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > .05$) เป็นสิ่งชี้ว่า โมเดลองค์ประกอบสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และ เสรี ชัดแจ้ง (2547, น. 30) กล่าวว่า ค่า RMSEA มีค่าต่ำกว่า 0.06 แสดงว่าโมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี ทั้งนี้เนื่องจากข้อมูลผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ โดยมีผู้เชี่ยวชาญทางด้านการสอนวิชาชีพครู จำนวน 3 คน ทางด้านการสอนจิตวิทยา 1 คน และผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษาไทย 1 คน

วัตถุประสงค์ที่ 3 การแปลผลคะแนนจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีจิตวิญญาณความเป็นครูสูง เนื่องจากทางคณะครุศาสตร์ได้มี การพัฒนาหลักสูตร โดยเฉพาะในหมวดวิชาเฉพาะด้าน

กลุ่มวิชาชีพครู ประกอบไปด้วยรายวิชาคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ และจิตวิญญาณความเป็นครู อีกทั้งยังกำหนดให้มีกิจกรรมเสริมความเป็นครูในแต่ละปีการศึกษาไม่น้อยกว่า 2 กิจกรรม เช่น กิจกรรมเสริมความศรัทธา ความมุ่งมั่นและรักในอาชีพครู กิจกรรมจิตอาสา จิตสาธารณะ การบำเพ็ญประโยชน์แก่ชุมชนและสังคม กิจกรรมส่งเสริมความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ และความเป็นไทย และมีการอบรมเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ครูก่อนที่นักศึกษาจะออกฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หลักสูตรหรือสาขาวิชาสามารถนำแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูสำหรับนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ไปใช้วัดจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษา ในหลักสูตรหรือสาขาวิชา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาในวิชาชีพครูของนักศึกษาต่อไป
2. นำองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่ได้รับจากการทดสอบในงานวิจัยนี้เป็นแนวทางในการสร้างหลักสูตรพัฒนานักศึกษาคณะครุศาสตร์ เพื่อให้มีคุณลักษณะเป็นครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครู

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยเพื่อสร้างแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูสำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ โดยใช้มาตรวัดในรูปแบบอื่น ๆ เช่น ตามแนวคิดของเทอร์สตัน ลีเคิร์ท เป็นต้น
2. การพัฒนาแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู ที่พัฒนาขึ้นจากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ จึงควรขยายการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนในคณะครุศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยราชภัฏอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กรมสามัญศึกษา. (2542). ครูแกนนำ : ต้นแบบปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : การศาสนา.
- กิตติเชษฐ์ ธนาพรชัยพงษ์. (2548). การศึกษาการรับรู้และความคิดเห็นของนายทหารสัญญาบัตรกองทัพเรือ ต่อการปฏิรูปกองทัพเรือ (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต). ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จรูญ ขาวสีจาน. (2542). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูอุตสาหกรรมศึกษาตามทัศนะของผู้บริหาร ผู้สอน และนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดสกลนคร นครพนม และมุกดาหาร. สกลนคร (รายงานการวิจัย). สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

- ธีรวัฒน์ เลื่อนฤทธิ์. (2552). การพัฒนาตัวบ่งชี้คัดสรรการปฏิบัติงานมาตรฐานวิชาชีพครู (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต) กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรศักดิ์ อัครบวร. (2544). ความเป็นครูไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ ก.พลพิมพ์ (1996) จำกัด.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). โมเดลลิสม์เรล : สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประไพ สิทธิเลิศ. (2542). ความเป็นครู. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.
- พรรณอร อุชูปภาพ. (2547). สถาบันวิชาชีพและการพัฒนาวิชาชีพครู. สกลนคร : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- มานี แสงหิรัญ. (2554). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนักศึกษาในการเลือกเรียนคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์. อุตรดิตถ์ : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- ระพีพันธ์ โพธิ์ศรี. (2560). หลักการวัดและประเมินผลการเรียนรู้. อุตรดิตถ์ : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- วิจิตพงศ์ ณ ป้อมเพชร์. (2553). ปฏิรูปการศึกษา แนวคิดและข้อเสนอแนะ. กรุงเทพฯ : วศิระ.
- วิลัย ตั้งจิตสมคิด. (2544). การศึกษาและความเป็นครูไทย. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรันติ้งเฮาส์.
- _____ . (2554). ความเป็นครู. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2552). ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม (Classical Test Theory). พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชีรา ภัทรายุตวรรัตน์. (2548) คู่มือการวัดทางจิตวิทยา = Manual of psychological testing. กรุงเทพฯ : เมดิคัล มีเดีย.
- สุรียา ช้องเสนาะ. (2557). รายงานการวิจัยแนวทางการพัฒนาการศึกษาการศึกษาไทยกับเตรียมความพร้อมสู่ศตวรรษที่ 21 : บทบาทของครูไทยในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- เสรี ชัดเข้ม. (2547). การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน. วารสารวิจัยและวัดผลการศึกษา, 2(1), 15-42.
- อมรรัตน์ แก่นสาร. (2558). การพัฒนาตัวบ่งชี้จิตวิญญาณความเป็นครู ของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

ข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม
ในโรงเรียนประถมศึกษา : กรณีศึกษา จังหวัดอุตรดิตถ์*
A POLICY PROPOSOL OF INCLUSIVE EDUCATION IN ELEMENTARY
SCHOOL : A CASE STUDY OF UTTARADIT PROVINCE

พิชราพร มีปิ่น, Picharaporn Meepin
สุมิตรา โรจนนิติ, Sumitra Rojananiti
สาขาวิจัยและประเมินเพื่อพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
Program of Research and Evaluation for Educational Development,
Uttaradit Rajabhat University
E-mail : peac.8136@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมตามโครงสร้างซีท (SEAT Framework) ในโรงเรียนประถมศึกษา กรณีศึกษาจังหวัดอุตรดิตถ์ 2) เพื่อศึกษาปัญหาและสาเหตุของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมตามโครงสร้างซีท (SEAT Framework) สภาพความพร้อมของโรงเรียนและเจตคติของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อเด็กพิการเรียนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษา 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนโยบายการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมตามโครงสร้างซีท (SEAT Framework) ไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ และ 4) เพื่อนำเสนอข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมในโรงเรียนประถมศึกษา โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธีทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสำรวจแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง แบบวัดเจตคติ แบบสนทนากลุ่ม การสังเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวน และการทดสอบไค-สแควร์ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและการวิเคราะห์สามเส้า ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน

* Received 6 July 2021; Revised 2 December 2021; Accepted 3 December 2021

ในโรงเรียนที่จัดการศึกษาแบบเรียนรวมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
จังหวัดอุดรดิตถ์ โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงได้กลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียน 132 โรงเรียน
จำนวนรวม 994 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมตามโครงสร้างซีท (SEAT Framework) ในโรงเรียนประถมศึกษา กรณีศึกษา จังหวัดอุดรดิตถ์ มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก

2. ปัญหาและสภาพความพร้อมของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมตามโครงสร้างซีท เรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้านเครื่องมือ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสภาพแวดล้อมและ ด้านนักเรียน เจตคติของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อเด็กพิการเรียนร่วมอยู่ในระดับมาก

3. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการนำนโยบายการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมตามโครงสร้างซีท ไปสู่การปฏิบัติ ที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ ปัจจัยด้านนักเรียน 2 ข้อ ด้านสภาพแวดล้อม 3 ข้อ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน 4 ข้อ และด้านเครื่องมือ 4 ข้อ

4. ข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมในโรงเรียนประถมศึกษา กรณีศึกษา จังหวัดอุดรดิตถ์ นำเสนอเป็น 3 ระดับ คือระดับโรงเรียน ระดับสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา และระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการ ตรวจสอบข้อเสนอเชิงนโยบายในมิติความถูกต้องความเป็นประโยชน์ความเป็นไปได้และความ เหมาะสมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : ข้อเสนอเชิงนโยบาย, การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม, โครงสร้างซีท

Abstract

The objectives of this article were 1) to study the implementing of inclusive education in elementary schools: a case study in Uttaradit Province, 2) to study the problems in implementing, readiness of inclusive education on SEAT Framework and attitudes of those involved to students with disabilities, 3) to study factors affecting the implementation of the Inclusive Education Management Policy based on the SEAT Framework, 4) to introduce the policy proposal for inclusive education in elementary schools: a case study in Uttaradit Province. The mixed-method of quantitative and qualitative research was

applied. The tools composed of operational surveys, problem and readiness questionnaires, structured interviews, attitude scale, focus group discussion, document synthesis, and connoisseurship. The data for the quantitative method were analyzed by mean, percentage, standard deviation analysis of variance and chi-square test. The content analysis and triangulation were used for qualitative analysis. The population were administrators, teachers, parents and students in elementary schools in Uttaradit Province. The sample selected by purposive sampling was 994 people from 132 school units.

The results of research were as follows :

1. The implementing of inclusive education in elementary school were at a high level.

2. Problems and readiness of inclusive education on SEAT Framework were tools, activities, environment and students respectively. Attitudes of those involved in the case study was at a high level.

3. Factors affecting the implementation of the Inclusive Education Management Policy based on the SEAT Framework consisted of 2 student factors, 3 environmental factors, 4 tool factors and 4 activities factors.

4. The suggested policies after synthesizing divided into 3 levels for schools, for the Primary Education District Offices and for the Office of the Basic Education Commission. In additions, the policy proposal validation was accurate in all dimensions ; the benefits, the possibilities and the suitabilities.

Keywords : Proposed Policy, Inclusive Education, SEAT Framework

บทนำ

การศึกษาแบบเรียนรวม (Inclusive Education or Inclusion Approach) เป็นการจัดการศึกษาระดับสากลที่องค์การยูเนสโกได้ส่งเสริม ให้ร่วมจัดการศึกษาเพื่อสิทธิของเด็กทุกคน โดยได้ร่วมรณรงค์จนกระทั่งมีคณะกรรมการเพื่อส่งเสริมสิทธิเด็กขึ้นใน ค.ศ. 1989 (อรรถวรรณ นิมตลุง, 2552, น. 45) ต่อมาในปี ค.ศ. 2000 ยูเนสโกจัดการประชุมการศึกษาทั่วโลก ที่เมืองดาการ์ ประเทศเซเนกัลเพื่อประเมินความก้าวหน้าของการดำเนินงานการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชุมได้สนับสนุนแนวคิดที่ว่านโยบายการศึกษาอย่างทั่วถึงต้องกำหนดให้ครอบคลุมชีวิตของบุคคลด้านการศึกษา ซึ่งหมายถึงการให้การศึกษแก่เด็กทุกคนด้วยการพัฒนา วิธีสอนที่ตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคล ด้านสังคม คือการที่สถานศึกษาสามารถปรับเปลี่ยนเจตคติและจัดการความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยการให้เด็กได้เรียนร่วมกันอันจะนำไปสู่สังคมที่ยุติธรรมและปราศจากการแบ่งแยก และด้านเศรษฐกิจ หมายถึงการใช้งบประมาณเพื่อจัดการศึกษาสำหรับเด็กทุกคน ซึ่งมีผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการจัดการศึกษาแบบทั่วถึงและเท่าเทียมที่ให้นักเรียนที่มีความต้องการแตกต่างมาเรียนรวมกัน มีค่าใช้จ่ายน้อยกว่าการตั้งสถานศึกษาการศึกษาพิเศษ (สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา, 2560, น. 15-16)

สำหรับประเทศไทยมีการสนับสนุนการศึกษาแบบทั่วถึงและเท่าเทียมตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 10 วรรคสาม “การศึกษาสำหรับ คนพิการในวรรคสองให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบ ความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายและให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง...” และพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 (ราชกิจจานุเบกษา, 2551, น. 13) กล่าวว่า “การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการมีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลทั่วไป จึงจำเป็นต้องจัดให้คนพิการมีสิทธิและโอกาสได้รับการบริการและความช่วยเหลือทางการศึกษาเป็นพิเศษตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการ”

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีนโยบายให้สถานศึกษาในสังกัดจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในรูปแบบการเรียนรวม โดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT Framework) ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ด้าน (เบญจมา ชลธารันนท์, 2546) คือ ด้านนักเรียน (S : Students) ได้แก่ การเตรียมความพร้อมนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องและนักเรียนทั่วไป ด้านสภาพแวดล้อม (E : Environment) หมายถึง สภาพแวดล้อมทางกายภาพและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (A : Activities) ซึ่งประกอบด้วยการบริหารจัดการ

หลักสูตร การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individual Education Program : IEP) การตรวจสอบทางการศึกษา เทคนิค การสอน การรายงานความก้าวหน้าของนักเรียน การจัดกิจกรรมการสอนนอกห้องเรียนและชุมชน การประกันคุณภาพ การรับนักเรียนพิการ หรือที่มีความบกพร่องเข้าเรียน การจัดตารางเรียน การประสานความร่วมมือ การนิเทศ ติดตาม ประเมินผล ปรับปรุงงาน ด้านเครื่องมือ (T : Tools) ครอบคลุม ทั้งนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ งบประมาณ ระบบการบริหารจัดการ กฎกระทรวง เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก (AT) สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ ค่ารา ความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ครู การศึกษาพิเศษและนักวิชาชีพอื่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มโอกาสให้เด็กพิการทุกคนได้เข้าเรียนและเรียนในโรงเรียนใกล้บ้าน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีนโยบายสร้างความเข้มแข็งให้โรงเรียนที่จัดการเรียนรวมทุกแห่ง ให้เด็กพิการทุกคนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพในรูปแบบโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวม (Inclusive schools) และต่อมาได้ประกาศให้ “ปี 2559 เป็นปีแห่งความร่วมมือด้านการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ” เป็นการแสดงเจตนารมณ์ให้ผู้เรียนทุกคนได้รับสิทธิและโอกาสในการศึกษาอย่างเสมอภาคกัน โดยมีการจัดการที่เหมาะสมในโรงเรียนและห้องเรียนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์ที่ยึดหลักปรัชญาของการอยู่ร่วมกัน (Inclusion) เน้นให้มีบริการ บริการ สนับสนุนต่าง ๆ มาจัดกระบวนการเรียนการสอนสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยกำหนดทางเลือกให้หลาย ๆ ทางเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรวมกันได้โดยไม่แบ่งแยกและไม่เลือกปฏิบัติ (สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา, 2560)

จากบทสรุปการศึกษาในช่วงปี 2552 - 2559 ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2560) พบว่า ประเทศไทยมีปัญหาคือต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วนในด้านโอกาสทางการศึกษา รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนโอกาสทางการศึกษา ค่อนข้างมากส่งผลให้ประชากรในวัยเรียนรวมทั้งเด็กด้อยโอกาสและผู้มีความต้องการจำเป็นพิเศษ มีโอกาสได้รับการศึกษาสูงขึ้น แต่ยังไม่เข้าเรียนได้ไม่ครบทุกคน ด้านแนวคิดการจัดการศึกษา (Conceptual Design) ยึดหลักสำคัญในการจัดการศึกษาประกอบด้วยหลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) กำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษาที่ครอบคลุม ไม่ปล่อยปละละเลยหรือทิ้งใครไว้ข้างหลัง (No one left behind) หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) เป็นการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็นผู้เรียนกลุ่มปกติ กลุ่มด้อยโอกาสที่มีความยากลำบากและขาดโอกาสเนื่องด้วยสภาวะทางเศรษฐกิจและภูมิสังคม ซึ่งรัฐต้องดูแลจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาสนับสนุนผู้เรียนกลุ่มนี้ให้ได้รับการศึกษาตามศักยภาพ และความพร้อมอย่างเท่าเทียม กลุ่มที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษซึ่งหมายรวมกลุ่มผู้มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา สังคม อารมณ์ การสื่อสาร และการเรียนรู้ หรือร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ

รวมทั้งบุคคล ซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแล รัฐต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาร่วมกับเด็กปกติในกรณีที่สามารถเรียนได้เพื่อให้เขาได้มีโอกาสเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดและปรับตัวให้ เข้ากับผู้อื่นในสังคม หรือจัดให้เป็นพิเศษตามระดับความบกพร่อง ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) และหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม (All for Education) โดยกำหนดวิสัยทัศน์ว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21”

แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2560-2564 สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 กรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564 ตลอดจนอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการและเป้าประสงค์การพัฒนาที่ยั่งยืน รวมถึงพันธกรณีระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกำหนดวิสัยทัศน์ว่า “คนพิการเข้าถึงสิทธิได้จริง ดำรงชีวิตอิสระในสังคม อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันอย่างยั่งยืน” ภายใต้ยุทธศาสตร์แห่งความเท่าเทียม ได้แก่ เสริมพลังคนพิการและองค์กรด้านคนพิการให้มีศักยภาพและความเข้มแข็ง (Empowerment) พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการ ขจัดการเลือกปฏิบัติเพื่อให้คนพิการเข้าถึงสิทธิได้จริง (Quality Management) เสริมสร้างความเข้าใจและเจตคติเชิงสร้างสรรค์ต่อคนพิการและความพิการ (Understanding) สร้างสภาพแวดล้อมและบริการสาธารณะที่ทุกคนเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ (Accessibility) ส่งเสริมการบูรณาการเครือข่ายและสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการอย่างยั่งยืน (Linkage)

คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (2560) ได้รายงานสถานการณ์ ด้านคนพิการในประเทศไทย พบว่า คนพิการที่ไม่ได้รับการศึกษามีจำนวน 616,783 คน คิดเป็นร้อยละ 37.55 สำหรับคนพิการที่ได้รับการศึกษา พบว่า มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาจำนวนมากสุด รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษา และรายงานข้อมูลนักเรียนพิการเรียนร่วมในระบบบริหารจัดการข้อมูลโรงเรียนเรียนรวมโดยสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี 2561 พบว่า นักเรียนพิการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์ มีจำนวน 2,694 คน คิดเป็นร้อยละ 0.69 ของนักเรียนพิการทั่วประเทศและเมื่อพิจารณาเฉพาะจังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่า นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์ (ที่มีรายงานข้อมูลในระบบ) มีนักเรียนรวมทั้งสิ้นจำนวน 27,826 คน เป็นนักเรียนพิการเรียนร่วม จำนวน 2,694 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ซึ่งถือว่ามีความสูง ด้วยเหตุที่ประชากรของจังหวัดอุดรดิตถ์

มีพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมแตกต่างกันมาก มีประชากรวัยเรียน ที่เป็นกลุ่มด้อยโอกาส มีความยากลำบากและขาดโอกาสเนื่องด้วยสถานะทางเศรษฐกิจและภูมิสังคม มีนักเรียนพิการ เรียนร่วมกระจายอยู่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และจากผลการวิจัย พบว่า นักเรียนมีแนวโน้มเป็นเด็กพิเศษมากขึ้นในเรื่องการเรียนรู้ ซึ่งรัฐบาลต้องดูแลจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาสนับสนุนผู้เรียนกลุ่มนี้ให้ได้รับการศึกษาตามศักยภาพและความพร้อมอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม โดยมีโรงเรียนระดับประถมศึกษาเป็นหน่วยงานสำคัญขั้นต้นในการนำนโยบายการจัดการเรียนรวมไปปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมตามโครงสร้างซีท (SEAT Framework) ในโรงเรียนประถมศึกษา กรณีศึกษา จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาปัญหาและสาเหตุของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมตามโครงสร้างซีท (SEAT Framework) สภาพความพร้อมของโรงเรียนและเจตคติของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อเด็กพิการเรียนรวมในโรงเรียนประถมศึกษา กรณีศึกษา จังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนโยบายการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมตามโครงสร้างซีท (SEAT Framework) ไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ
4. เพื่อนำเสนอข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมในโรงเรียนประถมศึกษา กรณีศึกษา จังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธีทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสำรวจ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้างแบบวัดเจตคติ เครื่องมือเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสนทนากลุ่ม การสังเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวน และการทดสอบไค-สแควร์ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและการวิเคราะห์สามเส้า

ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน ในโรงเรียนที่จัดการศึกษาแบบเรียนรวมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอุดรธานี จำนวน 29,784 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจงเป็นโรงเรียนที่มีรายงานนักเรียนพิการเรียนร่วมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ ปีการศึกษา 2561 กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยเปิดตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie , R.V. and Morgan, D.W.,1970, อ้างถึงใน ระพินทร์ โพธิ์ศรี, 2557) ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นบุคลากรในโรงเรียน จำนวน 132 หน่วยโรงเรียน รวม 994 คน

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ตามลำดับ ดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมตามโครงสร้างซีท (SEAT Framework) ในโรงเรียนประถมศึกษา กรณีศึกษา จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยใช้แบบสำรวจสภาพการดำเนินงานเป็นแบบตรวจสอบรายการ และแบบปลายเปิด มีค่า IOC เท่ากับ 4.77 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครู จำนวน 318 คน

2. ศึกษาปัญหาและสาเหตุของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมตามโครงสร้างซีท (SEAT Framework) สภาพความพร้อมของโรงเรียนและเจตคติของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อเด็กพิการเรียนรวมในโรงเรียนประถมศึกษา กรณีศึกษา จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยใช้แบบสอบถามปัญหาเป็นแบบตรวจสอบรายการ 5 ระดับ และแบบปลายเปิด มีค่า IOC เท่ากับ 4.78 และแบบสัมภาษณ์ มีโครงสร้างเพื่อศึกษาสาเหตุของปัญหา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน 132 คน ครู 186 คน ศึกษาเจตคติของผู้เกี่ยวข้องโดยใช้แบบวัดเจตคติเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ วิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างโดยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis) ผลการวิเคราะห์โมเดลการวิจัยได้ดัชนีความสอดคล้องของโมเดล มีค่า Chi-squared = 47.60, df = 34, p-value = 0.06, RMSEA = 0.020 มีค่าความเชื่อมั่นทางสถิติ 0.827 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน 132 คน ครู 186 คน ผู้ปกครอง 338 คน และนักเรียน 338 คน

3. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนโยบายการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมตามโครงสร้างซีท (SEAT Framework) ไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ ใช้แบบสนทนากลุ่มการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมตามโครงสร้างซีท (SEAT Framework) โดยจัดการสนทนากลุ่มผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ กำหนดคุณลักษณะผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศึกษานิเทศก์ผู้รับผิดชอบงานการศึกษาพิเศษเรียนร่วม ผู้แทนจากศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน พี่เลี้ยงเด็กพิการและตัวแทนผู้ปกครอง รวมผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน

4. เพื่อนำเสนอข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมในโรงเรียนประถมศึกษา กรณีศึกษา จังหวัดอุตรดิตถ์ ใช้แบบการสังเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) โดยกำหนดคุณลักษณะผู้ร่วมสัมมนาเป็นผู้บริหาร

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเอกชนและ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา รวมผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน ตรวจสอบข้อเสนอเชิงนโยบายใช้เกณฑ์มาตรฐานการประเมิน 5 ระดับ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนำเสนอตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมตามโครงสร้างซีท (SEAT Framework) ในโรงเรียนประถมศึกษา กรณีศึกษา จังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่า มีการดำเนินการในระดับมาก จำนวน 3 ด้าน เรียงตามลำดับ คือ ด้านนักเรียน ร้อยละ 89.70 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ร้อยละ 89.09 ด้านสภาพแวดล้อม ร้อยละ 87.95 และด้านเครื่องมือมีการดำเนินการระดับน้อย ร้อยละ 60.23

2. ปัญหาและสาเหตุของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมตามโครงสร้างซีท (SEAT Framework) สภาพความพร้อมของโรงเรียนและเจตคติของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อเด็กพิการเรียนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษา กรณีศึกษา จังหวัดอุดรดิตถ์ นำเสนอผลการศึกษาเป็นตารางและความเรียงตามลำดับ ดังนี้

ตารางที่ 1 ปัญหาด้านนักเรียน

ประเด็น/ข้อปัญหา	ระดับปัญหาแยกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล				
	ผู้บริหาร	ครู	รวม	X ²	p
	%	%	%		
1. การคัดกรองและวินิจฉัยตามกระบวนการจากผู้มีความรู้	9.1%	27.0%	19.6%	15.75	0.00
2. ทักษะจำเป็นในการดูแลตนเองให้ปลอดภัยในชีวิตประจำวัน	39.4%	21.1%	28.7%	12.62	0.00
3. การส่งต่อข้อมูลเพื่อการดูแลช่วยเหลือพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	40.9%	24.9%	31.5%	9.18	0.00
4. การประเมินความก้าวหน้าของพัฒนาการอย่างสม่ำเสมอ	35.9%	22.8%	28.3%	6.43	0.01
5. การส่งเสริมให้นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องแสดงความสามารถพิเศษตามศักยภาพ	34.8%	24.2%	28.6%	4.29	0.04
6. การส่งเสริมให้นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องทำกิจกรรมร่วมกับเด็กปกติ	33.3%	23.9%	27.8%	3.40	0.07
7. นักเรียนทั่วไปและนักเรียนพิการหรือนักเรียนที่มีความบกพร่องสามารถเข้าค่ายฯ และทำกิจกรรมร่วมกันได้	36.9%	22.7%	28.6%	7.57	0.01
8. นักเรียนทั่วไปเข้าใจการเรียนรู้อารมณ์ร่วมกันโดยยอมรับว่านักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเป็นส่วนหนึ่งของสังคม	33.1%	18.8%	24.7%	8.37	0.00

จากตาราง ปัญหาการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมตามโครงสร้างซีท (SEAT Framework) และสภาพความพร้อมของโรงเรียน ด้านนักเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบงานนักเรียนพิการเรียนร่วม พบว่า เป็นปัญหาพอสมควรและเป็นปัญหาค่อนข้างน้อย เมื่อพิจารณาข้อมูลเฉพาะตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาพบว่า มี 1 ข้อ ที่เป็นปัญหาค่อนข้างมาก (40 % ขึ้นไป) คือ การส่งต่อข้อมูลเพื่อการดูแลช่วยเหลือพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (40.9%) แต่เป็นเป็นปัญหาค่อนข้างน้อยสำหรับครูผู้รับผิดชอบงานนักเรียนพิการเรียนร่วม (24.9%) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p = 0.00$)

ตารางที่ 2 ปัญหาด้านสภาพแวดล้อม

ประเด็น/ข้อปัญหา	ระดับปัญหาแยกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล				
	ผู้บริหาร	ครู	รวม	X^2	p
	%	%	%		
1. การจัดห้องเรียน หรือห้องสอนเสริมเฉพาะนักเรียนพิการ หรือนักเรียนที่มีความบกพร่อง	55.3%	29.9%	40.5%	20.60	0.00
2. การจัดสื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนพิการหรือนักเรียนที่มีความบกพร่อง	51.1%	27.2%	37.1%	18.83	0.00
3. การจัดหาอุปกรณ์ หรือเครื่องเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนพิการหรือนักเรียนที่มีความบกพร่อง	50.8%	28.8%	38.0%	15.73	0.00
4. ผู้ปกครองเด็กทั่วไปเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียนทั่วไปและนักเรียนพิการหรือนักเรียนที่มีความบกพร่อง	42.4%	31.7%	36.2%	3.82	0.05
5. ความรู้ความเข้าใจของผู้ปกครองในการบำบัดฟื้นฟูและพัฒนา นักเรียนพิการหรือนักเรียนที่มีความบกพร่อง	59.5%	35.9%	45.7%	17.28	0.00
6. โรงเรียนมีครูการศึกษาพิเศษหรือครูบริการสอนเสริมเพื่อดูแลนักเรียนพิการหรือนักเรียนที่มีความบกพร่องเป็นการเฉพาะ	66.7%	42.9%	52.9%	17.41	0.00

จากตาราง ปัญหาการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมตามโครงสร้างซีท (SEAT Framework) และสภาพความพร้อมของโรงเรียน ด้านสภาพแวดล้อม ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบงานนักเรียนพิการเรียนร่วม พบว่า โดยภาพรวมเป็นปัญหามาก (50 % ขึ้นไป) มี 1 ข้อ คือ โรงเรียนมีครูการศึกษาพิเศษหรือครูบริการสอนเสริมเพื่อดูแลนักเรียนพิการหรือนักเรียนที่มีความบกพร่อง เป็นการเฉพาะ (52.9%) รองลงมาเป็นปัญหาค่อนข้างมาก (40 % ขึ้นไป) โดยภาพรวม พบว่า มี 2 ข้อ คือ ความรู้ความเข้าใจของผู้ปกครองในการบำบัดฟื้นฟูและพัฒนานักเรียนพิการหรือนักเรียนที่มีความบกพร่อง (45.7%) โดยเป็นปัญหามากสำหรับผู้บริหาร รวม (59.5%) แต่เป็นปัญหาพอสมควรสำหรับครูผู้รับผิดชอบงานนักเรียนพิการเรียนร่วม (35.9%) และการจัดห้องเรียน หรือห้องสอนเสริม

เฉพาะนักเรียนพิการหรือนักเรียนที่มีความบกพร่อง (40.5%) โดยเป็นปัญหามากสำหรับผู้บริหาร (55.3%) แต่เป็นปัญหาค่อนข้างน้อยสำหรับครูผู้รับผิดชอบงานนักเรียนพิการเรียนร่วม (29.9%) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p \leq 0.05$)

ตารางที่ 3 ปัญหาด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

ประเด็น/ข้อปัญหา	ระดับปัญหาแยกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล				
	ผู้บริหาร	ครู	รวม	X^2	p
	%	%	%		
1. การจัดการชั้นเรียนสำหรับนักเรียนที่มีความแตกต่างระหว่างบุคคลทั้งนักเรียนทั่วไปและนักเรียนพิการหรือนักเรียนที่มีความบกพร่อง	36.2%	26.9%	30.7%	3.09	0.08
2. การนำนักเรียนพิการหรือนักเรียนที่มีความบกพร่องเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การแข่งขันกีฬาการเข้าค่ายลูกเสือ-เนตรนารี และทัศนศึกษาออกสถานที่	54.5%	30.6%	40.6%	18.29	0.00
3. การจัดทำตารางเรียน ตารางสอนเสริม การให้คำปรึกษาแนะนำสำหรับนักเรียนพิการหรือนักเรียนที่มีความบกพร่อง	60.6%	33.0%	44.5%	23.82	0.00
4. การส่งต่อข้อมูลนักเรียนพิการหรือนักเรียนที่มีความบกพร่องให้ได้รับการศึกษาในลำดับต่อไป	38.6%	25.4%	30.9%	6.31	0.01
5. การประสานความร่วมมือกับเครือข่ายและหน่วยงานหรือผู้เกี่ยวข้องสำหรับเด็กพิการหรือเด็กที่มีความบกพร่อง	50.8%	26.1%	36.4%	20.21	0.00

จากตาราง ปัญหาการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมตามโครงสร้างซีท (SEAT Framework) และสภาพความพร้อมของโรงเรียน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่าโดยภาพรวมเป็นปัญหาค่อนข้างมาก (40 % ขึ้นไป) มี 2 ข้อ คือ การจัดทำตารางเรียน ตารางสอนเสริม การให้คำปรึกษาแนะนำสำหรับนักเรียนพิการหรือนักเรียนที่มีความบกพร่อง (44.5%) โดยเป็นปัญหามากสำหรับผู้บริหาร (60.6%) แต่เป็นปัญหาพอสมควร สำหรับครูผู้รับผิดชอบงานนักเรียนพิการเรียนร่วม (33.0%) และการนำนักเรียนพิการหรือนักเรียนที่มีความบกพร่องเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การแข่งขันกีฬาการเข้าค่ายลูกเสือ/เนตรนารี และทัศนศึกษาออกสถานที่ (40.6%) โดยเป็นปัญหามากสำหรับผู้บริหาร (54.5%) แต่เป็นปัญหาพอสมควร สำหรับครูผู้รับผิดชอบงานนักเรียนพิการเรียนร่วม (30.6%) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p \leq 0.05$)

ตารางที่ 4 ปัญหาด้านเครื่องมือ

ประเด็น/ข้อปัญหา	ระดับปัญหาแยกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล				
	ผู้บริหาร	ครู	รวม	X ²	p
	%	%	%		
1. ความร่วมมือของผู้ปกครองกับโรงเรียนในการดูแล รักษา ฟื้นฟู นักเรียนพิการหรือนักเรียนที่มีความบกพร่อง	62.1%	32.8%	45.0%	26.83	0.00
2. นักเรียนพิการหรือนักเรียนที่มีความบกพร่องเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามสิทธิในกฎกระทรวง	63.4%	28.0%	42.6%	39.40	0.00
3. นักเรียนพิการหรือนักเรียนที่มีความบกพร่องมีสื่อ เทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาเหมาะสม เพียงพอ	65.2%	30.6%	45.0%	37.15	0.00
4. การสนับสนุนช่วยเหลือจากบุคคลทั่วไป หรือหน่วยงานอื่น เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนพิการหรือนักเรียนที่มีความบกพร่อง	68.9%	30.8%	46.7%	44.99	0.00
5. การขอรับบริการจากบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อบำบัด ฟื้นฟู ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ พฤติกรรม สังคม เช่น โรงพยาบาล ครูการศึกษาพิเศษและนักวิชาชีพอื่น	68.2%	33.3%	47.9%	37.32	0.00
6. มีครูการศึกษาพิเศษและนักวิชาชีพอื่น หรือผู้ที่ได้รับการอบรม ตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นครู เด็นสอน	76.3%	47.5%	59.6%	26.28	0.00
7. การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อช่วยให้นักเรียนพิการหรือนักเรียนที่มีความบกพร่องปฏิบัติตามกิจกรรมและดำรงชีวิตให้มี ประสิทธิภาพตามความจำเป็นของแต่ละบุคคล	68.9%	30.3%	46.4%	46.32	0.00
8. มีครูสอนเสริม หรือครูสอนนักเรียนพิการหรือนักเรียนที่มีความบกพร่องในโรงเรียนจัดการศึกษาแบบเรียนรวมทั่วไป	72.5%	39.3%	53.2%	33.75	0.00

จากตาราง การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมตามโครงสร้างซีท (SEAT Framework) และสภาพความพร้อมของโรงเรียน ด้านเครื่องมือ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้รับผิดชอบงานนักเรียนพิการเรียนร่วม พบว่า โดยภาพรวมที่เป็นปัญหามาก (50% ขึ้นไป) มี 2 ข้อ คือ มีครูการศึกษาพิเศษ และนักวิชาชีพอื่น หรือผู้ที่ได้รับการอบรมตาม หลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นครู เด็นสอน (59.6%) โดยเป็น ปัญหามากที่สุดสำหรับผู้บริหาร (76.3%) แต่เป็นปัญหาค่อนข้างมากสำหรับครูผู้รับผิดชอบงาน นักเรียนพิการเรียนร่วม (47.5%) และมีครูสอนเสริม หรือครูสอนนักเรียนพิการหรือนักเรียนที่มี

ความบกพร่องในโรงเรียนจัดการศึกษาแบบเรียนรวมทั่วไป (53.2%) โดยเป็นปัญหามากที่สุดสำหรับผู้บริหาร (72.5%) แต่เป็นปัญหาพอสมควร สำหรับครูผู้รับผิดชอบงานนักเรียนพิการเรียนร่วม (39.3%) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p \leq 0.05$)

ตารางที่ 5 แสดงเจตคติของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อเด็กพิการเรียนร่วม

ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	%	Mean	sd	F	p
ผู้บริหารสถานศึกษา	132	13.30	4.58	0.46	27.19	0.00
ครูและพี่เลี้ยง นักเรียนพิการเรียนร่วม	186	18.70	4.19	0.48		
ผู้ปกครองนักเรียน	337	33.90	4.20	0.46		
นักเรียนทั่วไป	338	34.00	4.16	0.48		
รวม	993	100.00	4.24	0.49		

จากตาราง เจตคติของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อเด็กพิการเรียนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษา กรณีศึกษา จังหวัดอุดรดิตถ์ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 4.24 โดยผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด (4.58) รองลงมาความคิดเห็นในระดับดี ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียน ครูและพี่เลี้ยงนักเรียนพิการเรียนร่วมและนักเรียนทั่วไป (4.20, 4.19, 4.) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p = 0.00$)

3. การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนโยบายการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมตามโครงสร้างซีท (SEAT Framework) ไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ นำเสนอผลการศึกษาเป็นตารางและความเรียง ดังนี้

ตารางที่ 6 แสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนโยบายการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ตามโครงสร้างซีท (SEAT Framework) ไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ

โครงสร้างซีท	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนโยบายสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ
ด้านนักเรียน (S: Students)	1. การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในกระบวนการคัดกรองคนพิการ ให้แก่ครูและบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับคนพิการ 2. การพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมการแสดงออกทางความสามารถของคนพิการ
ด้านสภาพแวดล้อม (E: Environment)	1. การจัดสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ปรับภูมิทัศน์ของโรงเรียนให้ปลอดภัยและเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้

	2. การประชาสัมพันธ์เผยแพร่องค์ความรู้ด้านการดูแลช่วยเหลือคนพิการให้แก่ผู้ปกครองและชุมชน 3. การประชาสัมพันธ์ผลงานของคนพิการให้แก่ผู้ปกครองและชุมชน
ด้านการเรียนการสอน (A: Activities)	1. การเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการจัดทำและการใช้แผนจัดการเรียนรู้สำหรับคนพิการให้แก่ครูและบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับคนพิการ 2. การสนับสนุนทีมงานให้การดูแลช่วยเหลือ นิเทศ กำกับติดตาม โรงเรียนในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม 3. การสร้างเครือข่ายกับทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมดูแลช่วยเหลือคนพิการ เช่น องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4. การส่งเสริมให้มีเวทีวิชาการด้านการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม
ด้านเครื่องมือ (T: Tools)	1. การกำกับติดตามการนำนโยบายการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมสู่การปฏิบัติทุกระดับ 2. การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม 3. การจัดสรรสื่อ อุปกรณ์ ให้เพียงพอต่อจำนวนคนพิการที่เพิ่มขึ้น 4. การส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาด้านการผลิตสื่อสำหรับคนพิการ

จากตาราง พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนโยบายการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมตามโครงสร้างซีท (SEAT Framework) ไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ พบว่า ด้านนักเรียน 2 ข้อ ด้านสภาพแวดล้อม 3 ข้อ ด้านการเรียนการสอน 4 ข้อ และด้านเครื่องมือ 4 ข้อ

4. เพื่อนำเสนอข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมในโรงเรียนประถมศึกษา กรณีศึกษา จังหวัดอุดรดิตถ์ ผลการศึกษาได้ร่างข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมในโรงเรียนประถมศึกษา กรณีศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์ มี 2 องค์ประกอบคือ แนวทางการขับเคลื่อนนโยบายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษานำเสนอเป็นตารางและความเรียง ดังนี้

ตารางที่ 7 ร่างข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมในโรงเรียนประถมศึกษา กรณีศึกษา จังหวัดอุดรดิตถ์

ที่	แนวทางการขับเคลื่อนนโยบาย	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง		
		รร.	สพป.	สพฐ.
	ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร			
1	การจัดประชุมชี้แจงแนวปฏิบัติการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมให้กับผู้ปฏิบัติงาน	✓		

2	การส่งเสริมพัฒนาความรู้บุคลากรทางการศึกษาด้านการคัดกรองคนพิการ	✓	✓	
3	การส่งเสริมพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเรียนชั้นเรียนรวม	✓		
4	การส่งเสริมพัฒนาเกี่ยวกับการจัดทำแผน IEP และการผลิตสื่อฯ สำหรับคนพิการ	✓	✓	
5	การส่งเสริมพัฒนาศักยภาพการวิจัยและนวัตกรรมการศึกษาแบบเรียนรวม	✓	✓	
6	การส่งเสริมให้มีเวทีวิชาการด้านการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมอย่างต่อเนื่อง	✓	✓	✓
7	การสนับสนุนขบวนการกำลังใจบุคลากรผู้ปฏิบัติงานที่รับผิดชอบดูแลเด็กพิการ	✓	✓	✓
	ด้านงบประมาณและการสนับสนุนทรัพยากร			
1	การจัดสรรงบประมาณสำหรับพัฒนาอาคารสถานที่ทางกายภาพที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการบริการคนพิการ	✓		
2	การปรับปรุงรูปแบบรายการสิ่งก่อสร้างให้เอื้อต่อการให้บริการคนพิการ			✓
3	การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนให้มีเวทีวิชาการด้านการจัดการศึกษา แบบเรียนรวมอย่างต่อเนื่อง	✓	✓	✓
4	การจัดตั้งงบประมาณอุดหนุนรายหัวสำหรับเด็กพิการ (จัดสรรเพิ่มเติม)	✓		✓
5	การสนับสนุนคู่มือการศึกษาให้เพียงพอกับจำนวนข้อมูลเด็กพิการ	✓		✓
6	การจัดสรรพี่เลี้ยงเด็กพิการให้กับโรงเรียนที่จัดการศึกษาแบบเรียนรวม	✓		
7	การจัดสรรงบประมาณพัฒนาครูบุคลากรและพี่เลี้ยงเด็กพิการ	✓		✓
	ด้านกระบวนการจัดการ			
1	การประชาสัมพันธ์ความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ	✓	✓	
2	การส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนการสอนและเวทีวิชาการสำหรับเด็กพิการ	✓	✓	✓
3	การประชาสัมพันธ์ผลงานที่ประสบความสำเร็จและศักยภาพของคนพิการ	✓		
4	การประสานทีมงานสหวิชาชีพ เครือข่ายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลช่วยเหลือคนพิการ	✓	✓	
5	การประสานเครือข่ายความร่วมมือและการสนับสนุนทรัพยากร ในชุมชน	✓		
6	การส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐ เอกชน องค์กรท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ	✓		
7	การแต่งตั้งคณะกรรมการกำกับติดตามการนำนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ	✓	✓	✓

จากตาราง ร่างข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมในโรงเรียน ประถมศึกษา grundศึกษา จังหวัดอุดรดิตรดิถ์ มี 2 องค์กรประกอบ คือ 1. แนวทางการขับเคลื่อนนโยบาย 3 ด้านได้แก่ ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ด้านงบประมาณและการสนับสนุนทรัพยากร และด้านกระบวนการจัดการ และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3 ระดับ ได้แก่ ระดับโรงเรียน (รร.) ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา(สพป.) และระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)

ผลการตรวจสอบตามแนวมาตรฐานของการประเมิน 4 หมวด ด้านความถูกต้อง ด้านการใช้ประโยชน์ และด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

การอภิปรายผลการวิจัย (Discussion)

จากผลการวิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจและนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมตามโครงสร้างซีท (SEAT Framework) ในโรงเรียนประถมศึกษา กรณีศึกษา จังหวัดอุดรธานี พบว่า มีการดำเนินการในระดับมาก จำนวน 3 ด้าน คือ ด้านนักเรียน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านสภาพแวดล้อม ส่วนด้านเครื่องมือ มีการดำเนินการระดับน้อย เป็นไปในทิศทางเดียวกับการวิจัยของ นพมาศ สุทธิวิรัช (2551, น. 67-68) ที่พบว่าการบริหารจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีทโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาทางด้าน เรียงตามลำดับคือ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านนักเรียน ด้านสภาพแวดล้อม และด้านเครื่องมือ

2. ผลการศึกษาปัญหาและสภาพความพร้อมของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมตามโครงสร้างซีท (SEAT Framework) แยกตามรายด้าน พบว่า ด้านนักเรียน มีปัญหาด้านการส่งต่อข้อมูลเพื่อการดูแลช่วยเหลือพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ด้านสภาพแวดล้อม พบว่า ข้อที่เป็นปัญหา คือ โรงเรียนไม่มีครูการศึกษาพิเศษหรือครูบริการสอนเสริมเพื่อดูแลนักเรียนพิการหรือนักเรียนที่มีความบกพร่อง เป็นการเฉพาะ ความรู้ความเข้าใจของผู้ปกครองในการบำบัดฟื้นฟูและพัฒนาเด็กพิการหรือนักเรียนที่มีความบกพร่อง และการจัดห้องเรียน หรือห้องสอนเสริมเฉพาะนักเรียนพิการหรือนักเรียนที่มีความบกพร่อง ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า ข้อที่เป็นปัญหา คือ การจัดตารางเรียน ตารางสอนเสริม การให้คำปรึกษาแนะนำสำหรับนักเรียนพิการหรือนักเรียนที่มีความบกพร่อง และการนำนักเรียนพิการหรือนักเรียนที่มีความบกพร่องเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การแข่งขันกีฬาการเข้าค่ายลูกเสือ/เนตรนารี และทัศนศึกษานอกสถานที่ ด้านเครื่องมือ พบว่า ข้อที่เป็นปัญหา คือ ไม่มีครูการศึกษาพิเศษและนักวิชาชีพอื่น หรือผู้ที่ได้รับการอบรมตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นครูเดินสอน และมีครูสอนเสริม หรือครูสอนนักเรียนพิการหรือนักเรียนที่มีความบกพร่องในโรงเรียนจัดการศึกษาแบบเรียนรวมทั่วไป สอดคล้องกับการวิจัยของ จักรพันธ์ รัตนสุวรรณ (2555, น. 70) ที่พบว่า การเรียนรู้ของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษไม่ค่อยได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและครูมีประสบการณ์ด้านการจัดทำแผน IEP และ IIP ค่อนข้างน้อย ไม่ค่อยครอบคลุม รวมทั้งขาดสื่อ/อุปกรณ์ ที่ใช้ในการจัดการเรียนร่วม ไม่มีบุคลากรที่จบ

ด้านการศึกษาพิเศษโดยตรง โรงเรียนมีอาคารเรียนและห้องเรียนจำกัด ไม่เพียงพอสำหรับจัดห้องสนับสนุนการเรียนรู้สำหรับเด็กพิเศษได้เป็นการเฉพาะ และงบประมาณในการบริหารจัดการมีไม่เพียงพอ เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการวิจัยของ นพมาศ สุทธิวิรัช (2551, น. 67-68) ที่พบว่า ด้านนักเรียนทั่วไปมีการดำเนินการไม่ต่อเนื่อง นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมีการปฏิบัติไม่ทั่วถึง ไม่มีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ มีปัญหาการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และงบประมาณไม่เพียงพอ ขาดการทำวิจัยในชั้นเรียน

ผลการศึกษาเจตคติของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อเด็กพิการเรียนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษากรณีศึกษา จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมมีความคิดเห็นด้านเจตคติต่อนักเรียนพิการเรียนร่วมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับที่ จรรยา ชื่นเกษม และกัลยา ชนะภัย (2558, น. 161) กล่าวว่า สิ่งสำคัญในการพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องจัดเตรียมบุคลากรรวมทั้งเจตคติของบุคลากรที่มีต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เพราะในการพัฒนาเด็กต้องอาศัยบุคลากรหลายด้าน หลายสาขาอาชีพ ซึ่งต้องมีการประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัวและชุมชน การมีส่วนร่วมของเครือข่าย และบทบาทของบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษาได้รับการพัฒนาช่วยเหลือให้มีสมรรถภาพพึ่งพาตนเองได้และลดระดับความพิการลงได้เร็วที่สุด สอดคล้องกับรายงานการวิจัยความทั่วถึงและเท่าเทียมของการจัดการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา, 2560, น. 31-32) กล่าวถึงคุณลักษณะของครูที่พบจากงานวิจัยว่า เจตคติและการรับรู้ของครูมีความสำคัญต่อความสำเร็จของการจัดการเรียนรวม

3. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการนำนโยบายการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมตามโครงสร้างซีท (SEAT Framework) ไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ จากการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของปัญหาเชิงเหตุผลซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน มีประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน กระบวนการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ การสนับสนุนด้านบุคลากร งบประมาณ การบริหารจัดการ สื่อวัสดุอุปกรณ์ การพัฒนาศักยภาพ ความพร้อมด้านอาคารสถานที่ของโรงเรียนซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุภาพร ชินชัย (2551, น. 100-102) ที่พบว่า ปัจจัยภายในโรงเรียนที่ส่งผลต่อความพร้อมของครูในการจัดการเรียนร่วมนั้น คือ ความพร้อมของโรงเรียนทางด้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และบุคลากรสำหรับปัจจัยภายนอกโรงเรียนพบว่า เป็นปัญหาจากการที่พ่อแม่ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กที่มีความพิการประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะเด็กที่มีความพิการเพียงเล็กน้อย เช่น เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้เด็กปัญญาอ่อนเล็กน้อย หรือ เด็กออทิสติกที่มีความสามารถสูง เด็กสมาธิสั้น ทำให้เด็กไม่ได้รับการวินิจฉัยและการบำบัดและขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษา ที่เหมาะสมตั้งแต่ระดับปฐมวัย

4. การจัดทำร่างข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมในโรงเรียน ประถมศึกษา ศึกษาศึกษา จังหวัดอุตรดิตถ์ มี 2 องค์ประกอบ คือ 1. แนวทางการขับเคลื่อนนโยบาย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ด้านงบประมาณและการสนับสนุนทรัพยากร และด้านกระบวนการจัดการ และ 2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3 ระดับ ได้แก่ ระดับโรงเรียน (รร.) ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา(สพป.) และระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เป็นไปในทิศทางเดียวกับที่ จักรกฤษณ์ โปตาพาล, 2555, น. 8-9) พบว่า ข้อเสนอเชิงนโยบาย มีองค์ประกอบ คือ เป้าหมาย แนวทาง และกลไกขับเคลื่อน สอดคล้องกับ จรรยา ชื่นเกษม และกัลยา ชนะภัย (2558, น. 168-173) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนของเด็กที่มีความต้องการพิเศษต้องอาศัยบุคลากรหลายด้านในการดำเนินการ ดังนั้นบทบาทของบุคลากรในการสนับสนุนโรงเรียนเรียนรวมที่สำคัญ ประกอบด้วย ผู้บริหารและทีมงานในสถานศึกษา บุคลากรในสถานศึกษา บุคลากรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สอดคล้องกับที่กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา (2560) ได้สรุปปัจจัยแห่งความสำเร็จของการเป็นสถานศึกษาแบบเรียนรวม ได้แก่ เจตคติของบุคคลที่เกี่ยวข้อง การสร้างแรงจูงใจ ความร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ ส่วนด้านอุปสรรคของการทำงานพบประเด็นหลัก คือ การเงินและงบประมาณ ด้านสถิติ ข้อมูลและงานวิจัยขาดการเก็บรวบรวมสถิติที่ใช้เป็นฐานการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล บุคลากรของสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร และครู มีทั้งที่เป็นปัญหาทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ปัญหาด้านนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ปัญหาด้านผู้ปกครอง อุปกรณ์และเครื่องอำนวยความสะดวก ความจำกัดทางด้านทรัพยากรและองค์ความรู้ในการจัดการศึกษาให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. หน่วยงานและบุคลากรผู้เกี่ยวข้องควรพิจารณานำผลการวิจัยเป็นแนวทางการพัฒนางานด้านการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม เพื่อพัฒนาการศึกษาเต็มศักยภาพ
2. ข้อเสนอที่ได้จากการวิจัยในระดับโรงเรียน ควรนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนซึ่งเป็นหน่วยงานขั้นต้นของการจัดการศึกษา
3. การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบวัดเจตคติเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ซึ่งสะดวกสำหรับการเก็บข้อมูลจำนวนมาก ผลการวัดอาจคลาดเคลื่อนจากความจริง เนื่องจากเจตคติเป็นพฤติกรรมภายในที่มีลักษณะเป็นนามธรรมซึ่งตัวเองเท่านั้นที่ทราบ ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป จึงควรพิจารณารูปแบบการวัดให้เหมาะสม

4. ควรมีการวิจัยด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2560 - 2564. เรียกใช้เมื่อ 26 มกราคม 2561, จาก <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER28/DRAWER042/GENERAL/DATA0000/00000138.PDF>

จรรยา ชื่นเกษม และกัลยา ชนะภัย (2558). เอกสารประกอบการเรียนรายวิชาการศึกษาพิเศษ รหัสวิชา 1082105. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

จักรกฤษณ์ โปตาพล. (2555). ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาประสิทธิผลโครงการเมื่อนำอยู่ของเทศบาลตำบล (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น

จักรพันธ์ รัตนสุวรรณ. (2555). การบริหารจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). เชียงราย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

เบญจา ชลธาร์นนท์. (2546). คู่มือการบริหารจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท. กรุงเทพฯ : เพทาย การพิมพ์.

นพมาศ สุทธิวิรัช. (2551). การศึกษาการบริหารจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีทในโรงเรียนแกนนำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551. (2551). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 125 ตอนที่ 28 ก. (5 กุมภาพันธ์ 2551).

ระพีพันธ์ โพธิ์ศรี. (2557). การวิจัยทางการศึกษา. (เอกสารประกอบการสอน) พิมพ์ครั้งที่ 4. อุดรดิตถ์ : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560. ราชกิจจานุเบกษา. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2561 จาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/040/1.PDF>

สุภาพร ชินชัย. (2551). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ : กรณีศึกษาโรงเรียนเรียนรวมในจังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา. (2560). รายงานการวิจัย เรื่อง ความทั่วถึงและเท่าเทียมของการจัดการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. นนทบุรี : 21 เซ็นจูรี่.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ : พรินทวาทกราฟฟิค.

อรรวรรณ นิมิตลุง. (2552). การศึกษาแบบเรียนรวม : หนทางนำไปสู่การศึกษาเพื่อปวงชน (Inclusive Education : Access to Education for All). วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 1(2), 42.

การจัดการองค์ความรู้การป้องกันและเสริมสร้างสุขภาพด้านโรคไม่ติดต่อ
เรื้อรังของพระสงฆ์แบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายภาคเหนือ *

KNOWLEDGE MANAGEMENT ABOUT HEALTH PROMOTION
AND DISEASE PREVENTION OF NON-COMMUNICABLE DISEASE
IN BUDDHIST MONKS BY NORTH PARTNERSHIP
NETWORKING'S PARTICIPATION

พูนทรัพย์ เกตุวีระพงศ์, Poonsarp Ketveerapong
พระครูปริยัติวารากร, PhrukruPariyattivarakorn
ธีรวัฒน์ จันทร์จำรัส, Theerawat Chanruam
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
Mahachulalongkornrajavidyalay University, Phare Campus

สายฝน อินศรีชื่น, Safon Insrichuen
เจษฎาภรณ์ อินกำเนิด, Jesadaporn Inthamnerot
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีแพร่
Boromarajonani College of Nursing Phrae

Email : Pk2498@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาและการประเมินผลการจัดการองค์ความรู้การป้องกันและแนวปฏิบัติการเสริมสร้างสุขภาพด้านโรคไม่ติดต่อเรื้อรังของพระสงฆ์ 2) เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายในการป้องกันและการเสริมสร้างสุขภาพด้านโรคไม่ติดต่อเรื้อรังของพระสงฆ์ เป็นการวิจัยเชิงวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ(Quantitative Research) พื้นที่ในการวิจัย คือ แพร่และน่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสอบถาม (questionnaire)

* Received 6 June 2021; Revised 8 December 2021; Accepted 9 December 2021

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Groups Discussion) กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 230 คน ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาการพัฒนาและการประเมินผลการจัดการองค์ความรู้การป้องกันและแนวปฏิบัติการเสริมสร้างสุขภาพด้านโรคไม่ติดต่อเรื้อรังของพระสงฆ์ พบว่า มีกระบวนการ KM (Knowledge Management) ในกิจกรรม 4 ขั้นตอน

ขั้นตอนพระสงฆ์มีการแลกเปลี่ยนรู้ระหว่างพระสงฆ์พระคิลานุปัฏฐาก รพ.สต. อสม. และส่วนขั้นตอนที่ 2, 3, 4 เป็นชุดกิจกรรม พบว่า พระสงฆ์มีความรู้เพิ่มขึ้น โดยได้แนวปฏิบัติ 4 หลัก คือ 1) มีการตื่นรู้ว่าโรคไม่ติดต่อเรื้อรังเป็นโรคที่ที่ไม่สามารถแพร่เชื้อไปสู่อีกคนหนึ่ง ไม่เป็นอันตรายต่อสังคม เป็นภัยเงียบจากอาหาร 2) มีการชี้ให้เห็นถึงผลที่ตามมาของการฉ้อฉลอาหาร การปรับพฤติกรรมการฉ้อฉลอาหาร 3) การปรับความเชื่อของชาวบ้านในการถวายอาหารแก่พระสงฆ์ 4) การเปลี่ยนทัศนคติแทรกความรู้ในการเทศนาธรรมเรื่อง 3อ. 2ส. และมีการศึกษาค้นคว้าจากอินเทอร์เน็ต แผ่นพับจากสื่อต่าง ๆ วิธีการป้องกันตัวเรา/ เขา/ ท่านให้ห่างไกลโรค เกิดแนวปฏิบัติ ตามหลัก 4 ป คือ การเปลี่ยนทัศนคติของชาวบ้านและพระสงฆ์ พระสงฆ์จะต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตระหนักในการป้องกันและการเสริมสร้างสุขภาพ พระสงฆ์จะต้องปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง การออกกำลังกาย การตรวจสุขภาพประจำปี มีการปฏิบัติตนที่เหมาะสมเป็นประจำ

ส่วนผลการประเมินรูปแบบการจัดการองค์ความรู้การป้องกันและการเสริมสร้างสุขภาพด้านโรคไม่ติดต่อเรื้อรังของพระสงฆ์ เชนปริมาณ พบว่า พระสงฆ์ในจังหวัดแพร่ และจังหวัดน่าน หลังได้รับกิจกรรม มีการจัดการองค์ความรู้ ดีกว่าก่อนการได้รับกิจกรรมการจัดการองค์ความรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลของการศึกษา พบว่า มีการเสริมสร้างเครือข่าย พระสงฆ์ ประชาชนในพื้นที่หน่วยงานรัฐ เอกชน เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน การประชาสัมพันธ์/สื่อ/ภาครัฐ/รพ.สต./อสม. มีการสร้างแรงบันดาลใจ การเปิดตัวพระคิลานุปัฏฐากและกลุ่มสนับสนุนสุขภาพในชุมชน คือ รพ.สต. อสม. การใช้สื่อจะช่วยให้การประชาสัมพันธ์ให้ได้หลากหลายรูปแบบ มีการสร้างข้อตกลงร่วม สร้างเครือข่ายด้วยการทำ MOU ร่วมกับคณะสงฆ์ มจร. รพ.สต. ทุกตำบล อสม. ผู้นำชุมชน ทำเป็นเชิงนโยบายสู่กระบวนการสร้างเครือข่ายในชุมชน

คำสำคัญ : การจัดการองค์ความรู้, การป้องกัน, การเสริมสร้างสุขภาพ, พระสงฆ์, เครือข่ายภาคเหนือ

Abstract

The objectives of this article were 1) to develop and evaluate the knowledge management, prevention and practice of health promotion of non-communicable diseases of the monks with the participation of the Northern network partners, 2) to strengthen the network for the prevention and health promotion of non-communicable diseases of the monks with the participation of the Northern Alliance. This research was a research and development with emphasis on action research and quantitative research. Research area were Phrae and Nan. The research tool used in questionnaire, In-depth Interview, focus groups discussion, a sample were 230 peoples.

The results of this research were as followed:

1. The results of the study development and evaluation of the knowledge management, prevention and practice of promoting health enhancement on non-communicable diseases of the monks with the participation of the Northern Network Partners. found that there were knowledge management process in activities on 4 steps as using the exchange of knowledge between monks Kilanupathak Buddha, the hospital had increased the knowledge of the monks and the 4 main guidelines were : 1) there was an awareness that non-communicable disease is a disease that cannot be transmitted to other people. one Not harmful to society and a silent threat from food 2) It had been pointed out to the consequences of my diet. Food behavior adjustment 3) Adjusting the beliefs of the villagers in offering food to the monks. 4) the monks had to learn from various media such as documents, pamphlets and through the health media website, away from disease. It also had got practice guidelines were obtained : Changing the attitudes of villagers and monks to have more awareness in taking care of the monks' health, Change behavior for the better, be aware of prevention and health promotion, The monks must behave properly, exercise and annual health check, Monks had to regularly perform proper self-care in taking care of their health. And the quantitative evaluation of the knowledge management, prevention and health promotion model in chronic disease of the monks found that the monks

in Phrae Province And Nan Province after receiving the activity Knowledge management was significantly better than prior to obtaining statistically significant knowledge management activities at the .05 level.

2. The results of the study of network strengthening in the prevention and health promotion of non-communicable diseases of the monks with the participation of the Northern Network Alliance found that there was a network strengthening process using the four S principles as follows: 1. The Sangha and local personnel had fully exercised their ability to perform their duties. Through the community through / media / government sector / ST hospital / Or Sor. 2. Creating inspiration The launch of the Kilanupathak And community health support groups, namely SSO. 3. Using media to help in various forms of publicity. 4. Creating agreements. join Create a network by doing a MOU with the Sangha Monastery, the hospital, every sub-district, the community leader. Make a policy to create a network in the community.

Keywords : Knowledge Management, Protection, Promoting Well-being, Monks, Northern Region Network

บทนำ

พระสงฆ์ถือได้ว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการสืบพระพุทธศาสนารวมถึงการบริหารกิจการคณะสงฆ์ และพระสงฆ์เป็นสาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนาและทำหน้าที่อบรมสั่งสอนศรัทธาประชาชนให้เป็นคนดีมีศีลธรรม ตั้งตนอยู่ในสังคมที่ดี หน้าที่บทบาทหลักของพระสงฆ์นั้นในปัจจุบันจึงมีการกี่ยวอยู่ 6 ประการด้วยกัน ซึ่งส่งผลถึงสังคม และชุมชนได้อย่างเห็นได้ชัด ได้แก่ 1. ด้านการปกครอง 2. ด้านการศาสนศึกษา 3. ด้านการเผยแผ่ 4. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 5. ด้านสาธารณูปการและ 6. ด้านสาธารณสงเคราะห์ จากอดีตจนถึงปัจจุบันนับได้ว่าพระสงฆ์เป็นผู้ขับเคลื่อนสังคม ชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง ช่วยผลักดันให้ประชาชนในสังคม ชุมชนตั้งตนอยู่ในศีลธรรม มีการส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักมีคุณภาพชีวิตที่ดี สิ่งหนึ่งที่จะต้องทำควบคู่กันไปด้วยกับงานบริหารกิจการคณะสงฆ์ คือ การดูแลสุขภาพซึ่งเป็นพฤติกรรมเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวันที่ทำให้ผลดีต่อร่างกายและจิตใจของผู้ปฏิบัติเอง เป็นพฤติกรรมที่กระทำทั้งขณะที่ร่างกายแข็งแรงเป็นการ

สร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันโรคและครอบคลุมไปถึงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นขณะเจ็บป่วย ถ้าคนมีความใส่ใจและดูแลสุขภาพย่อมส่งผลต่อการมีชีวิตที่ดีทั้งต่อตนเองและสังคม สังคมของพระสงฆ์เป็นสังคมที่เป็นแบบอย่างของการดำเนินชีวิตที่ประเสริฐ เน้นความสมถะเรียบง่าย สันโดษยินดีเท่าที่ได้มาไม่เก็บสะสมปัจจัย มีชีวิตที่เอื้อต่อการเรียนรู้มุ่งพัฒนาตนเพื่อเข้าถึงความหลุดพ้นวิถีชีวิตแบบสงฆ์ เป็นวิถีชีวิตที่แตกต่างจากชาวโลกโดยทั่วไป ทั้งรูปแบบวิธีการและเป้าหมาย พระสงฆ์สามารถดำรงชีพอยู่ได้ด้วยการอาศัยปัจจัย 4 จากผู้มีจิตศรัทธาเพื่อหล่อเลี้ยงชีวิตให้พอดำรงอยู่ได้อย่างไม่ลำบากนัก วิถีชีวิตของพระสงฆ์ในยุคบุกเบิกนั้นเป็นไปอย่างเรียบง่าย พระพุทธองค์ทรงให้แนวทางในการดำรงชีพ คือ นิสัย 4 ได้แก่ การบรรพชาต้องอาศัยการเที่ยวบิณฑบาตหาเลี้ยงชีพด้วยตัวเองเครื่องนุ่งห่มต้องใช้ผ้าบังสุกุล ที่อยู่อาศัยพักตามโคนไม้ และยารักษาโรคให้ฉันน้ำมูตรเน่า พระสงฆ์เป็นกลุ่มคนที่มีข้อจำกัดในการดูแลสุขภาพของตนเองในเรื่องของความเจ็บป่วย หรือปัญหาสุขภาพ ทุกคนต้องการที่จะดูแลตนเอง ให้มีสุขภาพดีอยู่เสมอ ดังนั้น การดูแลสุขภาพ เป็นกิจกรรมที่บุคคลแต่ละคนปฏิบัติ และยึดเป็นแบบแผนในการปฏิบัติ เพื่อให้มีสุขภาพดี หากนำมาผสมเข้ากับหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาในเรื่อง “มัชฌิมาปฏิปทา” พระสงฆ์ คือ เป็นสมณะ เป็นผู้มีวัตรปฏิบัติที่เรียบง่าย อย่างรู้จักใช้ศิลปะเพราะให้เกิดความเป็นปกติภายในตนอย่างประสานสอดคล้องกัน ชนิดที่เป็นองค์รวม ดังพุทธพจน์ ที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า “โภชนมัตตัญญูตา” ซึ่งแปลว่า รู้จักประมาณในการบริโภคนั้น ก็หมายถึงการที่จะตัดเสีย ซึ่งความขวนขวายอันมากมายเกินขอบเขต อันจะนำมาซึ่งความยุ่งยากลำบากทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น พร้อมทั้งบรรเทาเสียซึ่งความโลภในอาหาร หรือความหลงใหลติดใจในรสของอาหารและกิเลสอย่างอื่น ๆ อันจะเกิดขึ้นเพราะความเป็นผู้มีอาหารมาก เราจะเห็นได้ตามพระธรรมวินัย ซึ่งเป็นข้อห้ามของพระสงฆ์ เช่น ในพระวินัยบัญญัติ หมวดปาจิตตีย์ 92 สิกขาบทโภชนวรรค องค์การอนามัยโลก (World Health Organization : WHO) ได้ให้ความหมายของสุขภาพ (Health) ไว้เกี่ยวกับสุขภาพ คือ ภาวะของความสมบูรณ์ทาง ร่างกาย จิตใจ และการอยู่ร่วมกับสังคมด้วยดี และไม่หมายถึงความปราศจากโรคเท่านั้น ซึ่งอาจแยกภาวะของสุขภาพออกได้เป็น 3 พวก คือ 1) สุขภาพทางกาย คือ ความสมบูรณ์ แข็งแรง ไม่มีมีโรคและความพิการใด ๆ 2) สุขภาพทางจิต (ใจ) คือ ไม่เป็นโรคประสาท โรคจิต มีความสมหวังต่าง ๆ 3) สุขภาพทางสังคม คือ ช่วยตนเองและสังคมได้ อยู่ร่วมกับสังคมด้วยดี

ปัจจุบันประเทศไทยมีพระสงฆ์และสามเณร รวมทั้งประเทศ จำนวน 349,659 รูป (จงจิตร อังคทะวานิช, 2559, น. 9) ซึ่งพบว่า พระสงฆ์มีอัตราการเจ็บป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง และต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล จากการรายงานสถิติข้อมูลพระสงฆ์ที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลด้วยโรค 3 อันดับแรก คือ โรคไขมันในเลือดสูง โรคความดันในเลือดสูง โรคเบาหวาน นอกจากนั้นโรคเรื้อรังยังส่งผลให้เกิดเป็นโรคหัวใจโรคหลอดเลือดสมอง ส่งผลถึง

ความรุนแรงต่อร่างกาย และส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของพระสงฆ์ให้ลดลงอีกด้วย (กรมการแพทย์, 2559, น. 3) โดยสุขภาพของพระสงฆ์นั้นส่งผลต่อการปฏิบัติศาสนกิจ พระสงฆ์บางรายที่อาพาธต้องดูแลตนเองหรือต้องปรับตัวในการอยู่กับโรคเรื้อรังที่อาพาธยาวนานหรือตลอดชีวิต (ชัยยุทธ คลื่นแก้ว และ วริศรา ลูวีระ, 2559, น. 403) แต่ในทางตรงกันข้ามพระสงฆ์มีข้อจำกัดของการรับรู้ต่อโรคและความเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังแม้ปัจจุบันมีเทคโนโลยีมากมาย มีการนิยมนำสื่อมัลติมีเดียเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในรูปแบบการจัดการองค์ความรู้ ให้สามารถศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเอง สามารถส่งต่อข้อมูลได้กว้างขวางมากขึ้น เพื่อให้มีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพของตนเองทำให้เกิดการรับรู้ข้อมูลสุขภาพอย่างรอบด้าน (Health Literacy) แต่การจัดการความรู้ของพระสงฆ์ยังพบข้อจำกัด

จากแนวคิดของนายแพทย์ปิยะสกล สกลสัตยาทร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข เปิดการประชุมมหกรรมสุขภาพด้านโรคไม่ติดต่อ (NCDs Forum 2018) ภายใต้แนวคิด “Together, Let’s beat NCDs : ประชากรร่วมใจลดภัย NCDs” จากการประชุมเมื่อวันที่ 8 - 10 สิงหาคม 2561 ณ อิมแพค เมืองทองธานี โดยมุ่งหวังให้ประชาชนคนไทยสุขภาพดีถ้วนหน้า ครอบคลุมทุกมิติ ภายใต้การบูรณาการทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน พร้อมมอบโล่เกียรติคุณสถานบริการสุขภาพและหน่วยงานที่มีการดำเนินงานที่มีการควบคุมโรคไม่ติดต่อเรื้อรังดีเด่น ประจำปี 2561 รวม 16 รางวัล นายแพทย์ปิยะสกล กล่าวว่า กลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรังเป็นสาเหตุของการเสียชีวิตไม่น้อยกว่า 36 ล้านคนทั่วโลกในแต่ละปี หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 63 ของสาเหตุการตายทั้งหมด คาดประมาณความสูญเสียทางเศรษฐกิจในช่วง 15 ปีข้างหน้า ประมาณ 7 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ สำหรับประเทศไทยมีผู้เสียชีวิตจากโรคไม่ติดต่อเรื้อรังถึงร้อยละ 75 หรือประมาณ 320,000 คนต่อปี เฉลี่ยชั่วโมงละ 37 คน อันดับหนึ่ง คือโรคหลอดเลือดสมองคิดเป็นร้อยละ 4.59 หรือประมาณ 28,000 คน รองลงมาคือโรคหัวใจขาดเลือด โรคทางเดินหายใจอุดกั้นเรื้อรัง เบาหวาน และความดันโลหิตสูง ตามลำดับ สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากการรับประทานอาหารที่มีรสหวาน มัน เค็ม ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สูบบุหรี่ มีกิจกรรมทางกายไม่เพียงพอ โดยมีแนวโน้มการเสียชีวิตเพิ่มขึ้น ส่วนมากเป็นกลุ่มประชากรวัยทำงาน ส่งผลกระทบต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

กระทรวงสาธารณสุขได้บูรณาการความร่วมมือกับภาครัฐ เอกชน ภาคีเครือข่าย ตามแนวทางประชารัฐ ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การป้องกันและควบคุมโรคไม่ติดต่อระดับชาติ เพื่อป้องกัน ควบคุม และดูแลรักษา และกำหนดมาตรการเพื่อสร้างเสริมสุขภาพและวิถีชีวิตประชากรและพัฒนาศักยภาพสถานพยาบาลและบุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประสพการณ์นวัตกรรม และแนวทางปฏิบัติในการดูแลผู้ป่วยโรคไม่ติดต่อ รวมทั้งได้พัฒนาระบบบริการปฐมภูมิที่อยู่ใกล้ชีวิตประชาชนมากที่สุด ในรูปแบบคลินิกหมอครอบครัว

ที่มีแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัว ร่วมกับทีมสหวิชาชีพ เพื่อดูแลสุขภาพประชาชน ครอบคลุมงานส่งเสริมสุขภาพเชิงรุก ให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพตนเองและคนในครอบครัว

ดังนั้น การศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการองค์ความรู้การป้องกันและเสริมสร้างสุขภาพด้านโรคไม่ติดต่อเรื้อรังของพระสงฆ์แบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายภาคเหนือจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้ได้รูปแบบการจัดการองค์ความรู้สำหรับพระสงฆ์อย่างมีประสิทธิภาพได้แนวทางการพัฒนาการจัดการองค์ความรู้ในการส่งเสริมการเรียนรู้และการสื่อสาร สำหรับเป็นแนวทางการป้องกันและเสริมสร้างสุขภาพของพระสงฆ์ รวมถึงคนในชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและการประเมินผลการจัดการองค์ความรู้การป้องกันและแนวปฏิบัติการเสริมสร้างสุขภาพด้านโรคไม่ติดต่อเรื้อรังของพระสงฆ์
2. เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายในการป้องกันและการเสริมสร้างสุขภาพด้านโรคไม่ติดต่อเรื้อรังของพระสงฆ์

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่วิจัย คือ พื้นที่ภาคเหนือ จังหวัดแพร่ และจังหวัดน่าน
2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรพระสงฆ์จังหวัดแพร่และน่านที่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา อายุ 20 ปีขึ้นไป เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จังหวัดละ 100 รูป เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 200 รูป และกลุ่มตัวอย่างในการให้ข้อมูล เป็นตัวแทนพระสงฆ์ระดับบริหาร, ตัวแทนองค์กรภาครัฐ ตัวแทนองค์กรภาคท้องถิ่น กลุ่มละ 5 รูป/คน จังหวัดละ 15 รูป/คน รวม 30 รูป/คน รวมเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 230 รูป/คน

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่การจัดการองค์ความรู้การป้องกันและเสริมสร้างสุขภาพด้านโรคไม่ติดต่อเรื้อรังของพระสงฆ์แบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายภาคเหนือเพื่อพัฒนาและการประเมินผลการจัดการองค์ความรู้แนวปฏิบัติการป้องกันและการเสริมสร้างสุขภาพด้านโรคไม่ติดต่อเรื้อรังของพระสงฆ์แบบมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายในการป้องกันและการเสริมสร้างสุขภาพด้านโรคไม่ติดต่อเรื้อรังของพระสงฆ์

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา ระหว่างเดือน มกราคม - กันยายน 2563

5. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

ประกอบด้วย แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) การสังเคราะห์จากแบบสอบถามและการสนทนากลุ่มย่อย (FocusGroups Discussion)

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้ 1) ทำหนังสือขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการด้านจริยธรรมจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแพร่และขอความร่วมมือการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ในพื้นที่การวิจัย 2) ชี้แจงและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3) ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 4) นำข้อมูลสังเคราะห์ที่ได้จากโครงการที่ 1 และจากโครงการวิจัยย่อยที่ 2 มายกร่างรูปแบบ 5) สอบถามสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างพระสงฆ์ถึงความต้องการเนื้อหาของข้อมูลที่จะเป็นองค์ความรู้การส่งเสริมและป้องกันการเรื่องโรคไม่ติดต่อเรื้อรังจากพระสงฆ์ประสบการณ์และความสัมพันธ์ของชุมชนรวมถึงรูปแบบต่อการเข้าถึงการรับรู้ข้อมูลสุขภาพปัจจัยสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเข้าถึงข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (SemiStructured Interview) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม 6) นำมาวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

7. การวิเคราะห์ข้อมูล 1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured Interview) ผู้วิจัยจะทำการจัดกลุ่มข้อมูล (Data Groping) 2. การสนทนากลุ่ม คณะผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์และถอดบทเรียนจากการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาประกอบบริบท (Content AnalysisTechnique) 3. ประเมินการจัดการความรอบรู้เกี่ยวกับการจัดการองค์ความรู้การส่งเสริมและป้องกันการเรื่องโรคไม่ติดต่อเรื้อรังของพระสงฆ์หาค่าทางสถิติโดยการเปรียบเทียบ Independent T-Test 4. แบบสอบถามความพึงพอใจของพระสงฆ์ที่เข้าร่วมกิจกรรมการจัดการองค์ความรู้ การส่งเสริมและป้องกันการเรื่องโรคไม่ติดต่อเรื้อรังของพระสงฆ์โดยหาค่าความถี่ร้อยละ และค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อที่ 1 พบว่า ผลของการสะท้อนผลการรวบรวมและวิเคราะห์การจัดการองค์ความรู้ ผ่านกระบวนการ 4 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 พบว่า การจัดการองค์ความรู้เพื่อไปสู่การพัฒนาและประเมินผล เริ่มโดยกระบวนการ KM (Knowledge Management) พระสงฆ์ได้เรียนรู้การจัดการความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและการเสริมสร้างสุขภาพด้านโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง โดยการเผยแพร่ข้อมูลในรูปแบบการให้การอบรม การให้เอกสารความรู้ และการสื่อสารจากคำบอกเล่าจากพระอาจารย์ที่เป็นครูผู้สอน เช่น

การเข้าอบรมเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพในกลุ่มพระสงฆ์จากหน่วยงานสาธารณสุข สำหรับกลุ่มพระคิลาอุปฐาก ได้รับการอบรมเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง การออกกำลังกายที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย การคัดกรองสุขภาพ วัดความดันโลหิต ชั่งน้ำหนัก การตรวจวัดระดับน้ำตาลในเลือด จากทีมแพทย์ พยาบาล และแกนนำสุขภาพในพื้นที่ การเข้าร่วมโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการพระสงฆ์และสามเณรใส่ใจทางไกลโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง แต่ยังพบปัญหาว่าการป้องกันและการเสริมสร้างสุขภาพด้านโรคไม่ติดต่อเรื้อรังของพระสงฆ์ไม่ได้รับการตอบสนองในภาคปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ โดยพบปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการปฏิบัติ ดังนี้

1) ตัวของพระสงฆ์เอง โดยส่วนใหญ่พระสงฆ์มองว่าโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง คือ โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคหัวใจ โรคอ้วน ซึ่งเปรียบเป็นภัยเงียบที่มาจากอาหาร แต่ขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องโรคไม่ติดต่อเรื้อรังมองว่าเมื่อเป็นแล้วจะรักษาไม่หายต้องรับประทานยาไปตลอดชีวิต ดูแลตนเองดีหรือไม่ก็ต้องรับประทานยาอยู่ดี บางส่วนยังขาดความตระหนักถึงโรคเหล่านี้ เนื่องจากยังตรวจไม่พบอาการ ขาดการคัดกรองสุขภาพจึงยังไม่เห็นความสำคัญ มองว่าการรู้เรื่องการจัดการความรู้เรื่องโรคไม่ติดต่อเรื้อรังก็เพราะว่าอยู่ในกลุ่มเสี่ยงจึงต้องการรู้วิธีดูแลตนเอง ซึ่งที่ผ่านมายังแข่งแรงจึงไม่ได้สนใจ บทบาททางศาสนกิจของสงฆ์ เนื่องจากการครองสมณะของสงฆ์จึงต้องมีกิจทางศาสนาจึงไม่สามารถหาช่วงว่างในการออกกำลังกาย ไม่สามารถเลือกฉันอาหารเพื่อสุขภาพได้ ขึ้นอยู่กับเจ้าของงานหรือเจ้าบ้านในการจัดอาหารถวาย รวมทั้งอาหารที่ได้รับจากการบิณฑบาตส่วนใหญ่จะเป็นข้าวแกงหรืออาหารสำเร็จรูปซึ่งพระสงฆ์ไม่สามารถเลือกได้

2) ความเชื่อ และค่านิยม ของชุมชน ด้วยความเชื่อและค่านิยมของประชาชนในการถวายอาหาร มักมีธรรมเนียมปฏิบัติโดยพยายามเลือกอาหารที่คิดว่าเท่าเทียมกันทางสังคม เช่น งานมงคลงานอวมงคล ส่วนใหญ่จัดอาหาร ตามประเพณีนิยม เน้นขนมหวาน เป็นเมนูพิเศษที่ผู้ล่วงลับไปแล้วชอบไม่ได้คำนึงถึงสุขภาพของพระสงฆ์ปัจจุบันการจัดการอาหารในงานต่าง ๆ มักเป็นรูปแบบการจัดซื้อจัดจ้าง ซึ่งส่วนใหญ่เน้นรสชาติจึงมีผิงปรุงรสค่อนข้างมาก เน้นรสชาติจัดจ้านเพื่อเป็นที่ติดใจของผู้รับบริการในงานต่อไป ชั้นตอนที่ 2, 3, 4 ผลการศึกษา เป็นชุดกิจกรรม จำนวน 2 ชุด ดังนี้

ชุดกิจกรรมที่ 1 เพิ่มความรู้เกี่ยวกับการจัดการองค์ความรู้เรื่องการป้องกันและการเสริมสร้างสุขภาพด้านโรคไม่ติดต่อเรื้อรังให้กับพระสงฆ์ โดยการจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการป้องกันและเสริมสร้างสุขภาพเกี่ยวกับโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง หลอดเลือดและหัวใจ โรคอ้วนในพระสงฆ์ โดยแพทย์ ให้ชุดความรู้การป้องกันและการเสริมสร้างสุขภาพด้านโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง แนะนำวิธีการใช้ หลังจากกิจกรรมการให้ความรู้ได้ทำกิจกรรมการถอดบทเรียนร่วมกันแต่ละกลุ่มแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการองค์ความรู้เรื่องการป้องกัน และการเสริมสร้างสุขภาพด้านโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ตามลำดับดังนี้

1. ให้พระสงฆ์แสดงความรู้สึกเรื่องโรคไม่ติดต่อเรื้อรังกับพระสงฆ์ในปัจจุบัน ด้วยการสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition) 2. พระสงฆ์ มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับ ประสบการณ์ระบบบริการการจัดการการป้องกันและการเสริมสร้างสุขภาพเกิดการเรียนรู้ (Learning) เป็นการนำความรู้มาใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ แก้ปัญหา 3. ให้พระสงฆ์แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการองค์ความรู้ที่คิดว่าเหมาะสมกับตนเองด้วยการเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access) เป็นการทำให้ผู้ใช้ความรู้เข้าถึงความรู้ ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) Web board บอร์ดประชาสัมพันธ์ เป็นต้น จากการแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ได้เป็น ประเด็น 4 หลัก คือ

ตื่นรู้เรื่องโรค คือ พบว่า มีการตื่นรู้ว่าโรคไม่ติดต่อเรื้อรังเป็นโรคที่ที่ไม่สามารถแพร่เชื้อ ไปสู่อีกคนหนึ่ง มองว่าไม่เป็นอันตรายต่อสังคมและคน แต่เป็นภัยเงียบเข้ามาหาตัวด้วยการกิน อาหาร และส่วนใหญ่นึกถึงโรคเบาหวาน ความดัน โรคอ้วน หัวใจ เป็นแล้วไม่หาย รักษาด้วยการกินยา แต่ไม่มีการระมัดระวัง ไม่มีกระบอกเสียงจากพระสงฆ์ในการบอกกล่าวโยมในการถวาย อาหารการถวายอาหาร เป็นความเชื่อ เป็นค่านิยม อาหารหลักงานบุญ คือ สามเกลอหัวแข็ง ได้แก่ 1) แกงฮังเล 2) น้ำพริกกะปิ 3) ต้มจืด ลอดช่อง ทองหยิบ ทองหยอด และที่ทำถวาย เพื่อให้สบายใจว่าจะได้ส่งไปยังบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ

ตื่นรู้เรื่องการเตือนตน พบว่า มีการชี้ให้เห็นถึงผลที่ตามมาของการรับประทานอาหาร แต่ละชนิด การสร้างข้อตกลงร่วม การปรับพฤติกรรมของพระสงฆ์เอง และพระสงฆ์ส่วนใหญ่ มีองค์ความรู้ด้านสาธารณสุขน้อย มองข้ามเรื่องการปฏิบัติตนที่ถูกต้อง ภาครัฐเข้ายังไม่ทั่วถึง ส่วนใหญ่ได้รับความรู้จากญาติโยม การครองสมณะมีข้อจำกัดในการออกกำลัง อุปกรณ์ออกกำลังกายค่อนข้างแพง พระสงฆ์ต้องมีใจที่ต้องการ ที่จะปฏิบัติตัวจริงจัง ถึงจะทำได้สำเร็จ

ตื่นรู้เรื่องปรับเปลี่ยน พบว่า การพูดถึงเรื่องโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ไม่ว่าจะเป็ชนิด ระยะเวลาในการรับประทาน ความเชื่อของชาวบ้าน ความสุขของชาวบ้าน ความพึงพอใจของ ชาวบ้านคือความทุกข์ของพระ ความเอื้ออาทรทำให้ไม่สามารถปรับตัวเอง ตัวอย่าง เช่น อยาก กินของร้อน ได้กินของเย็น เลือกกินไม่ได้ ป้องกันไม่ได้ อาหารจะขึ้นกับญาติโยม พระแม่มีการ ตรวจสุขภาพบ้าง แต่เรื่องอาหารไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ สิ่งที่ทำได้ พระสงฆ์พยายามปรับตัว สังคมต้องระชาสัมพันธ์ การปรับเปลี่ยนความเข้าใจ การใช้สื่อ การสร้างแนวทางการปฏิบัติ ที่ถูกต้องต่อไป

ตื่นรู้วิธีปฏิบัติ พบว่า มีการปลูกฝังความคิดสำหรับชาวบ้าน การเปลี่ยนทัศนคติ ปรับ อาหารควาประจำถิ่น เพราะแม้ว่าพระสงฆ์พยายามเริ่มต้นจากการปรับตนเรื่องอาหารญาติโยม ต้องเข้าใจกันทั้งสองฝ่าย แทรกความรู้ความเข้าใจ สร้างเสริมสุขภาพเกี่ยวกับโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง

ของพระสงฆ์ในการเทศนาธรรมที่เกี่ยวข้องเรื่อง 3อ. 2ส. สามารถถ่ายทอดความรู้เรื่องสุขภาพได้ การเป็นต้นแบบ แนะนำการแยกอาหารถวายพระในงานพิธีต่าง ๆ เน้นสุขภาพพระสงฆ์ลดการกินอาหาร หวาน มัน เค็ม ลง

จากกิจกรรมชุดที่ 2 พบว่า มีการศึกษาค้นคว้าจากอินเทอร์เน็ต แพนพับ สามารถให้คำแนะนำความรู้ที่ได้รับ เสนอแนวทาง แนะนำตามสื่อ ติดตามสื่อต่าง ๆ นิติสารสุขภาพศึกษากับคู่มือและสื่อต่าง ๆ วิธีการป้องกันตัวเรา/ เขา/ ท่าน ให้ห่างไกลโรค กินอาหารที่มีความเสี่ยงน้อยที่สุดกินอาหารให้ครบ 5 หมู่ พระคิลาอุปัฏฐาก (พระ อสว.) มีบทบาทจากการได้รับการอบรมบ่อย ๆ สร้างประสบการณ์ที่เกิดกับบุคคลในครอบครัว การเข้าอบรมโครงการด้านโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ติดตามข่าวสารสาระน่ารู้เกี่ยวกับโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ฟังคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ประเด็นข้อที่ 2 ต้องมีการจัดการให้เกิดการรู้คิด แนวทางการบอกต่อหรือแนวทางปฏิบัติ สร้างให้เกิดความรู้ต่อเนื่อง เพื่อเกิดการจัดการองค์ความรู้ตามหลัก 4 ป

“ป ที่ 1” “ปรับ” พบว่า มีการปลูกฝัง และการเปลี่ยนทัศนคติของชาวบ้านถวายอาหาร จากของหวานเป็นผลไม้ เน้นปลา น้ำพริกผัก พระสงฆ์จากการปรับตน ญาติโยมต้องเข้าใจกันทั้งสองฝ่าย ต้องมีกระบอกเสียงจากพระสงฆ์ในการบอกกล่าวโยม การปรับเปลี่ยนความเข้าใจ การปลูกฝังที่ถูกต้อง ผ่านสื่อ การสร้างแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้อง พระสงฆ์มีข้อจำกัดในการฉันอาหาร การเคลื่อนไหว ทำให้การใช้พลังงานเผาผลาญไม่สมดุลกับอาหารข้อจำกัดการปรุงอาหารของประชาชน เน้นที่ ความเชื่อค่านิยม ธรรมเนียม ต้อพูดให้ชาวบ้านเกิดความตระหนัก ทำให้เกิดบรรทัดฐาน การเปลี่ยนแปลง ภาคีเครือข่ายจึงมีความสำคัญต่อการทำสื่อประชาสัมพันธ์

“ป ที่ 2” “เปลี่ยน” พบว่า พระสงฆ์จะต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ตระหนักในการป้องกันและการเสริมสร้างสุขภาพด้านโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เพื่อให้เกิดการปฏิบัติ การเริ่มต้นในการดูแลตนเองพระสงฆ์ต้องมีใจ ปฏิบัติจริงจัง ปัจจุบันพระสงฆ์ส่วนใหญ่มีองค์ความรู้ด้านสาธารณสุขน้อย มีศาสนิกจมาก มองข้ามเรื่องการปฏิบัติตน หน่วยงานของรัฐเข้ายังไม่ทั่วถึง

“ป ที่ 3” “ปฏิบัติ” พบว่า พระสงฆ์จะต้องปฏิบัติตนอย่างถูกต้องเหมาะสม การออกกำลังกาย การตรวจสุขภาพ ส่วนประชาชนต้องเกิดการปฏิบัติในเชิงสังคมที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของพระสงฆ์ เกี่ยวกับการถวายอาหาร ต้องลดการกินอาหาร หวาน มัน เค็ม ลง ออกกำลังกาย กินอาหารจิต เป็นหลัก ออกกำลังกาย 1 อาทิตย์ ต่อ 3 และต้องเฝ้าระวัง ด้วยการตรวจสุขภาพประจำปี

“ป ที่ 4” พบว่า มีการปฏิบัติตนที่เหมาะสมในเรื่องการป้องกันและการเสริมสร้างสุขภาพด้านโรคไม่ติดต่อเรื้อรังสำหรับตัวของพระสงฆ์ มีการสร้างข้อตกลงร่วมที่เกิดจากการแสดงความคิดเห็นความเข้าใจทั้งทางฝ่ายพระสงฆ์และประชาชน จึงเกิดการยอมรับในแนวทาง

ปฏิบัติซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง มีการปลูกฝังสำหรับชาวบ้าน การเปลี่ยนทัศนคติของชาวบ้านในการถวายเป็นอาหารเน้นอาหารบำรุงสุขภาพ

ผลการประเมินการรับรู้และรอบรู้ เชิงปริมาณ พบว่า พระสงฆ์ในจังหวัดแพร่ และจังหวัดน่าน หลังได้รับกิจกรรมการจัดการองค์ความรู้การป้องกันและการเสริมสร้างสุขภาพด้านโรคไม่ติดต่อเรื้อรังของพระสงฆ์ มีการจัดการองค์ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและการเสริมสร้างสุขภาพ ดีวก่อนการได้รับกิจกรรมการจัดการองค์ความรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลของการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อที่ 2 จากกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ โดยการแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็น ตามหลัก 4 ส

ส ที่ 1 “สมรรถนะแห่งตน” พบว่า ความสามารถของพระสงฆ์ ประชาชนในพื้นที่หน่วยงานรัฐและเอกชน ในการป้องกันและการเสริมสร้างสุขภาพด้านโรคไม่ติดต่อเรื้อรังของพระสงฆ์ เข้าใจในบทบาทหน้าที่ทั้งของตนเอง สร้างรูปแบบการรับรู้การปฏิบัติตนที่ถูกต้องสร้างทางเลือกในการปฏิบัติการรับประทานอาหาร จัดประชาคมในหมู่บ้าน การทำ MOU ร่วมกัน ควรเริ่มทำเป็นเชิงนโยบาย เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ

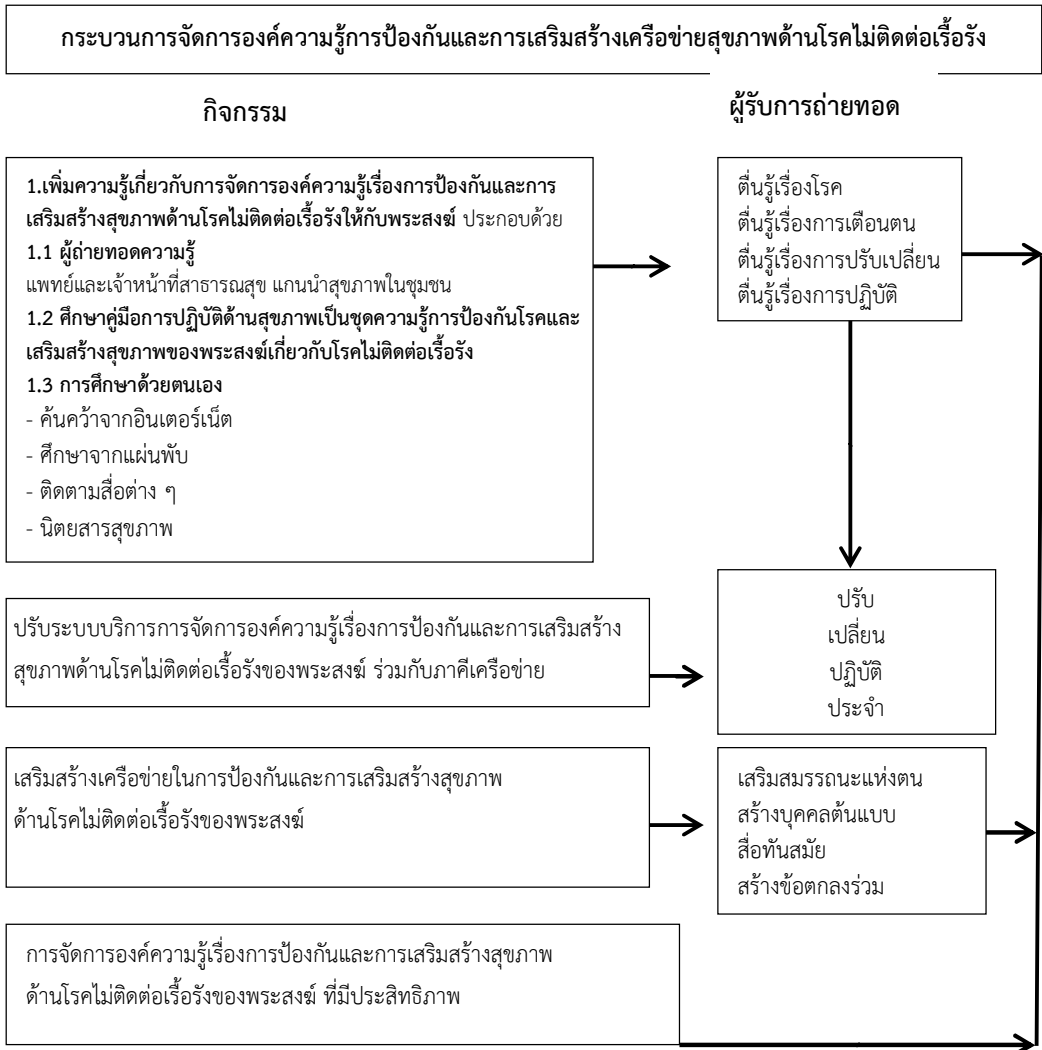
ส ที่ 2 “การสร้างบุคคลต้นแบบ” พบว่า มีการสร้างแรงบันดาลใจ หรือการได้เห็นถึงผู้ที่มีความสำเร็จในภาคปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมทำให้มีความสุขดี และความใกล้เคียงทางด้านวิถีชีวิต คุณวุฒิ การแลกเปลี่ยนความคิดหรือการแลกเปลี่ยนประสบการณ์จะส่งผลให้เกิดการปฏิบัติที่ดีต่อเนื่อง การเปิดตัวพระศิลาปูฐาก และกลุ่มสนับสนุนสุขภาพในชุมชน คือ อสม. ให้เป็นรู้จัก การให้ความสำคัญของผู้เผยแพร่ทางสงฆ์ การสร้างข้อตกลงร่วมการทำแผนยุทธศาสตร์

ส ที่ 3 “สื่อที่ทันสมัย” พบว่า การใช้สื่อจะช่วยในการประชาสัมพันธ์ให้ได้หลากหลายรูปแบบ และสามารถแทรกในกิจกรรมอื่นได้ รวมหลายช่วงวัย ส่งผลทำให้คนเกิดความสนใจ เห็นเป็นรูปธรรมได้ดี การใช้สื่อทำให้เกิดการกระตุ้นจนเกิดการสร้างแรงจูงใจ/แรงบันดาลใจ การเปลี่ยนแปลง ด้วยการใช้ภาคีเครือข่าย ในการประชาสัมพันธ์

ส ที่ 4 “สร้างข้อตกลงร่วม” พบว่า การสร้างข้อตกลงร่วมจะทำให้เกิดแนวทางในการปฏิบัติที่มีความสอดคล้องกัน ตัดปัญหาเรื่องการเหลื่อมล้ำ ความรู้ดีกว่าตนปฏิบัติไม่เหมือนคนอื่น ทำ MOU กับคณะสงฆ์ มจร. รพ.สต. อสม. วิทยาลัยพยาบาล ถวายความรู้เกี่ยวกับการป้องกันเสริมสร้างสุขภาพะสงฆ์และสังเคราะห์รูปแบบการออกกกำลังกายในวงกว้างทำเป็นเชิงนโยบายสู่การสร้างเครือข่ายด้วยกระบวนการ MOU ระหว่างส่วนงาน

องค์ความรู้ใหม่

การจัดการองค์ความรู้การป้องกันและการเสริมสร้างสุขภาพด้านโรคไม่ติดต่อเรื้อรังของพระสงฆ์โดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายภาคเหนือส่งผลให้เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้และเกิดการเรียนรู้โดยผ่านเทคนิควิธีการ ดังนี้

รูปภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่การจัดการองค์ความรู้การป้องกันและการเสริมสร้างสุขภาพด้านโรคไม่ติดต่อเรื้อรังของพระสงฆ์โดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายภาคเหนือ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อที่ 1 ผ่านกระบวนการ 4 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 พบว่า การจัดการองค์ความรู้เพื่อไปสู่การพัฒนาและประเมิณผล เริ่มโดยกระบวนการ KM (Knowledge Management) พระสงฆ์ได้เกิดการเรียนรู้จากการจัดการความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและการเสริมสร้างสุขภาพด้านโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง โดยการเผยแพร่ข้อมูลในรูปแบบการให้การอบรม การให้เอกสารความรู้ และการสื่อสารจากคำบอกเล่าจากพระอาจารย์ที่เป็นครูผู้สอน สำหรับกลุ่มพระคิลาอุปัฏฐาก และการอบรมเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง การออกกำลังกายที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย สำหรับพระสงฆ์ทั่วไป การคัดกรองสุขภาพ วัดความดันโลหิต ชั่งน้ำหนัก การตรวจวัดระดับน้ำตาลในเลือดจากทีมแพทย์ พยาบาล และแกนนำสุขภาพในพื้นที่ การเข้าร่วมโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ พระสงฆ์และสามเณรใส่ใจห่างไกลโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง จากกองทุนหลักประกันสุขภาพ ซึ่งจัดโดยหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่ แต่ยังคงพบปัญหาว่าการป้องกันและการเสริมสร้างสุขภาพด้านโรคไม่ติดต่อเรื้อรังของพระสงฆ์ยังไม่ได้การตอบสนองในในรูปแบบของพฤติกรรมภาคปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ โดยพบปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการปฏิบัติ สอดคล้องการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคเป็นแนวทางหลักในการแก้ไขปัญหาสาธารณสุขการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคเป็นแนวทางหลักในการแก้ไขปัญหาสาธารณสุข เพื่อสร้างเสริม สนับสนุนให้บุคคลมีความรู้ความเข้าใจและมีพฤติกรรมสุขภาพดี และหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงหรือการกระทำที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2562)

1.1 ตัวของพระสงฆ์เอง โดยส่วนใหญ่พระสงฆ์มองว่าโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง คือ โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคหัวใจ โรคอ้วน ซึ่งเปรียบเป็นภัยเงียบที่มาจากอาหาร อาหาร บางรายยังขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง มองว่าเมื่อเป็นโรคแล้วจะรักษาไม่หายต้องรับประทานยาไปตลอดชีวิต ดูแลตนเองก็ต้องรับประทานยาอยู่ดี ยังขาดความตระหนักถึงโรคเหล่านี้ ยังตรวจไม่พบอาการ ขาดการคัดกรองสุขภาพจึงยังไม่เห็นความสำคัญ มองว่าการจัดการความรู้เรื่องโรคไม่ติดต่อเรื้อรังเพราะว่าตนอยู่ในกลุ่มเสี่ยง จึงต้องการรู้วิธีดูแลตนเอง ที่ผ่านคดียังแข็งแรงจึงไม่ได้สนใจ

1.2 บทบาททางศาสนกิจของสงฆ์ เนื่องจากการครองสมณะของสงฆ์จึงต้องมีกิจทางศาสนาที่ออกไปนอกวัดเพื่อทำภารกิจ จึงไม่สามารถออกกำลังกาย และเลือกฉันทาอาหารเพื่อสุขภาพได้ เนื่องจากขึ้นอยู่กับเจ้าของงานหรือเจ้าบ้านในการจัดอาหารถวาย รวมทั้งอาหารที่ได้รับจากการบิณฑบาตส่วนใหญ่จะเป็นข้าวแกง หรืออาหารสำเร็จรูป

1.3 ความเชื่อ และค่านิยม ของชุมชน ด้วยความเชื่อและค่านิยมของประชาชนในการถวายอาหาร ธรรมเนียมปฏิบัติโดยพยายามเลือกอาหารที่คิดว่าเท่าเทียมกันทางสังคม เช่น งานมงคล งานอวมงคล จัดอาหาร ตามประเพณีนิยม เน้นขนมหวาน เป็นเมนูพิเศษที่ผู้ล่วงลับไปแล้วชอบโดยไม่ได้คำนึงถึงเรื่องสุขภาพของพระสงฆ์ปัจจุบันการจัดการอาหารในงานต่าง ๆ มักเป็นรูปแบบการจัดซื้อจัดจ้าง ซึ่งส่วนใหญ่เน้นรสชาติจึงมีผงปรุงรสค่อนข้างมาก เน้นรสชาติจัดจ้านเพื่อเป็นที่ติดใจของผู้รับบริการในงานต่อไป

จากชุดกิจกรรมจำนวน 2 ชุด มีผลดังนี้ ชุดกิจกรรมที่ 1 เพิ่มความรู้เกี่ยวกับการจัดการองค์ความรู้เรื่องการป้องกันและการเสริมสร้างสุขภาพด้านโรคไม่ติดต่อเรื้อรังให้กับพระสงฆ์ โดยการจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการป้องกันและเสริมสร้างสุขภาพเกี่ยวกับโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง หลอดเลือดและหัวใจ โรคอ้วนในพระสงฆ์ โดยแพทย์ ร่วมกับการมอบชุดความรู้ การป้องกันและการเสริมสร้างสุขภาพด้านโรคไม่ติดต่อเรื้อรังให้กับพระสงฆ์ แนะนำวิธีการใช้หลังจากกิจกรรมการให้ความรู้ได้ดำเนินการทำกิจกรรมการถอดบทเรียน โดยผู้วิจัยเป็นวิทยากรกระบวนการในแต่ละกลุ่ม จากนั้นให้พระสงฆ์แต่ละกลุ่มแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการองค์ความรู้เรื่องการป้องกันและการเสริมสร้างสุขภาพด้านโรคไม่ติดต่อเรื้อรังสอดคล้องกับการจัดการความรู้โดยใช้ปลาทูโมเดล (Tuna Model) ของ ประพนธ์ ผาสุขยัต (2547)

คือ การจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพให้ได้รับการรองรับมาตรฐาน พระสงฆ์แสดงความรู้สึกรู้เรื่องโรคไม่ติดต่อเรื้อรังกับพระสงฆ์ในปัจจุบัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับประสบการณ์ระบบบริการการจัดการการป้องกันและการเสริมสร้างสุขภาพด้านโรคไม่ติดต่อเรื้อรังให้กับพระสงฆ์และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการองค์ความรู้ที่คิดว่าเหมาะสมกับตนเอง จากการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการองค์ความรู้เรื่องการป้องกันและการเสริมสร้างสุขภาพด้านโรคไม่ติดต่อเรื้อรังให้กับพระสงฆ์ 4 หลัก สอดคล้องกับหลักการป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง และสอดคล้องกับผลการวิจัย ทั้ง 4 หลัก

ตื่นรู้เรื่องโรค คือ พบว่า มีการตื่นรู้ว่าโรคไม่ติดต่อเรื้อรังเป็นโรคที่ที่ไม่สามารถแพร่เชื้อไปสู่อีกคนหนึ่ง มองว่าไม่เป็นอันตรายต่อสังคมและคน แต่เป็นภัยเงียบเข้ามาหาตัวด้วยการกินอาหาร ที่เข้ามาหาตัวเราเอง ป้องกันได้ยากเพราะไม่มีกระบอกเสียงจากพระสงฆ์ในการบอกกล่าวโยมในการถวายอาหาร จะทำให้ญาติโยมสบายใจ ซึ่งต้องการถวายอาหารที่ดีที่สุดตามความเชื่อในบรรพกาล เป็นความเชื่อ เป็นค่านิยม อาหารหลักที่ทำถวายงานบุญ คือ สามเกลอหัวแข็ง ได้แก่ 1) แกงฮังเล 2) น้ำพริกกะปิ 3) ต้มจืด ลอดช่อง ทองหยิบ ทองหยอด และที่ทำถวายเพื่อให้สบายใจว่าจะได้ส่งไปยังบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ

ตื่นรู้เรื่องการเตือน พบว่า มีการชี้ให้เห็นถึงผลที่ตามมาของการรับประทานอาหารแต่ละชนิด การสร้างข้อตกลงร่วม การปรับพฤติกรรมของพระสงฆ์เอง และพระสงฆ์ส่วนใหญ่มีองค์ความรู้ด้านสาธารณสุขน้อย มีศาสนิกจมาก มองข้ามเรื่องการปฏิบัติตนที่ถูกต้อง ภาครัฐ

เข้ายังไม่ทั่วถึง ส่วนใหญ่ได้รับความรู้จากญาติโยม การออกกำลัง อยู่กับการเดินจงกรม การบิณฑบาต ตัวพระสงฆ์ต้องมีใจที่ต้องการ ที่จะปฏิบัติตัวจริงจัง ถึงจะทำได้สำเร็จ

ต้นรู้เรื่องปรับเปลี่ยน พบว่า การพูดถึงเรื่องโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ไม่ว่าจะเป็ชชนิด ระยะเวลาในการรับประทาน ความเชื่อของชาวบ้าน ความสุขของชาวบ้าน ความพึงพอใจของ ชาวบ้านคือความทุกข์ของพระ ความเอื้ออาทรทำให้ไม่สามารถปรับตัวเอง เช่น อยากรินของ ร้อน ได้กินของเย็น เลือกไม่ได้ ป้องกันไม่ได้ อาหารจะขึ้นกับญาติโยม พระสงฆ์แม้มีการตรวจ สุขภาพบ้าง แต่เรื่องอาหารไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ สิ่งที่ได้ คือ พระสงฆ์พยายามปรับตัว สังคมต้องประชาสัมพันธ์ การปรับเปลี่ยนความเข้าใจ การปลูกฝังความเข้าใจ การใช้สื่อ การสร้างแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องต่อไป

ต้นรู้วิธีปฏิบัติ พบว่า มีการปลูกฝังสำหรับชาวบ้าน การเปลี่ยนทัศนคติ ปรับอาหารคาว ประจำถิ่น แม้ว่าพระสงฆ์พยายามเริ่มต้นจากการปรับตนเรื่องอาหารญาติโยมต้องเข้าใจกัน ทั้งสองฝ่าย การออกกำลังกายทำในห้องพัก แทรกความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการป้องกัน สร้างเสริมสุขภาพเกี่ยวกับโรคไม่ติดต่อเรื้อรังของพระสงฆ์ในการเทศนาธรรมที่เกี่ยวข้องเรื่อง 3อ. 2ส. เพื่อปลูกฝังให้เข้าใจ สามารถถ่ายทอดความรู้เรื่องสุขภาพได้ การเป็นต้นแบบ แนะนำ การแยกอาหารถวายพระในงานพิธีต่าง ๆ ลดการกินอาหาร หวาน มัน เค็ม ลง

กิจกรรมชุดที่ 2 พบว่า มีการศึกษาค้นคว้าจากอินเทอร์เน็ต แผ่นพับ สามารถให้ คำแนะนำความรู้ที่ได้รับ เสนอแนวทาง แนะนำตามสื่อ ติดตามสื่อต่าง ๆ นิติสารสุขภาพ ศึกษากับคู่มือและสื่อต่าง ๆ ขอคำแนะนำจากคุณหมอ วิธีการป้องกันตัวเรา/เขา/ท่าน ให้ห่างไกลโรค กินอาหารที่มีความเสี่ยงน้อยที่สุดกินอาหารให้ครบ 5 หมู่ มีพระศิลาอุปัฏฐาก (พระ อสว.) ที่ได้รับการอบรม ประชุมบ่อย ๆ สร้างประสบการณ์ที่เกิดกับบุคคลในครอบครัว ลดการบริโภคเกลือและโซเดียมทุกช่องทางระมัดระวังการบริโภคไขมันเลวและน้ำตาล เข้าอบรมโครงการด้านโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ฟังคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขสอดคล้องกับ การจัดการองค์ความรู้การป้องกันและเสริมสร้างสุขภาพ (วิจารณ์ พานิช, 2560)

การจัดการองค์ความรู้ (Knowledge management) คือ เครื่องมือการเรียนรู้ร่วมกัน ผ่านการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการทำงานที่มีการใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และความรู้ของคน ทุกระดับในการบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ประเด็นข้อที่ 2 การสร้างให้เกิดความรู้ต่อเนื่อง เกิดการจัดการองค์ความรู้ตามหลัก 4 ป

“ป ที่ 1” “ปรับ” พบว่า ควรมีการปลูกฝังและการเปลี่ยนทัศนคติของชาวบ้านถวาย อาหาร จากของหวานเป็นผลไม้ เน้นปลา น้ำพริกผัก พระสงฆ์เริ่มต้นจากการปรับตน ญาติโยม ต้องเข้าใจกันทั้งสองฝ่าย โรคไม่ติดต่อเรื้อรังป้องกันได้ยาก ต้องมีกระบอกเสียงจากพระสงฆ์ ในการบอกกล่าวโยม เร่งประชาสัมพันธ์ การปรับเปลี่ยนความเข้าใจ การปลูกฝังที่ถูกต้อง

ผ่านสื่อ การสร้างแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้อง พระสงฆ์มีข้อจำกัดในการฉันอาหาร และการเคลื่อนไหว ทำให้การใช้พลังงานเผาผลาญไม่สมดุลกับอาหาร ข้อจำกัดในการประกอบอาหารของประชาชน เน้นที่ ความเชื่อค่านิยม ธรรมเนียม สิ่งที่ต้องทำ คือ พุดให้ชาวบ้านเกิดความตระหนัก ภาคีเครือข่ายจึงมีความสำคัญต่อการการทำสื่อประชาสัมพันธ์ สอดคล้อง กับการส่งเสริม เป็นมิติหนึ่งทางสุขภาพที่มีความสำคัญมากที่จะช่วยให้เราดำรงชีวิตอยู่อย่างปกติสุข ในการส่งเสริมสุขภาพจะต้องมีความรู้ความเข้าใจหลักและวิธีปฏิบัติในการส่งเสริมสุขภาพ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในการส่งเสริมสุขภาพได้อย่างถูกต้อง และสอดคล้อง ผลของการวิจัย “ป ที่ 2-4 ”

“ป ที่ 2” “เปลี่ยน” พบว่า พระสงฆ์จะต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ตระหนักในการป้องกันและการเสริมสร้างสุขภาพด้านโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เพื่อให้เกิดการปฏิบัติ การเริ่มต้นในการดูแลตนเองพระสงฆ์ต้องมีใจ ที่จะปฏิบัติจริงจัง ถึงจะสำเร็จ ปัจจุบันพระสงฆ์ส่วนใหญ่มีองค์ความรู้ด้านสาธารณสุขน้อย มองข้ามเรื่องการปฏิบัติตนที่ถูกต้อง หน่วยงานของรัฐเข้ายังไม่ทั่วถึง และการครองสมณะข้อจำกัด การออกกำลัง การเดินจงกรม การบิณฑบาต การฉันอาหารมีเมนูที่ไม่สัมพันธ์กับสุขภาพ ญาติโยมมักคำนึงถึงผู้ล่วงลับ วัตถุประสงค์ของการปฏิบัติตน ปิดกั้น การรับรู้

“ป ที่ 3” “ปฏิบัติ” พบว่า พระสงฆ์จะต้องปฏิบัติตนอย่างถูกต้องเหมาะสม การออกกำลังกาย การตรวจสุขภาพ ส่วนประชาชนต้องเกิดการปฏิบัติในเชิงสังคมที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของพระสงฆ์ สำหรับการป้องกันไม่ให้เกิดโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง และโรคอ้วน ลดการกินอาหาร หวาน มัน เค็ม ลง ออกกำลังกาย กินอาหารจืด ออกกำลังกาย 1 อาทิตย์ ต่อ 3 ครั้ง วิธีออกกำลังกาย เดินบิณฑบาต กวาดลานวัด เล่นโยคะ หาดูสื่อการสอนได้จากหลายแหล่ง ใฝ่ระวัง ด้วยการตรวจสุขภาพประจำปี

“ป ที่ 4” “ประจำ” พบว่า มีการปฏิบัติตนที่เหมาะสมในเรื่องการป้องกันและการเสริมสร้างสุขภาพด้านโรคไม่ติดต่อเรื้อรังของพระสงฆ์ มีการสร้างข้อตกลงร่วมที่เกิดจากการแสดงความคิดเห็นความเข้าใจฝ่ายพระสงฆ์และประชาชน จึงเกิดการยอมรับในแนวทางปฏิบัติซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง พุดให้ชาวบ้านเกิดความตระหนัก ทำให้เกิดบรรทัดฐาน การเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนทัศนคติของชาวบ้านในการถวายอาหารฉันอาหารบำรุงสุขภาพ

ผลการประเมินรูปแบบการจัดการองค์ความรู้การป้องกันและการเสริมสร้างสุขภาพด้านโรคไม่ติดต่อเรื้อรังของพระสงฆ์ แบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในภาคเหนือเชิงปริมาณ พบว่า พระสงฆ์ในจังหวัดแพร่ และจังหวัดน่าน หลังได้รับกิจกรรมการจัดการองค์ความรู้การป้องกันและการเสริมสร้างสุขภาพด้านโรคไม่ติดต่อเรื้อรังของพระสงฆ์ มีการจัดการองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการองค์ความรู้การป้องกันและการเสริมสร้างสุขภาพ

ด้านโรคไม่ติดต่อเรื้อรังของพระสงฆ์ ดีกว่าก่อนการได้รับกิจกรรมการจัดการองค์ความรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลของการศึกษา ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สะท้อนจากกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและสร้างความตระหนัก โดยการแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็น ตามหลัก 4 ส สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต และคณะ (2558, น. 117-118) ได้กล่าวว่า หลักการของการดูแลสุขภาพองค์รวม และมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของภาคีเครือข่ายในการดำเนินงาน ผลการดำเนินงานมีการจัดระบบบริการสุขภาพในด้านต่าง ๆ ให้สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของพระสงฆ์ และสอดคล้องกับผลการวิจัย ตามหลัก 4 ส ตามลำดับ

ส ที่ 1 “สมรรถนะแห่งตน” พบว่า ความสามารถของพระสงฆ์ ประชาชนในพื้นที่ หน่วยงานรัฐและเอกชน ในการป้องกันและการเสริมสร้างสุขภาพด้านโรคไม่ติดต่อเรื้อรังของพระสงฆ์ เข้าใจในบทบาทหน้าที่ทั้งของตนเอง หน่วยงานต่าง ๆ โดยการสร้างแรงจูงใจ ผลักดันให้เกิดความสำเร็จ มีการจัดการร่วมกัน สร้างรูปแบบการรับรู้การปฏิบัติตนที่ถูกต้อง สร้างทางเลือกในการปฏิบัติกรับประทานอาหาร ที่ไม่ขัดต่อบุญบาป จัดประชุมชมในหมู่บ้าน การทำ MOU ร่วมกัน ควรเริ่มทำเป็นเชิงนโยบาย ตกผลึกวิธีปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งทางสว่างแก่ผู้อื่นโดยการแนะนำช่องทาง/สื่อ/หน่วยงานที่จะช่วยให้ผู้นั้นมีองค์ความรู้ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ

ส ที่ 2 “การสร้างบุคคลต้นแบบ” พบว่า มีการสร้างแรงบันดาลใจ หรือการได้เห็นถึงผู้ที่มีความสำเร็จในภาคปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเหมาะสมทำให้มีสุขภาพดี และความใกล้เคียงทางด้านวัยวุฒิ คุณวุฒิ การแลกเปลี่ยนความคิดหรือการแลกเปลี่ยนประสบการณ์จะส่งผลให้เกิดการปฏิบัติที่ดีต่อเนื่อง และเข้าใจง่าย ทัวถึง สร้างสโลแกนเพื่อให้เกิดความตระหนัก การเปิดตัวพระคิลานุปัฏฐาก และกลุ่มสนับสนุนสุขภาพในชุมชน คือ อส.ม. ให้เป็นรู้จัก การให้ความสำคัญของผู้เผยแพร่ทางสงฆ์ การสร้างข้อตกลงร่วม การทำแผนยุทธศาสตร์

ส ที่ 3 “สื่อที่ทันสมัย” พบว่า การใช้สื่อจะช่วยให้การประชาสัมพันธ์ให้ได้หลากหลายรูปแบบ และสามารถแทรกในกิจกรรมอื่นได้ รวมหลายช่วงวัย ส่งผลทำให้คนเกิดความสนใจ และเห็นเป็นรูปธรรมได้ดี การใช้สื่อทำให้เกิดการกระตุ้นจนเกิดการสร้างแรงจูงใจ/แรงบันดาลใจ การจัดทำเครื่องมือการคัดกรอง/การส่งเสริม/การป้องกัน การทำสื่อให้เห็นแนวทางปฏิบัติจากบุคคล จะทำให้คนสามารถเข้าถึงได้ง่าย ตลอดเวลา ไร้ใจด้วย ทำให้น่าติดตาม คล้อยตามได้ง่ายกว่าชาวบ้านเกิดความตระหนัก เกิดบรรทัดฐาน การเปลี่ยนแปลง ด้วยการใชภาคีเครือข่าย ในการประชาสัมพันธ์

ส ที่ 4 “สร้างข้อตกลงร่วม” พบว่า การสร้างข้อตกลงร่วมจะทำให้เกิดแนวทางในการปฏิบัติที่มีความสอดคล้องกัน ตัดปัญหาเรื่องการเหลื่อมล้ำ ความรู้สึกว่าตนปฏิบัติไม่เหมือนคนอื่น ทำ MOU กับคณะสงฆ์ มจร. รพ.สต. อสม. ทุกตำบล วิทยาลัยพยาบาล ถวายความรู้เกี่ยวกับการป้องกันเสริมสร้างสุขภาวะสงฆ์และสังเคราะห์รูปแบบการออกกกำลังกายในวงกว้างทำเป็นเชิงนโยบายสู่กระบวนการสร้างเครือข่ายในชุมชน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1) การพัฒนาและการประเมินผลการจัดการองค์ความรู้การป้องกันและแนวปฏิบัติการเสริมสร้างสุขภาพด้านโรคไม่ติดต่อเรื้อรังของพระสงฆ์ พระสงฆ์ส่วนใหญ่มีความรอบรู้เป็นเบื้องต้นเป็นไปตามผลของการวิจัย

2) การเสริมสร้างเครือข่ายในการป้องกันและการเสริมสร้างสุขภาพด้านโรคไม่ติดต่อเรื้อรังของพระสงฆ์ มีการขับเคลื่อนเครือข่ายของพระสงฆ์และชุมชนด้านสุขภาพ ดำเนินการเป็นฐานตามหลักการส่งเสริมสุขภาพขั้นพื้นฐาน เพียงแต่ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะเพื่องานวิจัยครั้งต่อไป

ควรเพิ่มพื้นที่ในการทำวิจัยเพื่อที่จะได้เห็นภาพการขับเคลื่อนด้านสุขภาพของพระสงฆ์และชุมชนในพื้นที่อื่น อย่างเช่น บางจังหวัดยังไม่ทราบว่า มี พระคิลานุปัฏฐาก ที่ทำงานด้านสุขภาพร่วมกับสาธารณสุขจังหวัด รพ.สต./อสม. และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณการทำวิจัยจาก สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง

- กรมการแพทย์. (2559). กรมการแพทย์เปิดตัวโครงการพัฒนาการดูแลสุขภาพของพระสงฆ์สามเณรทั่วประเทศ. สารกรมการแพทย์. 21(5), 3.
- จงจิตร อังคทะวานิช. (2559). สถานการณ์ปัญหาโภชนาการในพระสงฆ์จากโครงการสงฆ์ไทยไกลโรค. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- ชัยยุทธ คลื่นแก้ว และ วริสรา ลูวีระ. (2559). การดูแลตนเองของพระสงฆ์ธรรมยุตที่อาพาธด้วยโรคเรื้อรังในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี. วารสารการพัฒนาสุขภาพชุมชน มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 4(3), 403.
- พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต และคณะ. (2558). การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพของค์รวมของพระสงฆ์ในจังหวัดขอนแก่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของเครือข่าย. วารสารสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 6 จังหวัดขอนแก่น. 22(2), 117-118.
- ประพนธ์ ผาสุขยัต. (2547). โมเดลปลาทุ. เรียกใช้เมื่อ 2 ธันวาคม 2564 จาก <https://kawisara2537.wordpress.com/>
- วิจารณ์ พานิช. (2560). “KM 4.0 มิติใหม่ของการจัดองค์กรเรียนรู้” ถอดบทเรียนการประชุมวิชาการ HA National Forum ครั้งที่ 18. เรียกใช้เมื่อ 4 ธันวาคม 2564 จาก <https://www2.si.mahidol.ac.th/km/knowledgeassets/kmexperience/lessons/3054/>
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2562). รายงานประจำปี 2561. เรียกใช้เมื่อ 4 พฤศจิกายน 2564 จาก <https://www.thaihealth.or.th>

วิเคราะห์เปรียบเทียบสิทธิสัตว์ในมุมมองของพระพุทธศาสนากับกฎหมาย*

A COMPARATIVE ANALYSIS OF ANIMAL RIGHTS IN VIEW POINT OF BUDDHISM AND LAW

ญภัทร์ชวดี พันใจลือ

Yaphakhrchawadee Pharnchailue

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus

E-mail : Yaphakhrchawadee@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดและคำสอนว่าด้วยสัตว์ในพุทธศาสนาและกฎหมาย 2) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเรื่องสิทธิสัตว์และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และ 3) เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบสิทธิสัตว์ในมุมมองของพระพุทธศาสนาและกฎหมาย เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ผลการวิจัย พบว่า 1) สัตว์ในทางพระพุทธศาสนา หมายถึงผู้ที่ยังเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏ โดยทั่วไปหมายถึงสัตว์ที่ไม่ใช่มนุษย์เป็นเดรัจฉาน มีร่างกายแนวขวาง บรรลุผลนิพพานไม่ได้ ส่วนในทางกฎหมาย หมายถึงสัตว์ที่มนุษย์เลี้ยงเพื่อการต่าง ๆ และสัตว์ที่อาศัยตามธรรมชาติ โดยภาพรวมถือเป็นทรัพย์สินและวัตถุแห่งสิทธิของมนุษย์ 2) คำว่า "สิทธิสัตว์" ไม่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาแต่หลักคำสอนมีนัยแสดงถึงการมีสิทธิของสัตว์ หลักคำสอนที่เกี่ยวข้องคือหลักเบญจศีลและเบญจธรรม ในทางกฎหมาย "สิทธิสัตว์" คือเครื่องมือที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อให้ความคุ้มครองและให้สวัสดิภาพแก่สัตว์ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องคือ ทฤษฎีสิทธิสัตว์ ทฤษฎีสวัสดิภาพสัตว์ ทฤษฎีการเลิกทาสสัตว์ และทฤษฎีสิทธิสัตว์บนฐานความเป็นพลเมือง 3) พุทธศาสนายอมรับการมีสิทธิทางธรรมชาติ สิทธิทางศีลธรรม ของสัตว์ ส่วนสิทธิทางกฎหมายของสัตว์นั้น มนุษย์เป็นผู้มอบสิทธิให้ในภายหลัง โดยมีหลักเกณฑ์การตัดสินใจที่เสมือนเป็นตัวบทกฎหมายคือหลักศีล 5 และหลักกรรม โดยพิจารณาบนพื้นฐานของเจตนาและผลของการกระทำ สำหรับผู้ละเมิดย่อมได้รับโทษตามกฎหมายแห่งกรรม ส่วนในทางกฎหมาย ยอมรับการมีสิทธิของสัตว์ทั้งสามข้อ จึงปรากฏเป็นบัญญัติและกฎหมายคุ้มครอง

* Received 14 June 2021; Revised 8 December 2021; Accepted 9 December 2021

สัตว์เพื่อป้องกันการถูกทำร้ายและการกระทำทารุณกรรมรวมถึงมีการจัดสวัสดิภาพให้สัตว์ผู้ใดฝ่าฝืนก็จะถือว่าเป็นผู้กระทำผิดต่อสังคมและต้องได้รับการลงโทษตามกฎหมาย ตั๋วบทกฎหมายโดยทั่วไปพบว่าบัญญัติขึ้นตามลักษณะของแต่ละพื้นที่นั้น ๆ ทั้งนี้ ยังปรากฏปัญหาให้พบเห็นกันอยู่ โดยเฉพาะการทารุณกรรมและฆ่าสัตว์ให้ถึงแก่ชีวิต เนื่องมาจากปัญหาการรับรู้หรือเข้าใจ ผลประโยชน์ วิธีแห่งการเอาชีวิตรอด จิตสำนึกทางศีลธรรม และทัศนคติที่แตกต่างกัน จึงเป็นประเด็นที่ถูกถกเถียงเพื่อหาทางออกร่วมกันและพัฒนาปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมต่อไป

คำสำคัญ : สิทธิสัตว์, สวัสดิภาพสัตว์, กฎหมายสัตว์

Abstract

The objectives of this article had three aspects as 1) to study the concept of animal in Buddhist and laws, 2) to study of animal rights and the law that related to animals and 3) to analyze the animal rights in Buddhist and laws perspective. IT was a documentary research. The research's result found that 1) in Buddhism, animal means being that reborn again and again in Samsara, in general term, it focuses on animal being, not human being, have transverse body and can't achieving Nirvarana. In legal term, it means livestock for various purposes and animals living naturally, may be regarded as personal property . 2) The word "animal's right" is not found directly in Buddhist text, but it implies the existence of animal's right. Related teachings on this regard are Five Precepts and Five Dhammas. In the legal system, "animal right" means instrumental requirement designed for protect and offer a safeguard to animals. Related theories are Theory of animal's right, theory of animal's welfare, theory of animal's slavery abolishment (Abolitionist Theory), and theory of animal's right on the basis of civil (Citizenship-based Theory). 3) Buddhism accepts the existence of animal's natural right and moral right. But in term of legal system, animal's right was bestowed by human being afterward. Its justification taken as norm or rule are five precepts and the law of Kamma, considering on the basis of volition and the result of action. The one who violate will consume the result according to the action. Legal system accepts the existence of animal's right in all three categories. In this regard,

animal's right can appears as a promulgation or law of protection animals to prevent them from cruel or brutal treatment as well as providing safeguard for them. The one who violate or ignore such order will be guilty and destined to be punished by law. The laws issued on this regard, are diverse according to locality and culture, therefore, the problems of brutality and killing animals are still be there due to the differentiation of acceptance and understanding, taking advantage or struggling for survival, moral conscience and opinion. These issues are waiting to be discussed and find the proper resolution together and develop them on the right path.

Keywords : Animal Rights, Animal Welfare, Animal laws

บทนำ

ในบรรดาสัตว์บนโลกใบนี้นับว่ามีหลากหลายชนิดด้วยกันและมีจำนวนมากกว่ามนุษย์หลายเท่าตัว แต่ผู้ที่ครอบครองโลกใบนี้ดูเหมือนจะเป็นมนุษย์มากกว่า ทั้งนี้ ท่าทีที่มนุษย์ปฏิบัติต่อสัตว์มีทั้งการคุกคามทำลายและเป็นมิตรต่อกัน ส่วนใหญ่แล้วสัตว์ถูกนำมาใช้เพื่อตอบสนองต่อความต้องการและเพื่อประโยชน์ของมนุษย์ และในปัจจุบันแม้จะมีองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ออกมาเรียกร้องสิทธิและสวัสดิภาพเพื่อให้ความคุ้มครองแก่สัตว์ที่ถูกทารุณกรรมและถูกระทำให้ถึงแก่ความตาย แต่ในแง่มุมมองของกฎหมายแล้วพบว่าสัตว์มีสถานะเป็นเพียงทรัพย์สินซึ่งตกอยู่ภายใต้การบังคับของเจ้าของผู้มีการมสิทธิ์ หรือเป็นเพียงวัตถุแห่งสิทธิเท่านั้น จากแนวคิดเหล่านี้นับเป็นปัญหาที่ถูกหยิบยกมาวิพากษ์ระหว่างกลุ่มบุคคลผู้ต่อต้านการมองสัตว์ในฐานะเป็นเพียงวัตถุชิ้นหนึ่งกับกลุ่มบุคคลผู้ยึดถือลัทธิอรรถประโยชน์ การถกเถียงในประเด็นดังกล่าวนี้ ยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่องและเป็นปัญหาที่ยังไม่มีคำตอบที่ชัดเจนสมบูรณ์ที่จะยอมรับกันได้ แม้ว่าต่อมาแนวคิดเหล่านี้ได้นำไปสู่ประเด็นเรื่องกฎหมาย และการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ในหลาย ๆ ประเทศก็ตาม ในประเทศไทยเองก็ได้มีกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ แต่ดูเหมือนว่าจะไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะการทารุณกรรมสัตว์ยังคงมีปรากฏให้เห็นในสังคม มาตรการการรับมือกับปัญหาเหล่านี้จึงเป็นเรื่องที่ควรหาทางออกร่วมกันเพราะส่งผลต่อมนุษย์ สัตว์ และระบบนิเวศวิทยา

ทั้งนี้ ในมุมมองของพระพุทธศาสนาเองก็มีหลักคำสอนอันจะช่วยแก้ไขและลดปัญหา ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ให้น้อยลงโดยเฉพาะปัญหาความเหลื่อมล้ำและการปฏิบัติต่อสัตว์ในเชิงลบต่าง ๆ อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมคุณธรรมเพื่อพัฒนาจิตวิญญาณของมนุษย์ให้สูงขึ้นและ

ขยายขอบเขตไปถึงเหล่าสัตว์ด้วย จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจหากจะนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมาย เพื่อเรียกร้องสิทธิที่มนุษย์พึงมีให้แก่สัตว์อย่างเหมาะสมโดยอยู่บนพื้นฐานของศีลธรรมจรรยา ทั้งนี้หากพิจารณาอย่างลึกซึ้งแล้วการมีชีวิตของสัตว์ก็มีความหมายและมีคุณค่า ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าสัตว์ก็มีสิทธิในตัวเอง อย่างน้อยก็เพื่อปกป้องชีวิตของตัวเองให้อยู่รอดปลอดภัยเพราะสัตว์ก็รักชีวิตของตนเฉกเช่นเดียวกับมนุษย์ ในฐานะที่มนุษย์มีความเป็นใหญ่เหนือสัตว์ทั้งหลาย ควรหรือไม่ที่จะเคารพในสิทธิของสัตว์และให้สวัสดิภาพแก่สัตว์เหล่านั้นอย่างเหมาะสม อีกทั้งมีเมตตาต่อสัตว์ให้มากขึ้นหรือปฏิบัติต่อสัตว์ในเชิงบวกแทนที่จะทำลายชีวิตกัน งานวิจัยนี้จึงได้ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและหลักคำสอนว่าด้วยเรื่องสัตว์และสิทธิสัตว์ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง การคุ้มครองสัตว์และสวัสดิภาพสัตว์ในมุมมองของพระพุทธศาสนาเถรวาท และกฎหมาย เพื่อสร้างความเข้าใจและทำความเข้าใจจักสัตว์ให้มากขึ้น อันจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์และแนวทางที่จะช่วยเหลือสัตว์ให้มีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและคำสอนว่าด้วยสัตว์ในพระพุทธศาสนาและกฎหมาย
2. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเรื่องสิทธิสัตว์และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
3. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบสิทธิสัตว์ในมุมมองของพระพุทธศาสนาและกฎหมาย

วิธีดำเนินการวิจัย

ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนของการศึกษาวิจัยดังนี้

1. เก็บรวบรวมและศึกษาข้อมูลหลักฐานจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2500 และพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539

2. เก็บรวบรวมและศึกษาข้อมูลหลักฐานจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ คัมภีร์อรรถกถาภาษาบาลีและภาษาไทย เช่น เนตติปกรณ์ วิสุทธิมรรค วิมุติมรรค อภิธัมมตถสังคหะ ปรมัตถทีปนี เป็นต้น พจนานุกรมคัมภีร์บาลีและฉบับภาษาไทย และตำรางานวิชาการด้านพระพุทธศาสนา อาทิ หนังสือ ดุษฎีนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความ เอกสารทาง วิชาการ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่เกี่ยวข้อง

3. วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหลักฐานที่เป็นชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) และชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเรียบเรียง สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และตอบปัญหาที่ต้องทราบ

4. สังเคราะห์ข้อมูลและงานเขียนนิพนธ์ตามหลักฐานที่ปรากฏในคัมภีร์และเอกสาร
5. เรียบเรียงเนื้อหาในแต่ละบทให้มีความสอดคล้องกัน
6. สรุปผลการศึกษาโดยเขียนรายงานในรูปแบบพรรณนา (Description) นำเสนอผลการวิจัย และจัดพิมพ์เข้ารูปเล่ม

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อดังกล่าว มีรายละเอียดดังนี้

1. แนวคิดและคำสอนว่าด้วยสัตว์ในพระพุทธศาสนาและกฎหมาย

คำว่า "สัตว์" มีรากศัพท์มาจากภาษาสันสกฤตว่า *सत्त्व* (สัตตว) ทั้งนี้ "สัตต" แปลว่า สัตว์ คน มีความหมาย 2 อย่าง คือ สภาวะ ความมี ความเป็น ไม่ได้ระบุว่าเป็นสิ่งใด และหมายถึงสัตว์เดรัจฉาน เป็นสิ่งมีชีวิตซึ่งแตกต่างไปจากพรรณไม้ ส่วนมากมีความรู้สึกและเคลื่อนไหวย้ายที่ไปได้เอง ความหมายที่ใช้กันเป็นสามัญหมายถึงสัตว์ที่ไม่ใช่มนุษย์ มีลักษณะสำคัญคือมีร่างกายขวางหรือขนานไปกับพื้นโลก ในทางพุทธศาสนาถือว่าขวางจากมรรคผลคือโลกุตระธรรมไม่สามารถบรรลุธรรมและนิพพานได้ มีชีวิตอยู่ในภพภูมิเดียวกับมนุษย์ สามารถเห็นได้ด้วยตาเนื้อ ไม่มีที่อยู่ของตนโดยเฉพาะ มีชีวิตความเป็นอยู่ยากลำบาก มีภัยรอบด้าน ต้องประสบทุกข์ทางกายภาพ อย่างน้อย 3 ประการเป็นประจำ คือ 1) หิว กระจาย 2) หนาว ร้อน และ 3) หวาดระแวงภัยจากการถูกล่าเป็นอาหาร สัตว์ที่อ่อนแอกว่าก็จะถูกจับกิน สัตว์เดรัจฉานจัดเป็นหนึ่งในอบายภูมิ 4 ซึ่งเป็นแดนเกิดของกรรมฝ่ายชั่ว เป็นภูมิอันเป็นที่อยู่ของสัตว์ที่มีเจตนาฝ่ายอกุศลกรรมฝ่ายโมหะจิตคือจิตที่ประกอบด้วยโมหะความลุ่มหลงเป็นตัวนำเกิดในกำเนิดสัตว์เดรัจฉาน นอกจากนี้ เดรัจฉานภูมิมีความหมายได้อีกอย่างหนึ่งว่าเป็นโลกของสัตว์ที่มีความยินดีในเหตุ 3 ประการ หรือมีสัญญาตญาณหรือสัญญา 3 อย่างคือ กามสัญญา คือ รู้จักเสวยกามคุณ โจรสัญญา คือ รู้จักกินนอน มรณสัญญา คือ รู้จักกลัวตาย สัญญาทั้ง 3 นี้มีแก่สัตว์เดรัจฉานทั้งหลาย สัตว์เดรัจฉานโดยทั่วไปไม่มีธรรมสัญญาอย่างมนุษย์จึงไม่รู้จักผิดชอบชั่วดี แต่เดรัจฉานที่เป็นพระโพธิสัตว์จะมีธรรมสัญญา อาทิพญาช้างฉัททันต์ พระโพธิสัตว์ทั้งหลายเมื่อได้รับพุทธพยากรณ์แล้ว จะไม่เกิดเป็นเดรัจฉานที่มีขนาดเล็กกว่านกระจาบ และมีขนาดไม่ใหญ่กว่าช้าง ส่วนสาเหตุการตายที่สัตว์เดรัจฉานนั้นต้องประสบ มี 2 ประการ คือ 1) สิ้นอายุขัย แก่ตาย และ 2) ตายก่อนวัย ด้วยวิบากกรรมปาณาติบาตของตนเอง การที่สัตว์เดรัจฉานเลี้ยงชีวิตด้วยการฆ่ากัน เมื่อตายไปย่อมไปเกิดในอบายภูมิ 4 สัตว์เดรัจฉานจำนวนน้อยที่ได้ไปเกิดบนสวรรค์ ในทางกฎหมาย พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 มาตรา 3 ของประเทศไทย กำหนดให้ "สัตว์" หมายความว่า สัตว์

ที่โดยปกติเลี้ยงไว้เพื่อเป็นสัตว์บ้าน สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้งาน สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นพาหนะ สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นเพื่อน สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นอาหาร สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้ในการแสดง หรือสัตว์เลี้ยงเพื่อใช้ในการอื่นใด ทั้งนี้ไม่ว่าจะมีเจ้าของหรือไม่ก็ตาม และให้หมายความรวมถึงสัตว์ที่อาศัยอยู่ในธรรมชาติตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ส่วนใหญ่ถือเป็นทรัพย์สินและวัตถุแห่งสิทธิของมนุษย์ และเป็นสิ่งมีชีวิตที่พึงได้รับความคุ้มครองตามหลักจริยธรรม ส่วนความหมายโดยทั่วไปนั้น คำว่า “สัตว์” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า "animal" ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า animalis แปลว่า มีลมหายใจ มีวิญญาณ หรือสิ่งมีชีวิต (Cresswell, Julia, 2010, p. 21.)

2. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเรื่องสิทธิสัตว์และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

เมื่อกล่าวถึงคำว่า”สิทธิ” พระพุทธศาสนานั้นไม่มีปรากฏคำว่า”สิทธิ”แต่หลักคำสอนมีนัยยะของการยอมรับการมีสิทธิของสัตว์ และถือเป็น”หน้าที่”ที่จะต้องปฏิบัติบนพื้นฐานของการศีลธรรมจรรยาต่อตนเองและผู้อื่น เรื่องสิทธิจึงไม่ใช่สิ่งจำเป็นในพระพุทธศาสนา หลักเกณฑ์ในการตัดสินเพื่อนำมาพิจารณาสิทธิของสัตว์และพิจารณาด้านจริยธรรมว่าดีหรือชั่ว ถูกหรือผิด หรือเหมาะสมหรือไม่นั้น มีเกณฑ์พิจารณาอยู่ 3 ประการ คือ 1) เกณฑ์พิจารณาตามหลักศีลห้า 2) เกณฑ์พิจารณาตามหลักของกรรม โดยพิจารณาบนพื้นฐานของเจตนาหรือแรงจูงใจเป็นหลักและดูที่ผลของการกระทำเป็นรอง และ 3) เกณฑ์พิจารณาเรื่องคุณค่า ส่วนค่านิยาม “สิทธิ” ในทางกฎหมายนั้น หมายถึง อำนาจอันชอบธรรมที่จะกระทำการใด ๆ ได้อย่างอิสระ โดยได้รับการรับรองจากกฎหมาย เมื่อเอ่ยถึงสิทธิก็มักจะปรากฏคำว่า “เสรีภาพ” ซึ่งมีความหมายคล้าย ๆ กัน เมื่อกล่าวถึงคำว่า “สิทธิ” อาจจะใช้กับบุคคลโดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลธรรมดา ซึ่งอาจมีสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ตามที่กฎหมายรับรองได้ แต่เมื่อกล่าวถึง “สัตว์” กฎหมายในหลาย ๆ ประเทศยังคงถือว่าสัตว์เป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่ง ไม่อาจเป็นผู้ทรงสิทธิได้ตามกฎหมาย สำหรับแนวความคิดว่าด้วยสิทธิสัตว์ ความห่วงใยต่อสัตว์นั้นมีปรากฏมานานแล้ว เพียงแต่ยังไม่ปรากฏเป็นรูปเป็นร่างที่ชัดเจนอย่างในปัจจุบัน ส่วนที่ก่อกำเนิดเป็นรูปร่างขึ้นเป็นองค์กร บุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่ชัดเจนในทางตะวันตก เริ่มต้นเมื่อมีการก่อตั้ง “ราชสมาคมเพื่อการพิทักษ์สัตว์” (Royal Society for the Protection of Animals) ในประเทศอังกฤษ ช่วงศตวรรษที่ 19 การคุ้มครองสิทธิสัตว์และสวัสดิภาพสัตว์รวมถึงการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ ปรากฏในกฎหมายของหลาย ๆ ประเทศ โดยบางประเทศมีการรับรองการคุ้มครองสัตว์ในระดับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ แต่ส่วนใหญ่จะอยู่ในบทบัญญัติของกฎหมายที่เทียบเท่ากับพระราชบัญญัติ ส่วนในประเทศไทยนั้น ได้ริเริ่มความคิดที่จะให้การป้องกันการทารุณกรรมและจัดสวัสดิภาพให้แก่สัตว์มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 และแล้วเสร็จเป็นกฎหมายระดับพระราชบัญญัติคือพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและจัดสวัสดิภาพสัตว์ในปี พ.ศ. 2557 สำหรับมุมมองแนวคิดสิทธิสัตว์ (Animal Rights) นั้นเห็นว่าสัตว์มีคุณค่าเช่นเดียวกับมนุษย์จึงสมควร

ได้รับสิทธิและมนุษย์มีหน้าที่โดยตรงต่อสัตว์ตามความเหมาะสม จุดเริ่มต้นของแนวคิดนี้มาจากแนวคิดเผ่าพันธุ์นิยมที่ยึดถือมนุษย์เป็นศูนย์กลางคือมองชีวิตรูปแบบอื่นที่ไม่ใช่มนุษย์อยู่บนฐานที่เป็นประโยชน์ตน ซึ่งแนวความคิดลักษณะเช่นนี้เป็นแนวความคิดหลักทางอภิปรัชญาและจริยศาสตร์กระแสหลักที่พัฒนามานับแต่สมัยกรีกโบราณ เช่น โซเครตีส (Socrates) เพลโต (Plato) อริสโตเติล (Aristotle) และพวกเอพิคิวเรียน (Epicurean) ศาสนายิวและศาสนาคริสต์ ตลอดจนแนวความคิดทางปรัชญาและวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ที่ได้รับอิทธิพลจากฟรานซิส เบคอน (Francis Bacon) และ เรอเน เดสการ์ตส์ (René Descartes) เป็นต้น ซึ่งล้วนแสดงเป็นนัยยะบอกให้เห็นถึงความสำคัญของมนุษย์ทั้งสิ้น นักสิทธิสัตว์ที่มีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับมีหลายท่าน เช่น เฮนรี ซอลต์ (Henry Salt), ปีเตอร์ ซิงเกอร์ (Peter Singer) เป็นต้น ส่วนแนวคิดสวัสดิภาพสัตว์ (Animal Welfare) นั้นเห็นว่ามนุษย์ควรมีมุขยธรรม มีความรับผิดชอบทางศีลธรรม และไม่กระทำการอันใดที่เป็นการทารุณกรรมสัตว์โดยไม่จำเป็นและควรให้สวัสดิภาพแก่สัตว์ สำหรับทฤษฎีสิทธิสัตว์บนฐานความเป็นพลเมือง (Citizenship-based Theory) ของดอนัลด์สันกับคิมลิก้า (Donaldson & Will Kymlicka) นั้นให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมกันระหว่างมนุษย์กับสัตว์ การปกป้องผลประโยชน์ของสัตว์ และเรื่องของศีลธรรมมากกว่าทฤษฎีเลิกทาสสัตว์ (Abolitionist Theory) ของฟรานซิสโอน (Gary Francione) ที่ไม่มีเหตุผลที่ดีทางศีลธรรม ที่จะสนับสนุนการปฏิบัติต่อมนุษย์กับสัตว์เลี้ยงอย่างเหมาะสม

3. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบสิทธิสัตว์ในมุมมองของพระพุทธศาสนาและกฎหมาย

1) วิเคราะห์เปรียบเทียบสิทธิทางธรรมชาติของสัตว์ในพระพุทธศาสนาและกฎหมาย ในมุมมองของพระพุทธศาสนาระหว่างมนุษย์กับสัตว์นั้นนับเป็นองค์รวมแห่งธรรมชาติและชีวภาพเดียวกัน มีความต้องการที่จะดำรงชีวิตให้อยู่รอดเป็นพื้นฐาน มีความรู้สึกสุข ทุกข์ และความรักชีวิต เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ องค์ประกอบของชีวิตมนุษย์และสัตว์นั้นก็คล้ายกันคือประกอบด้วยธาตุ 6 กล่าวคือ ดิน น้ำ ลม ไฟ อากาศ และวิญญาณ ธาตุ 5 ประการแรกเป็นรูปธรรม ประการสุดท้ายเป็นนามธรรม นั่นคือ ชีวิตประกอบด้วยร่างกายและจิตใจ ซึ่งอาจกระจายเป็นธาตุ 6 กล่าวคือ ร่างกายประกอบด้วยธาตุ 4 คือ ดิน น้ำ ไฟ ลม ส่วนจิตใจประกอบด้วยวิญญาณธาตุ เป็นตัวรับรู้ ตัวคิด ตัวกำหนดจดจำ สภาวะที่รู้แจ้งอารมณ์ ได้แก่ วิญญาณธาตุ 6 คือ จักขุวิญญาณธาตุ โสต ฆาน ชิวหา กาย และมโนวิญญาณธาตุ ทั้งนี้ ส่วนประกอบของชีวิตนั้นมี 2 แนว คือ 1) ชั้น 5 มีรูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ 2) องค์ประกอบของชีวิตเป็นปรมัตถธรรม 3 คือ รูป จิต และเจตสิก และความสัมพันธ์ระหว่างกายกับจิต อธิบายได้ว่า ในตัวมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายนั้น มีส่วนประกอบอยู่ 3 อย่าง ได้แก่ กาย จิต และเจตสิก ซึ่งในทางธรรมเรียกว่า รูปกับนาม ดังนั้น สัตว์จึงมีสิทธิโดยธรรมชาติ

อย่างอิสระในชีวิตของตนเอง ไม่ว่าจะ เป็นสิทธิที่จะใช้ร่างกายของตน การดำเนินชีวิต การแสดงออก การนึกคิด และมีความรู้สึกต่าง ๆ เป็นต้น ส่วนมุมมองทางกฎหมายนั้น สิทธิทางธรรมชาติเป็นสิทธิที่ติดตัวมาแต่กำเนิดของสรรพสัตว์ (รวมมนุษย์ด้วย) เฮนรี ซอลต์ (Henry Salt) ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า สัตว์มีสิทธิและสิทธินี้เกิดขึ้นจากความ เป็นอิสระในการดำรงชีวิต โดยธรรมชาติของสัตว์ มีสิทธิที่จะไม่ถูกฆ่าหรือทำลายชีวิต อันเป็นสิทธิที่สัมพันธ์กับศีลข้อ ปาณาติบาต มนุษย์ในฐานะเป็นศูนย์กลางของธรรมชาติที่สามารถเรียกร้องหรือแก้ก่อกุลกับ สัตว์ได้ และสัตว์ทุกชีวิตต่างก็มีความสำคัญและมีคุณค่าเท่าเทียมกัน มีความรู้สึกรักใน ชีวิตของตน ไม่มีใครเป็นใหญ่เหนือใคร จึงควรปฏิบัติต่อกันอย่างเท่าเทียม แม้ว่ารูปร่างหน้าตา ลักษณะ เชื้อชาติ สีผิว สติปัญญา และคุณธรรม จะทำให้สัตว์และมนุษย์แตกต่างกัน แต่สิ่งที่ทำ ให้มนุษย์เหนือกว่าคือการมีสติปัญญาและคุณธรรม ข้อเรียกร้องที่มนุษย์จะพึงทำได้ตามกรอบ ของสิทธิทางธรรมชาติและสิทธิทางกฎหมายก็คือ อิสรภาพ ความเท่าเทียมกัน และการได้รับการ ค้ำค้ำกัน ที่จะสามารถเผื่อแผ่ไปยังสัตว์ได้ อย่างไรก็ตามสิทธิที่อยู่กับเจตนารมณ์ของมนุษย์ ที่จะกำหนดให้สิทธิแก่สัตว์นั้น กฎหมายที่เกิดขึ้นจึงให้สิทธิแก่สัตว์ตามความเหมาะสมของแต่ละ ท้องที่นั้น ๆ สรุปว่าทั้งมนุษย์และสัตว์ต่างก็มีสิทธิทางธรรมชาติเช่นเดียวกัน และไม่ว่าใครก็ไม่มี สิทธิไปละเมิดเพราะถือว่าอย่างน้อยก็เป็นความผิดในเชิงศีลธรรมจริยธรรม

2) วิเคราะห์เปรียบเทียบสิทธิทางศีลธรรมของสัตว์ในพระพุทธศาสนาและ กฎหมาย สิทธิทางศีลธรรมเป็นสิทธิที่ขยายมาจากสิทธิทางธรรมชาติ พุทธศาสนายอมรับการ มีสิทธิของสัตว์ทั้งสองอย่างเพราะสัตว์นั้นมีคุณค่าในตัวเองคือคุณค่าที่จะทำให้สิ่งใดสิ่งหนึ่ง มีสถานะทางจริยธรรมได้ นั่นคือคุณค่าภายใน (Intrinsic Value) การกระทำของสัตว์นั้นนำมา ตีความได้ว่าเป็นการกระทำตามหลักศีลธรรมซึ่งมีผลสองด้านคือ ด้านดี (กุศลกรรม) และด้าน ไม่ดี (อกุศลกรรม) พฤติกรรมของสัตว์ในชาติภพและวรรณะกรรมอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นสะท้อนให้เห็น ถึงว่าสัตว์นั้น มีความสามารถในการพัฒนาตนเองและฝึกได้ ดังนั้น จึงกระทำด้านดีงามได้ไม่ต่าง จากมนุษย์ สามารถสื่อสารผ่านหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาได้หลายประการเมื่อนำมา เปรียบเทียบกับพฤติกรรมของมนุษย์ ข้อพิจารณานี้เป็นการศึกษาในแง่ของกฎหมายแห่งกรรม แสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนากล่าวถึงสิทธิของสัตว์ที่พึงได้รับโดยพิจารณาจากสภาพ ทางศีลธรรมและสภาพทางธรรมชาติ โดยสัตว์มีความสามารถทางด้านศีลธรรมและมีจิตใจ ที่จะรู้จักศีลธรรมได้ระดับหนึ่ง (ยกเว้นการบรรลुरुธรรม) และหลักการศีลข้อปาณาติบาตใน เบญจศีลนั้น ทำให้สัตว์มีสถานภาพทางศีลธรรมอย่างชัดเจนเพราะมีพฤติกรรมเชิงศีลธรรม พฤติกรรมดังกล่าวก็คือ 1) ความรู้สึกที่จะรัก ตัวเอง รักสุขเกลียดทุกข์ ไม่อยากถูกเบียดเบียน และกลัวตาย 2) มีความสามารถที่จะฝึกหัดตนเอง ได้ในระดับหนึ่ง (ปัญญา) ตัวอย่างที่ชัดเจน คือการเสวยพระชาติเป็นสัตว์และการฝึกฝนสัตว์ให้เรียนรู้

ทั้งนี้ สัตว์มีพฤติกรรมบางอย่างที่มีคุณค่าเชิงศีลธรรม ซึ่งเป็นข้อวิพากษ์หนึ่งที่สนับสนุนเรื่องการมีสิทธิของสัตว์ คือ 1) คุณค่าจากความสามารถในการกระทำความดี 2) คุณค่าจากความดีที่ได้สั่งสมไว้ในอดีตชาติ และ 3) คุณค่าจากความสามารถในการมีความรู้สึกสุข ทุกข์ และรักชีวิต คำสอนของพระพุทธศาสนาจึงให้สิทธิแก่สัตว์อย่างชัดเจนคือศีลข้อปาณาติบาต ในหลักเบญจศีล ศีลข้อนี้จึงครอบคลุมขยายมายังสัตว์ทั้งหลาย ซึ่งหลักเกณฑ์สำคัญนี้มีลักษณะสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์ที่บรรดานักสิทธิสัตว์ทั้งหลายอ้างถึงเพื่อปกป้องสัตว์ กล่าวคือ (1) มนุษย์เป็นสัตว์ประเภทหนึ่งที่มีวิวัฒนาการมาจากสัตว์ในแง่ที่มนุษย์จึงอยู่ในฐานะเป็นญาติกับสัตว์อื่น ๆ ไม่ใช่เป็นนาย (2) มนุษย์และสัตว์มีจิตใจที่เหมือนกัน คือ มีจิตใจที่รักชีวิต รักความสุขเกลียดความทุกข์ (3) แม้มนุษย์จะเหนือกว่าสัตว์อื่นในด้านภาษาและเหตุผลก็ตาม แต่สิ่งนี้ไม่ได้หมายความว่ามนุษย์มีสิทธิที่จะทำลายชีวิตหรือทารุณกรรมสัตว์อื่นตามใจชอบได้ (4) การที่มนุษย์เหนือกว่าสัตว์อื่นในด้านใดด้านหนึ่งจึงควรทำให้มนุษย์พัฒนาจริยธรรมของตนเองให้สูงขึ้น และขยายขอบเขตสิทธิครอบคลุมไปถึงสัตว์อื่น ๆ ด้วย โดยสรุปหลักเกณฑ์เชิงพุทธที่สอดคล้องกัน คือ ก) ขอบเขตของสัตว์มีชีวิต (ปาณะ) ที่ได้รับการคุ้มครองในสิกขาบทนี้คือมนุษย์และสัตว์เดรัจฉานทุกชนิด สอดคล้องและสนับสนุนแนวคิดสิทธิสัตว์ข้อที่ (1) ข) เจตนารมณ์ของสิกขาบทนี้ถือเอาธรรมชาติของสัตว์มีชีวิตทุกชนิด ซึ่งรักชีวิต รักสุขเกลียดทุกข์ ไม่ต้องการให้ใครมาทำลายชีวิตตน สอดคล้องและสนับสนุนแนวคิดสิทธิสัตว์ข้อที่ (2) ค) โทษในแง่ศีลถือว่าการฆ่าสัตว์ทุกชนิดไม่ว่ามนุษย์หรือสัตว์เดรัจฉาน ไม่ว่าจะเล็กหรือใหญ่ย่อมมีโทษสถานเดียวคือศีลขาด สอดคล้องและสนับสนุนแนวคิดสิทธิสัตว์ข้อที่ (1) ง) แนวคิดที่ว่าด้วยการฆ่า มีความหมายครอบคลุมการกระทำทุกชนิดที่ทำให้คนและสัตว์ต้องตาย ตลอดจนการทำร้ายร่างกายมนุษย์ และการทำทารุณกรรมต่อสัตว์ให้ต้องบาดเจ็บหรือพิการ ต้องทนทุกข์ทรมาน ถือว่าเป็นข้อห้ามตามสิกขาบทนี้ ซึ่งสอดคล้องและสนับสนุนสิทธิสัตว์ข้อที่ (3) จ) เบญจศีลเป็นธรรมสำหรับมนุษย์ คือ เป็นธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐ เป็นผู้ที่มีจิตใจสูงส่งด้วยคุณธรรม ไม่เบียดเบียนตนเอง บุคคลอื่น ตลอดจนสัตว์อื่น สอดคล้องและสนับสนุนแนวคิดสิทธิสัตว์ข้อที่ (3) และ (4) ส่วนเบญจธรรมที่สนับสนุนสิทธิสัตว์คือ (1) เมตตา ความปรารถนาดีต่อมนุษย์และสัตว์ และ (2) กรุณา ความสงสาร ปรารถนาให้มนุษย์และสัตว์หลุดพ้นจากความทุกข์ หลักการนี้สอดคล้องและสนับสนุนแนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์ทุก ๆ ข้อ (อำนาจยอดทอง, 2558)

สำหรับแนวความคิดเรื่องสถานภาพทางศีลธรรมและสิทธิของสัตว์นั้น กลุ่มนิเวศวิทยาแนวโลก ผนวกรวมชีวิตสัตว์และพืชทั้งหลายเข้าไว้ในประชาคมเชิงศีลธรรมด้วย จึงถือได้ว่ามีสถานภาพทางศีลธรรมที่ชัดเจน และเคารพสิทธิของสิ่งมีชีวิตทั้งปวงหลักการนั้นค่อนข้างจะเหมือนกันกับกลุ่มสิทธิของสัตว์และกฎหมาย แต่ก็ยังมีรายละเอียดที่แตกต่างไป กล่าวคือกลุ่มนิเวศวิทยาแนวโลกนั้นมองทุกอย่างแบบองค์รวมซึ่งต่างจากกลุ่มสิทธิของสัตว์และกฎหมาย

ที่มองระบบย่อยมากกว่าองค์รวม ทั้งนี้ กลุ่มของสิทธิของสัตว์ ที่นำโดย ปีเตอร์ ซิงเกอร์ (Peter Singer) นักคิดชาวออสเตรเลีย ได้โต้แย้งกลุ่มที่ยึดเอามนุษย์เป็นศูนย์กลาง (anthropocentrism) ที่มองว่าสัตว์มีสถานภาพที่ต่ำกว่ามนุษย์เพราะไม่มีภาษาในการใช้สื่อสารและไม่มีสติปัญญาเพียงพอที่จะคิดหรือใช้เหตุผลได้ จึงต้องมีหน้าที่รับใช้มนุษย์ และไม่มีสิทธิอะไรที่จะเรียกร้องได้ กลุ่มสิทธิสัตว์มองว่าสัตว์ก็มีสถานภาพเท่าเทียมกับมนุษย์ สมควรที่จะขยายขอบเขตแห่งสิทธิไปยังสัตว์ด้วย ทั้งนี้ พฤติกรรมของสัตว์ การรับรู้เข้าใจและความตระหนักรู้ในความรู้สึกของตนเองมากนักน้อยเพียงใดนั้นเป็นสิ่งที่ไม่สามารถพิสูจน์ให้เห็นได้อย่างชัดเจน จึงส่งผลกระทบต่อการยอมรับหลักการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมและเสมอภาคระหว่างมนุษย์กับสัตว์ตลอดมา กฎหมายที่ออกมาบังคับใช้จึงเป็นผลการพิจารณาสิทธิทางธรรมชาติและสิทธิทางศีลธรรมของสัตว์ และเน้นตัวกฎหมายด้านการปกป้องคุ้มครองสวัสดิภาพของสัตว์แทนการเรียกร้องให้คุ้มครองสิทธิของสัตว์ ซึ่งจะพบเห็นกฎหมายดังกล่าวในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้วมากกว่ากลุ่มประเทศอื่น ๆ

3) วิเคราะห์เปรียบเทียบสิทธิทางกฎหมายของสัตว์ในพระพุทธศาสนาและกฎหมาย ในทางพุทธศาสนาไม่ได้กล่าวถึงการมีสิทธิทางกฎหมายของสัตว์ แต่กล่าวถึงสิ่งหนึ่ง ที่เรียกกันว่าหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อกัน ทั้งนี้ พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับสัตว์ทั้งหลายอย่างเท่าเทียมกันและให้มีจิตเมตตาต่อสัตว์ทั้งยังมองว่าสิ่งมีชีวิตทั้งหลายอยู่ในวงจรแห่งจริยธรรม พุทธศาสนาจึงยอมรับการมีสิทธิทางธรรมชาติและสิทธิทางศีลธรรมของสัตว์ทำให้เกิดนัยยะของการมีสิทธิทางกฎหมายของสัตว์ขึ้น ซึ่งถือเอาหลักศีล 5 ข้อปาณาติบาต และหลักกรรม มาเป็นตัวตัดสิน หากละเมิดหรือกระทำผิดต่อหลักศีลธรรมก็จะต้องได้รับโทษตามกฎหมายแห่งกรรม และต่อยอดเป็นกฎหมายสำหรับสัตว์ในเวลาต่อมา ซึ่งแนวทางการสนับสนุนต่อกฎหมายการคุ้มครองและให้สวัสดิภาพสัตว์ก็คือหลักเบญจศีลและเบญจธรรม ในทางกฎหมายสิทธิทางกฎหมายของสัตว์มาจากการที่มนุษย์เป็นผู้มอบสิทธิให้โดยคำนึงถึงหลักมนุษยธรรมและศีลธรรมจรรยาตามความเหมาะสม

ทั้งนี้ เมื่อกล่าวถึงคำว่า “สิทธิ” อาจจะใช้กับบุคคลโดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลธรรมดา ซึ่งอาจมีสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ตามที่กฎหมายรับรองได้ แต่เมื่อกล่าวถึง “สัตว์” กฎหมายในหลาย ๆ ประเทศยังคงถือว่าสัตว์เป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งไม่อาจเป็นผู้ทรงสิทธิได้ตามกฎหมาย (Gary L. Francione, 2004, p. 16.) เมื่อมีแนวความคิดที่ว่าสัตว์ถูกมองว่าเป็นวัตถุแห่งสิทธิ และตกเป็นกรรมสิทธิของบุคคลผู้เป็นเจ้าของ เจ้าของจึงสามารถกระทำการอย่างใด ๆ ได้ต่อทรัพย์สินที่ตนเองมีกรรมสิทธิ์เป็นสิทธิเด็ดขาดที่กฎหมายรับรองให้ เช่นนี้ในความเป็นจริง การปฏิบัติต่อสัตว์ที่ตนเป็นเจ้าของจึงไม่ต่างจากวัตถุที่ไม่มีชีวิต ดังนั้น สัตว์ไม่สามารถเป็นผู้ทรงสิทธิได้ด้วยตนเอง เมื่อกฎหมายไม่รับรองรับสถานะของสัตว์ให้เทียบเท่ากับบุคคลธรรมดา องค์กรและหน่วยงานในต่างประเทศที่ดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองสัตว์ จึงมีความพยายามในการ

ส่งเสริมปกป้อง ดูแล และคุ้มครองสัตว์ในด้านต่าง ๆ รวมถึงกลุ่มนักต่อต้านเพื่อการคุ้มครองสัตว์ ใช้วิธีการเรียกร้องผ่านกิจกรรมและสื่อต่าง ๆ ต่อมาก็ถูกสานต่อโดยกฎหมาย องค์กร และสมาคมที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ โดยได้ถือโอกาสนี้กดดันให้แต่ละประเทศออกกฎหมายสิทธิของสัตว์เพื่อที่จะคุ้มครองและพิทักษ์สัตว์ไม่ให้ถูกทารุณกรรม สัตว์จึงมีสถานภาพและสิทธิตามกฎหมาย ซึ่งระดับสิทธิของสัตว์นี้ขึ้นอยู่กับข้อกำหนดขอบเขตของแต่ละประเทศ แต่ก็ยอมรับบัญญัติสากลขององค์กรพิทักษ์สัตว์โลกเป็นหลัก ในประเทศและภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลกจึงมีการดำเนินการและต่างออกมาตรการในการคุ้มครองสัตว์ซึ่งมีหลักการและมีลักษณะสำคัญใกล้เคียงกัน หลักสวัสดิภาพสัตว์ที่ได้รับการยอมรับและถูกนำมาใช้คือ “หลักอิสรภาพ 5 ประการของสัตว์ (5 Freedoms)” มีเนื้อหา ดังนี้ (1) อิสรภาพจากความหิวกระหาย กล่าวคือ ต้องได้รับอาหารและน้ำอย่างเหมาะสม (2) อิสรภาพจากความไม่สะดวกสบายจากสภาวะแวดล้อม กล่าวคือ ต้องถูกจัดให้อยู่ในสถานที่ที่มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สะดวกสบาย (3) อิสรภาพจากความเจ็บปวด บาดเจ็บ และโรคภัย กล่าวคือ ต้องมีมาตรการในการป้องกัน และการตรวจรักษาอย่างรวดเร็ว (4) อิสรภาพจากการแสดงออกตามธรรมชาติของสัตว์ กล่าวคือ มีพื้นที่ให้อย่างเพียงพอ และเครื่องมือ อำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับชนิดของสัตว์ (5) อิสรภาพจากความกลัวและความทุกข์ทรมาน กล่าวคือ การปฏิบัติต่อสัตว์ต้องไม่ใช้วิธีที่จะมีผลต่อสภาพจิตใจของสัตว์ (Farm Animal Welfare Council, 1965) โดยหลักการดังกล่าวได้กลายมาเป็นส่วนสำคัญที่ปรากฏอยู่ในมาตรการการดูแลความเป็นอยู่ขั้นพื้นฐานของสัตว์และคุ้มครองไม่ให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมานในด้านต่าง ๆ ที่น่าสนใจยิ่งไปกว่านั้นในแง่มุมของการค้าระหว่างประเทศ หลายประเทศได้หันมาคำนึงถึงมาตรการในการเลี้ยง ดูแล และรักษาปศุสัตว์ในฟาร์ม รวมไปถึงการบำบัดและควบคุมโรคอย่างเร่งด่วน ไม่นับรวมถึงผลพลอยได้ที่มีคุณประโยชน์อื่น ๆ โดยเฉพาะคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของระบบนิเวศ มนุษย์ สัตว์ และสิ่งแวดล้อม ที่ตามมา

เมื่อวิเคราะห์กฎหมายที่นำมาใช้ในหลาย ๆ ประเทศ พบว่าปัญหาที่พบส่วนใหญ่คือตัวบทกฎหมายและวิธีการปฏิบัติ ทั้งนี้ กฎหมายของในต่างประเทศมีความครอบคลุม ชัดเจน และมีประสิทธิภาพมากกว่าของประเทศไทย สำหรับกฎหมายของประเทศไทยนั้นยังมีความคลุมเครือในส่วนของตัวบทกฎหมาย การตีความเนื้อหาเมื่อมีการนำมาใช้มีความขัดแย้งหรือลักลั่นกัน ยังไม่มีรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดสวัสดิภาพสัตว์ไว้มากนัก การกระทำความผิด บทลงโทษ ความพร้อม การปฏิบัติภารกิจ การบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ และยังขาดมาตรการสำหรับผู้ที่จะเลี้ยงไม่ดูแลสัตว์ของตน รวมถึงการใช้ประโยชน์จากสัตว์ที่ไม่ได้คำนึงถึงการมีคุณธรรมควบคู่ไปด้วย นอกจากนี้ ในการนำมาใช้คุ้มครองและจัดสวัสดิภาพให้กับสัตว์ พบว่า การแก้ไขปัญหาที่ผ่านมาเป็นการกระทำเชิงอนุรักษ์จำพวกสัตว์มากกว่าการหามาตรการป้องกันผ่านกฎหมายและศีลธรรม การดำเนินการก็ยังคงขาดการ

สนับสนุนจากภาคส่วนอื่น ๆ อยู่มาก ทำให้ยังมีกรณีการทารุณกรรมสัตว์เกิดขึ้นอยู่เสมอหรือแม้กระทั่งการหลีกเลี่ยงที่จะไม่กระทำตามหลักการ

อภิปรายผลการวิจัย

ความหมายของคำว่า “สัตว์” โดยทั่วไปตามทัศนะของพระพุทธศาสนาคือสิ่งมีชีวิตที่ประกอบด้วยชั้น 5 เป็นผู้ที่ยังติดข้องในชั้นและยังเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏทั้งหมดรวมทั้งมนุษย์และสัตว์เดรัจฉานที่อาศัยอยู่ในโลกก็รวมอยู่ในคำว่าสัตว์ โดยทั่วไปแล้วคำว่า “สัตว์” จะหมายถึงสัตว์อื่นที่ไม่ใช่มนุษย์ ส่วนความหมายในทางกฎหมายนั้นจะเน้นไปในเชิงการใช้ประโยชน์จากสัตว์ ส่วนใหญ่นั้นจะมองว่าสัตว์ยังคงเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่ง ไม่อาจเป็นผู้ทรงสิทธิได้ตามกฎหมาย เป็นกรรมสิทธิ์ของผู้เป็นเจ้าของที่จะสามารถกระทำการใด ๆ ต่อสัตว์ของตนก็ได้ หรือเป็นสิ่งมีชีวิตในระดับต่ำกว่า เป็นสิ่งหลงเหลือมาจากวิวัฒนาการทางแนวคิดยุคหนึ่งที่ได้แบ่งแยกสังคมมนุษย์ออกจากธรรมชาติ ต่อมาแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์กับมนุษย์กับธรรมชาติเปลี่ยน จึงเกิดมุมมองที่มนุษย์มาให้ความสำคัญกับสัตว์มากขึ้นและให้สิทธิแก่สัตว์เมื่อกล่าวถึงคำว่า “สิทธิ” ในพุทธศาสนาไม่ปรากฏคำเหล่านี้ แต่หลักคำสอนมีนัยยะแสดงถึงการมีอยู่ของสิทธิสัตว์ซึ่งอาจเรียกว่าหน้าที่ที่ควรปฏิบัติต่อสัตว์ก็ได้ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาผ่านกฎเกณฑ์ทางจริยธรรม หลักคำสอนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นพีชนิยาม หลักศีล 5 หลักกฎแห่งกรรมหรือแม้แต่หลักเกณฑ์เรื่องของเจตนาและผลแห่งการกระทำ กล่าวได้ว่าพุทธศาสนายอมรับการมีสิทธิทางธรรมชาติซึ่งเป็นสิ่งที่มีติดตัวมาตั้งแต่กำเนิดของสัตว์ และสิทธิทางศีลธรรมซึ่งขยายมาจากสิทธิทางธรรมชาติและการยอมรับการมีสถานะทางจริยธรรมของสัตว์ ซึ่งต่อมาสติทั้งสองนี้ได้ขยายมาเป็นสิทธิทางกฎหมายของสัตว์ โดยผ่านการตัดสินใจของมนุษย์บนพื้นฐานของผลประโยชน์และศีลธรรมจรรยา ซึ่งมีแนวคิดสำคัญบนพื้นฐานของการเป็นเพื่อนร่วมโลกและสังสารวัฏเดียวกัน จึงควรเอาใจเขามาใส่ใจเรา เพื่อแผ่ความเมตตากรุณาไปสู่สรรพสัตว์ทั้งหลาย ทั้งนี้ พุทธศาสนากล่าวถึงวิถีแห่งสรรพสิ่งที่มีความไม่แน่นอนเปลี่ยนแปลงได้เสมอ สัตว์ก็เช่นเดียวกันล้วนมีชาติภพที่แตกต่างกันเช่นเดียวกับมนุษย์ที่ต่างอยู่ภายใต้กฎแห่งกรรมเดียวกัน ดังนั้นสัตว์จึงมีสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติอันชอบธรรม พระพุทธศาสนาจึงถือเอาหลักเบญจศีลข้ออาปนาคีบาตมาเป็นหลักการในการจัดการเรื่องสิทธิสัตว์ไว้อย่างชัดเจน ผู้ที่ละเมิดศีลข้อนี้ก็ถือว่าการทำผิดตามหลักศีลธรรมและธรรมชาตินั้น และนำหลักเบญจธรรมมาใช้ในการแก้ปัญหาระหว่างมนุษย์กับสัตว์ ทั้งนี้ทั้งนั้นหลักคำสอนของพุทธศาสนาทั้งหมดล้วนแล้วแต่ส่งเสริมสนับสนุนกันในการพัฒนาและยกระดับจิตใจของผู้ปฏิบัติให้สูงขึ้นก็จะช่วยแก้ปัญหาเรื่องสัตว์นี้ได้ ซึ่งแนวคิดเหล่านี้ล้วนแล้วแต่สัมพันธ์และส่งเสริมแนวคิดของนักสิทธิสัตว์ทั้งหลายที่เรียกร้องให้สัตว์มีสิทธิเฉกเช่นเดียวกับมนุษย์ที่สามารถมีได้ ในหลายประเทศการเปลี่ยนแปลง

มุมมองต่อสัตว์นี้ได้รับการยอมรับทางกฎหมาย จึงได้มีกฎหมายที่ให้สิทธิแก่สัตว์โดยเน้นการคุ้มครองและให้สวัสดิภาพแก่สัตว์ สัตว์จึงมีสิทธิทางกฎหมายที่หากมีการละเมิดสิทธิของสัตว์หรือกระทำทารุณกรรมสัตว์ต้องได้รับบทลงโทษตามกฎหมายกำหนดนั้น ซึ่งระดับของสิทธิขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของแต่ละประเทศ ซึ่งถือว่าให้คุณประโยชน์ต่อหลายฝ่ายทั้งมนุษย์ สัตว์และสิ่งแวดล้อม ที่ได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม แม้ว่าจะมีปัจจุบันจะยังพบปัญหาอยู่ โดยเฉพาะการทารุณกรรมสัตว์ การฆ่าทำลายให้ถึงแก่ชีวิต ประเด็นส่วนใหญ่เนื่องมาจากการมีอยู่ของกิเลสในมนุษย์และสัตว์รวมถึงวิถีแห่งการเอาชีวิตรอด จึงมีประเด็นให้ถกเถียงเพื่อหาทางออกร่วมกันต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

ควรจะมีการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสัตว์และสวัสดิภาพสัตว์อย่างรัดกุม มีเนื้อหาที่ชัดเจน มีคุณลักษณะสอดคล้องกับคุณลักษณะของสัตว์ มีมนุษยธรรม และสามารถนำไปใช้ได้ก่อให้เกิดประสิทธิผลมากที่สุด โดยคำนึงถึงผลลัพธ์และผลกระทบที่จะตามมาต่อระบบนิเวศมนุษย์ สัตว์ และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ควรมีการประชาสัมพันธ์และรณรงค์เกี่ยวกับสัตว์ให้ประชาชนรับรู้มีความเข้าใจและปลูกจิตสำนึกที่ดีเกี่ยวกับการคุ้มครองและให้สวัสดิภาพแก่สัตว์ให้มากขึ้น ลดความคิดเชิงลบและกระทำทารุณกรรมสัตว์ โดยรณรงค์ผ่านสื่อหลาย ๆ ช่องทาง รวมทั้งแทรกเข้าไปในหลักสูตรการเรียนการสอน มีการเสวนาอย่างต่อเนื่องและสนับสนุนการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ให้มากขึ้น เพื่อหาทางออกร่วมกันในการช่วยเหลือมนุษย์และสัตว์ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นโดยไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยา และเพื่อช่วยลดปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างมนุษย์กับสัตว์ให้น้อยลง โดยเฉพาะปัญหาการฆ่าและทารุณกรรมสัตว์ที่ยังมีปรากฏอยู่หรือปัญหาที่สัตว์มาทำความเดือดร้อนให้เกิดแก่มนุษย์ เป็นต้น ซึ่งอาจนำหลักการพัฒนาแบบยั่งยืนมาปรับใช้โดยเรียกร้องให้คำนึงถึงสิ่งมีชีวิตอื่นบนโลกใบนี้ที่ไม่ใช่เฉพาะกับมนุษย์เท่านั้น ทั้งนี้หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง ควรมีอำนาจในการให้การจัดการและช่วยเหลือสัตว์มากขึ้น รวมถึงมีการประสานงานกันกับภาครัฐและสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ และควรต้องมีการสร้างและดูแลศูนย์พักพิงสัตว์ โรงพยาบาลสัตว์ ให้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะบุคลากรทางการแพทย์ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อรองรับการรักษาความเจ็บป่วย และช่วยเหลือสัตว์ในด้านต่าง ๆ รวมถึงสนับสนุนงบประมาณในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาและสร้างสรรค์ผลประโยชน์ให้เกิดร่วมกันระหว่างมนุษย์กับสัตว์

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ที่มีความเป็นปัจจุบันและเจาะลึกในเรื่องของสัตว์ที่เป็นปัญหาโดยเฉพาะการถูกทารุณกรรมหรือถูกฆ่าในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและเป็นแนวทางในการแก้ไขที่ถูกต้องเหมาะสมต่อไป

2.2 การศึกษาวิจัยเรื่องภัยพิบัติและวิกฤตการณ์ต่าง ๆ เชิงลึก ส่งผลกระทบต่อด้านลบและเป็นปัญหาต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชีวิตมนุษย์และสัตว์ให้ได้รับความลำบากเดือดร้อน

2.3 การศึกษาวิจัยเปรียบเทียบประเด็นสิทธิสัตว์ในทัศนะของพุทธศาสนาเถรวาทกับศาสนาอื่น หรือแม้แต่การนำมาอภิปรายวิเคราะห์ร่วมกับหลักทางวิทยาศาสตร์ เพื่อที่จะทำให้รู้และเข้าใจถึงแนวคิดในมุมมองต่าง ๆ กัน อันจะเป็นประโยชน์ต่อบุคคลหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สิทธิชัย คลังมณี. (2558). ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมสัตว์และการจัดหลักสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 (การศึกษาอิสระปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อำนาจ ยอดทอง (2558). แนวความคิดว่าด้วยสิทธิสัตว์ในเบญจศีล-เบญจธรรม. เรียกใช้เมื่อ 5 มีนาคม 2564 จาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/academicbuddhism/2015/08/28/entry-1>
- Cresswell, Julia. (2010). The Oxford Dictionary of Word Origins (2nd ed.). New York: Oxford University Press.
- Gary L. Francione, (2004). “Animal-Property or Person?” in Animal Rights: Current Debates and New Directions. New York : Oxford University Press.
- Farm Animal Welfare Council. (2010, October 7). Five Freedoms. Retrieved March 5, 2021, from <http://www.fawc.org.uk/freedoms.htm>.

การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการคิด
เชิงออกแบบ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*
THE CURRICULUM DEVELOPMENT TO ENHANCE PROBLEM -
SOLVING THINKING USING DESIGN THINKING PROCESS
FOR GRADE 5 STUDENTS

พัชรพงษ์ ศรีวิชัย, Patcharapong Sriwichai
สุจิตรา ปันดี, Sujitra Pandee
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
Major of Curriculum and Instruction,
Faculty of Education, Lampang Rajabhat University
E-mail : ptchrpng@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างและหาประสิทธิผลของหลักสูตรส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 2) เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มเป้าหมายได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่บ้านไผ่ย่อย จำนวน 16 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หลักสูตรส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เอกสารประกอบหลักสูตรส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 แบบทดสอบการคิดแก้ปัญหา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์

* Received 14 June 2021; Revised 8 December 2021; Accepted 9 December 2021

ผลการวิจัย พบว่า 1) หลักสูตรที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.77) และประสิทธิผลหลักสูตรเท่ากับ 0.5725 หรือคิดเป็นร้อยละ 57.25 2) ผลการใช้หลักสูตรส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนที่ผ่านการเรียนรู้ตามหลักสูตรฯ มีคะแนนพัฒนาการของการคิดแก้ปัญหาหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรฯ โดยร้อยละพัฒนาการสัมพัทธ์ของนักเรียนในระดับพัฒนาการสูงมีจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 87.50 ของนักเรียนทั้งหมด นักเรียนที่มีระดับพัฒนาการสูงมาก มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 12.50 ของนักเรียนทั้งหมด และพัฒนาการสัมพัทธ์โดยเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 61.55

คำสำคัญ : การคิดแก้ปัญหา, การคิดเชิงออกแบบ, การพัฒนาหลักสูตร

Abstract

The purposes of this article were 1) to establish and find the effectiveness of the enhance problem-solving thinking curriculum using design thinking process for grade 5 students, 2) to study the effect of using the enhance problem-solving thinking curriculum using design thinking process for grade 5 students. The sample consisted of 16 students from grade 5 of Phrae Provincial Administrative Organization Ban Phaiyoi School, Semester 2, academic year 2020, with a clustered random sampling method. The research instruments were the enhance problem-solving thinking curriculum using design thinking process for grade 5 students, the curriculum supporting documents to enhance problem-solving thinking using design thinking process for grade 5 students and problem-solving thinking test. The data statistic used percentage, average, standard deviation and relative development percentage.

The results of the research found that 1) The established curriculum in overall was at the high overall suitability ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.77) and the effectiveness of the curriculum was 0.5725 or 57.25%. 2) The result of using the enhance problem-solving thinking curriculum using design thinking process for grade 5 students found that the students who took the curriculum's learning activities had higher relative development score of problem-solving thinking

compared with before taking the curriculum's learning activities. The relative development percentage of 14 students were high level, which was 87.50% of total students while 2 students were very high level which was 12.50% of total students. The average of relative development percentage was 61.55%

Keywords : Curriculum Development, Design Thinking, Problem-solving Thinking

บทนำ

โลกแห่งศตวรรษที่ 21 เป็นโลกยุคใหม่ที่ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นเรื่องที่เลี่ยงไม่ได้ เพื่อให้มนุษย์สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงหรือปัญหาที่จะเกิดขึ้น ต้องมีการวางรากฐานที่ดีและยั่งยืนให้กับสังคม โดยเฉพาะด้านการศึกษา ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาบุคคล เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสังคมตามลำดับ ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 จากอิทธิพลทางความคิดของจอห์น ดิวอี้ ได้เกิดการปฏิรูปหลักสูตรครั้งสำคัญครั้งหนึ่งในสหรัฐอเมริกา ทำให้เกิดหลักสูตรการศึกษาที่เน้นการพัฒนาสังคม มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้เรียนรู้จากการคิด การลงมือทำและแก้ปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งมีผลต่อระบบการศึกษาของโลกในปัจจุบันที่จัดหลักสูตรการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้แนวคิดหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) หลักสูตรมีความหมายครอบคลุมทั้งปรัชญา แนวคิด หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผล โดยยึดแนวคิดที่มีหลากหลายมุมมองมากกว่าทฤษฎีรวบยอด การออกแบบหลักสูตรและการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทในพื้นที่ต่าง ๆ จึงสามารถตอบสนองความต้องการและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ ซึ่งในทางปฏิบัติแล้ว การดำเนินงานของครูเป็นวิธีหนึ่งในการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียนและบริบทของสังคม (ออมสิน จตุพร, 2558, น. 165-167; ลดาวัลย์ มะลิไทย, 2560, น. 4; ทิศนา แคมมณี, 2561, น. 27)

เพื่อสนับสนุนการพัฒนาการศึกษาของไทย กระทรวงศึกษาธิการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาในองค์รวมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา และคุณธรรม โดยกำหนดหนึ่งในความสามารถที่ผู้เรียนพึงมีเป็นสมรรถนะสำคัญคือความสามารถในการคิด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 6-7) แม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการและสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้ร่วมปรับปรุงตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

เพื่อให้สถานศึกษา ครูผู้สอน ใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ โดยหนึ่งในเป้าหมายระบุถึงการพัฒนาระบวนการคิดและจินตนาการ รวมถึงความสามารถในการแก้ปัญหา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560, น. 3) แต่ถึงอย่างไรก็ยังคงพบผู้เรียนที่มีปัญหาเกี่ยวกับการคิดอย่างเป็นเหตุและผลอยู่

จากสรุปผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ (O-NET) ปีการศึกษา 2561 ของโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่บ้านไผ่ย่อย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยรวมของวิชาวิทยาศาสตร์ลดลงร้อยละ 8.25 เมื่อเปรียบเทียบกับผลการทดสอบจากปีการศึกษา 2561 แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักการเหตุและผลไม่เป็นที่น่าพอใจ จากการวิเคราะห์สภาพปัญหา พบว่า โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยลดความสามารถของผู้เรียน และแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีครูเป็นผู้ถ่ายทอดเนื้อหาความรู้มากกว่าให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติและเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนมีความสนใจและความสามารถในการรับรู้แตกต่างกันด้วย ผู้เรียนส่วนหนึ่งไม่สนใจการเรียน ขาดความตระหนัก ไม่เห็นความสำคัญของเนื้อหาวิชา ทำให้ผู้เรียนขาดความสามารถในกระบวนการคิด การแก้ปัญหาด้านเหตุและผลในกิจกรรมการเรียนรู้ (โรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่บ้านไผ่ย่อย, 2563, น. 22-25)

การมีความสามารถในการคิดเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ การได้รับการพัฒนาการคิดตั้งแต่เด็กจะช่วยส่งผลให้สติปัญญาเฉียบแหลม ตัดสินใจได้ถูกต้อง เป็นคนรอบคอบ สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตได้ดี เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นสุข การนำเทคนิคและกิจกรรมต่าง ๆ มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิดจึงมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2551, น. 4) การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) เป็นหนึ่งในวิธีการคิดแก้ปัญหาที่สามารถนำไปสร้างสรรค์นวัตกรรมได้ โดยเน้นคนเป็นศูนย์กลางการแก้ปัญหา ซึ่งกระบวนการมีความสอดคล้องกับหลักการของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนโดยการจัดหลักสูตรการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ วิธีการเรียนรู้กระบวนการคิดเชิงออกแบบที่ดีที่สุดคือการเข้าใจปัญหาให้ถูกต้อง การคิดแบบไม่มีกรอบ และเรียนรู้ผ่านการทดลองลงมือทำ (สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้, ม.ป.ป. กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 4; เมษ์ ศรีพัฒนาสกุล, 2558)

จากแนวคิดและสภาพปัจจุบันของปัญหาดังที่กล่าวในข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะพัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมการคิดสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถคิดแก้ปัญหา เป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

พัฒนาตนเอง พัฒนาชุมชนและพัฒนาชาติตามลำดับ รวมถึงเพื่อนำข้อมูลและผลลัพธ์จากการวิจัยในครั้งนี้ไปวางแผนเพื่อพัฒนาหลักสูตรการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิผลของหลักสูตรส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
2. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบแผนในการทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนหลัง (One Group Pretest Posttest Design) (มาเรียม นิลพันธ์, 2558, น. 144)

2. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่บ้านไผ่ย่อย จำนวน 16 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

หลักสูตรส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พัฒนาจากตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในสาระที่ 4 เทคโนโลยี และสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ว 4.2 เข้าใจและใช้แนวคิดเชิงคำนวณในการแก้ปัญหาที่พบในชีวิตจริงอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการเรียนรู้ การทำงาน และการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ รู้เท่าทัน และมีจริยธรรม โดยมีตัวชี้วัด ว 4.2 ป.5/1 ใช้เหตุผลเชิงตรรกะในการแก้ปัญหา การอธิบายการทำงาน การคาดการณ์ผลลัพธ์จากปัญหาอย่างง่าย และ ว 4.2 ป.5/4 รวบรวม ประเมิน นำเสนอข้อมูลและสารสนเทศ ตามวัตถุประสงค์ โดยใช้ซอฟต์แวร์หรือบริการบนอินเทอร์เน็ตที่หลากหลาย เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560, น. 118-120) ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสามารถในการคิดของผู้เรียน โดยใช้แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาลำดับขั้นของทาบาส์ ซึ่งประกอบด้วย 7 ขั้นตอน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างและหาคุณภาพหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตรส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

4.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการพัฒนาลำดับขั้น เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตรและเลือกกระบวนการพัฒนาลำดับขั้น

4.2 ศึกษาบริบทที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน สภาพการจัดการเรียนการสอน ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน เพื่อนำประเด็นต่าง ๆ มาจัดเรียงลำดับความสำคัญในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และกำหนดประเด็นในการพัฒนาลำดับขั้น (กระบวนการพัฒนาลำดับขั้นของทาบาส์ ข้อที่ 1 การวินิจฉัยความต้องการที่จำเป็น)

4.3 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการคิดเชิงออกแบบ การคิดแก้ปัญหา เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์หลักการของหลักสูตร (กระบวนการพัฒนาลำดับขั้นของทาบาส์ ข้อที่ 2 การกำหนดจุดมุ่งหมาย)

4.4 วิเคราะห์สาระ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เกี่ยวข้องกับการคิดแก้ปัญหา เพื่อนำมากำหนดเป็นเนื้อหาของหลักสูตรฯ (กระบวนการพัฒนาลำดับขั้นของทาบาส์ ข้อที่ 3 การเลือกเนื้อหา และ ข้อที่ 4 การเลือกการจัดองค์ประกอบของเนื้อหา) ซึ่งเนื้อหาของหลักสูตรฯ มีจำนวน 3 หน่วย ใช้เวลา 15 ชั่วโมง ดังนี้

หน่วยที่ 1 Pay เมื่อพร้อม ออมก่อนใช้ (วิเคราะห์รายรับรายจ่ายด้วยซอฟต์แวร์ตารางทำงาน) ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5 ชั่วโมง

หน่วยที่ 2 ช่วยร้านค้า-ป่าแม่ครัว (จัดการระบบคิว, โภชนาการ และความปลอดภัย) ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5 ชั่วโมง

หน่วยที่ 3 โรงเรียนดีเพราะมีพวกเรา (จัดการปัญหาขยะ ความสะอาดของสถานศึกษา ส่งเสริมสุขอนามัยส่วนตัว) ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5 ชั่วโมง

4.5 วิเคราะห์กิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาด้วยกระบวนการเชิงออกแบบ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากแนวคิดกระบวนการ

คิดเชิงออกแบบของ Stanford d.School ผลการวิเคราะห์ได้ลำดับขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนเป็น 5 ขั้นตอน (กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของทาบ่า ข้อที่ 5 การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ และข้อที่ 6 การจัดองค์ประกอบของประสบการณ์การเรียนรู้) มีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นที่ 1 ทำความเข้าใจปัญหา (Empathize) หมายถึง ผู้เรียนสังเกตและสอบถามผู้ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์เพื่อระบุปัญหาให้ชัดเจน

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูล (Define) หมายถึง ผู้เรียนระดมความคิดร่วมกันเพื่อระบุสาเหตุของปัญหา

ขั้นที่ 3 รวบรวมความคิด (Ideate) หมายถึง ผู้เรียนสืบค้น รวบรวม และคัดเลือกแนวทางแก้ปัญหา โดยใช้ซอฟต์แวร์หรือบริการบนอินเทอร์เน็ต

ขั้นที่ 4 สร้างต้นแบบ (Prototype) หมายถึง ผู้เรียนสร้างแบบจำลองหรือวิธีการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน

ขั้นที่ 5 ทดสอบเพื่อเก็บข้อมูล (Test) หมายถึง ผู้เรียนใช้แบบจำลองหรือวิธีการแก้ปัญหา สรุปผลการใช้ และเสนอแนะแนวทางปรับปรุงต้นแบบ

4.6 วิเคราะห์วิธีการวัดและประเมินผลการคิดแก้ปัญหา เพื่อกำหนดตัวบ่งชี้ในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตรฯ ผู้วิจัยเลือกวิธีการวัดและประเมินผลเป็นแบบทดสอบคิดแก้ปัญหา มีลักษณะเป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ คะแนนเต็ม 30 คะแนน (กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของทาบ่า ข้อที่ 7 การกำหนดสิ่งที่ประเมิน เลือกวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน)

4.7 ร่างหลักสูตรฯ ตามองค์ประกอบของหลักสูตรที่วิเคราะห์ไว้ ได้แก่ ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร หลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ ทรัพยากรการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล

4.8 นำหลักสูตรฯ และเอกสารประกอบหลักสูตรฯ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องของหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร ซึ่งคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ มีดังนี้

- 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 ท่าน เป็นอาจารย์ที่สอนในมหาวิทยาลัย สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มีประสบการณ์การสอนไม่น้อยกว่า 3 ปี
- 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 ท่าน เป็นอาจารย์ที่สอนในมหาวิทยาลัย สาขาวิชาการวัดและประเมินผล มีประสบการณ์การสอนไม่น้อยกว่า 3 ปี
- 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 2 ท่าน เป็นครูวิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษหรือครูเชี่ยวชาญ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

4.9 ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่านตรวจสอบความเหมาะสม โดยใช้แบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินดังต่อไปนี้

5 หมายถึง รายการที่ประเมินมีความเหมาะสมมากที่สุด

4 หมายถึง รายการที่ประเมินมีความเหมาะสมมาก

3 หมายถึง รายการที่ประเมินมีความเหมาะสมปานกลาง

2 หมายถึง รายการที่ประเมินมีความเหมาะสมน้อย

1 หมายถึง รายการที่ประเมินมีความเหมาะสมน้อยที่สุด

เกณฑ์การตัดสินผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญว่าองค์ประกอบของหลักสูตรฯ และเอกสารประกอบหลักสูตรฯ มีความเหมาะสมหรือไม่ ใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3.51 คะแนน

4.10 นำหลักสูตรฯ และเอกสารประกอบหลักสูตรฯ ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับแก้ตามคำแนะนำ และยื่นขอพิจารณาจริยธรรมวิจัยในมนุษย์จากหน่วยจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

4.11 นำหลักสูตรฯ และเอกสารประกอบหลักสูตรฯ ที่ผ่านการพิจารณาจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ไปทดลองใช้กับนักเรียนที่มีบริบทเดียวกัน แต่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 20 คน เพื่อทำการทดลองนำร่อง รวมถึงหาค่าดัชนีประสิทธิผลของหลักสูตรฯ โดยใช้เกณฑ์ค่าดัชนีประสิทธิผลไม่ต่ำกว่า 0.50 หรือร้อยละ 50 ซึ่งผลการทดลองใช้พบว่า มีค่าดัชนีประสิทธิผล 0.5725 หรือร้อยละ 57.25 จึงถือว่าหลักสูตรฯ ประสิทธิภาพตามเกณฑ์

4.12 นำหลักสูตรฯ และเอกสารประกอบหลักสูตรฯ ไปใช้จริงกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่บ้านไผ่ย่อย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 16 คน

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบทดสอบการคิดแก้ปัญหา เป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ คะแนนเต็ม 30 คะแนน ใช้เวลา 1 ชั่วโมง ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างและหาคุณภาพเครื่องมือแล้ว การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยชี้แจงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้หลักสูตรฯ ให้กับผู้เรียนกลุ่มเป้าหมาย

2. ให้ผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายทำแบบทดสอบก่อนเรียน ด้วยแบบทดสอบการคิดแก้ปัญหา
3. ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร ฯ ในรายวิชาวิทยาศาสตร์
4. หลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรฯ สิ้นสุดลง ให้ผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายทำแบบทดสอบหลังเรียน ด้วยแบบทดสอบการคิดแก้ปัญหา
5. รวบรวมผลการทดสอบวัดการคิดแก้ปัญหา เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. นำกระดาษคำตอบของนักเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้
2. รวบรวมคะแนน แล้วคำนวณค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนสอบ
3. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของผลการทดสอบการคิดแก้ปัญหาของผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนตามหลักสูตรฯ โดยใช้คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์

ผลการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการวิจัยจากการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับของวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. การสร้างและหาประสิทธิภาพของหลักสูตรส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สรุปผล ดังนี้
 - 1.1 ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พบว่า มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.77)
 - 1.2 ผลการประเมินความเหมาะสมของเอกสารประกอบหลักสูตรส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พบว่า มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.65)

1.3 ผลการหาประสิทธิภาพผลของหลักสูตรส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า มีค่าดัชนีประสิทธิผล 0.5725 หรือคิดเป็นร้อยละ 57.25

2. การศึกษาผลการใช้หลักสูตรส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ผลการใช้หลักสูตรส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากนักเรียนกลุ่มเป้าหมายจำนวน 16 คน พบว่า ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 11.56 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.25 และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 22.81 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.43 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนพบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และมีร้อยละของพัฒนาการโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 61.55

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง สามารถอภิปรายผลตามลำดับของวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น พบว่าหลักสูตรที่พัฒนามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เอกสารประกอบหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก การหาค่าดัชนีประสิทธิผลของหลักสูตรส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้นำหลักสูตรฯ ซึ่งประกอบด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปทดลองใช้ โดยทดสอบด้วยแบบทดสอบการคิดแก้ปัญหา ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรพบว่า มีค่าดัชนีประสิทธิผลตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. การทดลองใช้หลักสูตรส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นการส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาโดยใช้ประสบการณ์ชีวิตของผู้เรียน เพื่อให้เกิดข้อค้นพบเมื่อได้ทำความเข้าใจกับปัญหา ได้คิด และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง รวมถึงใช้การสื่อสารระหว่างสมาชิกในกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่ถูกกำหนดให้ ผลการทดลองใช้หลักสูตร พบว่า มีคะแนนจากแบบทดสอบการคิดแก้ปัญหาหลังเรียนของกลุ่มเป้าหมายสูงกว่าคะแนนก่อนเรียน ร้อยละพัฒนาการสัมพัทธ์เฉลี่ยของนักเรียนอยู่ที่ร้อยละ 61.55 แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีพัฒนาการสูงในการคิดแก้ปัญหา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ (ภุขงค์ โจรจน์แสงรัตน์ ,2563 น. 258-273; พันธุ์ยุทธ น้อยพินิจ, 2562, น. 70-

84; พงมาน จงไกรจักร์, 2563, น. 152-166) ที่อธิบายว่าคะแนนเฉลี่ยความสามารถหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาหลักสูตรโดยใช้แนวคิดเชิงออกแบบสามารถส่งเสริมความสามารถในการคิดของกลุ่มทดลองหลังการทดลองได้สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง และหลักสูตรของผู้วิจัยสามารถพัฒนาการคิดแก้ปัญหาของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี โดยมีข้อสังเกต คือ การพัฒนาการคิดแก้ปัญหาของผู้เรียนนั้น หากใช้กระบวนการกลุ่มที่กลุ่มทดลองได้ลงมือปฏิบัติเอง สามารถส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาของผู้เรียนได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (นราลักษณ์ ผ่องปัญญา, 2561, น. 264-274; อลิศรา พิลาวรรณ, 2561, น. 260-271) ที่ใช้แนวคิดของกระบวนการกลุ่มเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และสามารถส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาของผู้เรียนได้ดีขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของกระบวนการคิดเชิงออกแบบจากไอดีโอ ทูลคิท (IDEO Toolkit, 2012, p. 11) ที่ได้กล่าวไว้ว่าแนวคิดเชิงออกแบบคือการร่วมมือจากหลายคน ความคิดหลากหลายย่อมดีกว่าในการแก้ปัญหา

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้

1.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร ควรให้ผู้เรียนเป็นผู้เรียนรู้ ตัดสินใจ และลงมือปฏิบัติในการคิดแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่กำหนดด้วยตนเองด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ ผู้สอนควรทำหน้าที่เป็นเพียงที่ปรึกษา ให้กำลังใจหรือคำแนะนำแบบไม่เจาะจงหรือตั้งใจโน้มน้ำหนักแนวคิดของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนค้นพบว่าวิธีคิดแก้ปัญหาวิธีนั้น ๆ สามารถแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่พบเจอได้อย่างถูกต้องหรือไม่ด้วยตนเอง

1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรเป็นกิจกรรมกลุ่ม เน้นการสื่อสารระหว่างสมาชิกในกลุ่มเพื่อให้เกิดแนวทางในการแก้ปัญหาอันหลากหลาย ผู้สอนควรควบคุมให้การสื่อสารอยู่ในประเด็นของสถานการณ์ที่กำหนด

1.3 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถวัดและประเมินผลที่หลากหลายเพื่อให้สามารถวัดประเมินผลความก้าวหน้าของการพัฒนาของผู้เรียนได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

1.4 ควรวางแผนการใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสม เนื่องจากการแก้ปัญหาด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบไม่ได้เป็นขั้นตอนที่เรียงลำดับเป็นเส้นตรงจากต้นจนจบเพียงครั้งเดียว แต่พิจารณาจากผลของการแก้ปัญหาทุกขั้นตอน และทำงานวนซ้ำขั้นตอนต่าง ๆ หลายครั้งเพื่อพัฒนาแนวทางแก้ปัญหา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยด้านการพัฒนาหลักสูตรโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ เพื่อส่งเสริมความสามารถในด้านอื่น ๆ เช่น ความร่วมมือในการทำงานเป็นกลุ่ม (Collaboration) ความสามารถในการสื่อสาร (Communication)

2.2 ควรใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบในรูปแบบอื่นในการวิจัย เช่น รูปแบบ Double Diamond Design ของ UK Design Council หรือรูปแบบการคิดเชิงออกแบบของ สสวท. เพื่อเปรียบเทียบกับการใช้แนวคิดเดิมของ Stanford d.School

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ทิตานา แคมมณี. (2561). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 22. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นราลักษณ์ ผ่องปัญญา. (2561). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้แนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่มเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 13(2), 264-274.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2551). การพัฒนาการคิด. พิมพ์ครั้งที่ 2 ฉบับปรับปรุง. กรุงเทพฯ : 9119 เทคนิคพรินต์ติ้ง.
- พจมาน จงไกรจักร์. (2563). การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการบริหารจัดการ ชยะอย่างสร้างสรรค์ โดยใช้การคิดเชิงออกแบบ. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, 9(2), 152-166.
- พันธ์ยุทธ น้อยพินิจ. (2562). การวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ภาคตัดกรวย ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วารสารพัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต, 13(1), 70-84.
- ภูซังค์ โรจน์แสงรัตน์. (2563). การพัฒนารูปแบบการสอนโดยใช้แนวคิดการคิดเชิงออกแบบเป็นฐานเพื่อสร้างสรรค์ผลงานที่ปรากฏอัตลักษณ์ไทยสำหรับบัณฑิตศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 48(3), 258-273.

มาเรียม นิลพันธุ์. (2558). วิธีวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 9. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เมษ์ ศรีพัฒนาสกุล. (2558). "Design Thinking" – กระบวนการออกแบบนวัตกรรม. เรียกใช้เมื่อ 21 สิงหาคม 2563 จาก <https://storylog.co/story/56a321f8f69f51246bce4045>.

โรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่บ้านไผ่ย่อย. (2563). รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2562. แพร่ : โรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่บ้านไผ่ย่อย.

ลดาวลัย มะลิไทย. (2560). กระบวนทัศน์การก่อสร้างหลักสูตรในยุคหลังสมัยใหม่. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 14(64), 1-8.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้. (ม.ป.ป.). คิดค้นโลกด้วย Design Thinking โดย ASIAN Leadership Academy. เรียกใช้เมื่อ 27 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.okmd.or.th/knowledge-festival/articles/518/design-thinking>,

อลิศรา พิลาวรรณ. (2561). ผลของการเรียนรู้ด้วยบทเรียนบนเว็บแบบค้นพบกับแบบทบทวนเนื้อหาที่มีผลต่อความสามารถในการคิดแก้ปัญหาในรายวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง เสียงและการได้ยิน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 12(3), 260-271.

อมสิน จตุพร. (2558). ความเคลื่อนไหวในวงการหลักสูตรและการสอนร่วมสมัย : ประเด็นสืบเนื่องจากโครงการประชุมสัมมนาทางวิชาการระดับชาติและนานาชาติ เรื่อง แนวโน้มหลักสูตรและการสอนในศตวรรษที่ 21 ณ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 17(3), 164-169.

IDEO Toolkit. (2012). Design Thinking for Educators (2nd ed.). [Online]. Available HTTP : <https://designthinkingforeducators.com/toolkit/>, [2020, August 20].

การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมการเขียนอักษรคันจิ
โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเน้นความจำร่วมกับเทคนิคมอร์ฟিং
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5*

CURRICULUM DEVELOPMENT TO ENHANCE WRITING OF KANJI
CHARACTERS USING MEMORY MODEL AND MORPHING TECHNIQUES
FOR GRADE 11 STUDENTS

วิชมากรณ์ ยศวรงค์เรื่อน, Didchamakorn Yodwongruan
เกษทิพย์ ศิริชัยศิลป์, Kedthip Sirichaisin
สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
Program of Curriculum and instruction, Lampang Rajabhat University
E-mail : didchamakron1987@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างหลักสูตรส่งเสริมการเขียนอักษรคันจิ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเน้นความจำร่วมกับเทคนิคมอร์ฟিংสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 2) เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรส่งเสริมการเขียนอักษรคันจิโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเน้นความจำร่วมกับเทคนิคมอร์ฟিংสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยคือ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสรรพวิทยาคม จังหวัดตาก จำนวน 10 คน ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา ญ 30210 ภาษาญี่ปุ่น อ่าน-เขียน 4 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) หลักสูตรส่งเสริมการเขียนอักษรคันจิโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเน้นความจำร่วมกับเทคนิคมอร์ฟিং สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 2) เอกสารประกอบหลักสูตรฯ 3) แบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียนอักษรคันจิ วิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

* Received 5 July 2021; Revised 29 November 2021; Accepted 7 December 2021

ผลการวิจัยพบว่า

1) หลักสูตรส่งเสริมการเขียนอักษรคันจิโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเน้นความจำร่วมกับเทคนิคมอร์ฟิง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มี 10 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 5) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 6) โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร 7) แนวทางและกระบวนการจัดการเรียนการสอน 8) สื่อการเรียนรู้ 9) การวัดและประเมินผลของหลักสูตร 10) เงื่อนไขของการนำหลักสูตรไปใช้ ผลการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.33$, S.D.= 0.58)

2) นักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรส่งเสริมการเขียนอักษรคันจิโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเน้นความจำร่วมกับเทคนิคมอร์ฟิง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 คิดเป็นร้อยละ 83.66 เมื่อพิจารณาเป็นรายบุคคล พบว่า นักเรียนทำคะแนนได้สูงกว่าเกณฑ์ทุกคน

คำสำคัญ : การพัฒนาหลักสูตร, การเขียนอักษรคันจิ, รูปแบบการเรียนการสอนเน้นความจำ, เทคนิคมอร์ฟิง

Abstract

The objectives of this article aimed 1) to construct the curriculum development to enhance writing of Kanji characters using memory model and morphing techniques for grade 11 students and 2) to study the results of using curriculum development to enhance writing of Kanji characters using memory model and morphing techniques for grade 11 students. The samples size were 10 students who studied in grade 11 of Sappawittayakom School in Tak Province. They studied Japanese Reading and Writing 4 in the second semester of academic year 2020. The method used was the purposive sampling. The instruments used in this study were 1) curriculum development to enhance writing of Kanji characters using memory model; 2) morphing techniques for grade 11 students, supplementary documents relating to the curriculum which were created by the researcher; and 3) the proficiency test of writing Kanji

characters containing 30 item. The statistics used in the analysis were the percentage, the average and standard deviation.

The results of research were as follows :

1) The curriculum development to enhance writing of Kanji characters using memory model and morphing techniques for grade 11 students had 10 factors : 1) background and significance of curriculum 2) curriculum principles 3) curriculum goals 4) competencies of learners 5) desired characteristics 6) curriculum structures 7)course syllabus and teaching methods 8) instructional media 9) curriculum assessment and evaluation and 10) conditions of using curriculum. The result of curriculum quality inspected by the experts revealed high level of the curriculum's suitability. (\bar{x} = 4.33, S.D. = 0.58)

2) The students who studied the curriculum development to enhance writing of Kanji characters using memory model and morphing techniques for grade 11 students had the post-test scores higher than the rubric score of 70 percent, accounted for 83.66 percent. When considered individually, all students got scores higher than the rubric score.

Keywords : Curriculum Development, Writing Kanji Characters, Memory Model, Morphing Techniques

บทนำ

ภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาต่างประเทศภาษาหนึ่งที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในประเทศไทย ช่วงเวลาประมาณ 80 ปีที่ผ่านมา (Matsui Yoshikazu, 1999, p. 50) และการสอนภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาที่สองในฐานะภาษาต่างประเทศนับเป็นเรื่องที่ยากที่จะทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในด้านการเรียนภาษาญี่ปุ่นในช่วงระยะเวลาอันสั้น ปัญหาหนึ่งอาจจะมาจากความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมทางภาษา ทั้งในเรื่องของตัวอักษร การออกเสียง และไวยากรณ์ (สมพร โกมารทัต, 2548, น. 5) ในการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นสิ่งที่ขาดไม่ได้คือการเรียนอักษรคันจิ ซึ่งอักษรคันจิเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่ความเข้าใจในความหมาย ไวยากรณ์ และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ อักษรคันจิในแต่ละตัวจะแสดงศัพท์ที่มีพยางค์เดียว หรือหลายพยางค์ มีเสียงอ่านเฉพาะที่มีกฎเกณฑ์ เขียนยาก และจดจำได้ยาก คำศัพท์แต่ละคำมีทั้งคำพ้องรูปและคำพ้องเสียงอยู่เป็นจำนวนมาก ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าอักษรคันจิเป็นพื้นฐานที่นำไปสู่ความเข้าใจในภาษาญี่ปุ่นอย่างลึกซึ้ง หากไม่เข้าใจความหมายของอักษรคันจิอาจจะทำให้ผู้เรียนมีการสื่อสารผิดพลาดได้ (กิตติกาญจน์ รัตนพิทักษ์, 2557, น.7)

แนวทางในการส่งเสริมทักษะการเขียนอักษรคันจิให้กับผู้เรียนเพื่อที่จะนำความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับไปใช้ในการประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นเพื่อให้เกิดความสามารถในการเขียนอักษรคันจิได้คือการมีหลักสูตรส่งเสริมการเขียนอักษรคันจิ ซึ่งทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตรของทาบาจะให้เห็นความสำคัญกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรทุกขั้นตอน ตั้งแต่การสำรวจความต้องการ การกำหนดจุดมุ่งหมาย การเลือกเนื้อหา การจัดเนื้อหา การเลือกประสบการณ์เรียนรู้ การจัดประสบการณ์เรียนรู้ และการประเมินผล (Taba Hilda, 1962, p. 10)

สภาพการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 ของโรงเรียนสรรพวิทยาคม จังหวัดตาก ที่ผ่านมา พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่มีปัญหาในการจดจำอักษรคันจิ ทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายไม่น่าสนใจต่อการเรียนอักษรคันจิ จนทำให้ผลการเรียนและความสนใจที่อยากจะเรียนภาษาญี่ปุ่นลดน้อยลง เพราะอักษรคันจินั้น มีลักษณะรูปร่างที่แตกต่างไปจากอักษรในภาษาไทยอย่างสิ้นเชิง ในขณะที่เดียวกันครูผู้สอนยังเน้นให้ผู้เรียนจดจำอักษรคันจิด้วยวิธีการ ชีดเขียน และคัดซ้ำไปซ้ำมาซึ่งไม่ได้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความจำระยะยาว ถึงแม้ผู้เรียนจะเคยเรียนอักษรคันจิมาหรือสามารถจดจำได้แต่อาจจะลืมไปภายในระยะเวลาอันสั้นทำให้ส่งผลกระทบต่อการเรียนภาษาญี่ปุ่นในระดับที่สูงขึ้น

จากความเป็นมาของปัญหาและความสำคัญตามลำดับที่กล่าวมา ผู้วิจัยได้มีความสนใจที่จะนำหลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนการสอนเน้นความจำซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านพุทธิพิสัย (Joice & Weil, 1966, pp. 209-231 ; อ้างถึง

ใน ทิศนา แชมมณี, 2557, น. 46-47) ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนจดจำเนื้อหาสาระที่เรียนรู้ได้ดี และได้นาน ซึ่งอาศัยหลัก 6 ประการ ประกอบด้วย 1) การตระหนักรู้ 2) การเชื่อมโยง กับสิ่งที่รู้แล้วหรือจำได้ 3) ระบบการเชื่อมโยง 4) การเชื่อมโยงที่น่าขบขัน 5) ระบบการใช้คำทดแทน 6) การใช้คำสำคัญ โดยมีกระบวนการสอน 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การสังเกตหรือศึกษาสาระอย่างตั้งใจ ขั้นที่ 2 การสร้างความเชื่อมโยง ขั้นที่ 3 การใช้จินตนาการ และขั้นที่ 4 การฝึกใช้เทคนิคต่าง ๆ ซึ่งในขั้นนี้ ผู้วิจัยได้นำเทคนิคมอร์ฟฟิงหรือเทคนิคการเปลี่ยนแปลงรูปร่างรูปลักษณะหรือเป็นเทคนิคการหลอมภาพจากภาพหนึ่งสู่ภาพอีกหนึ่ง ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางด้านการมองเห็นและจินตนาการที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเห็นภาพในลักษณะที่มีการเปลี่ยนแปลงผสมผสานมาเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาการเขียนอักษรคันจิ เนื่องจากอักษรคันจิมีต้นกำเนิดมาจากรูปภาพการเชื่อมโยงอักษรจากรูปภาพจะสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการจินตนาการและการจดจำได้ดียิ่งขึ้น (Kobayashi, 2010, pp. 99-111) ผู้วิจัยเชื่อว่ากิจกรรมดังกล่าวจะเป็นเทคนิควิธีการและเครื่องมือที่เหมาะสมเพื่อที่จะพัฒนาความสามารถด้านการเขียนอักษรคันจิของผู้เรียนและก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและจดจำเนื้อหาสาระที่เรียนรู้ได้ดีและได้นานได้เรียนรู้กลวิธีการจำจะสามารถแก้ปัญหากลวิธีการเขียนอักษรคันจิได้ (สุโท เจริญสุข, 2515, น. 72-75)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างหลักสูตรส่งเสริมการเขียนอักษรคันจิโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเน้นความจำร่วมกับเทคนิคมอร์ฟฟิงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
2. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรส่งเสริมการเขียนอักษรคันจิโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเน้นความจำร่วมกับเทคนิคมอร์ฟฟิงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 กับเกณฑ์ร้อยละ 70

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-Experimental Design) ใช้แบบแผนการทดลองแบบศึกษากลุ่มเดียววัดหลังการทดลอง (The One Group Posttest Only Design or One – Shot Case Study) (ปรีชา เนาวีเย็นผล, 2544, น. 154)

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา ญ 30210 ภาษาญี่ปุ่นอ่าน-เขียน 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนสรรพวิทยาคม จังหวัดตาก จำนวน 10 คน ซึ่งได้มาจากเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. หลักสูตรส่งเสริมการเขียนอักษรคันจิโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเน้นความจำร่วมกับเทคนิคมอร์ฟิงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
2. เอกสารประกอบหลักสูตรส่งเสริมการเขียนอักษรคันจิโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเน้นความจำร่วมกับเทคนิคมอร์ฟิงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบทดสอบวัดความสามารถการเขียนอักษรคันจิ

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ ทาบา (Taba Hilda, 1962, p. 10) ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร 5) กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) สื่อ/แหล่งเรียนรู้ และ 7) การวัดและการประเมินผล
2. ศึกษาบริบทต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน สภาพการจัดการเรียนการสอน ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน เพื่อนำประเด็นต่าง ๆ มาจัดเรียงลำดับความสำคัญในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และกำหนดประเด็นในการพัฒนาหลักสูตร
3. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนเน้นความจำของและเทคนิคมอร์ฟิง เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์หลักการของหลักสูตร
4. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรโดยศึกษาจากเอกสาร ดังนี้ 1) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 2) หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ 3) หนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเกี่ยวกับอักษรคันจิเพื่อนำมากำหนดเป็นเนื้อหาซึ่งเนื้อหาของหลักสูตรส่งเสริมการเขียนอักษรคันจิโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเน้นความจำร่วมกับเทคนิคมอร์ฟิง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ประกอบด้วย 4 หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 หมวดอักษรคันจิที่เกี่ยวกับอาหาร จำนวน 4 ชั่วโมง หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 หมวดอักษรคันจิที่เกี่ยวกับร่างกาย จำนวน 4 ชั่วโมง หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 หมวดอักษรคันจิที่เกี่ยวกับธรรมชาติจำนวน 4 ชั่วโมง และหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 หมวดอักษรคันจิที่เกี่ยวกับคนสัตว์ สิ่งของ จำนวน 4 ชั่วโมง ใช้เวลารวมทั้งสิ้น 16 ชั่วโมง

5. สังเคราะห์วิธีการวัดและประเมินผลความสามารถในการเขียนอักษรคันจิเพื่อกำหนดตัวบ่งชี้ในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนผู้วิจัยเลือกวิธีการวัดและประเมินผลเป็นแบบทดสอบวัดความสามารถการเขียนอักษรคันจิ มีลักษณะเป็นแบบทดสอบชนิดอัตนัย

6. ร่างหลักสูตรตามองค์ประกอบของหลักสูตรที่วิเคราะห์และสังเคราะห์ไว้ โดยมี 10 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 5) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 6) โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร 7) แนวทางและกระบวนการจัดการเรียนการสอน 8) สื่อการเรียนรู้ 9) การวัดและประเมินผลของหลักสูตร 10) เงื่อนไขของการนำหลักสูตรไปใช้

7. ร่างเอกสารประกอบหลักสูตรโดยมีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) คำชี้แจงการใช้หลักสูตร 2) คำแนะนำสำหรับครูผู้สอน 3) คำแนะนำสำหรับผู้เรียน 4) แผนการดำเนินงานตามหลักสูตร 5) โครงสร้างหน่วยการเรียนรู้ 6) หน่วยการเรียนรู้ตามหลักสูตร 7) แผนการจัดการเรียนรู้

8. นำหลักสูตรส่งเสริมการเขียนอักษรคันจิโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเน้นความจำร่วมกับเทคนิคออร์ฟิง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องของหลักสูตรโดยใช้แบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 และผลการประเมินคุณภาพของหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.58)

9. นำเอกสารประกอบหลักสูตรส่งเสริมการเขียนอักษรคันจิโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเน้นความจำร่วมกับเทคนิคออร์ฟิง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความสอดคล้องของเอกสารประกอบหลักสูตรโดยใช้แบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 และผลประเมินคุณภาพของเอกสารประกอบหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D.= 0.68)

10. สร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียนอักษรคันจิซึ่งเป็นแบบทดสอบอัตนัย จำนวน 50 ข้อ จากนั้นนำแบบทดสอบเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสอดคล้องโดยใช้สูตรดัชนีความสอดคล้องของระดับความคิดเห็น (IOC) ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป และปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามและตัวเลือกตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและคัดเลือกแบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียนอักษรคันจิให้เหลือ 30 ข้อ และผลประเมินความสอดคล้องของแบบทดสอบมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80-1.00

11. ปรับปรุงแก้ไขและจัดพิมพ์หลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรส่งเสริมการเขียนอักษรคันจิ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเน้นความจำร่วมกับเทคนิคมอร์ฟिंगสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และแบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียนอักษรคันจิเป็นรูปเล่มสมบูรณ์ พร้อมทั้งจะนำไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยชี้แจงทำความเข้าใจกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมและดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรส่งเสริมการเขียนอักษรคันจิโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเน้นความจำร่วมกับเทคนิคมอร์ฟिंग สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 16 ชั่วโมง

2. เมื่อดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรส่งเสริมการเขียนอักษรคันจิโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเน้นความจำร่วมกับเทคนิคมอร์ฟिंग สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ครบทั้ง 16 ชั่วโมง ผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียนอักษรคันจิ จำนวน 30 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐานโดยหาค่าค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรส่งเสริมการเขียนอักษรคันจิโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเน้นความจำร่วมกับเทคนิคมอร์ฟिंग สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการสร้างหลักสูตรส่งเสริมการเขียนอักษรคันจิโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเน้นความจำร่วมกับเทคนิคมอร์ฟিং สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

1. ผลการสร้างหลักสูตรส่งเสริมการเขียนอักษรคันจิโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเน้นความจำร่วมกับเทคนิคมอร์ฟিংสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

หลักสูตรที่สร้างขึ้น คือ หลักสูตรส่งเสริมการเขียนอักษรคันจิโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเน้นความจำร่วมกับเทคนิคมอร์ฟিংสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มี 10 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 5) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 6) โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร 7) แนวทางและกระบวนการจัดการเรียนการสอน 8) สื่อการเรียนรู้ 9) การวัดและประเมินผลของหลักสูตร และ 10) เงื่อนไขของการนำหลักสูตรไปใช้

2. ผลการพิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรส่งเสริมการเขียนอักษรคันจิ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเน้นความจำร่วมกับเทคนิคมอร์ฟিং สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ผลการพิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรส่งเสริมการเขียนอักษรคันจิโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเน้นความจำร่วมกับเทคนิคมอร์ฟিং สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ในภาพรวมของหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.69) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดจำนวน 1 ด้าน คือ ด้านหลักการของหลักสูตร ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.49) ส่วนด้านที่มีความเหมาะสมในระดับมาก ได้แก่ ด้านโครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.49) ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านสื่อการเรียนรู้ และด้านเงื่อนไขในการนำหลักสูตรไปใช้ ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.49) ด้านความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.72) ด้านสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.62) ด้านแนวทางจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.66) ด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.75) และด้านการวัดและประเมินผลของหลักสูตร ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.80)

ตอนที่ 2 ผลการทดลองใช้หลักสูตรส่งเสริมการเขียนอักษรคันจิโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเน้นความจำร่วมกับเทคนิคมอร์ฟिंग สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ความสามารถในการเขียนอักษรคันจิของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยหลักสูตรส่งเสริมการเขียนอักษรคันจิ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเน้นความจำร่วมกับเทคนิคมอร์ฟिंग สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 กับเกณฑ์ร้อยละ 70 ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความสามารถในการเขียนอักษรคันจิของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยหลักสูตรส่งเสริมการเขียนอักษรคันจิ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเน้นความจำร่วมกับเทคนิคมอร์ฟिंग สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 กับเกณฑ์ร้อยละ 70 (n=10)

จำนวน (คน)	คะแนนเต็ม	\bar{X}	S.D.	คะแนนหลังเรียนเฉลี่ย (ร้อยละ)	เกณฑ์ที่ใช้เปรียบเทียบกับคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน (ร้อยละ)	ผลการเปรียบเทียบ
10	30	25.10	1.91	83.66	70.00	สูงกว่าเกณฑ์

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนสอบวัดความสามารถในการเขียนอักษรคันจิหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 พบว่า สูงกว่าเกณฑ์ โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 83.66 เมื่อพิจารณาเป็นรายบุคคลพบว่า นักเรียนทำคะแนนได้สูงกว่าเกณฑ์ทุกคน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการสร้างหลักสูตรส่งเสริมการเขียนอักษรคันจิโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเน้นความจำร่วมกับเทคนิคมอร์ฟिंग สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

หลักสูตรส่งเสริมการเขียนอักษรคันจิโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเน้นความจำร่วมกับเทคนิคมอร์ฟिंग สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย 10 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 5) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 6) โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร 7) แนวทางและกระบวนการจัดการเรียนการสอน 8) สื่อการเรียนรู้ 9) การวัดและประเมินผลของหลักสูตร 10) เงื่อนไขของการนำหลักสูตรไปใช้

เมื่อตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า หลักสูตรส่งเสริมการเขียนอักษรคันจิ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเน้นความจำร่วมกับเทคนิค มอร์ฟิง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีความเหมาะสมสอดคล้องในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ผ่านกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานตามกระบวนการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของทาบ่า (Taba, 1962, p. 10) ประกอบด้วย 7 ขั้นตอนคือ 1) การวินิจฉัยความต้องการ 2) การกำหนดวัตถุประสงค์ 3) การเลือกเนื้อหา 4) การจัดองค์ประกอบของเนื้อหา 5) การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ 6) การจัดองค์ประกอบของประสบการณ์การเรียนรู้ และ 7) การวินิจฉัยสิ่งที่ประเมิน ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการเลือกเนื้อหาและการจัดองค์ประกอบของเนื้อหา หากเนื้อหา มีประโยชน์ มีองค์ประกอบน่าสนใจ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับธำรง บัวศรี (2542, น. 231-232) ที่ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกเนื้อหาไว้ว่า สิ่งที่จะนำมากำหนดเป็นเนื้อหาควรมีประโยชน์ต่อผู้เรียน โดยที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้ทันทีและจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนในระยะยาว

ตอนที่ 2 ผลการทดลองใช้หลักสูตรส่งเสริมการเขียนอักษรคันจิโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเน้นความจำร่วมกับเทคนิคมอร์ฟิง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

จากผลการทดลองใช้หลักสูตรส่งเสริมการเขียนอักษรคันจิโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเน้นความจำร่วมกับเทคนิคมอร์ฟิง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนมีผลคะแนนสอบวัดความสามารถในการเขียนอักษรคันจิหลังเรียน สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด เมื่อเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 83.66 ที่ปรากฏเช่นนี้เนื่องมาจากการสอนเขียนอักษรคันจิโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเน้นความจำร่วมกับเทคนิคมอร์ฟิง มีการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการจดจำ การจินตนาการ ด้วยกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์ และได้ลงมือปฏิบัติจริง ทำให้ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนรู้ โดยมีครูเป็นผู้อำนวยการควบคุม กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่ดีขึ้น ใช้สื่อที่น่าสนใจ ดูแลและเอาใจใส่ในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด มีการยกตัวอย่างในการสาธิตและสื่อความหมายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจและจดจำเนื้อหาสาระที่เรียนรู้ได้ดี และได้نانได้เรียนรู้กลวิธีการจำ โดยมีกระบวนการเรียนการสอน 4 ขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประกายพริก จักพันธุ์ (2552, น. 65) ได้ทำการวิจัยการออกแบบภาพเคลื่อนไหวเพื่อการจำอักษรคันจิพบว่าอักษรคันจิมากกว่าร้อยละ 80 มีประสิทธิภาพดีทั้งในด้านการรับรู้และการจดจำ โดยร้อยละ 84.17 ของตัวอักษรทั้งหมดเข้าใจตัวอักษรได้ง่าย และร้อยละ 80.83 ของอักษรคันจิทั้งหมดจดจำง่ายและเห็นว่ามันน่าสนใจในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้นำเทคนิคมอร์ฟิงซึ่งเป็นเทคนิคการผสมผสานภาพให้ดูสมจริงเปลี่ยนจากรูปหนึ่งเป็นอีกรูปหนึ่งอย่างแนบเนียน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ทางการมองเห็น

ของมนุษย์ สะท้อนให้เห็นภาพจินตนาการ ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและเรียนรู้ได้อย่างมีความสุขและสนุกสนานเพลิดเพลิน ตลอดทั้งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจและจดจำซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนภลักษณ์ ตั้งอรุณศิลป์ (2559, น. 59) ได้ทำการวิจัยการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาจีนขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาการจำอักษรจีนโดยใช้เทคนิคมอร์ฟিং ร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ .053 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของวรานนท์ กำแพงแก้ว (2553, น. 57) ที่ทำการศึกษาเรื่องผลการใช้เทคนิคมอร์ฟিংที่มีผลต่อการจำอักษรคันจิของผู้เรียน พบว่า การนำเสนออักษรคันจิ โดยใช้เทคนิคมอร์ฟিংมีผลในการช่วยจำความหมายอักษรคันจิของผู้เรียนทุกคนมีคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบ การจำอักษรคันจิสูงกว่าร้อยละ 80

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สามารถนำไปพัฒนาในรูปแบบและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตัวอักษรในภาษาญี่ปุ่นในระดับชั้นอื่นๆ ได้ โดยอาจจะปรับเปลี่ยนเนื้อหาจากง่ายไปตามวัยของกลุ่มเป้าหมาย
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนอักษรคันจิกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบอื่น ๆ เพื่อจะช่วยให้พัฒนาความสามารถในการเขียนอักษรคันจิของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น
3. ก่อนการนำหลักสูตรไปใช้ครูผู้สอนควรศึกษาหลักสูตรฯ เอกสารประกอบหลักสูตรฯ ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้และการจัดกิจกรรมควรมีการปฐมนิเทศให้นักเรียนมีความเข้าใจในขั้นตอนการจัดกิจกรรม เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูงสุด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเน้นความจำร่วมกับเทคนิค มอร์ฟিং โดยสามารถนำไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ โดยให้มีความสอดคล้องทางด้านเนื้อหาความเหมาะสมกับผู้เรียน ตลอดทั้งให้มีความหลากหลายทั้งด้านกระบวนการคิด การจำ และฝึกจินตนาการอย่างเป็นระบบ และทำกิจกรรมมากยิ่งขึ้น

2. ผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างสม่ำเสมอ และควรมีการกำหนดระยะเวลา ให้เพียงพอมีความต่อเนื่องในเนื้อหา เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการเขียน และจดจำอักษรคันจิ ได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กิตติกาญจน์ รัตนพิทักษ์. (2558). การพัฒนาทักษะการเรียนรู้อักษรคันจิของนักศึกษาชาวไทย โดยใช้กิจกรรมเชื่อมโยงภาพ กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง. วารสารนานาชาติ. 7(1), 1-26.
- ทศนา แคมณี. (2557). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อึ้ง บั้วศรี. (2542). ทฤษฎีหลักสูตร:การออกแบบหลักสูตรและการพัฒนา. กรุงเทพฯ : ธนรัช.
- ประกายพริก จักพันธ์. (2552). การออกแบบภาพเคลื่อนไหวในการจำคันจิ (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปรีชา เยาว์เย็นผล. (2544). กิจกรรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์โดยใช้การแก้ปัญหาปลายเปิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่1 (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุขภูบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- นภาลักษณ์ ตั้งอรุณศิลป์. (2559). การสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาจีนขั้นพื้นฐาน เพื่อพัฒนาการจำอักษรจีนโดยใช้เทคนิคมอร์ฟিংร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ล้วน สายยศ และอังคณาสายยศ. (2536). เทคนิควิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- วรานนท์ กำแพงแก้ว. (2553). ผลการใช้เทคนิคมอร์ฟিংที่มีผลต่อการเรียนอักษรคันจิของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นขั้นพื้นฐาน (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุโท เจริญสุข. (2515). หลักจิตวิทยาและพัฒนาการมนุษย์. กรุงเทพฯ : แพร์พิตยา.
- สมพร โกมารทัต. (2548). รายงานผลการวิจัย : การศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมการสอนภาษาญี่ปุ่นในฐานะภาษาที่สองระหว่างมหาวิทยาลัยในประเทศไทยกับมหาวิทยาลัยในประเทศญี่ปุ่น. กรุงเทพฯ : ศูนย์สารสนเทศและหอสมุดมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

Kobayashi, Rika. (2010). The effectiveness of the keyword method in kanji acquisition for second language learners. 2010 SEATJ Conference Proceedings: Southeastern Association of Teachers of Japanese. Duke University, NC.

Matsui, Yoshikazu. (1999). Japanese Teaching in Thailand. Japan : Kinsei-sha.

Taba, Hilda. (1962). Curriculum development theory and practice. New York: Harcourt, Brace and World.

การประเมินผลรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ
การสอนภาษาจีน ตามแนวคิดการฝึกหัดทางปัญญา
ของนักศึกษาวิชาชีพครู วิชาเอกการสอนภาษาจีน*

THE EVALUATION OF AN INSTRUCTIONAL MODEL TO ENHANCE
LANGUAGE TEACHING CAPACITY BASED ON COGNITIVE
APPRENTICESHIP FOR TEACHER PROFESSIONAL STUDENTS
IN CHINESE LANGUAGE TEACHING MAJOR

จันทร์จิรา ชัยภมรฤทธิ, Janjira Chaipamornrit
เกศราพรรณ พันธุ์ศรีเกตุ คงเจริญ, Ketsaraphan Punsrigate Khongjaroen
ลำไย สีหามาตย์, Lumyai Seehamat
วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์, Wilaiporn Rittikoop
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา
Major of Curriculum and Instruction,
School of Education University of Phayao
อดิเรก นวลศรี, Adirek Nuansri
โรงเรียนภาษาและวัฒนธรรม ก้าวหน้า อาจารย์ใหญ่ หยาง
Jinbu Chinese School
E-mail : janjira_panya@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสอนภาษาจีน ตามแนวคิดการฝึกหัดทางปัญญาของนักศึกษาวิชาชีพครู วิชาเอกการสอนภาษาจีน ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ความรู้ความเข้าใจการออกแบบการสอนและการจัดการเรียนการสอน 2) ทักษะการออกแบบการสอนและการจัดการเรียนการสอน และ 3) เจตคติต่อวิชาชีพครู การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้าง

* Received 6 July 2021; Revised 8 December 2021; Accepted 9 December 2021

สมรรถนะการสอนภาษาจีน ตามแนวคิดการฝึกหัดทางปัญญา สำหรับนักศึกษาวิชาชีพรู วิชาเอกการสอนภาษาจีน เป็นขั้นตอน ตั้งแต่ ขั้นที่ 1 การเตรียมการทดลองใช้รูปแบบการเรียน การสอน ไปจนถึงขั้นที่ 2 ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน ประชากรที่ใช้ในการ วิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาวิชาชีพรู วิชาเอกการสอน ภาษาจีน ที่เรียนในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน คณะครุศาสตร์ ในสังกัด มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือ จำนวน 4 แห่ง จำแนกเป็นกลุ่มทดลอง จากการจับฉลาก นักศึกษาเอกภาษาจีน ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ที่ได้รับการสอน ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น 30 คน และ กลุ่มควบคุม จากการจับฉลากนักศึกษาเอก ภาษาจีน ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ที่ได้รับการสอนแบบปกติ จำนวน 30 คน

ผลการวิจัย พบว่า การประเมินผลรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ การสอนภาษาจีน ตามแนวคิดการฝึกหัดทางปัญญา สำหรับนักศึกษาวิชาชีพรูวิชาเอกการสอน ภาษาจีน พบว่า

1. กลุ่มทดลองที่เป็นนักศึกษาวิชาชีพรูที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอน เสริมสร้างสมรรถภาพการสอนตามแนวคิดการฝึกหัดทางปัญญา มีค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ความ เข้าใจการออกแบบการสอนและการจัดการเรียนการสอนโดยรวม สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการ จัดการเรียนการสอนตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตาม สมมติฐานที่ได้ตั้งไว้

2. กลุ่มทดลองที่เป็นนักศึกษาวิชาชีพรู ที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอน เสริมสร้างสมรรถภาพการสอนตามแนวคิดการฝึกหัดทางปัญญา มีค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะ การออกแบบการสอนและการจัดการเรียนการสอนโดยรวม ในวิชาเอกคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ และในทุกวิชาเอก สูงกว่ากลุ่มควบคุม ที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และซึ่งเป็นไป ตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้

3. กลุ่มทดลองที่เป็นนักศึกษาวิชาชีพรู ที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอน เสริมสร้างสมรรถภาพการสอนตามแนวคิดการฝึกหัดทางปัญญา โดยมีค่าเฉลี่ยคะแนนเจตคติ ต่อวิชาชีพรู โดยรวม สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนตามปกติอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้

คำสำคัญ : รูปแบบการเรียนการสอน, เสริมสร้างสมรรถนะ, การฝึกหัดทางปัญญา, นักศึกษาวิชาชีพรูการสอนภาษาจีน

Abstract

This article aimed to evaluate teaching model for enhancing Chinese language teaching performance of students studying in Chinese Language Teaching program through cognitive apprenticeship. It consisted of knowledge and understanding of teaching design and teaching management, needed skills in terms of teaching design and teaching management, and attitude towards teaching profession. The trying out of the instructional model based on cognitive apprenticeship was divided into 2 steps: model preparation and model trying out. The population was students studying in Chinese Language Teaching program, faculty of Education of Rajabhat University in the Northern region. The experimental group, selected by drawing, consisted of 30 fourth-year students of Chinese Language Teaching program. The control group, selected by drawing and received no treatment, consisted of 30 fourth-year students of Chinese Language Teaching program.

The results of model evaluation revealed as follows.

1. The score in terms of teaching design and teaching management of the experimental group was higher than that of the control group at .05 significant level.
2. The score in terms of skills relating to teaching design and teaching management of students in Mathematics, Sciences, Social Studies, Thai, and English programs, who were in the experimental group, was higher than that of the control group at .05 significant level.
3. The attitude towards teaching profession of the experimental group was higher than that of the control group at .05 significant level.

Keywords : Evaluation, Instructional Model, Enhancement of Teaching Performance, Cognitive Apprenticeship, Students of Teaching Chinese Language Program

บทนำ

ด้วยปัจจัยเรื่องขนาดของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนและจำนวนประชากร ทำให้ภาษาจีนเป็นภาษาที่มีคนใช้มากที่สุดในโลก และถือเป็นหนึ่งในห้าภาษาหลักขององค์การสหประชาชาติ ประกอบกับนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจและเปิดประเทศในยุคผู้นำใหม่ เช่น การเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO) และการลงนามจัดตั้งเขตการค้าเสรีกับไทย แสดงให้เห็นว่าจีนเป็นประเทศที่มีโอกาสทางธุรกิจสูง เป็นตลาดการค้าที่ใหญ่อันดับต้น ๆ และมีแนวโน้มการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง จีนเป็นตลาดใหญ่ที่นักธุรกิจจากนานาชาติต้องการเข้ามาร่วมค้า ร่วมลงทุน เนื่องจากจำนวนผู้บริโภคที่สูงเป็นอันดับ 1 ของโลก ส่งผลให้ภาษาจีนกลาง กลายเป็นภาษาที่มีผู้ใช้มากอย่างแพร่หลาย ดังนั้น สิ่งสำคัญในการที่จะเข้าไปมีบทบาททั้งทางด้านการค้าการลงทุนกับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนที่ควรต้องรู้ นั่นก็คือ “ภาษาจีน” (กัว เซ่าเหมย, 2560, น. 8) การเรียนรู้ภาษาจีน ซึ่งเป็นภาษาที่สองที่คนไทยให้ความสนใจ รวมไปถึงการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนภาษาจีน จึงต้องมีแนวทางในการพัฒนาครูผู้สอนภาษาจีนให้มีคุณภาพเทียบเท่าเจ้าของภาษา ไม่ว่าจะเป็นทักษะด้านการจัดการเรียนรู้ เป็นการพัฒนาความสามารถด้านการสอน โดยการจัดการ องค์ความรู้ที่จะสอนอย่างมีคุณภาพ ทั้งในแง่การพัฒนาความรู้ในเนื้อหาสาระของวิชาที่จะสอนอย่างลึกซึ้ง การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเน้นการอบรมสั่งสอนที่พัฒนาทักษะชีวิต สุขภาพกาย สุขภาพจิต เพื่อให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้อย่างมีระบบ การจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้ มีการใช้นวัตกรรม เทคโนโลยี สารสนเทศ เพื่อการจัดการความรู้ และมีการวัดและประเมินคุณภาพผู้เรียนจากผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง (สถาบันภาษาจีน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560, น. 13) การจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นจะเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเรียน โดยเฉพาะถ้าครูรุ่นใหม่ได้นำมาปฏิบัติ ผู้เรียนจะได้รับการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ และมีส่วนร่วมต่อการเรียนรู้ของตนเอง รวมไปถึงการได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ สามารถนำความรู้มาประยุกต์และใช้ประโยชน์ในชีวิตได้ และนักเรียนได้มีความสุขและสนุกกับการเรียนรู้ตลอดจนมีคุณลักษณะนิสัยดีงามที่สังคมพึงปรารถนา

ผู้สอนจะต้องเป็นผู้ช่วยเหลือให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ให้คำแนะนำ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง และเมื่อผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเองจากบริบทที่เป็นจริง จึงเป็นความรู้ที่มีความหมาย สำหรับผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ที่ต้องการได้ดียิ่งขึ้น

ดังนั้น สถาบันผลิตและพัฒนาครูต่าง ๆ จึงตระหนักถึงความสำคัญ และได้มีการกำหนดมาตรฐานการผลิตครูของคณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏ ทั้ง 41 แห่ง ทั่วประเทศ ได้แก่ มาตรฐานการบริหารจัดการ และมาตรฐานวิชาการ เพื่อเป็นหลักประกันว่า นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษา มีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ตามปรัชญาของสถาบันและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และเมื่อไปประกอบวิชาชีพครูก็สามารถปฏิบัติตนเป็นครูที่ดีตามมาตรฐานวิชาชีพครู ซึ่งสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏได้ศึกษาคุณภาพนักศึกษาวิชาชีพครู ในปัจจุบันว่า จะต้องมีการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอน โดยเฉพาะความสามารถในการถ่ายโยง ทักษะ และความสามารถในวิชาชีพครู อันจะส่งผล ถึงการปฏิรูปการศึกษาของชาติให้มีคุณค่าต่อไป (ทิตินา แคมมณี, 2560, น. 4) ได้กล่าวว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมต้องคำนึงถึงสภาพของผู้เรียน เนื้อหาสาระ และสภาพแวดล้อม หรือบริบท และยังต้องอาศัยรูปแบบการสอน วิธีสอน และเทคนิคการสอน ที่หลากหลายอีกด้วย แนวคิดที่มีความเหมาะสมการจัดการเรียนการสอนที่มีความสอดคล้องกับนักการศึกษาที่ได้เสนอแนะไว้ดังกล่าวข้างต้น คือ แนวคิดการฝึกหัดทางปัญญา (Cognitive Apprenticeship)

แนวคิดการฝึกหัดทางปัญญา การฝึกหัดทางปัญญา เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ทำให้เห็นวิธีการคิดอย่างเป็นรูปธรรม เน้นวิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่มาจากปัญหาและการรู้จักคิด มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะ เกิดการเรียนรู้และสามารถใช้ทักษะได้ในสถานการณ์สถานการณ์ใหม่ ๆ ผู้สอน ใช้กระบวนการสอนเพื่อฝึกหัด แนะนำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ตัวแบบ (modeling) การชี้แนะ (coaching) การเสริมศักยภาพ (scaffolding) และการถอยห่างเมื่อ ผู้เรียนทำได้ด้วยตนเอง (fading) การฝึกหัดทางปัญญาจะทำให้เกิดการบูรณาการระหว่างวิชาการกับวิชาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้เรียนสร้างความเข้าใจด้านวิชาการด้วยตนเอง และเกิดกระบวนการคิดภายในตนเอง มีทักษะทางปัญญา และทักษะการรู้จักคิด (cognitive and metacognitive skills) ช่วยให้ผู้เรียนขยายการเรียนรู้ออกไปในสถานการณ์ใหม่ ๆ และเรียนรู้ทักษะการคิดของผู้เชี่ยวชาญได้ (Collins, Brown and Holum, 1987) ทฤษฎีการฝึกหัดทางปัญญาพัฒนามาจากทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสังคมวัฒนธรรม (Sociocultural Theory of Learning) พื้นที่รอยต่อพัฒนาการของ ไวทก๊อตสกี (Vygotsky's Zone of Proximal Development : ZPD) การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Situated Cognition) และการฝึกหัดแบบดั้งเดิม (Traditional Apprenticeship) ลักษณะสำคัญของการฝึกหัดทางปัญญาคือผู้เรียน ได้รับการเพิ่มศักยภาพจนเกิดความรู้ใหม่ที่ยอมรับ มอบหมายให้ทำงานที่ยาก โดยมีปฏิสัมพันธ์

ทางสังคมระหว่างผู้เรียนกับผู้เชี่ยวชาญ กระบวนการที่ใช้มีความยืดหยุ่นมีความคิดสร้างสรรค์ ได้เรียนรู้ในสิ่งแวดล้อม ตามสภาพจริงบทบาทผู้สอนจะเปลี่ยนจากผู้สอน (teacher) มาเป็นผู้ช่วยเหลือและพัฒนาศักยภาพ (coaches and scaffolds) (Collins, Brown & Newman, 1987)

ด้วยความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลการประเมินรูปแบบการเรียนการสอนที่จะช่วยสร้างเสริมสมรรถนะการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครู สาขาวิชาเอกการสอนภาษาจีน ด้านความรู้ความเข้าใจการออกแบบการสอนและการจัดการเรียนการสอน ทักษะการออกแบบการสอนและการจัดการเรียนการสอน และเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อประเมินรูปแบบการเรียนการสอนการสอนภาษาจีนตามแนวคิดการฝึกหัดทางปัญญาของนักศึกษาวิชาชีพครู วิชาเอกการสอนภาษาจีน ประกอบด้วย 1) ความรู้ความเข้าใจการออกแบบการสอนและการจัดการเรียนการสอน 2) ทักษะการออกแบบการสอนและการจัดการเรียนการสอน และ 3) เจตคติต่อวิชาชีพครู

วิธีดำเนินการวิจัย

การประเมินผลรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการฝึกหัดทางปัญญา เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสอนภาษาจีนของนักศึกษาวิชาชีพครู วิชาเอกการสอนภาษาจีน มีวิธีการดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

- ขั้นที่ 1 การศึกษาเอกสารตำราและวิเคราะห์ ทฤษฎี หลักการ แนวคิด ข้อความที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการฝึกหัดทางปัญญาและการเสริมสร้างสมรรถนะการสอนภาษาจีนของนักศึกษาวิชาชีพครู วิชาเอกการสอนภาษาจีน
- ขั้นที่ 2 การออกแบบประเมินทักษะการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้โดยแบบสอบถามที่ครอบคลุมสมรรถนะการสอนภาษาจีนของนักศึกษาวิชาชีพครู
- ขั้นที่ 3 การทำแผนการเรียนรู้เพื่อใช้ในการทดลองสอน
- ขั้นที่ 4 จัดทำเอกสารและสื่อประกอบการเรียนการสอน เช่น คู่มือ แผนการจัดการเรียนรู้
- ขั้นที่ 5 การดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสอนภาษาจีนตามแนวคิดการฝึกหัดทางปัญญา ได้แก่ การกำหนดแผนการทดลอง การทดสอบกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการทดลอง การดำเนินการทดลอง การวัด และ

ประเมินผลการเรียนรู้ การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล และหาประสิทธิภาพของรูปแบบ

- ขั้นที่ 6 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้
- ขั้นที่ 7 การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล
- ขั้นที่ 8 การหาประสิทธิภาพของรูปแบบ

ผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนที่นำเสนอ ผลการประเมินผลรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสอนภาษาจีน ตามแนวคิดการฝึกหัดทางปัญญา สำหรับนักศึกษาวิชาชีพรู วิชาเอกการสอนภาษาจีน ประกอบด้วย

1. ผลของการประเมินผลรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสอนภาษาจีน ตามแนวคิดการฝึกหัดทางปัญญา สำหรับนักศึกษาวิชาชีพรู วิชาเอกการสอนภาษาจีน ซึ่งผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนเป็นผลการนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นตามรูปแบบการเรียนการสอน ไปทดลองสอนนักศึกษาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ในรายวิชาการพัฒนาความเป็นครูวิชาชีพ เพื่อประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ปรากฏผลโดยสรุปได้ดังนี้

1.1 กลุ่มทดลองที่เป็นนักศึกษาวิชาชีพรูที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเสริมสร้างสมรรถภาพการสอนตามแนวคิดการฝึกหัดทางปัญญา มีค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ความเข้าใจการออกแบบการสอนและการจัดการเรียนการสอนโดยรวม สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้

1.2 กลุ่มทดลองที่เป็นนักศึกษาวิชาชีพรู ที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเสริมสร้างสมรรถภาพการสอนตามแนวคิดการฝึกหัดทางปัญญา มีค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะการออกแบบการสอนและการจัดการเรียนการสอนโดยรวม ในวิชาเอกคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ และในทุกวิชาเอก สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้

1.3 กลุ่มทดลองที่เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเสริมสร้างสมรรถภาพการสอนตามแนวคิดการฝึกหัดทางปัญญา โดยมีค่าเฉลี่ยคะแนนเจตคติต่อวิชาชีพครู โดยรวมสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้

2. ผลการวิจัยเพิ่มเติมที่เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ ที่นอกเหนือจากเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 การบันทึกการสังเกตการณ์จัดการเรียนการสอนของตัวแบบรูปแบบการสอน/วิธีสอน/เทคนิคการสอนที่ครูใช้ พบว่าตัวแบบได้มีข้อคิดเห็นที่แตกต่างกันไป เช่น ในเรื่องของกระบวนการ/ขั้นตอน/ลักษณะกิจกรรมการเรียนการสอนครูได้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปตามลำดับขั้นตอนตามที่ได้วางแผน ครูมีการบริหารเวลาในการสอนที่ดี บทบาทของครูผู้สอน คือ เป็นผู้ชี้แนะ เป็นผู้นำกิจกรรม และกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความคิดและกล้าแสดงออกอำนวยการเรียนการสอน บทบาทของผู้เรียน การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้นั้นนักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน กล้าคิด กล้าแสดงออก กระตือรือร้น รู้จักการค้นคว้ามากขึ้น ตั้งใจเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในภาระชิ้นงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่ โดยบรรยากาศในห้องเรียนนั้น มีความสนุกสนานครูและนักเรียนร่วมกันทำกิจกรรมจึงทำให้กิจกรรมดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย ปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการสอนนั้นมีความแตกต่างกันไปเช่นเด็กบางคนไม่สนใจในการเรียน เนื่องจากเรียนไม่ทันเพื่อน วิธีการแก้ไขปัญหา/อุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการสอนและผลของการแก้ปัญหา คือ ในขณะที่ทำกิจกรรมนั้น ครูให้นักเรียนสร้างข้อตกลง หากใครไม่ทำตามจะถูกกลองโทษตามกติกาที่ทุกคนในห้องเรียนร่วมกันคิด สำหรับข้อเสนอแนะ ก็คือขณะที่สอนครูควรกวาดสายตาดูเด็กให้ทั่วถึงเพราะจะได้สังเกต พฤติกรรมของเด็กแต่ละคน ถ้านักเรียนไม่มีสมาธิหรือไม่สนใจ ครูควรกระตุ้นนักเรียนกลุ่มนั้นทันที

2.2 แบบบันทึกการเรียนรู้ของนักศึกษาที่ได้ศึกษาจากตัวแบบท่านได้เรียนรู้อะไรบ้างจากการเรียนครั้งนี้ พบว่า จากความนึกคิดของนักศึกษามีความรู้สึกนึกคิดที่แตกต่างกันออกไป เช่น เมื่อมีปัญหาหรือข้อสงสัยแล้วครูควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไรที่จะเหมาะสมกับนักเรียนทุกคนในชั้นเรียน มีความรู้สึกตื่นเต้นที่จะได้เรียนรู้กับตัวแบบที่เก่ง ๆ รู้สึกประทับใจในตัวครู และอยากที่จะเก็บเกี่ยวเอาความรู้และประสบการณ์จากตัวแบบให้ได้มากที่สุด มีความรู้สึกต่อวิชาชีพครูว่าอาชีพครูจะต้องมีความเสียสละทั้งกำลังกายและกำลังใจ ต้องมีความรักและเมตตาต่อศิษย์ ต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา ขยันหมั่นเพียรและพัฒนาตนเองอย่างไม่มีวันหยุด

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการประเมินผลรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสอนภาษาจีนตามแนวคิดการฝึกหัดทางปัญญาของนักศึกษาวิชาชีพอครู วิชาเอกการสอนภาษาจีน มีรายละเอียดการอภิปราย ดังนี้

ในการดำเนินการศึกษาการประเมินผลรูปแบบการเรียนการสอนนั้น ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับนักศึกษาวิชาชีพอครูตามหลักสูตรที่วิเคราะห์ เสริมสร้างสมรรถภาพการสอนของนักศึกษาวิชาชีพอครูวิชาเอกการสอนภาษาจีน โดยมีประเด็นการอภิปราย ดังนี้

1. สมรรถภาพการสอนของนักศึกษาวิชาชีพอครูด้านความรู้ความเข้าใจการออกแบบการสอนและการจัดการเรียนการสอนจากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการฝึกหัดทางปัญญา มีค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนน ความรู้ความเข้าใจการออกแบบการสอนและการจัดการเรียนการสอนสูงกว่ากลุ่มควบคุม ที่เรียนโดยใช้การสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่ปรากฏดังกล่าว สามารถอภิปรายในประเด็น ต่อไปนี้

การเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการฝึกหัดทางปัญญา เป็นการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยมีการร่วมมือกันเรียนรู้ในกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการศึกษาหาความรู้ โดยเฉพาะในขั้นตอนที่ได้ศึกษากับตัวแบบ ซึ่งเป็นปรัชญาที่รับรู้ได้ทางประสาทสัมผัส ความรู้จึงเป็นผลผลิตของกิจกรรม บริบทและวัฒนธรรมซึ่งใช้ความรู้ที่ สอดคล้องกับ Hein (2000) ที่กล่าวถึงหลักการเรียนรู้ในทฤษฎีการสร้างความรู้ว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่มีชีวิตชีวา (Active Process) ซึ่งผู้เรียนต้องใช้ปัจจัยนำเข้าทางประสาทสัมผัสเพื่อสร้างความหมายจากสิ่งนั้น ในการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน ผู้เรียนจะต้องทำความเข้าใจกับประเด็นในการศึกษาในสถานการณ์นั้น ๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์ หลังจากไปศึกษากับตัวแบบและสถานการณ์จริงแล้ว ผู้เรียนต้องช่วยกันทำความเข้าใจในประเด็นที่ศึกษาเรียนรู้โดยดึงความรู้เดิม เพื่อใช้ในการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนต้องศึกษาข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการฝึกหัดทางปัญญาตามขั้นตอนการเรียนการสอน ทำให้เกิดความกระตือรือร้นในการศึกษาหาความรู้ ความรู้ที่ได้จึงเป็นความรู้ที่มีความหมาย ซึ่งสอดคล้องกับ Hein ที่กล่าวถึงการเรียนรู้โดยผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจโลกหรือความรู้ที่มีอยู่หรือมีการค้นพบแล้ว ไม่ใช่ให้ผู้เรียนสร้างความรู้เป็นของใหม่ สอดคล้องกับการวิจัยของ (Walker, 2015) ที่ได้ทำการวิจัย เรื่องแนวโน้มการแก้ปัญหา แรงกระตุ้นและทักษะที่ผ่านการฝึกฝนความรู้ความเข้าใจที่ใช้แนวคิดการฝึกหัดทางปัญญา การใช้กลยุทธ์การเรียนรู้

แบบมีส่วนร่วมกัน (Collaboration) และมีบรรยากาศการเรียนรู้ที่ให้ความไว้วางใจกัน ที่ผลการวิจัย พบว่า ส่งผลให้ผู้เรียนสร้างความรู้ในมุมมองที่หลากหลาย จากเหตุผลนี้ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรพิจารณาถึงคุณสมบัติของตัวแบบ ให้เป็นไปตามความต้องการของผู้วิจัย เพราะว่าตัวแบบในแต่ละคนนั้นมีความแตกต่างกันไป เพราะว่าตัวแบบแต่ละคน มีพื้นฐานและประสบการณ์ที่แตกต่างกันไป และเมื่อนำตัวแบบมาเป็นต้นแบบในการใช้รูปแบบการเรียนการสอนเสริมสร้างสมรรถภาพการสอน ตามแนวคิดการฝึกหัดทางปัญญาแล้วนั้น อาจส่งผลต่อการใช้รูปแบบไม่มากนักน้อย เช่น ความอดทนของตัวแบบ หรือแม้แต่ความสามารถในการเป็นตัวแบบ หรือต้นแบบของผู้เรียน เพราะผู้ที่เป็นตัวแบบทุกคนจะมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู โดยเฉพาะมีจิตวิญญาณของความเป็นครูที่ดี มีความมั่นใจในตนเองและการทำงาน มีความรับผิดชอบ เสียสละ กล้าแสดงออก และเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพราะทัศนคติต่อวิชาชีพเป็นตัวแปรหนึ่งที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (นันทวัน สวัสดิ์ภูมิ, 2540) ที่พบว่า คุณลักษณะของครุศึกษาคือผู้ที่เป็นครุศึกษา ได้แก่ ความขยัน อดทนมีความพยายาม ความเสียสละ ใฝ่รู้รักการอ่านการเขียน รับผิดชอบและตั้งใจในการทำงาน รักและเอาใจใส่เด็ก มองปัญหาเป็นโอกาส เคารพความคิดผู้อื่น เป็นนักคิดวิเคราะห์ เห็นคุณค่าในการสอนชีวิตมากกว่าสอนหนังสือ และมีความเป็นกัลยาณมิตร จากงานวิจัยของ นันทวัน สวัสดิ์ภูมิ ข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การที่จะเป็นตัวแบบครูต้นแบบนั้น จะเป็นผู้ที่มีความพยายาม อดทน เสียสละ พร้อมทั้งเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบและตั้งใจในการทำงานในวิชาชีพครู ซึ่งด้วยเหตุผลทั้งหลายนี้ ย่อมส่งผลต่อการใช้รูปแบบการเรียนการสอนเสริมสร้างสมรรถภาพการสอน ตามแนวคิดการฝึกหัดทางปัญญา เพราะได้เน้นการเรียนการสอนตรงที่ผู้เรียน แต่ผู้เรียนนั้นสามารถศึกษาได้จากตัวแบบที่สำคัญ นั่นหมายถึง ผู้ที่เป็นตัวแบบนั้นนั้น ต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติตรงตามที่ผู้วิจัยได้กำหนดและต้องการ โดยเฉพาะเมื่อประสบการณ์และความรู้ของผู้เรียนแต่ละคนต่างกัน และเมื่อผู้เรียนแต่ละคนก็มาจากคนละวิชาเอกที่แตกต่าง และประสบการณ์ในการฝึกสอน หรือทำงานต่างกัน ก็ย่อมที่จะมีผลในการใช้รูปแบบการเรียนการสอนเสริมสร้างสมรรถภาพการสอน ตามแนวคิดการฝึกหัดทางปัญญา ที่แตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะยุคปัจจุบันที่มีการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเป็นสื่อในการเรียนรู้ ผู้เรียนอาจมีความรู้และประสบการณ์ในการใช้ที่แตกต่างกัน หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ สถานการณ์จริงในปัจจุบัน ย่อมมีความรู้สึกเชื่อมั่นในการออกแบบ หรือมีทักษะในการออกแบบรูปแบบการเรียนการสอนได้ดี และสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนการสอนในสภาพจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า ผู้ที่มีประสบการณ์และความรู้ในเรื่องนวัตกรรมและเทคโนโลยีต่าง ๆ น้อย ซึ่งสอดคล้องกับงาน (วัชรีย์ เหล่ามตระกูล, 2549, น. 180) ที่กล่าวไว้ว่า การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเป็นสื่อในการเรียนรู้ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้การใช้โปรแกรมพัฒนาสมรรถภาพการสอนนั้น ดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. การเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการฝึกหัดทางปัญญา มีบทบาททำให้การเรียนการสอนสามารถสร้างความรู้ได้ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นการชี้แนะชี้นำ หรือใช้เสริมในการเรียนรู้ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งในแบบวัดความรู้ความเข้าใจการออกแบบการสอนและการจัดการเรียนการสอน จะเป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์แบบปรนัยที่สร้างขึ้นโดยการวิเคราะห์หลักสูตรตามแนวคิดของ Bloom คือ แบ่งระดับพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัยเป็น 6 ระดับ ซึ่งในการสร้างแบบทดสอบนั้น ผู้วิจัยได้ออกข้อสอบตามการวิเคราะห์หลักสูตรที่เน้นการนำไปใช้ และการวิเคราะห์ ซึ่งการเรียนการสอนในกลุ่มทดลองเกือบทุกขั้นตอน ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะการคิดควบคู่ไปด้วย ที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ (สำนักงานสภานโยบาย, 2545) ว่าเมื่อนักเรียนได้เรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก นักศึกษาได้เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหา ฝึกวิธีการคิดแก้ปัญหา และค้นคว้าความรู้ ความเข้าใจ ทั้งขั้นพื้นฐานและขั้นสูง เป็นวิธีการจัดหลักสูตรให้มีกิจกรรมการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น โดยอาศัยปัญหาจริงในการปฏิบัติการของวิชาชีพนั้นเป็นตัวแกนได้ ซึ่งหลักสูตรที่สอน ดังปรากฏในบันทึกการเรียนรู้นักศึกษาส่วนใหญ่ต่างกล่าวถึงสิ่งที่ได้จากการเรียนที่สำคัญ คือ ได้ฝึกทักษะการคิด ทำให้กลุ่มทดลองได้คะแนนจากการทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจการออกแบบการสอนและการจัดการเรียนการสอนมากกว่ากลุ่มควบคุม และจากผลการทดลอง พบว่า นักศึกษาวิชาชีพครูที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการฝึกหัดทางปัญญา มีคะแนนความรู้ความเข้าใจการออกแบบการสอนและการจัดการเรียนการสอนสูงกว่านักศึกษาวิชาชีพครูที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการสอนปกติที่เรียนโดยการเรียนการสอนปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงเป็นผลมาจากการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

3. สมรรถภาพการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูด้านทักษะการออกแบบการสอนและการจัดการเรียนการสอน จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการฝึกหัดทางปัญญา มีคะแนนทักษะการออกแบบการสอนและการจัดการเรียนการสอนสูงกว่านักศึกษาวิชาชีพครู วิชาเอกการสอนภาษาจีนที่เรียนโดยการสอนปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่ปรากฏดังกล่าว

3.1 การเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการฝึกหัดทางปัญญา เป็นการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้จากการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง เรียนรู้กับตัวแบบที่มีความเชี่ยวชาญ ซึ่งถ้าพิจารณาขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอนและขั้นตอนในทักษะการออกแบบการสอนและการจัดการเรียนการสอนแล้ว พบว่า มีความสอดคล้องกัน ดังนี้ 1) ขั้นสังเกต เป็นขั้นที่ผู้เรียนสังเกตจากตัวแบบ โดยได้รับการจัดสถานการณ์ในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนในด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะพื้นฐานด้านการสอนของวิชาชีพครู

ซึ่งเป็นสิ่งเร้าที่กระตุ้นประสาทรับความรู้สึกต่าง ๆ และร่วมกันพิจารณาประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์หรือปัญหานั้น ๆ ในด้านการสอนทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ 2) ขั้นสรุปความรู้ เป็นขั้นที่ผู้เรียนเรียนรู้จากตัวแบบโดยการชี้แนะ แนะนำหรือสังเกตพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และวิเคราะห์ความสัมพันธ์และความสำคัญของข้อมูลต่าง ๆ จากตัวแบบ การสังเกตกระบวนการต่างๆที่ตัวแบบปฏิบัติทักษะต่าง ๆ ผู้วิจัยคอยให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมในการเรียนรู้ 3) ขั้นผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้ร่วมกันออกแบบ และร่วมกันสร้างหลักการและวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ออกแบบการเรียนการสอนเมื่อมีปัญหาสงสัย สอบถามและแก้ปัญหาตามคำแนะนำจากตัวแบบและผู้สอน เพื่อให้การออกแบบเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และออกแบบอย่างสร้างสรรค์ 4) ขั้นผู้เรียนสะท้อนการเรียนรู้ เป็นขั้นที่ผู้เรียนอภิปราย แสดงเหตุผลและสนับสนุน หรือโต้แย้งตรวจสอบความคิดอธิบายความคิดโดยแสดงเหตุผลที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมจัดการเรียนรู้ของตัวแบบ และเปรียบเทียบกระบวนการคิดและกระบวนการแก้ปัญหาของตนเอง และกลุ่มผู้วิจัยทำหน้าที่ผู้นำการอภิปราย และเป็นผู้ร่วมอภิปราย 5) ขั้นเตรียมฝึกปฏิบัติ เป็นขั้นที่ผู้สอนเตรียมตัวผู้เรียนในการปฏิบัติการสอนในสถานปฏิบัติการจริง (สถานศึกษา) และชี้แจงลักษณะของการเรียนรู้ตามแนวคิดการฝึกหัดทางปัญญา 6) ขั้นฝึกปฏิบัติการสอน เป็นขั้นที่ผู้เรียนนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบไว้ไปใช้สอนจริง โดยระหว่างสอนได้รับคำแนะนำและการเสริมต่อการเรียนรู้จากตัวแบบ ตามที่ร่วมกันวางแผนไว้ภายใต้คำแนะนำ การชี้แนะ จนกระทั่งนักศึกษาวิชาชีพครูเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับการเสริมต่อการเรียนรู้ของตัวแบบ 7) ขั้นสรุปผลการเรียนรู้ : ผู้เรียนสรุปผลการเรียนรู้และสะท้อนการเรียนรู้ทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติ 8) ขั้นประเมินผล เป็นขั้นที่ผู้เรียนประเมินองค์ความรู้ที่ได้ และตรวจสอบความรู้ความเข้าใจ วิธีการแก้ปัญหา โดยการพูดหรือเขียน ผู้เรียนประเมินการเรียนรู้ของตนเองตามสภาพจริง

ในการเรียนการสอนตามขั้นตอนในรูปแบบการเรียนการสอนการเสริมสร้างสมรรถภาพการสอนตามแนวคิดการฝึกหัดทางปัญญา เสมือนเป็นการฝึกทักษะการออกแบบการสอนและการจัดการเรียนการสอน จึงช่วยให้ นักศึกษากลุ่มทดลองมีทักษะการออกแบบการสอนและการจัดการเรียนการสอนสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่เรียนแบบปกติ การเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการฝึกหัดทางปัญญา เน้นการเรียนรู้ในสถานการณ์และบริบทในสภาพจริงกับตัวแบบที่มีความเชี่ยวชาญ ซึ่งนักศึกษาได้พบกับนักเรียนในบริบทจริง ทำให้เป็นการเรียนรู้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรม ทำให้สามารถศึกษาเรียนรู้และวิเคราะห์ในบริบทจริง ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้ง ได้ฝึกการแก้ปัญหาตามสภาพจริง ทำให้เป็นการฝึกทักษะการใช้กระบวนการสอนอย่างแท้จริง และสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (วิไล แสงเหมือนขวัญ, 2544, น. 43) ที่วิจัยในเรื่องการวิจัยพัฒนา

คุณภาพการเรียนรู้ ที่ผลการวิจัย พบว่า ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และสามารถพัฒนาทักษะการใช้กระบวนการทางการสอนได้ดี หลังจากเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเสริมสร้างสมรรถภาพการสอนตามแนวคิดการฝึกหัดทางปัญญา จากเหตุผลดังที่กล่าวมา ย่อมส่งผลให้นักศึกษากลุ่มทดลองมีทักษะการออกแบบการสอนและการจัดการเรียนการสอนสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่เรียนแบบปกติ

3.2 สมรรถภาพการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครู วิชาเอกการสอนภาษาจีน ด้านเจตคติต่อวิชาชีพครู จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเสริมสร้างสมรรถภาพการสอนตามแนวคิดการฝึกหัดทางปัญญา มีค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติต่อวิชาชีพครู สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่ปรากฏดังกล่าว สามารถอภิปรายในประเด็น ต่อไปนี้

1) การเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการฝึกหัดทางปัญญาเน้นการเรียนรู้ในสภาพจริง โดยเฉพาะในการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นครั้งนี้ ทำการทดลองสอนในสถานการณ์จริง ซึ่งผู้เรียนจะต้องไปศึกษาเรียนรู้กับนักเรียนในบริบทของโรงเรียน ทำให้เกิดความรู้สึกที่อ่อนโยนและผูกพันกับนักเรียน ได้เรียนรู้กับตัวแบบ ซึ่งเป็นตัวแบบมีความเชี่ยวชาญทางด้านวิชาชีพ มีความเสียสละ มีจิตวิญญาณของความเป็นครูสูง มีความรู้สึกที่ดีต่อวิชาชีพครูมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้นักศึกษากลุ่มทดลองมีเจตคติต่อวิชาชีพครู ดีกว่านักศึกษากลุ่มควบคุมที่เรียนโดยใช้การเรียนแบบปกติ

2) บทบาทของผู้สอนในรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการฝึกหัดทางปัญญา เปลี่ยนจากผู้บอกหรือผู้ให้ความรู้ เป็นผู้คอยสอนแนะ เมื่อนักศึกษาต้องมีการฝึกปฏิบัติทักษะต่าง ๆ เป็นผู้คอยประคับประคองเมื่อนักศึกษาได้พัฒนาศักยภาพไปเรียนรู้ในสถานการณ์จริง สอดคล้องกับ (มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 2551) กล่าวว่า การเริ่มต้นทำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ หรือการนำเสนอให้แก่แก่นักเรียนนั้น ยังช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็กด้วย ซึ่งก็หมายความว่า การทำวิจัยกับครูที่มีวัยใกล้เคียงกับเด็ก ก็ช่วยให้การทำวิจัยเป็นไปได้ง่ายขึ้น การเรียนรู้โดยการสร้างความรู้ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ในสังคม ดังนั้น การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนมีการติดต่อสื่อสารบทบาทผู้สอนที่สำคัญ จึงต้องให้ออกาสผู้เรียนได้พูดอธิบาย ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิด การแลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Manuel, 2005) ได้ทำวิจัย เรื่อง รูปแบบของ E-ธรรมาภิบาล (E-Governance) ตามแนวคิดของการจัดการเรียนรู้ รูปแบบนี้ได้สร้างจากกระบวนการของการกำหนดความรู้ (Knowledge Capturing) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing) การยกระดับของการแบ่งปันและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยเทคนิคการเล่าเรื่อง (Storytelling)

การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Assets) และการสังเคราะห์ความรู้ให้เป็นแก่นความรู้ (Core Competence) ซึ่งจากการวิจัยการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แนวคิดการฝึกหัดทางปัญญา ผู้สอนจะต้องเข้าใจในการพัฒนาการคิดของผู้เรียน นอกจากนั้นผลจากการทดลองทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีและผูกพันต่อกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน จึงส่งผลให้นักศึกษากลุ่มทดลองมีเจตคติต่อวิชาชีพรู้สึกดีกว่ากลุ่มควบคุมที่เรียนโดยใช้การสอนปกติ

3) บทบาทของผู้สอน ตัวแบบและผู้เรียนในรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการฝึกหัดทางปัญญา เป็นไปอย่างค่อนข้างเท่าเทียมกัน ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกเป็นกันเอง และมีความรู้สึกอบอุ่น ส่งผลให้นักศึกษากลุ่มทดลองมีเจตคติต่อวิชาชีพรู้สึกดีกว่ากลุ่มควบคุม กล่าวคือ การเรียนการสอนตามแนวคิดการฝึกหัดทางปัญญา ใช้การเรียนแบบร่วมมือและการเรียนแบบกลุ่ม ที่เน้นการมีส่วนร่วมกัน (Collaboration) ของผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งแตกต่างจากการสอนแบบอื่น ๆ

4) ในการเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนโดยให้เรียนรู้ในการทำงานกลุ่ม รู้จักบทบาทของสมาชิกในกลุ่ม ก่อนการเรียนแบบกลุ่มในบทเรียน ทำให้ผู้เรียนรู้จักกันมากขึ้น พร้อมทั้งจะช่วยเหลือกัน ทำให้มีเจตคติที่ดีต่อเพื่อนร่วมวิชาชีพ รวมทั้งทำความรู้จักระหว่างผู้สอนและผู้เรียนโดยการเขียนประวัติส่วนตัวโดยละเอียด และในการเรียนการสอน ผู้สอนต้องใช้ความยืดหยุ่น ผู้เรียนต้องทำงานหนักและต้องเรียนรู้ในกลุ่มบ่อยมาก ผู้สอนจึงต้องใช้เทคนิคการเสริมแรง สร้างขวัญกำลังใจด้วยการชมเชยเมื่อกลุ่มผู้เรียนมีความตั้งใจในการทำงาน ค้นพบสิ่งที่มีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ มีน้ำใจต่อเพื่อน ๆ มีกระบวนการเรียนรู้ที่ดี เป็นต้น ซึ่งผู้สอนเป็นตัวอย่างให้ผู้เรียนเห็นถึงความเป็นกัลยาณมิตรระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และผู้สอนกับบุคลากรอื่น ๆ เป็นครูที่มีความเมตตาต่อนักเรียน ดังที่ (Corlett ,2001, p. 17) กล่าวว่า เมื่อใครก็ตามตัดสินใจที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้ว แต่ผลการกระทำเป็นสาเหตุก่อให้เกิดเหตุการณ์อื่น ๆ (คนที่ไม่ได้อยู่ในความควบคุมดูแล) แล้ว บุคคลนั้นต้องรับผิดชอบต่อบุคคล (คนที่ไม่ได้อยู่ในความควบคุมดูแล) นั่นคือ ความรับผิดชอบจะเกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบทางกฎหมาย (Legal Responsibility) และความรับผิดชอบทางจริยธรรม (Moral Responsibility) เพราะทุกคนมีความคิดว่าเมื่อเข้าใจในหลักการและหน้าที่ของความเป็นครูแล้ว ควรจะมีจิตใจสำนึกถึงความรับผิดชอบ ไม่ว่านักเรียนจะเข้าใจหรือไม่ ครูควรเป็นผู้รับผิดชอบในการกระทำนั้น ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวถึงขอบเขตความรับผิดชอบ รวมทั้งการติดต่อประสานงานกับบุคลากรทางการศึกษาที่ทำให้ได้รับความร่วมมืออย่างดี สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้เรียนเกิดการหล่อหลอมความคิดและเรียนแบบพฤติกรรม เพื่อแสดงออกในสถานการณ์ที่เหมาะสม ส่งผลให้นักศึกษากลุ่มทดลองมีเจตคติต่อวิชาชีพรู้สึกดีกว่ากลุ่มควบคุมที่เรียนโดยใช้การสอนแบบปกติ

5) ข้อจำกัดของรูปแบบการเรียนการสอน ข้อจำกัดนี้นั้นอาจหมายถึง เมื่อในกิจกรรมการจัดการเรียนการสอน ขาดแคลนตัวแบบ หรือมีตัวแบบไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้เรียน หรือกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ควรมีการแก้ไขปัญหาโดยให้มหาวิทยาลัยราชภัฏในแต่ละแห่งนั้น ส่งตัวแทนนักศึกษาวิชาชีพระดับปริญญาตรีไปศึกษาเข้าร่วมโครงการสหกิจศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. รูปแบบการเรียนการสอนนี้ ถือว่าเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ มีการเชื่อมโยง เนื้อหาวิชาเข้าด้วยกัน โดยใช้ Theme และ Concept เป็นตัวกำหนดประเด็นในการศึกษา ใช้กระบวนการทางปัญญาในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน และเน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ผู้สอน ผู้เรียน และบุคลากรทางการศึกษา โดยกรอบแนวคิดของหลักสูตร ด้านการเรียน การสอน เน้นการใช้กระบวนการทางปัญญาในการเรียนรู้ตามสภาพจริงในบริบทสถานการณ์จริง ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. ในการดำเนินการเรียนการสอน ผู้สอนมีบทบาทตามแนวคิดการฝึกหัดทางปัญญา กล่าวคือ เป็นผู้อำนวยความสะดวก ผู้สอนแนะ ผู้ให้การประคับประคองและเป็นตัวแบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ ที่ผู้สอนเป็นผู้เอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้และเป็นแบบอย่างที่ดี นอกจากนั้น ควรสนับสนุนให้มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สนับสนุนผู้สอนให้ร่วมกันวิเคราะห์ Theme และ Concept ต่าง ๆ ในหลักสูตร เพื่อร่วมกัน ออกแบบและวางแผนการจัดการจัดการเรียนการสอน

3. ควรประยุกต์ใช้บทบาทผู้สอนตามแนวคิดการฝึกหัดทางปัญญา เพราะบทบาทของ ครูผู้สอนนั้นควรตระหนักถึงบทบาทของตนเองในการเป็นต้นแบบให้แก่นักเรียนสังเกต พฤติกรรมการแก้ปัญหา นอกจากนี้ ผู้สอนมีหน้าที่ส่งเสริมและช่วยเหลือให้ผู้เรียนเกิด กระบวนการเรียนรู้ และแสดงออกในการแก้ปัญหาอย่างเต็มความสามารถ

เอกสารอ้างอิง

- แก้ว เช่าเหมย. (2560). เรียนภาษาจีนให้สนุก. กรุงเทพมหานคร : นานามีบุ๊กส์.
- ทิตินา แคมมณี. (2560). การจัดการเรียนรู้โดยผู้เรียนใช้การวิจัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทวัน สวัสดิ์ภูมิ. (2540). เส้นทางในการพัฒนาครุศึกษาวินิจฉัย : การวิจัยรายกรณีของครูดีเด่นระดับประถมศึกษา (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง. (2551). งานวิจัยด้านการรับใช้สังคม : การขับเคลื่อนการศึกษาสำหรับชาวจีน. อุดรดิตถ์ : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.
- วัชรีย์ เหล่มตระกูล. (2549). การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาสมรรถภาพการสอนแบบเน้นกระบวนการคิดตามแนวทฤษฎีสติปัญญาสามศรสำหรับครูประจำการ (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีไล แสงเหมือนขวัญ. (2544). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะด้านคุณธรรมที่ประเมินโดยตนเอง ครูผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้นเรียน (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สถาบันภาษาจีน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). บริหารงานการพัฒนาศักยภาพบุคคลเพื่อความเป็นเลิศ. กรุงเทพฯ : บริษัท ชัคเซส มีเดีย จำกัด.
- สำนักงานสภाराชภัฏ. (2545). มาตรฐานการผลิตครู คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏ. กรุงเทพฯ : เอส แอนด์ จี กราฟฟิค.
- Collins, Brown and Holum. (1987). Cognitive apprenticeship: Making thinking visible. *American Educator*, 15 (3), 6-11, 38-39.
- Collins, A., Brown, J.S., and Newman, S.E. (1987). Situated Cognition and the Culture of Learning. *Educational Researcher*, 18(1), 32-42.
- Corlett. (2001). Situated cognition : Social, semiotic, and psychological perspectives. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associated.
- Corlett. (2001). Situated cognition : Social, semiotic, and psychological perspectives. Mahwah, NJ : Lawrence Erlbaum Associated.
- Manuel. (2005). Learning and instruction – theory into practice. 3rded. Upper Saddle River, NJ : Merrill.

Walker, D. P. (2015). Enhancing problem solving disposition, motivation and skills through cognitive apprenticeship. Doctoral Dissertation, Department of Technology Education, Graduate School, North Carolina State University.

ถอดบทเรียนธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ*

DECODING THE NATIONAL HEALTH SYSTEM CHARTER

มิรันตี พจนสุภาณ, Miruntee Phojanasuparn
ศุภชัย ยาวะประภาส, Supachai Yavaprabhas
สถาบันรัฐประศาสนศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยรังสิต
Institute of Public Administration and Public Policy Rangsit University
E-mail : p_mirantee@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษากลไกและกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2552 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2559 2) ศึกษาบทเรียนสำคัญของกระบวนการจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาเอกสารสำคัญที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์เจาะลึกผู้รับผิดชอบในการจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ ทั้ง 2 ฉบับ จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 คน พบว่า

1) การจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติทั้งสองฉบับ มีกลไกและกระบวนการที่สอดคล้องกับแนวคิดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ที่ตั้งอยู่บนหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ในลักษณะหน่วยงาน องค์กร หรือภาคีเครือข่ายเป็นการทำงานสอดรับกัน และมอบหมายงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในแต่ละภาคส่วนดำเนินการ โดยยังไม่มอบการบริการสาธารณะเพื่อให้ประชาชนดูแลจัดการหรือเป็นผู้กำหนดเอง ซึ่งในแต่ละขั้นตอนของกลไก และกระบวนการจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติรวมไปถึงการวางแนวการนำนโยบายไปปฏิบัตินั้น จะมีหลักคิดแนวทางกำหนดไว้โดยพบว่าคณะกรรมการรวมถึงคณะผู้จัดทำ เป็นไปตามแนวคิดสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขาที่ได้วางหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเข้าด้วยกัน โดยยึดแนวทางการมีส่วนร่วมตามแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff (1980) ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินนโยบาย รวมถึง

* Received 7 July 2021; Revised 9 December 2021; Accepted 11 December 2021

การศึกษากลไกและกระบวนการอยู่ภายใต้แนวคิดธรรมณูญนิยม แนวคิดการครองความเป็นเจ้าอุดมการณ์ แนวคิดสกุลความคิดหลังโครงสร้างนิยม และแนวคิดเกมภาษาและการสื่อสาร

2) การนำแนวคิด วิธีการ และหลักการที่เป็นระบบภายใต้การสกัดความรู้ ความเห็น จากประสบการณ์ หรือการทำงานที่มีอยู่ในบุคคล ภูมิปัญญาของท้องถิ่น องค์ความรู้ของหน่วยงาน องค์กรหรือกลุ่มโดยสกัดออกมาเป็นบทเรียนที่สามารถนำไปสรุป และสังเคราะห์เป็นชุดความรู้ คู่มือหรือสื่อรูปแบบต่าง ๆ จนเกิดการเรียนรู้ร่วมกันอันนำมาซึ่งการปรับวิถีคิดของผู้เข้าร่วมกระบวนการอีกทั้งเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานที่สร้างสรรค์และมีคุณภาพยิ่งขึ้น ทำให้ค้นพบบทเรียนจากกระบวนการจัดทำที่สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในประเด็นสุขภาพ และได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วนประกอบด้วยส่วนสำคัญ คือ การมีนโยบายที่ชัดเจน มีหน่วยงานที่เป็นอิสระ มีศักยภาพ มีผู้นำที่มีความสามารถในการเชื่อมต่อการทำงานและการมีส่วนร่วมกับภาคพลเมือง ซึ่งทั้งองค์กรและผู้นำสามารถเชื่อมโยงเกี่ยวประสานและได้รับการสนับสนุนการทำงานระหว่างเครือข่ายได้เป็นอย่างดี โดยให้ความสำคัญกับพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานเน้นให้มีแนวคิด ทศนคติ และเจตคติที่ดีในการทำงานให้แรงเสริมแก่ผู้ปฏิบัติ และการให้ความสำคัญกับระบบการตรวจสอบและประเมินผล

คำสำคัญ : ธรรมณูญาด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ, ระบบสุขภาพ

Abstract

The aims of this article were 1) to examine the participation mechanisms and process in designing the First National Health System Charter B.E. 2559 and 2) to decode the key lessons in the designing process of the National Health System Charter. This qualitative study deployed document analysis of related documents and in-depth interviews with people in charge of designing 2 versions of the National Health System from key informants of 12 people. The findings revealed that :

1) The design of 2 versions of the National Health System Charter showed the mechanisms and processes consistent to the New Public Governance (NPG) that underpinned the participation of all stakeholders. The participation involved unit, organization, networks which illustrated the reciprocal connectivity, and assignment of tasks charged by the related units

without handing over the public services to be handled by people or letting people make decisions. The participation mechanisms honored idealism and hearing people's opinion in believing that people are best in understanding their own problems, so the problem management is managed by people. Each stage of the mechanism and the process of designing the National Health System Charter as well as the policy implementation demonstrated clear principles and guidelines. It was found that the committee members and the designing team incorporated the concept of “triangle that moves the mountain” which employed participation from all stakeholders. The working process adhered to a participatory approach proposed by Cohen and Uphoff (1980) which emphasizes participation in all stages of policy implementation. This process also included studying mechanisms and processes underpinning constitutionalism, ideological domination, post-structuralism, language-game and communication.

2) Concepts, methods and systematic principles, individual knowledge and experience-based opinion, local wisdom, institutional or organization or group knowledge were summarized and synthesized to formulate a set of knowledge, handbook, and variety of media. This led to collaborative learning for an adjustment of mindset of participants and changing their working style for creativity and efficiency. This process evolved the lessons derived from the charter designing process that illustrated the changes in health issues and were accepted by all stakeholders. The charter consisted have Clear policy and guidelines derived from involvement of all stakeholders (Policy Statements), Authorized people and involved people offer full support for the National Health Commission. The host organization is ready in regard to budget, staff, and management flexibility. Operation officers showed positive and clear mindset, motivation, and attitudes towards their jobs. The leader is well accepted by involved people and is able to coordinate individuals and organizations at different levels of operation. Policy assessment and evaluation systems promoted efficiency and enhancement of the working committees.

Keywords : National Health System Charter, Health System

บทนำ

พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ได้รับการกล่าวขานว่าเป็นกฎหมายฉบับแรกของประเทศไทยที่จัดทำด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมจากสังคมตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสมบูรณ์ โดยใช้ระยะเวลาถึง 8 ปีเต็ม นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542-2550 กฎหมายนี้ตราขึ้นเพื่อรองรับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 82 ที่กำหนดว่า “รัฐจะต้องจัดและส่งเสริมการสาธารณสุขให้ประชาชนได้รับบริการที่ได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง” ประกอบกับ มาตรา 76 ได้กำหนดให้ “รัฐจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ” ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่ากฎหมายว่าด้วยสุขภาพแห่งชาตินี้ มีรากฐานและการวางระบบมาเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายเพื่อดูแลสุขภาพของตนเป็นสำคัญ (ศุภล ศรีสุข วัฒนา, 2559, น. 23) โดยในปี พ.ศ. 2550 สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ได้เห็นชอบให้ผ่านพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ออกมาใช้เป็นกฎหมายที่จัดให้มีกลไกเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายทำงานด้วยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลายเพื่อประชาชนที่มาจากวัฒนธรรมและสภาพเงื่อนไขที่กำหนดภาวะสุขภาพอันแตกต่างหลากหลาย กลไกต่าง ๆ ในพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 จึงมีหน้าที่หนุนเสริมกลไกต่าง ๆ ที่มีอยู่ไม่ว่าจะเป็นกลไกภายใต้พระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พ.ศ. 2544 (สสส.) กลไกภายใต้พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 (สปสช.) กลไกภายใต้พระราชบัญญัติสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข พ.ศ. 2535 (สวรส.) ให้ผสานเข้าหากันเพื่อช่วยกันพัฒนาสุขภาพหรือสุขภาพะที่มุ่งสู่ทิศทาง “สร้างนำซ่อม” ร่วมกันต่อไป

จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 กฎหมายนี้ยกร่างขึ้นเพื่อให้มีองค์กรและกลไกเพื่อให้เกิดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายอันจะนำไปสู่เป้าหมายในการสร้างเสริมสุขภาพ รวมทั้งสามารถดูแลแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึง ดังปรากฏในหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติ ซึ่งหลักการเรื่องการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายนี้ได้ถ่ายทอดออกเป็นองค์ประกอบของคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ และกลไกการทำงานต่าง ๆ เพื่อสร้างธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ และในปัจจุบัน (พ.ศ. 2564) ประเทศไทยมีธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติแล้วสองฉบับ คือ ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2552 และฉบับที่สอง พ.ศ. 2559 ที่จัดทำขึ้นจากการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งมีความสอดคล้องกับพาราไดม์ทางรัฐประศาสนศาสตร์ คือ แนวคิดการจัดการภาคีสาธารณะแบบใหม่ (New Public Governance - NPG) แต่ไม่พบว่ามีการศึกษาวิจัยในเรื่องกลไกและกระบวนการมีส่วนร่วม

ในการจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติฉบับแรก ปี พ.ศ. 2552 และการทบทวนและยกร่างธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติในฉบับที่สอง ปี พ.ศ. 2559 ผู้วิจัยจึงสนใจและเห็นควรศึกษาเพื่อถอดบทเรียนสำคัญของกระบวนการจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงกลไกและกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ปี พ.ศ. 2552 และฉบับที่ 2 ปี พ.ศ. 2559
2. เพื่อศึกษาบทเรียนสำคัญของกระบวนการจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้หลักการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วยวิธีการวิจัยเชิงเอกสาร ดำเนินการโดยศึกษากลไก กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2552 และพ.ศ. 2559 จากเอกสารทางวิชาการของสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) และการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีความสำคัญในกระบวนการขับเคลื่อนและนำไปปฏิบัติ ซึ่งผู้วิจัยเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ และนักวิชาการ ที่ผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติไว้และใช้วิธีการสุ่มแบบลูกโซ่ (Snowball sampling) โดยการแนะนำของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้รับการสัมภาษณ์แล้ว รวมจำนวน 12 ราย เมื่อข้อมูลอิ่มตัว (saturated) จึงยุติการสัมภาษณ์ และเมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ให้เป็นระเบียบตามเค้าโครงและวัตถุประสงค์การวิจัยแล้วทำการตรวจสอบความถูกต้องโดยใช้วิธีการแบบสามเส้า คือ ด้านบุคคล เวลา และสถานที่ โดยตรวจสอบกับข้อมูลที่ได้จากเอกสาร แล้วสรุปความตามประเด็นสำคัญในวัตถุประสงค์การวิจัย (ศุภางค์ จันทวานิช, 2554)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษากลไกและกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ปี พ.ศ. 2552 และฉบับที่ 2 ปี พ.ศ. 2559 พบว่า การจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติทั้งสองฉบับมีกลไกและกระบวนการที่สอดคล้องกับแนวคิดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance-NPG) ตั้งอยู่บนหลักการมีส่วนร่วม

ของทุกภาคส่วนโดยสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) ทำหน้าที่สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างพหิพัตถ์โดยกำหนดกลไกและกระบวนการต่าง ๆ เอื้อให้ภาคีและหน่วยงานเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ซึ่งการเข้ามามีส่วนร่วมเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนของกระบวนการเสนอความคิดเห็นต่อปัญหาหรือในประเด็นสุขภาพที่ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงหรือส่งเสริมจนเกิดเป็นกรอบและแนวทางในการจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ โดยในกลไกและกระบวนการให้คุณค่ากับค่านิยม ประชาธิปไตยที่เน้นการมีส่วนร่วม ความเป็นธรรม ความเป็นพลเมือง ภาวะรับผิดชอบ ความเท่าเทียมกันของสังคม เชื่อว่าคนยังมีพลังในด้านดีสามารถมีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ลงมือปฏิบัติ และตรวจสอบหรือมีความรู้สึกรู้ว่าตนเป็นเจ้าของประเทศร่วมกัน อย่างไรก็ตาม กลไกและกระบวนการจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติทั้งสองฉบับวิเคราะห์ด้วยแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service-NPS) นั้น ถึงแม้จะไม่ปิดกั้นในการมีส่วนร่วมหรือความเห็นของประชาชนแต่ยังพบว่าเป็นการทำงานสอดรับกันและมอบหมายงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในแต่ละภาคส่วนยังไม่มอบการบริการสาธารณะเพื่อให้ประชาชนดูแลจัดการหรือเป็นผู้กำหนดเอง แต่ในหน้าที่ของคณะทำงาน พบว่า กลไกและกระบวนการมีส่วนร่วม ให้ความสำคัญพหุอุดมคติกับการรับฟังความเห็นของพลเมือง โดยเชื่อว่า พลเมืองจะเข้าใจปัญหาของตนเองได้ดีที่สุด จึงให้ความสำคัญกับการจัดการผ่านคน (managing through people) และสร้างความยอมรับนับถือให้เกิดขึ้นกับพลเมือง ดังปรากฏในสาระสำคัญของธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติทั้งสองฉบับ โดยยุทธศาสตร์ในการทำงานกลั่นกรองมาจากกลไกและกระบวนการมีส่วนร่วมของทั้งภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม และหากนำแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ พบว่า ในแต่ละขั้นตอนของกลไกและกระบวนการจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติและรวมไปถึงการวางแนวการนำนโยบายไปปฏิบัตินั้นจะมีหลักคิดแนวทางกำหนดไว้ โดยพบว่า คณะกรรมการรวมไปถึงคณะผู้จัดทำจะประกอบไปด้วยแพทย์และผู้มีวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับวงการแพทย์ แวดวงวิชาการ รวมไปถึงภาคส่วนราชการ และภาคเอกชน อันประกอบด้วยผู้นำ หรือชาวบ้านที่ได้รับการคัดเลือก อันเป็นไปตามแนวคิดสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขาที่ได้วางหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเข้าด้วยกัน โดยกระบวนการทำงาน ในแต่ละคณะจะยึดแนวทางการมีส่วนร่วมตามแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff (1980) ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินนโยบาย อีกทั้งเมื่อพิจารณาจากรายงานการประชุมในแต่ละครั้ง หรือเอกสารที่แสดงให้เห็นถึงความเห็นต่าง ๆ จะพบว่า คณะกรรมการและผู้จัดทำต่างทราบถึงข้อเด่น และข้อด้อยต่าง ๆ ที่อาจจะหรือมีขึ้นในการจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ จึงนำแนวคิดต่าง ๆ ขึ้นมาเป็นกรอบ และ

เป็นหลักในการแก้ไข และเพื่อให้การจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติตรงตามวัตถุประสงค์ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้กรอบและแนวคิดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้น ก็เพื่อให้ทิศทางการจัดทำเป็นไปในทิศทางเดียวกัน แต่ทั้งนี้ไม่ใช่เป็นการจำกัดการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในทางกลับกันก็ได้ยอมรับความเห็นต่าง ๆ และนำภาคส่วนอื่น ๆ นักวิชาการในภาคส่วนต่าง ๆ มาร่วมด้วยช่วยกันคิดแต่ทั้งนี้กลไกและกระบวนการอยู่ภายใต้แนวคิดธรรมนูญนิยม แนวคิดการครองความเป็นเจ้าอุดมการณ์ แนวคิดสกุลความคิดหลังโครงสร้างนิยม และแนวคิดเกมภาษาและการสื่อสาร ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมไว้เป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ

2. บทเรียนสำคัญของกระบวนการจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ พบว่าในการศึกษากระบวนการจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติทั้งสองฉบับนั้น มีกระบวนการในการจัดทำตั้งแต่ก่อน ระหว่าง และภายหลังยกร่างรวมไปถึงกระบวนการทบทวนร่าง พบว่ามีบทเรียนที่สำคัญคือมีการนำแนวคิด วิธีการ และหลักการที่เป็นระบบภายใต้การสกัดความรู้ ความเห็นจากประสบการณ์ หรือการทำงานที่มีอยู่ในบุคคล ภูมิปัญญาของท้องถิ่น องค์กรความรู้ของหน่วยงาน องค์กรหรือกลุ่มโดยสกัดออกมาเป็นบทเรียนที่สามารถนำไปสรุปและสังเคราะห์เป็นชุดความรู้ คู่มือหรือสื่อรูปแบบต่าง ๆ จนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน อันนำมาซึ่งการปรับวิธีคิดของผู้เข้าร่วมกระบวนการอีกทั้งเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานที่สร้างสรรค์และมีคุณภาพยิ่งขึ้น โดยกระบวนการจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2552 เป็นการเริ่มต้นของภารกิจสำคัญในการวางภาพอนาคตที่วาดฝันให้เกิดขึ้นจริงในทางปฏิบัติ ซึ่งในกระบวนการจัดทำก็เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงต่างให้เกิดขึ้นเพื่อแก้ไขเยียวยาปัญหา ในส่วนของกระบวนการจัดทำธรรมนูญว่าด้วยสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2559 เพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และนำไปเป็นเจตจำนงและพันธะร่วมกันของสังคมให้มีสถานะเป็นไปตามกฎหมายที่สอดคล้องกับบทบัญญัติในมาตรา 46 แห่งพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ที่กำหนดให้นำไปใช้เป็นกรอบและแนวทางในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์และการดำเนินงานด้านสุขภาพของประเทศ (ประกาศคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ เรื่องธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 2, น.5) ซึ่งในการเกิดและมีของธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เกิดประโยชน์ทั้งจากกระบวนการของการจัดทำและการบังคับใช้ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติทั้งสองฉบับผู้วิจัย พบว่า ในฐานะมุมมองบุคคลภายนอกที่ได้ทำการศึกษาถึงกลไกและกระบวนการจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ ทำให้ค้นพบบทเรียนจากกระบวนการจัดทำที่สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในประเด็นสุขภาพ ซึ่งสิ่งสำคัญที่ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติสำเร็จและได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วนประกอบด้วยส่วนสำคัญ 6 ประการ คือ

1) นโยบายและแนวปฏิบัติมีความชัดเจน เป็นรูปธรรม และมาจากการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง (Policy Statements) โดยพบได้ว่า กลไกการดำเนินการยกเว้นต่างเน้นย้ำว่าต้องทำให้ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติมีความสำคัญ มีคุณค่า ดังนั้น ระบบและกลไกในการจัดทำต้องได้รับการยอมรับจากหน่วยงาน องค์กรภาคีต่าง ๆ ตั้งแต่เริ่มต้นซึ่งอาศัยหลักการมีส่วนร่วมโดยเปิดช่องทางรับฟังความเห็นจากทุกภาคส่วนมีการจัดทำอย่างเป็นระบบ โดยใช้ข้อมูลทางวิชาการและการจัดการความรู้เป็นฐานสำคัญตามฐานแนวคิดสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขาที่มีการสานพลัง 3 ส่วน คือ รัฐ ความรู้ และสังคม โดยกลไกสำคัญของการจัดทำยังมีคณะทำงานฝ่ายเลขานุการเป็นกลไกประสานงานกลางอีก 1 คณะ ด้วยกลไกทั้งสามนั้นยึดหลักการงานที่สอดคล้องเชื่อมโยง ชัดเจนไม่คลุมเครือ ตั้งแต่การถือกำเนิดมาจากพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 มาตรา 25 (1) ที่มีการกำหนดบทบาท หน้าที่อำนาจ หลักการกลไกและกระบวนการต่าง ๆ ที่มีความชัดเจนทั้งในเอกสารและในการปฏิบัติ

2) ผู้มีอำนาจตัดสินใจและกลุ่มผู้เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนอย่างจริงจังโดยการดำเนินงานของคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (คสช.) เป็นการทำงานภายใต้พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และนับว่าเป็นกฎหมายที่สร้างขบวนการขับเคลื่อนระบบสุขภาพของสังคมไทย สนับสนุนการแลกเปลี่ยน เรียนรู้สร้างการมีส่วนร่วมของภาครัฐ นักวิชาการ ภาคประชาสังคม สื่อมวลชน และภาคีฝ่ายต่าง ๆ ผ่านสมัชชาสุขภาพ และธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติตามยุทธศาสตร์ “สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา” ที่ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการอธิบายการขับเคลื่อนสิ่งยาก ๆ ในประเด็นต่าง ๆ และนั่นคือการนำมาขับเคลื่อนประเด็นสุขภาวะ โดยสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) อันมีเป้าหมายสูงสุดคือการมีสังคมสุขภาวะและต่างมีความเห็นพ้องกันว่า กลไกและกระบวนการนี้ต้องให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนทางสังคมร่วมมือกับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนอย่างเปิดกว้างเป็นลักษณะของการขับเคลื่อนงานโดยใช้ยุทธศาสตร์หลักคือ “สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา” ในการเชื่อมโยงสามพลัง ได้แก่ พลังสังคม พลังปัญญา และพลังรัฐอย่างแท้จริง ซึ่งตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ได้กำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) มีสถานะเป็นผู้สานพลังทั้งสามด้านโดยมีกลไกการทำงานที่เกาะเกี่ยวเชื่อมโยงองค์ประกอบต่าง ๆ ทั้งหลายในการขับเคลื่อนสังคมสู่การพัฒนาสุขภาวะและมีสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) ในฐานะนักวิชาการ กระทรวงสาธารณสุข (สธ.) สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพแห่งชาติ (สสส.) สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) และหน่วยงานทางราชการที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องสุขภาพที่พร้อมให้ข้อมูลวิชาการเพื่อช่วยในเรื่องการประเมินผลการดำเนินการในประเด็นสุขภาพต่าง ๆ ทั้งนี้ ยังรวมไปถึงภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ที่ให้การสนับสนุนเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้

3) หน่วยงานเจ้าภาพมีความเข้มแข็ง ทั้งในเชิงงบประมาณ บุคลากร และความคล่องตัวในการบริหารจัดการ พบว่า กลไกและกระบวนการจัดทำเน้นการรับฟังความคิดเห็นและคำนึงถึงหลักการมีส่วนร่วมเป็นอย่างมาก โดยเหตุผลที่กลไกการจัดทำยึดหลักการนี้ ก็สืบเนื่องมาจากที่ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติเป็นผลลัพธ์ต่อเนื่องในการปฏิรูประบบสุขภาพที่เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 จนผ่านมาเป็นพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และเกิดเป็นธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติทั้งสองฉบับที่ได้ผ่านเหตุการณ์ กระบวนการกลไกที่เรียนรู้ว่าต้องผ่านการวางแผนและกำหนดบทบาทหน้าที่ไว้นั้นเป็นไปตามบทบัญญัติที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550 มาตรา 13 ที่กำหนดให้มีคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (คสช.) โดยมาตรา 25 (1) กำหนดให้ คสช. เป็นผู้มีหน้าที่ดำเนินการจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ และได้ระบุในมาตรา 25 (4) ให้ คสช. มีอำนาจหน้าที่ในการจัดให้มีหรือส่งเสริมสนับสนุนให้มีกระบวนการในการพัฒนาโยบายและยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพเพื่อให้เกิดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย จึงทำให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคประชาชนในการเข้ามาร่วมกันกำหนดความต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อสิ่งที่ดีกว่าเดิมจนกลายออกมาเป็นธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ และที่สะท้อนให้เห็นเด่นชัดว่า กลไกและกระบวนการจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ มีหน่วยงานรองรับที่เข้มแข็งทั้งด้านศักยภาพและความสามารถที่ดำเนินการให้ตรงตามเจตจำนงของกลุ่มเป้าหมาย โดยสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) เป็นองค์กรที่มีจุดเด่นในด้านศักยภาพและความสามารถในการนำนโยบายไปปฏิบัติ มีการสื่อสารภายในและภายนอกที่เป็นระบบ มีงบประมาณ กำลังคน และมีแรงสนับสนุนจากหลายฝ่ายตามแนวคิดสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา และตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 (มีแก้ไขเพื่อให้ข้อความชัดเจนขึ้นใน พ.ศ. 2553) มาตรา 26

4) เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีแนวคิด เจตคติ และทัศนคติที่เข้าใจในการปฏิบัติอย่างถ่องแท้ ซึ่งพบว่า ในประเด็นกระบวนการจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติทั้งสองฉบับ ได้มีการกำหนดแนวทางในการสร้างความเปลี่ยนแปลงสู่สุขภาพที่ดีอันเกิดจากความคิดอยากเปลี่ยนแปลงระบบการจัดการด้านสุขภาพของประเทศ ซึ่งประชาชน หน่วยงาน และพื้นที่ถือเป็นพันธะสัญญาและมีความชอบธรรมในการนำมาใช้เป็นแผนนำทางสังคมไปสู่สุขภาพะทั้ง 4 มิติ คือ มิติทางกาย มิติทางจิตใจ มิติทางสังคม และมิติทางจิตวิญญาณ ตามทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น ในกระบวนการจัดทำ ทบทวนธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติทั้งสองฉบับ จึงได้มีการพิจารณาและกำหนดกลไกในการขับเคลื่อนธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติสำหรับการสะท้อนย้อนคิด การสังเคราะห์ข้อเสนอเพื่อให้เกิดข้อสรุปร่วมกันและพัฒนาให้เป็นกลไกการมีส่วนร่วมรับผิดชอบและนำไปสู่การอภิบาลระบบสุขภาพ

อย่างแท้จริงซึ่งแนวคิด เจตคติ และทัศนคติของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานตามนโยบาย คือ ปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนโยบาย

5) ผู้นำในการขับเคลื่อนได้รับการยอมรับจากผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งกลไกและกระบวนการจัดทำของธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาตินั้น จากคำสัมภาษณ์ พบว่า ผู้นำคนสำคัญในการจัดทำนั้นมีส่วนเป็นผู้ริเริ่มนโยบายและมีบทบาทในการผลักดันนโยบายให้ได้ประกาศใช้หรือนำไปปฏิบัติ เป็นผู้นำที่มีจุดเด่นในการดำเนินงาน มีประสบการณ์ และมีความเชี่ยวชาญในเรื่องสุขภาพ มีภาวะผู้นำชักจูงใจประชาชนและภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วม อีกทั้ง ผู้นำยังมีบทบาทในกระบวนการก่อนการยกร่างธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพ พ.ศ. 2552 โดยได้ยึดหลักการของความสัมพันธ์เชิงอำนาจตามแนวคิดธรรมนูญนิยมมาช่วยสร้างหรือปรับกลไกของความสัมพันธ์เชิงอำนาจใหม่ เพื่อให้มีภาคีเครือข่ายต่าง ๆ มาร่วมกันรับผิดชอบทำให้องค์ประกอบในส่วนเนื้อหาของระบบสุขภาพที่พึงประสงค์และกลไกความสัมพันธ์เชิงอำนาจเชื่อมติดกันอย่างสมบูรณ์ แม้ว่าจะต้องเชื่อมผ่านกลไกต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติก็ตาม จึงทำให้เห็นภาพได้ว่าการยกร่างธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติทำให้องค์กรหลักในการบริหารระบบสุขภาพตั้งแต่โครงสร้างส่วนบน คือคณะรัฐมนตรี กระทรวงสาธารณสุข คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ จนถึงองค์กรอื่น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมได้

6) ระบบการกำกับตรวจสอบประเมินผลนโยบายมีประสิทธิภาพและมีระบบการให้แรงเสริมแก่ผู้ปฏิบัติ ซึ่งในกระบวนการหลังยกร่างธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติทั้งสองฉบับนั้น พบว่า เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการควบคุม และตรวจสอบ โดยเข้ามาเป็นแกนนำในการจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพเฉพาะพื้นที่ซึ่งเป็นการสร้างการมีส่วนร่วม ปรับนโยบายในระดับชาติลงสู่พื้นที่ให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของตนเอง นอกจากนี้ในข้อมูลต่าง ๆ ก็ได้มีการเก็บข้อมูลโดยคณะทำงานของสช. หรือเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อนำมาทบทวนและปรับปรุงในการจัดทำทบทวนในฉบับต่อไปโดยยึดตามแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Cohen & Uphoff (1980) ซึ่งในด้านการกำกับตรวจสอบประเมินผลและการให้แรงเสริมแก่ผู้ปฏิบัติ พบว่า ในกลไกและกระบวนการจัดทำได้กำหนดระยะเวลาในการทบทวน อย่างน้อยทุก 5 ปี ตามที่พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ ได้กำหนดไว้มาตรา 26 อีกทั้ง ตามมาตรา 11 ของพระราชบัญญัติดังกล่าว ก็ได้กำหนดให้บุคคลหรือคณะบุคคลมีสิทธิร้องขอให้มีการประเมินและมีสิทธิร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบบ้านสุขภาพจากนโยบายสาธารณะ ซึ่งบุคคลหรือคณะบุคคลมีสิทธิได้รับรู้ข้อมูล คำชี้แจงเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐก่อนการดำเนินโครงการหรือกิจกรรม และในส่วนการให้แรงเสริมแก่ผู้ปฏิบัติงานนั้น ได้มีการกำหนดกรอบในการดูแลเจ้าหน้าที่ไว้อย่างชัดเจนตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 มาตรา 26 วรรคสาม

อภิปรายผลการวิจัย

1. กลไกและกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ นั้น มีมุมมองต่อการจัดการบริการสาธารณะให้แก่ประชาชน โดยมีแนวทางการจัดการภาครัฐแบบเครือข่าย (Network governance) อันเป็นไปตามที่พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ซึ่งได้บัญญัติเป็นกฎหมายที่กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบทั้งนี้เน้นย้ำหน้าที่ในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและกำหนดกลไกและกระบวนการต่างๆ เพื่อเอื้อให้ภาคีและหน่วยงานต่าง ๆ ทราบและเข้าใจว่าการมีขึ้นของธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติต้องมาจากประชาชน ซึ่งทำให้เห็นมุมมองต่อคุณค่าความเป็นพลเมืองและบทบาทภาครัฐที่มีแนวคิดในการลดกำแพงภาครัฐคือการทำลายกำแพงความคิดต่าง ๆ และเข้ามาร่วมมือ ซึ่งก่อรูปเป็นเครือข่าย องค์กร ชุมชนเพื่อเป้าประสงค์เดียวกัน คือ มีโครงสร้างด้านสุขภาพแข็งแกร่ง มีสุขภาพที่ดี ครอบคลุมทั้ง 4 มิติคือ กาย จิต ปัญญา สังคม เชื่อว่าการที่รัฐสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม ประชาชนจะรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของได้ดีกว่าที่รัฐเป็นผู้กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับ Stephen P. Osborne (2010) ที่ได้เรียกรูปแบบนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติและการจัดบริการสาธารณะที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 นี้ว่าเป็นการบริหารการปกครองสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance) โดยรัฐมองเห็นว่าแนวโน้มของภาคส่วนอื่น ๆ เช่น ภาคประชาสังคม ควรเข้ามามีส่วนร่วมกับหน่วยงานของรัฐในการวางแผนพัฒนาระดับภูมิภาคและท้องถิ่น โดยชุมชนเข้ามาร่วมเป็นภาคีกับรัฐ ในการจัดบริการสาธารณะด้าน การศึกษา การรักษาความปลอดภัย สาธารณะสุขและสุขภาพ กิจกรรมของเด็ก คนพิการ ผู้สูงอายุ การจัดการป่า ทรัพยากรธรรมชาติ การจัดการเชิงภาษา ศาสนา จารีต ประเพณี และวัฒนธรรม ฯลฯ โดยมีปัจจัยที่ผูกโยงเครือข่ายต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้การจัดการภาคีสาธารณะดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอันเป็นสาระสำคัญของแนวคิดการจัดการภาคีสาธารณะแบบใหม่ (NPG) ที่สอดคล้องกับกลไกและกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติทั้งสองฉบับ

2. ในการวางแผนแนวคิด ทฤษฎี และการทบทวนบทเรียนจากต่างประเทศ ในประเทศบราซิล สหรัฐอเมริกา และอังกฤษ สอดคล้องกับการศึกษาของ ศิริวรรณ พิทยรังสฤษฏ์ และคณะ (2550) เพื่อเป็นองค์ความรู้และเป็นหลักในการกำหนดกระบวนการจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติตั้งแต่การสร้างกลไกและกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ ในแต่ละขั้นตอนมีความเป็นไปได้ว่าเป็นระบบซึ่งจุดเริ่มต้นในการริเริ่มที่จะดำเนินการร่าง เป็นแนวคิดที่มาจากกรณีรัฐประบบสุขภาพที่ก่อให้เกิดพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 มีการนำแนวคิดสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขาเป็นหลักในการเชื่อมโยงการทำงานร่วมกัน และในรูปแบบการทำงานที่ต้องการ การมีส่วนร่วม

ก็สอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff (1980) ซึ่งในแต่ละระดับชั้นพลเมืองจะเข้าไปมีส่วนร่วมแทบทุกชั้นของการจัดทำ ทั้งนี้ การดำเนินการเป็นไปตามกรอบและเจตนารมณ์หรือพันธะสัญญาที่ยึดตามแนวคิดธรรมาภิบาลที่ต้องมีร่วมกัน มีการกำหนดและสรุปที่ชัดเจนผ่านการสังเคราะห์จากแนวคิดการทรงความเป็นเจ้าอุดมการณ์ที่ผู้วิจัยเห็นพ้องว่าจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติต่าง ๆ ในโครงสร้างอำนาจเพื่อให้การดำเนินนโยบายสาธารณะสามารถขับเคลื่อนและนำไปปฏิบัติได้ ซึ่งในกลไกและกระบวนการในการยกย่องจัดทำมีการปฏิบัติที่มีแนวทางสอดคล้องกับแนวคิดเกมภาษาและการสื่อสาร คือ มีการพยายามปรับใช้ภาษาในการร่างและสื่อสารเพื่อให้ประชาชนได้รับรู้เข้าใจรับทราบ กระตุ้นพลเมืองเข้ามามีส่วนร่วมจากการสื่อสารด้วยภาษาที่เชิญชวน ทั้งนี้ ทางคณะผู้ร่างพยายามค้นหาและดึงสิ่งที่ดีที่สุดจากการรับฟังความคิดเห็นมาบัญญัติ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดสฤทศความคิดหลังโครงสร้างนิยม และยึดโยงเข้ากับทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงที่อยากได้สิ่งที่ดีขึ้นหรือดีกว่าที่เป็นอยู่ จากการศึกษาพบว่าสิ่งที่ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างอำนาจที่เกี่ยวข้องในหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับสุขภาพยินยอมพร้อมใจที่จะคลายสื่ออำนาจของตนเองเพื่อส่งมอบอำนาจนั้นคืนให้แก่ประชาชน เพราะเข้าใจว่าตนเองไม่สามารถแก้ไขปัญหาและรับมือกับสุขภาพของประชาชนได้ดีเท่ากับประชาชนหรือชุมชนที่จะเข้าใจถึงปัญหาของตนเองได้ดีกว่า ทั้งนี้ เมื่อศึกษากลไกและกระบวนการจัดทำธรรมาภิบาลว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติทั้งสองฉบับนั้น ทำให้เห็นถึงบทเรียนจากกลไกและการจัดทำที่ถือเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ธรรมาภิบาลว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติได้รับการตอบสนองจากหลายภาคส่วนซึ่งส่วนสำคัญประกอบด้วยการเมืองที่ชัดเจน มีหน่วยงานที่เป็นอิสระ มีศักยภาพ มีผู้นำที่มีความสามารถในการเชื่อมต่อการทำงานและการมีส่วนร่วมกับภาคพลเมือง ซึ่งทั้งองค์กรและผู้นำสามารถเชื่อมโยงเกี่ยวประสานและได้รับการสนับสนุนการทำงานระหว่างเครือข่ายได้เป็นอย่างดี โดยให้ความสำคัญกับพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานเน้นให้มีแนวคิด ทัศนคติ และเจตคติที่ดีในการทำงานให้แรงเสริมแก่ผู้ปฏิบัติ และสิ่งที่สำคัญคือให้ความสำคัญกับระบบการตรวจสอบและประเมินผล ทั้งนี้ ในการศึกษาผู้วิจัยได้ค้นพบว่าหัวใจสำคัญของธรรมาภิบาลว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ คือ การยกระดับความเป็นพลเมือง คือการสร้างภาระรับผิดชอบความเท่าเทียมกันของสังคม เชื่อว่าคนยังมีพลังในด้านดีที่จะตื่นรู้ เข้าใจปัญหาของตนเอง ชุมชน ท้องถิ่น สังคมและประเทศชาติ สามารถเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ลงมือปฏิบัติ และตรวจสอบหรือมีความรู้สึกว่าตนเป็นเจ้าของประเทศร่วมกัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์พลเมือง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. จากการศึกษาพบว่า กลไกและกระบวนการจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ ทั้งสองฉบับนั้น มีรูปแบบ หลักการ แนวคิดที่มีระบบ มีการวางแผน มียุทธศาสตร์และมีความเป็นประชาธิปไตย สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมจัดทำธรรมนูญสุขภาพขึ้นมา ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ากลไกและกระบวนการจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ สามารถเป็นต้นแบบสำหรับหน่วยงานภาคอื่น ๆ ที่จะริเริ่มในการดำเนินงานก่อตัวด้านนโยบายเพื่อการนำไปสู่การปฏิบัติให้ได้ผลอย่างเป็นรูปธรรม

2. จากการศึกษาพบว่า กลไกและกระบวนการจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติทั้งสองฉบับวิเคราะห์ด้วยแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service – NPS) นั้น ถึงแม้จะยังไม่มอบการบริการสาธารณะเพื่อให้ประชาชนดูแลจัดการ ผู้วิจัยเห็นว่าควรกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและนำนโยบายไปปฏิบัติ

3. จากข้อค้นพบในการเก็บข้อมูลการวิจัยพบว่ากลไกและกระบวนการมีส่วนร่วมต้องจัดขึ้นบ่อย ๆ ครั้ง ช้า ๆ และเป็นการสกัดแม้ในข้อขัดแย้งเดียว ทำให้เกิดปัญหาในด้านเวลาต่อผู้มาเข้าร่วมที่เป็นปัจจัยสำคัญของการมีส่วนร่วมทั้งภาคประชาชน หน่วยงาน และภาคีเครือข่ายที่เข้ามามีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาถึงประเด็นอื่นและนำกลไก กระบวนการ จากการถอดบทเรียนธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติเป็นกรอบแนวทาง เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเด็นอื่นนอกจากประเด็นสุขภาพ

2. งานวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะกลไกและกระบวนการในระดับชาติ ไม่ได้ทำการศึกษาไปจนถึงกลไกและกระบวนการในการขับเคลื่อนระดับพื้นที่ ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษากลไกและกระบวนการในระดับพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2552. (2563). นนทบุรี : สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.). เรียกใช้เมื่อ 7 พฤษภาคม 2563 จาก <https://www.sem100library.in.th/medias/b9422.pdf>
- ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2559. (2563). นนทบุรี : สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.). เรียกใช้เมื่อ 7 พฤษภาคม 2563 จาก <http://kbphpp.nationalhealth.or.th/handle/123456789/7550>
- ประกาศคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2563) เรื่องธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 2. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 133 ตอนพิเศษ 284 ง หน้าที่ 11 (7 ธันวาคม 2559 พ.ศ. 2559).
- ศิริวรรณ พิทยรังสฤษฏ์ และคณะ. (2550). การทบทวนบทเรียนจากต่างประเทศ เพื่อเป็นองค์ความรู้ในการกำหนดกระบวนการจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ : สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย.
- ศุภมล ศรีสุขวัฒนา. (2559). ผลการศึกษาเรื่องบทบัญญัติรัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่านประชามติ การคุ้มครองสุขภาพประชาชนเชื่อมโยงกับธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) และพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550. เรียกใช้เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2563 จาก <https://kbphpp.nationalhealth.or.th/handle/123456789/7666>
- สุภางค์ จันทวานิช. (2554) การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. (1980). Participations place in rural development: Seeking clarity through specificity. New York: World Developments.
- Green, J., & Thorogood, N. (2004). Qualitative Research for Health Research. London: Sage Publications.
- Osborne, S. P., Mclaughlin, K., & Chew, C. (2010). Relationship Marketing, Relational Capital and the Governance of Public Services Delivery. In The New Public Governance ? : Emerging Perspectives on the Theory and Practice of Public Governance. Stephen P. Osborne (ed.); London : Routledge.

การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญ
โดยใช้เทคนิคการสอน เอส คิว สี่ อาร์ ร่วมกับการเขียน
แผนภาพโครงเรื่อง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2*
THE DEVELOPMENT OF AN ENRICHMENT CURRICULUM ON
COMPREHENSIVE READING ABILITY USING SQ4R TEACHING
COMPREHENSION CURRICULUM BY USING THE FOR GRADE 2
STUDENTS

วิชุดา มาแก้ว , Vichuda Makaeo
ปริญญาภาษา สีทอง, Parinyapast Seethong
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
Major of Curriculum and Instruction, Faculty of Education,
Lampang Rajabhat University
E-mail : Vichuda_2538@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างและหาประสิทธิผลของหลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้เทคนิคการสอน เอส คิว สี่ อาร์ ร่วมกับการเขียนแผนภาพโครงเรื่อง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 2) เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้เทคนิคการสอน เอส คิว สี่ อาร์ ร่วมกับการเขียนแผนภาพโครงเรื่อง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น แบบแผนที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ คือแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนหลัง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนบ้านเหล่า (รัฐราษฎร์บำรุง) จำนวน 28 คน ได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หลักสูตร คู่มือการใช้หลักสูตร และแบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญ

* Received 8 July 2021; Revised 9 December 2021; Accepted 11 December 2021

โดยใช้เทคนิคการสอน เอส คิว สี่ อาร์ ร่วมกับการเขียนแผนภาพโครงเรื่อง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลักสูตรมีความเหมาะสมในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D = 0.55) และประสิทธิผลของการเรียนตามหลักสูตร เท่ากับ 0.6014 2) นักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้เทคนิคการสอน เอส คิว สี่ อาร์ ร่วมกับการเขียนแผนภาพโครงเรื่อง มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การพัฒนาหลักสูตร, เทคนิคเอส คิว สี่ อาร์ ร่วมกับแผนภาพโครงเรื่อง, ความสามารถอ่านจับใจความสำคัญ

Abstract

The objectives This article aimed 1) to establish and determine the effectiveness of the curriculum promotes reading comprehension skills using the teaching of SQ4R techniques in conjunction with diagram writing storyline for grade 2 students and 2) to study the results of using a curriculum for promoting reading comprehension by using the teaching SQ4R technique together with plot diagram writing for grade 2 students which was pre-experimental research and the pattern used in the experiment was one-group pretest-posttest design. The samples group used student Grade 2, Semester 2, Academic Year 2020 Banlao School, 28 students. This was obtained from cluster random sampling. The Study instruments was curriculum, curriculum manual and reading comprehension test. The statistics used for analyzed using percentage, mean, and standard deviation T-test dependent. The results of the research found that 1) The established curriculum was suitable overall at a high level ($\bar{X} = 4.29$, S.D = 0.55) and the effectiveness of learning according to the curriculum was 0.6014. 2) Students who have studied with the curriculum promotes reading comprehension skills using the teaching of SQ4R techniques in conjunction with diagram writing storyline had a statistically higher average score for reading comprehension after study at the level of .05

Keywords : Curriculum Development, SQ4R Techniques Diagram Writing Storyline, Reading Comprehension Ability

บทนำ

การเรียนการสอนภาษาไทยในระดับชั้นประถมศึกษา มุ่งให้ผู้เรียนมีทักษะด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน เพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสาร และถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการอ่านเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้วิชาต่าง ๆ เพราะทุกสาขาวิชาในแต่ละระดับชั้นต้องอาศัยความสามารถในการอ่านแทบทั้งสิ้นและที่สำคัญนักเรียนเมื่ออ่านแล้วต้องเข้าใจเนื้อหาจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องจับใจความจากเรื่องที่อ่านได้

การอ่านมีหลายประเภท ได้แก่ การอ่านจับใจความ การอ่านตีความ การอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ การอ่านวิเคราะห์ และการอ่านเพื่อประเมินคุณค่าซึ่งในนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 นั้นจะมุ่งเน้นให้นักเรียนมีทักษะในการอ่านจับใจความสำคัญเป็นทักษะที่สำคัญในการสอนอ่าน ครูที่สอนในระดับประถมศึกษา นอกจากจะสอนให้นักเรียนอ่านคำได้ตลอดจนรู้ความหมายของคำ กลุ่มคำ ประโยค ยังต้องฝึกให้นักเรียนสามารถจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านได้ แต่ถึงอย่างไรก็ตามยังพบปัญหาการอ่านจับใจความสำคัญที่มีให้เห็นอย่างต่อเนื่อง จากรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านเหล่า (รัฐราษฎร์บำรุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ได้รับการประเมินรอบ 3 เมื่อวันที่ 22 มกราคม 2556 ผลการประเมินปรากฏว่าโรงเรียนบ้านเหล่า (รัฐราษฎร์บำรุง) มีผลการจัดการศึกษาที่อยู่ในระดับคุณภาพที่ต้องปรับปรุงในตัวบ่งชี้ที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน มีน้ำหนักคะแนนที่ 20 คะแนน แต่ผลการประเมินของโรงเรียนได้คะแนนที่ 7 คะแนน (โรงเรียนบ้านเหล่า (รัฐราษฎร์บำรุง), 2562, น. 10-13) และผลการทดสอบความสามารถของผู้เรียนระดับชาติ (National Test : NT) ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 พบว่า ความสามารถรายด้านภาษา ในปีการศึกษา 2561 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 55.01 ซึ่งอยู่ในระดับพอใช้ และมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าการทดสอบในปีการศึกษา 2560 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2, 2561, น. 45-50)

การส่งเสริมความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญ สามารถทำได้หลายวิธี แต่วิธีการสอนที่ช่วยส่งผลให้ผู้เรียนสามารถอ่านจับใจความสำคัญได้เป็นอย่างดีคือ เทคนิค เอสคิวสี่ อาร์ ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยของ (ไกรสร ประดับเพชร, 2561, น. 53) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาแบบฝึกทักษะโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไตรคามประชาสรรค์ ผลการวิจัย พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความด้วยเทคนิคการอ่านแบบ SQ4R กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยมีทักษะการอ่านหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน โดยเทคนิคการสอนนี้มีขั้นตอนสำคัญ 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นสำรวจข้อมูลในการอ่าน (S-Survey) เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนให้นักเรียนอ่านบทอ่านและคำถามจากบทอ่านอย่างคร่าว ๆ เพื่อเป็น

การมองภาพรวมของเรื่องราว 2) ขั้นตั้งคำถาม (Q- Question) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนตั้งคำถามจากบทอ่าน โดยมีครูผู้สอนคอยชี้แนะแนวทางให้นักเรียนได้ฝึกตั้งคำถาม 3) ขั้นอ่านอย่างละเอียด (R1-Read) เป็นขั้นตอนที่นักเรียนอ่านบทอ่านอย่างละเอียด เพื่อทำความเข้าใจและตอบคำถามจากบทที่อ่านที่ตั้งไว้ 4) ขั้นทบทวนการอ่าน (R2-Record) เป็นขั้นตอนที่นักเรียนทำความเข้าใจคำตอบ แล้วจดบันทึกย่อเพื่อเตือนความจำของตนเอง 5) ขั้นสรุปใจความสำคัญ (R3-Recite) เป็นขั้นตอนที่นักเรียนบอกคำตอบได้แล้ว ซึ่งครอบคลุมความหมายเดิมมาเขียนสรุปใจความด้วยภาษาตนเอง และ 6) ขั้นวิเคราะห์วิจารณ์ (R4-Reflect) เป็นขั้นตอนที่นักเรียนวิเคราะห์วิจารณ์เรื่องที่อ่านทั้งหมด (สุนทร สนิธพานนท์ และคณะ, 2554, น. 225) นอกจากนี้แผนภาพโครงเรื่องเป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถอ่านจับใจความสำคัญได้ดี เนื่องจากการเขียนแผนภาพโครงเรื่องจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถจดจำส่วนสำคัญของเรื่องได้ นำไปสู่การสรุปอย่างถูกต้อง เพราะผู้เรียนจะต้องตอบคำถามหลังจากอ่านเนื้อเรื่องในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ตัวละคร ฉาก เหตุการณ์ มีลำดับเหตุการณ์ ระยะเวลาของเรื่องและผลของเหตุการณ์ จากงานวิจัยของ (สาริณี หนูหมาด, 2559, น. 113) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษาไทย โดยการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค CIRC ร่วมกับการเขียนแผนภาพโครงเรื่องของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล พบว่า 1) ความสามารถในการเขียนภาษาไทยหลังการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค CIRC ร่วมกับการเขียนแผนภาพโครงเรื่อง สูงกว่าก่อนเรียน 2) ทักษะการทำงานกลุ่มของนักเรียนหลังเรียนแบบร่วมมือเทคนิค CIRC ร่วมกับการเขียนแผนภาพโครงเรื่องอยู่ในระดับมาก

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญ โดยใช้เทคนิคการสอน เอส คิว สี่ อาร์ ร่วมกับการเขียนแผนภาพโครงเรื่อง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญและยังเป็นวิธีที่ยืดผู้เรียนเป็นสำคัญ ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการตั้งคำถามตอบคำถาม การจดบันทึก และเล่าถึงเรื่องที่อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิผลของหลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้เทคนิคการสอน เอส คิว สี่ อาร์ ร่วมกับการเขียนแผนภาพโครงเรื่อง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

2. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้เทคนิคการสอน เอส คิว สี่ อาร์ ร่วมกับการเขียนแผนภาพโครงเรื่อง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-Experimental Design) แบบแผนที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ คือ One-Group Pretest-Posttest Design (รัตนะ บัวสนธิ, 2562, น. 65)

2. ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 ที่เรียนในโรงเรียนขนาดกลางในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 จำนวน 28 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนบ้านเหล่า (รัฐราษฎร์บำรุง) อำเภอลอง จังหวัดแพร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 จำนวน 28 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (cluster sampling)

3. การสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตรและเลือกกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร 5) กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) สื่อ/แหล่งเรียนรู้ และ 7) การวัดและการประเมินผล และผู้วิจัยเลือกใช้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ ทาบ่า (Taba, 1962, p. 10) เนื่องจากหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาเป็นหลักสูตรระดับหน่วยการเรียนรู้

2) ศึกษาบริบทต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน สภาพการจัดการเรียนการสอน ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน เพื่อนำประเด็นต่าง ๆ มาจัดเรียงลำดับความสำคัญในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และกำหนดประเด็นในการพัฒนาหลักสูตร

3) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการสอนเอส คิว สี่ อาร์ เพื่อสังเคราะห์หลักการของหลักสูตรส่งเสริมการอ่านจับใจความสำคัญ โดยใช้เทคนิคการสอนเอส คิว สี่ อาร์ ร่วมกับการเขียนแผนภาพโครงเรื่อง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

4) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอ่านจับใจความสำคัญ เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรโดยศึกษาจากเอกสาร ดังนี้ 1) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 2) หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 3) หนังสือเรียนและคู่มือครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จากสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน สพฐ.

5) วิเคราะห์สาระ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เกี่ยวข้องกับการอ่านจับใจความ เพื่อนำมากำหนดเป็นเนื้อหาของหลักสูตรซึ่งเนื้อหาของหลักสูตรมีจำนวน 3 หน่วย ใช้เวลา 18 ชั่วโมง

6) ผู้วิจัยทำการสังเคราะห์กิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรฯ ผลการสังเคราะห์ได้ลำดับขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนเป็น 6 ขั้นตอน มีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นที่ 1 สืบหาข้อมูลในการอ่าน Survey (S) เป็นขั้นที่ผู้เรียนต้องทำการอ่านอย่างคร่าว ๆ นักเรียนสำรวจเพื่อให้เห็นภาพกว้าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ เพื่อดูขอบเขตของเนื้อหาของข้อเขียนนั้นอย่างคร่าว ๆ

ขั้นที่ 2 ตั้งคำถาม Question (Q) คือ เป็นขั้นที่ผู้เรียนต้องทำการตั้งคำถามเกี่ยวกับเนื้อเรื่องที่อ่านการตั้งคำถามในขณะที่อ่านจะ ช่วยให้ผู้เรียนตั้งใจ และจดจ่ออยู่กับสิ่งที่อ่าน จากนั้นเขียนแผนภาพโครงเรื่องแสดงองค์ประกอบของเรื่อง ได้แก่ ตัวละคร ฉาก เหตุการณ์มีลำดับเหตุการณ์ ระยะเวลาของเรื่องและผลของเหตุการณ์ เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนลงมืออ่านเนื้อหา

ขั้นที่ 3 อ่านอย่างละเอียด Read (R) เป็นขั้นที่ผู้เรียนต้องทำการอ่านข้อความในแต่ละตอนช้าอย่างละเอียด นักเรียนอ่านเพื่อค้นหาคำตอบให้แก่คำถามที่ตั้งไว้ จากนั้นเขียนแผนภาพโครงเรื่อง แสดงองค์ประกอบของเรื่อง ได้แก่ ตัวละคร ฉาก เหตุการณ์ มีลำดับเหตุการณ์ ระยะเวลาของเรื่องและผลของเหตุการณ์ เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนลงมืออ่านเนื้อหา

ขั้นที่ 4 ทบทวนการอ่าน 4 Record (R) เป็นขั้นที่ผู้เรียนต้องทำการทบทวนอ่านช้าอย่างรอบคอบนักเรียนอ่านอย่างรอบคอบเพื่อให้ผู้อ่านจดบันทึกข้อมูลที่ได้ จากขั้นตอนที่ 3 และจดบันทึกเฉพาะส่วนที่จำเป็น และเป็นการบันทึกย่อ ๆ ตามความเข้าใจของผู้อ่าน จากนั้นเขียนแผนภาพโครงเรื่อง แสดงองค์ประกอบของเรื่อง ตัวละคร ฉาก เหตุการณ์มีลำดับ

เหตุการณ์ ระยะเวลาของเรื่องและผลของเหตุการณ์ ผู้เรียนมุ่งหาคำตอบจากคำถามที่ตั้งไว้และจดบันทึกข้อมูลตามคำถามที่ตั้งไว้

ขั้นที่ 5 สรุปใจความสำคัญ Recite (R) เป็นขั้นที่ผู้เรียนต้องทำการเขียนสรุปใจความสำคัญ นักเรียนเขียนสรุปใจความสำคัญด้วยภาษาของตนเอง ถ้ามีข้อสงสัยไม่แน่ใจในตอนใดตอนหนึ่งให้กลับไปอ่านซ้ำใหม่ จากนั้นเขียนแผนภาพโครงเรื่อง แสดงองค์ประกอบของเรื่อง ตัวละคร ฉาก เหตุการณ์ มีลำดับเหตุการณ์ ระยะเวลาของเรื่องและผลของเหตุการณ์ด้วยภาษาของตนเอง

ขั้นที่ 6 วิเคราะห์วิจารณ์ Reflect (R) เป็นขั้นที่ผู้เรียนต้องทำการวิเคราะห์วิจารณ์ นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์วิจารณ์เรื่องทีอ่านแล้วแสดงความคิดเห็นหรือโต้แย้งในประเด็นที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย โดยใช้เหตุผลสนับสนุน อาจทำได้โดยการเชื่อมโยงความคิดจาก เรื่องที่อ่านกับความรู้เดิม โดยใช้ภาษาอย่างถูกต้อง โดยวัดได้จากแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

7) สังเคราะห์วิธีการวัดและประเมินผลของการอ่านจับใจความสำคัญ เพื่อกำหนดตัวบ่งชี้ในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตรฯ ผู้วิจัยเลือกวิธีการวัดและประเมินผลเป็นแบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญ มีลักษณะเป็นแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ (Multiple Choices) 3 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ คะแนนเต็ม 30 คะแนน

8) ร่างหลักสูตรฯ ตามองค์ประกอบของหลักสูตรที่สังเคราะห์ไว้ ได้แก่ ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตรหลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล

9) จัดทำคู่มือการใช้หลักสูตรฯ โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) คำแนะนำการใช้หลักสูตร 3) กำหนดการของหลักสูตร 4) บทบาทของครูผู้สอน 5) วิธีการวัดและประเมินผลของหลักสูตร 6) แผนการจัดการเรียนรู้

10) นำหลักสูตรฯ และคู่มือการใช้หลักสูตรฯ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องของหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสม โดยใช้แบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 จึงจะถือว่ามีความเหมาะสม

11) นำหลักสูตรฯ และคู่มือการใช้หลักสูตรฯ ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ มาปรับแก้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และยื่นขอพิจารณาจริยธรรมวิจัยในมนุษย์จากหน่วยจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา และเมื่อผ่าน

การพิจารณาจริยธรรมวิจัยในมนุษย์จึงได้จัดพิมพ์ เพื่อนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านใหม่ (สมบัตินิวประชาสรรค์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 34 คน เพื่อทำการทดลองนำร่องและหาค่าดัชนีประสิทธิผลของหลักสูตรฯ ได้ค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.6014

12) ปรับปรุง แก้ไขและจัดพิมพ์หลักสูตรฯ และคู่มือการใช้หลักสูตรฯ เป็นรูปแบบสมบูรณ์พร้อมที่จะนำไปใช้จริงภาคสนามกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านเหล่า (รัฐราษฎร์บำรุง) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 28 คนต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) ชี้แจงการจัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักสูตรส่งเสริมการอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้เทคนิคการสอน เอส คิว สี่ อาร์ ร่วมกับการเขียนแผนภาพโครงเรื่อง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ให้กับกลุ่มเป้าหมาย

2) ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบก่อนเรียนเรื่องการอ่านจับใจความสำคัญ ซึ่งเป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ (Multiple Choices) 3 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ใช้เวลา 1 ชั่วโมง

3) ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามคู่มือการใช้หลักสูตรส่งเสริมการอ่านจับใจความสำคัญ โดยใช้เทคนิคการสอน เอส คิว สี่ อาร์ ร่วมกับการเขียนแผนภาพโครงเรื่อง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เวลารวม 3 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 2 ชั่วโมง รวม 18 ชั่วโมง โดยใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนในชั่วโมงวิชาภาษาไทย

4) หลังจกการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรส่งเสริมการอ่านจับใจความสำคัญ โดยใช้เทคนิคการสอน เอส คิว สี่ อาร์ ร่วมกับการเขียนแผนภาพโครงเรื่อง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สิ้นสุดลง ให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบหลังเรียน ด้วยแบบทดสอบการวัดความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญ ซึ่งเป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ (Multiple Choices) 3 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ใช้เวลา 1 ชั่วโมง

5) รวบรวมผลการทดสอบวัดความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญ เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) นำกระดาษคำตอบของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2) รวบรวมคะแนน แล้วคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

3) เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของผลการทดสอบวัดความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนตามหลักสูตรส่งเสริมการอ่านจับใจความสำคัญ โดยใช้เทคนิคการสอน เอส คิว สี่ อาร์ ร่วมกับการเขียนแผนภาพโครงเรื่อง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้สถิติทดสอบทีแบบไม่อิสระ (t-test dependent samples)

ผลการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้เทคนิคการสอน เอส คิว สี่ อาร์ ร่วมกับการเขียนแผนภาพโครงเรื่อง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีสาระสำคัญสรุปได้ ดังนี้

1. หลักสูตรที่สร้างขึ้นคือหลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้เทคนิคการสอน เอส คิว สี่ อาร์ ร่วมกับการเขียนแผนภาพโครงเรื่อง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร 5) กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) สื่อ/แหล่งเรียนรู้ และ 7) การวัดและการประเมินผล ในภาพรวมหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.46) และคู่มือการใช้หลักสูตรในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.56) และประสิทธิผลของการเรียนตามหลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้เทคนิคการสอน เอส คิว สี่ อาร์ ร่วมกับการเขียนแผนภาพโครงเรื่อง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เท่ากับ 0.6014

2. ผลการใช้หลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้เทคนิคการสอน เอส คิว สี่ อาร์ ร่วมกับการเขียนแผนภาพโครงเรื่อง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

1. หลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้เทคนิคการสอน เอส คิว สี่ อาร์ ร่วมกับการเขียนแผนภาพโครงเรื่อง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร 5) กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) สื่อ/แหล่งเรียนรู้ และ 7) การวัดและการประเมินผล ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษากระบวนการตามแนวคิดของทาบ (Taba, 1962, p. 10) ที่กล่าวไว้ว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ 1) การวินิจฉัยความต้องการ 2) การกำหนดวัตถุประสงค์ 3) การเลือกเนื้อหา 4) การจัดองค์ประกอบของเนื้อหา 5) การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ 6) การจัดองค์ประกอบของประสบการณ์การเรียนรู้ 7) การวินิจฉัยสิ่งที่ประเมิน โดยผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิดทั้ง 7 ขั้นตอนของทาบนั้น เนื่องจากหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาเป็นหลักสูตรระดับหน่วยการเรียนรู้ นอกจากนี้ จากขั้นตอนข้างตอน ผู้วิจัยยังได้ให้ความสำคัญกับการจัดองค์ประกอบของประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากการทำกิจกรรมเพื่อสร้างเป็นองค์ความรู้ที่นำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อีกทั้ง ผลการหาคุณภาพของหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้เทคนิคการสอน เอส คิว สี่ อาร์ ร่วมกับการเขียนแผนภาพโครงเรื่อง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในภาพรวมหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตร มีความเหมาะสมในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องมาจากผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรตามขั้นตอนต่าง ๆ อีกทั้งนำบริบทจากกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย การสัมภาษณ์ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย แล้วนำมาสังเคราะห์และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งผู้วิจัยได้นำไปให้ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ จากนั้นผู้วิจัยจึงนำผลการตรวจสอบคุณภาพมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้หลักสูตรนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ นักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้เทคนิคการสอน เอส คิว สี่ อาร์ ร่วมกับการเขียนแผนภาพโครงเรื่อง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิผลเท่ากับ 0.6014 ทั้งนี้ เนื่องมาจากผู้วิจัยได้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2552, น. 5) กล่าวไว้ว่า ประสบการณ์ที่ทางโรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนานตนเองไปในทางที่โรงเรียนปรารถนา และหลักสูตรที่ดี ควรตอบสนองความต้องการ ความสนใจของ

ผู้เรียนแต่ละคนเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยเน้นให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์จากเทคนิคการสอน SQ4R ทั้ง 6 ขั้นตอน เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีเทคนิคการอ่านที่สามารถเข้าใจหรือจับใจความสำคัญของเรื่องได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และจดจำได้เป็นอย่างดี ซึ่งผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยมีครูคอยให้คำแนะนำ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ, 2554, น. 225) ที่ว่าการสอนแบบ SQ4R เป็นการสอนซึ่งสามารถช่วยให้ผู้เรียนเลือกสิ่งที่ตนเองคาดว่าจะรู้จากเรื่องที่อ่าน เข้าใจแนวคิดของเรื่องที่อ่านได้อย่างรวดเร็ว จดจำได้ดี และทบทวนเรื่องราวที่อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังใช้การเขียนแผนภาพโครงเรื่องมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนสามารถลำดับขั้นเหตุการณ์ของเรื่องราวที่อ่าน และสามารถสรุปรวบยอดได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (รัตนา รุ่งประพันธ์, 2554) ที่กล่าวว่าแผนภาพโครงเรื่องมีลักษณะเป็นความคิดรวบยอดที่สรุปความเป็นหมวดหมู่ของสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นคน สัตว์ สิ่งของ หลักการหรือแนวคิดต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการตีความและทำความเข้าใจข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ

2. ผลการใช้หลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้เทคนิคการสอน เอส คิว สี่ อาร์ ร่วมกับการเขียนแผนภาพโครงเรื่อง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้วิจัยได้นำหลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้เทคนิคการสอน เอส คิว สี่ อาร์ ร่วมกับการเขียนแผนภาพโครงเรื่อง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่สอนด้วยเทคนิค SQ4R และการเขียนแผนภาพโครงเรื่อง ทำให้ผู้เรียนสามารถอ่านจับใจความสำคัญได้เป็นขั้นตอนช่วยให้นักเรียนสามารถตอบคำถามเรื่องราวที่อ่าน ซึ่งจะเป็นแนวทางที่ทำให้ผู้อ่านมีขอบเขตในการอ่านเนื้อหาแล้วนำไปสู่การจับใจความสำคัญอย่างถูกต้องและสมบูรณ์ อันเนื่องมาจากกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 6 ขั้นตอนนี้ นักเรียนสะท้อนให้เห็นว่ามีการให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดีระหว่างครูและนักเรียน โดยเฉพาะในขั้นที่ 5 สรุปใจความสำคัญ Recite (R) เป็นขั้นที่นักเรียนเขียนสรุปใจความสำคัญด้วยภาษาของตนเอง ทำให้ผู้เรียนเขียนได้อย่างอิสระตามขอบเขตของเนื้อเรื่อง และขั้นที่ 6 วิเคราะห์วิจารณ์ Reflect (R) เป็นขั้นที่นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์วิจารณ์เรื่องที่อ่านแล้วแสดงความคิดเห็นหรือโต้แย้งในประเด็นที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยโดยใช้เหตุผลสนับสนุน ซึ่งผู้วิจัยสังเกตเห็นได้ว่านักเรียนให้ความสนใจกระตือรือร้นเป็นอย่างมากในการแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องที่อ่านโดยมีทั้งที่เห็นด้วยและทั้งที่โต้แย้งกัน ทั้งนี้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนยังทำให้ผู้วิจัย พบว่านักเรียนขาดทักษะของการตั้งคำถามในเรื่องหรือเนื้อหาที่อ่าน จะเห็นจากการทำกิจกรรมในขั้นที่ 2 ขั้นที่ผู้เรียนต้องทำการตั้งคำถามเกี่ยวกับเนื้อเรื่องที่อ่าน การตั้งคำถามในขณะที่อ่าน พบว่านักเรียนตั้งคำถาม

แบบปลายปิดเป็นส่วนมากแสดงให้เห็นว่านักเรียนต้องมีการฝึกฝนในด้านของการตั้งคำถามให้มากขึ้น แต่ถึงอย่างไรก็ตามในการเรียนตามหลักสูตรนี้ก็ทำให้นักเรียนสามารถอ่านจับใจความสำคัญของเรื่องหรือเนื้อหาที่อ่านได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ณัฐกร ทูลศิริ, 2561, น. 116) ศึกษาเรื่องการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิค SQ4R ผลการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยวิธีการสอนแบบ SQ4R พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังการจัดการเรียนรู้ โดยวิธี SQ4R สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้การนำหลักสูตรส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้เทคนิคการสอน เอส คิว สี่ อาร์ ร่วมกับการเขียนแผนภาพโครงเรื่อง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จะเห็นได้ว่าการใช้แผนภาพโครงเรื่องเข้ามาช่วยพัฒนาการอ่านของนักเรียนทำให้นักเรียนมีเทคนิคที่ช่วยให้จดจำเรื่องที่อ่านได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สาริณี หนูหมาด, 2559, น. 113) ศึกษาเรื่องการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษาไทย โดยการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค CIRC ร่วมกับการเขียนแผนภาพโครงเรื่องของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร พบว่า 1) ความสามารถในการเขียนภาษาไทยหลังการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค CIRC ร่วมกับการเขียนแผนภาพโครงเรื่อง สูงกว่าก่อนเรียน 2) ทักษะการทำงานกลุ่มของนักเรียนหลังเรียนแบบร่วมมือเทคนิค CIRC ร่วมกับการเขียนแผนภาพโครงเรื่องอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรให้ประสบความสำเร็จ ครูควรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน รวมทั้งจัดกิจกรรมโดยให้ผู้เรียนฝึกตั้งคำถาม และการตอบคำถามจากเรื่องที่อ่านอยู่เสมอ

1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้อาจนำไปปรับใช้ได้กับนักเรียนในระดับชั้นอื่น โดยครูต้องเลือกเนื้อหาการอ่านให้เป็นที่น่าสนใจหรือเหมาะสมกับระดับชั้นนั้น ๆ และสามารถจัดกิจกรรมโดยให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติเพื่อให้เกิดประสบการณ์ที่หลากหลายขึ้นในระดับชั้นที่สูงขึ้นไป ตลอดจนการขยายเวลาในการจัดกิจกรรมเพิ่มขึ้นหากมีกิจกรรมอื่นร่วมด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมกระบวนการคิด
ขั้นสูง

2.2 ควรมีการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถด้านอื่น ๆ ควบคู่กับ
การอ่าน เช่น ความสามารถด้านการเขียนของนักเรียน ความสามารถด้านการเล่าเรื่องจากสิ่งที่
อ่าน

เอกสารอ้างอิง

- ไกรสร ประดับเพชร. (2561). การพัฒนาแบบฝึกทักษะร่วมกับเทคนิคการอ่านแบบ SQ4R เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไตรคามประชาสรรค์ (รายงานการวิจัย). ขอนแก่น : โรงเรียนไตรคามประชาสรรค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2.
- ณัฐกร ทูลศิริ. (2561). การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิค SQ4R. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงราย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2562). การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตนา รุ่งประพันธ์. (2554). ทักษะการอ่านจับใจความ. เรียกใช้เมื่อ 14 กันยายน 2563 จาก <http://www.mayoktech.ac.th/~rattana/index.html>
- โรงเรียนบ้านเหล่า (รัฐราษฎร์บำรุง). (2562). รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2562.แพร่ : โรงเรียนบ้านเหล่า (รัฐราษฎร์บำรุง).
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2552). หลักสูตรในสารานุกรมวิชาชีพครูเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักงาน เลขาธิการคุรุสภา.
- สาริณี หนูหมาด. (2559). การพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษาไทย โดยการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค CIRC ร่วมกับการเขียนแผนภาพโครงเรื่องของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). สงขลา : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ (2554). วิธีการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : เทคนิคพรินติ้ง.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2. (2561). รายงานผลการประเมินทดสอบระดับชาติ ปีการศึกษา 2561.แพร่ : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2.

Taba, H. (1962). Curriculum development : Theory and practice. New York : HarcourtBrace & world.

การออกแบบสื่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะด้านภาษาไทย ของเด็กปฐมวัย*

LEARNING MATERIALS DESIGN TO PROMOTE THAI LANGUAGE SKILLS OF EARLY CHILDHOOD CHILDREN

อังศุมาลิน ทิดตระกูลชัย, Aungsumalin Tidtragulchai
อนงค์นารถ ยิ้มข้าง, Anongnat Yimchang
สุชานาฏ ไชยวรรณะ, Suchanad Chaiwanna
สาขาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
Major of Early Childhood Education, Faculty of Education,
Nakhon Sawan Rajabhat University
E-mail : aomaungsumalin.a@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาทักษะความสามารถทางด้านภาษาและสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย 2) เพื่อออกแบบสื่อการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถทางด้านภาษาไทยสำหรับเด็กปฐมวัย 3) เพื่อทดลองใช้สื่อการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถทางด้านภาษาไทยสำหรับเด็กปฐมวัย กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัย ชาย-หญิง อายุระหว่าง 5 - 6 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ของโรงเรียนอนุบาลโกรกพระ (ประชาชนูทิศ) อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 25 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย สื่อการเรียนรู้ภาษาไทย แบบประเมินทักษะด้านภาษาไทย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย พบว่า 1) การออกแบบสื่อการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะด้านภาษาไทยสำหรับเด็กปฐมวัย สื่อภาษาไทย ผู้วิจัยสังเคราะห์ขั้นตอนการดำเนินงานแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย การวิเคราะห์ การออกแบบ การพัฒนา การนำไปใช้ และ

* Received 8 July 2021; Revised 9 December 2021; Accepted 11 December 2021

การประเมินผล 2) การสร้างสื่อการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะด้านภาษาไทยสำหรับเด็กปฐมวัย จำนวน 6 ชุด และแผนการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย จำนวน 6 หน่วย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ส่วนแบบประเมินทักษะด้านภาษาไทยสำหรับเด็กปฐมวัย มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ที่ 1.00 3) ผลการทดลองใช้สื่อการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะด้านภาษาไทยสำหรับเด็กปฐมวัย มีค่าคะแนนอยู่ในระดับดี มีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ผ่านเกณฑ์ทุกข้อ โดยมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

คำสำคัญ : การออกแบบสื่อการเรียนรู้, ทักษะด้านภาษาไทยของเด็กปฐมวัย

Abstract

The objectives of this article were 1) to study language skills and learning materials for early childhood children, 2) to design learning materials that build Thai language proficiency for early childhood children and 3) to try Learning materials that build Thai language proficiency for early childhood children. Target groups used in this research was a preschool child, male and female aged 5-6 who are studying in Kindergarten Level 2 of Krok Phra Kindergarten. (Prachachanuthit), Krok Phra District, Nakhon Sawan Province, 25 people. The tools used in the research consisted of An experience plan for early childhood Thai language learning materials Thai language skills assessment form The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation. Qualitative data analysis used content analysis.

The research findings were as follows: 1) Design of learning materials to enhance Thai language skills for early childhood, Thai language media, researcher, synthesis. Analysis of design, development, implementation and evaluation 2) Creation of 6 sets of learning materials to enhance Thai language skills for preschool children and 6 units of experience planning for early childhood children. The quality was very good. The assessment of Thai language skills for early childhood The consistency index was 1.00. 3) The results of the experiment using learning materials to enhance Thai language skills for early childhood children. was a good level of score value

Correspondence between questions and objectives (IOC), that passed all criteria with an IOC value of 1.00.

Keywords : learning Material Design, Early Childhood Thai language Skills

บทนำ

เด็กปฐมวัย จัดเป็นทรัพยากรบุคคลประเภทหนึ่ง ซึ่งครูผู้สอนต้องให้ความสำคัญ เทียบเท่ากับเยาวชนในกลุ่มอื่น เนื่องจากพัฒนาการของเด็กในช่วงปฐมวัย ถือเป็นรากฐานของชีวิตทั้งในด้านการศึกษาเรียนรู้และการดำเนินชีวิตในภายภาคหน้าซึ่ง (ศศิพันธุ์ เปี่ยมเปี่ยมสิน และคณะ, 2561, น. 3) กล่าวว่า ช่วงปฐมวัยถือเป็นช่วงที่สำคัญที่สุดของชีวิต เนื่องจากเป็นช่วงวัยที่มีพัฒนาการในด้านการเรียนรู้อย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยเฉพาะด้านภาษา จะเห็นได้จากการเรียนรู้ภาษาของเด็กช่วงปฐมวัย จะเกิดประสิทธิผลอย่างสูงที่สุด เนื่องจากเด็กในช่วงปฐมวัยมีพัฒนาการไปตามขั้นตอนและกระบวนการที่เหมือนกัน เริ่มจากขั้นตอนที่ง่ายตามธรรมชาติ พัฒนาตามอายุ และพัฒนาการด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมให้เด็กที่อยู่ในช่วงปฐมวัยมีทักษะความคิดรวบยอดและต่อยอดการเรียนรู้ โดยเฉพาะทักษะด้านภาษาไทยถือว่ามีความสำคัญมากที่สุด

ภาษาเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้โลกรอบตัวของเด็กตั้งแต่เกิด และเป็นสื่อในการเรียนรู้ให้ได้รับความรู้ ประสบการณ์ต่าง ๆ ในโรงเรียน วิธีการเรียนรู้ภาษาจึงเป็นประเด็นที่ต้องพิจารณา ค้นหาหนทางที่เด็กเรียนรู้แล้วได้ผลดี มีความสุขใน การเรียนรู้ จนสามารถใช้ภาษาได้อย่างมีความหมาย การอ่านของเด็กเป็นพัฒนาการที่ต่อเนื่องโดยเริ่มต้นตั้งแต่ปฐมวัย สอดคล้องกับ (อรุณี หรดาล ,2557, น. 5-9) กล่าวว่า พัฒนาการทางด้านภาษาของเด็กปฐมวัย เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงความสามารถในการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล เพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน โดยผ่านกระบวนการรับรู้ แปลความหมาย และแสดงออก ซึ่งอาจเป็นภาษาพูด ภาษาเขียน หรือภาษาท่าทางก็ได้ ด้วยเหตุนี้เอง ทักษะทางด้านการใช้ภาษาไทย ซึ่งถือเป็นภาษาแรกที่เด็กปฐมวัยต้องเรียนรู้จากคนในครอบครัวเป็นหลัก และการเสริมสร้างพัฒนาการทางด้านภาษาไทยตั้งแต่ช่วงปฐมวัยจึงมีความจำเป็นมากที่สุด หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 กล่าวว่า การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย อายุ 3 - 6 ปี เป็นการจัดกิจกรรมในลักษณะการบูรณาการผ่านการเล่น การลงมือทำจากประสบการณ์ตรงอย่างหลากหลาย การพัฒนา ภาษาเป็นการพัฒนาให้เด็กใช้ภาษาในการสื่อสาร ถ่ายทอดความรู้สึนึกคิด ความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กมีประสบการณ์ การจัดกิจกรรมทางภาษา

ให้มีความหลากหลายในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังให้เด็กกล้าแสดงออก ในการฟัง พูด อ่าน และเขียน มีนิสัยรักการอ่าน และบุคคลแวดล้อมต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ในการใช้ภาษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงหลักการจัดกิจกรรมทางภาษาที่เหมาะสมกับเด็กเป็นสำคัญ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, น. 40-42)

การออกแบบสื่อการเรียนรู้ ถือเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ใช้เป็นกระบวนการในการจัดการเรียน การสอนให้สอดคล้องกับความต้องการและพัฒนาการของเด็กในช่วงปฐมวัย เนื่องจากพื้นฐาน ทางด้านสมองและสติปัญญาของเด็กในช่วงปฐมวัยมีความแตกต่างกัน การออกแบบสื่อการ เรียนรู้จึงถือเป็นอีกหนึ่งแนวทางที่ใช้สำหรับเสริมสร้างสติปัญญาให้แก่เด็กในช่วงปฐมวัย ได้ครูผู้สอนจำเป็นต้องตระหนักถึงรูปแบบและการนำสื่อการเรียนรู้ไปใช้ให้เกิดรูปธรรมและเกิด ประสิทธิภาพต่อผู้เรียนให้คุ้มค่าและมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561, น. 104) กล่าวว่าการจัดสภาพแวดล้อมและสื่อการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ตามจุดประสงค์ที่วางไว้และเป็นตัวกลางในการนำความรู้จากครูผู้สอนไปสู่ผู้เรียน ด้วยเหตุนี้เอง การออกแบบสื่อการเรียนรู้จึงมีความสำคัญต่อผู้เรียน โดยเฉพาะเด็กในกลุ่มปฐมวัย ซึ่งควร ได้รับการศึกษาเริ่มตั้งแต่แรกเกิดด้วยวิธีที่เหมาะสมโดยการปลูกฝังให้เด็กมีเจตคติที่ดีต่อการ เรียนรู้ และมีความสามารถในการค้นคว้าหาความรู้ หรือต่อยอดการศึกษาเล่าเรียนเพื่อให้ ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องตามช่วงวัยกับสติปัญญาของผู้เรียน ในช่วงวัยดังกล่าว เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้และพัฒนาการอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องเลือกใช้เทคนิคและรูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอนให้มีความ เหมาะสมต่อเด็กในช่วงปฐมวัย เพื่อให้พัฒนาการด้านการเรียนรู้ได้อย่างรอบด้าน

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบสื่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะ ความสามารถทางภาษาไทยของเด็กปฐมวัย เพื่อนำไปเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการจัดการ เรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561, น. 109) กล่าวว่ สื่อ ถือเป็นตัวกลางในการนำความรู้จากผู้สอนสู่เด็ก เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมาย ที่กำหนดไว้ และสื่อจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมไปสู่สิ่งเป็น นามธรรมได้ง่ายขึ้น อีกทั้งยังสอดคล้องกับ (ทวิวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ และคณะ, 2562, น. 1-10) กล่าวว่ สื่อมีความสำคัญต่อตัวเด็ก ช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้อย่างสนุกสนานเพลิดเพลิน ช่วยกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจในกิจกรรม เพราะสื่อมีความดึงดูดความสนใจของเด็ก ดังนั้น สื่อการเรียนรู้จึงถือเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ทั้งนี้ ครูผู้สอนเด็กในกลุ่มปฐมวัยในปัจจุบันจำเป็นต้องคำนึงถึงการออกแบบสื่อการเรียนรู้ ด้านการใช้ภาษาไทยให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูงที่สุด

จากปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยเลือกศึกษาการออกแบบสื่อการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถทางด้านภาษาไทยให้แก่เด็กปฐมวัย สื่อดังกล่าวถือเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการจัดการเรียนรู้ทักษะทางด้านภาษาไทยให้แก่เด็กปฐมวัย โดยเฉพาะทักษะด้านการคิด โดยการฝึกกระตุ้นโดยการคิดผ่านกิจกรรมสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ รวมทั้งวิธีการดังกล่าวยังถือเป็นการส่งเสริมความสามารถทางการต่อยอดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนอย่างยั่งยืนอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะความสามารถทางด้านภาษาและสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย
2. เพื่อออกแบบสื่อการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถทางด้านภาษาไทยสำหรับเด็กปฐมวัย
3. เพื่อทดลองใช้สื่อการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถทางด้านภาษาไทยสำหรับเด็กปฐมวัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีการดำเนินงานวิจัยตามรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 การออกแบบสื่อการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะด้านภาษาไทยสำหรับเด็กปฐมวัย

1.1 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 และคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 สำหรับเด็กอายุ 3 - 6 ปี รวมทั้งเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2 สังเคราะห์กระบวนการ ขั้นตอนการออกแบบสื่อการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะด้านภาษาไทยสำหรับเด็กปฐมวัย

1.3 วิเคราะห์หน่วยการเรียนรู้ เพื่อจัดทำสื่อภาษาไทย

1.4 เลือกหน่วยการเรียนรู้ จำนวน 6 หน่วย มาจัดทำต้นแบบสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย

ตอนที่ 2 การสร้างต้นแบบสื่อการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะด้านภาษาไทยสำหรับเด็กปฐมวัย

2.1 จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำสื่อภาษาไทย

2.2 สร้างสื่อต้นแบบการเรียนรู้ภาษาไทยสำหรับเด็กปฐมวัย จำนวน 6 ชุด

2.3 จัดทำแผนการจัดประสบการณ์ จำนวน 6 แผน เพื่อนำต้นแบบสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยไปใช้ในการจัดประสบการณ์ให้เด็กปฐมวัย

2.4 การหาคุณภาพของแผนการจัดประสบการณ์และสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย 3 คน โดยใช้แบบประเมินคุณภาพของแผนการจัดประสบการณ์และสื่อต้นแบบการเรียนรู้ภาษาไทยสำหรับเด็กปฐมวัย 6 หน่วย ตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมเนื้อหาตามจุดประสงค์แล้วประเมินความเหมาะสม

การประเมินคุณภาพของแผนการจัดประสบการณ์สื่อการเรียนรู้ภาษาไทยสำหรับเด็กปฐมวัย โดยให้คะแนนตามแบบประเมินของลิเคอร์ท (Likert) เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งมี 5 ระดับ (พิสนุ พงศ์ศรี, 2558, น. 25-26)

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับ 5 หมายถึง	มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด
ระดับ 4 หมายถึง	มีความเหมาะสมระดับมาก
ระดับ 3 หมายถึง	มีความเหมาะสมระดับปานกลาง
ระดับ 2 หมายถึง	มีความเหมาะสมระดับน้อย
ระดับ 1 หมายถึง	มีความเหมาะสมระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์การประเมินความเหมาะสม

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.50 – 5.00	หมายถึง มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.50 – 4.49	หมายถึง มีความเหมาะสมระดับมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.50 – 3.49	หมายถึง มีความเหมาะสมระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50 – 2.49	หมายถึง มีความเหมาะสมระดับน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.49	หมายถึง มีความเหมาะสมระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 การทดลองใช้สื่อการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะด้านภาษาไทยสำหรับเด็กปฐมวัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัย ชาย-หญิง อายุระหว่าง 5 - 6 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ของโรงเรียนอนุบาลโกรกพระ (ประชาชนูทิศ) อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 25 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ลักษณะของเครื่องมือ เป็นแบบประเมินทักษะด้านภาษาไทยสำหรับเด็กปฐมวัย จำนวน 1 ฉบับ ประกอบด้วย รายการประเมินด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน เป็นแบบเลือกตอบและปฏิบัติ 2) ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ การสร้างและพัฒนาเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินงาน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

(1) กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างสื่อการเรียนรู้

(2) ศึกษาค้นคว้าแนวทางในการสร้างแบบประเมินสื่อการเรียนรู้ภาษาไทยสำหรับเด็กปฐมวัย จากตำราและเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีแล้วนำมาปรับปรุงให้สอดคล้องกับนิยามตัวแปรของงานวิจัย

(3) สร้างแบบประเมินทักษะด้านภาษาไทยสำหรับเด็กปฐมวัย โดยการเขียนข้อคำถามในด้านการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และกำหนดข้อคำถามสำหรับการประเมิน

(4) นำแบบประเมินที่พัฒนาขึ้น ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย 3 คน ประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (IOC) โดยมีเกณฑ์การพิจารณามีดังนี้ (ไพศาล วรคำ, 2559, น. 269)

ให้ +1 คะแนน ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้อง

ให้ 0 คะแนน ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้อง

ให้ -1 คะแนน ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่มีความสอดคล้อง

(5) นำแบบประเมินที่พัฒนาขึ้น ไปคำนวณหาค่า (IOC) ต่อไป

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการทดลองใช้สื่อการเรียนรู้ภาษาไทย ในการจัดประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างทักษะด้านภาษาไทยสำหรับเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

(1) นำสื่อการเรียนรู้ภาษาไทย ไปใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาไทยสำหรับเด็กปฐมวัย ระยะเวลา 6 สัปดาห์

(2) ประเมินทักษะด้านภาษาไทยของเด็กปฐมวัย หลังการจัดประสบการณ์เรียนรู้

(3) นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความครบถ้วนก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

(4) ประมวลผลคะแนนทักษะด้านภาษาไทยของเด็กปฐมวัย

เกณฑ์การประเมินความเหมาะสม (พิสนุ พงศ์ศรี, 2558, น.25-26)

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.50 – 5.00	หมายถึง มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.50 – 4.49	หมายถึง มีความเหมาะสมระดับมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.50 – 3.49	หมายถึง มีความเหมาะสมระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50 – 2.49	หมายถึง มีความเหมาะสมระดับน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.49	หมายถึง มีความเหมาะสมระดับน้อยที่สุด

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

การออกแบบสื่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะด้านภาษาไทยของเด็กปฐมวัย ผลการวิจัย พบว่า

1. การออกแบบสื่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะด้านภาษาไทยของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัย สังเคราะห์ขั้นตอนการดำเนินงานแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย การวิเคราะห์ การออกแบบ การพัฒนา การนำไปใช้ และการประเมินผล โดยกำหนดสร้างสื่อการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างทักษะด้านภาษาไทยของเด็กปฐมวัย จำนวน 6 หน่วย และแผนการจัด ประสบการณ์ของเด็กปฐมวัย จำนวน 6 หน่วย เพื่อนำไปทดลองใช้สื่อการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง ทักษะด้านภาษาไทยของเด็กปฐมวัย

2. การสร้างสื่อการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะด้านภาษาไทยของเด็กปฐมวัย จำนวน 6 หน่วย และแผนการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย จำนวน 6 หน่วย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ส่วนแบบประเมินทักษะด้านภาษาไทยของเด็กปฐมวัย มีค่าดัชนี ความสอดคล้องอยู่ที่ 1.00

3. ผลการทดลองใช้สื่อการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะด้านภาษาไทยของเด็กปฐมวัย มีค่าคะแนนอยู่ในระดับดี มีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ผ่านเกณฑ์ ทุกข้อ โดยมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

อภิปรายผลการวิจัย

การออกแบบสื่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะด้านภาษาไทยของเด็กปฐมวัย จากผลการดำเนินการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. การออกแบบสื่อการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะด้านภาษาไทยของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยสังเคราะห์ขั้นตอนการดำเนินงานออกเป็น 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย การวิเคราะห์ การออกแบบ การพัฒนา การนำไปใช้ และการประเมินผล ซึ่งเป็นขั้นตอนที่เหมาะสมกับการใช้ในการออกแบบสื่อการเรียนรู้ หรือเป็นขั้นตอนเรียนรู้ที่เหมาะสม สอดคล้องกับสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ , 2561, น. 104) กล่าวว่าการจัดสภาพแวดล้อม และสื่อการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่วางไว้และเป็นตัวกลางในการนำความรู้จากครูผู้สอนไปสู่ผู้เรียน ด้วยเหตุนี้เอง การออกแบบสื่อการเรียนรู้จึงมีความสำคัญต่อผู้เรียน โดยเฉพาะเด็กในกลุ่มปฐมวัย ซึ่งควรได้รับการศึกษาเริ่มตั้งแต่แรกเกิดด้วยวิธีที่เหมาะสมโดยการปลูกฝังให้เด็กมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีความสามารถในการค้นคว้าหาความรู้ หรือต่อยอดการศึกษาเล่าเรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องตามช่วงวัยกับสติปัญญาของผู้เรียนในช่วงวัยดังกล่าว เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้และพัฒนาการอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องเลือกใช้เทคนิคและรูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมต่อเด็กในช่วงปฐมวัย เพื่อให้พัฒนาการด้านการเรียนรู้รอบด้าน

2. การสร้างการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะด้านภาษาไทยของเด็กปฐมวัย จำนวน 6 หน่วย และแผนการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย จำนวน 6 หน่วย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ส่วนแบบประเมินทักษะด้านภาษาไทยของเด็กปฐมวัย มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ที่ 1.00 สอดคล้องกับ (พัชรี ผลโยธิน, 2552, น. 1-1) กล่าวว่า ภาษา มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต ทั้งเด็กและผู้ใหญ่จะใช้ภาษาอย่างมีจุดหมาย เช่น ใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร การคิดและการเรียนรู้ ใช้เพื่อแสดงความต้องการ ใช้เพื่อปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ใช้แสดงอารมณ์ความรู้สึก ความคิดเห็น ดังนั้น การพัฒนาความสามารถทางภาษา จึงมีความสำคัญต่อบุคคลทุกคน ถ้าต้องการให้ได้ผลการพัฒนาที่มีความยั่งยืน ควรเริ่มตั้งแต่ปฐมวัย ทั้งนี้เนื่องจากความสามารถทางภาษาของเด็กวัยนี้ เป็นพื้นฐานการเรียนรู้เมื่อเติบโตขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (อารีย์ คำสังฆะ, 2554) ได้ศึกษาผลการส่งเสริมความเข้าใจทางภาษาของเด็กปฐมวัย โดยผู้ปกครองใช้ชุดกิจกรรม “เล่นกับลูกปลูก ภาษา” ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมส่งเสริมความเข้าใจภาษา โดยผู้ปกครองใช้ชุดกิจกรรม “เล่นกับลูกปลูก ภาษา” มีความเข้าใจทางภาษาสูงขึ้นอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ผลการทดลองใช้สื่อการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะด้านภาษาไทยของเด็กปฐมวัย มีค่าคะแนนอยู่ในระดับดี มีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ผ่านเกณฑ์ทุกข้อ โดยมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านสื่อการเรียนรู้มีลักษณะคล้ายกับการเล่น เด็กจะให้ความสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับ (ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ และคณะ, 2562, น. 1-10) กล่าวว่า สื่อมีความสำคัญต่อตัวเด็ก ช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้อย่างสนุกสนานเพลิดเพลิน ช่วยกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจในกิจกรรม เพราะสื่อมีความดึงดูดความสนใจของเด็ก ดังนั้น สื่อการเรียนรู้จึงถือเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ทั้งนี้ ครูผู้สอนเด็กในกลุ่มปฐมวัยในปัจจุบันจำเป็นต้องคำนึงถึงการออกแบบสื่อการเรียนรู้ด้านการใช้ภาษาไทยให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูงที่สุด

ข้อเสนอแนะของการวิจัย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผลการวิจัยนำมาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบสื่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะด้านภาษาไทยสำหรับเด็กปฐมวัย

1.2 ครูผู้สอนสามารถนำผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการออกแบบสื่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะด้านภาษาไทยของเด็กปฐมวัย มาใช้ในการวางแผนและออกแบบสื่อการเรียนรู้ให้เหมาะสมต่อไป

1.3 ควรส่งเสริมให้มีการต่อยอดการออกแบบและผลิตสื่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะด้านภาษาไทยของเด็กปฐมวัย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการออกแบบสื่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะด้านภาษาไทยของเด็กปฐมวัย ให้ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

2.2 ควรออกแบบสื่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะด้านอื่น ๆ ของเด็กปฐมวัย เช่น ด้านภาษาอังกฤษ

2.3 ควรมีการออกแบบสื่อการเรียนรู้ภาษาไทย ให้สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ และออกแบบต่อยอดสื่อการเรียนรู้แบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเสริมสร้างทักษะด้านภาษาไทยของเด็กปฐมวัย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 สำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ และคณะ. (2562). เอกสารการสอนชุดวิชา นวัตกรรม สื่อ และเทคโนโลยีการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย (น.1-10). พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พิสนุ พองศรี. (2558). วิจัยชั้นเรียน: หลักการและเทคนิคปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : บริษัทด้านสหภาพการพิมพ์ จำกัด.
- พัชรี ผลโยธิน. (2552). ประมวลสาระชุดวิชาการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย. (พิมพ์ครั้งที่ 3, น.1-1). นนทบุรี : สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ไพศาล วรคำ. (2559). การวิจัยทางการศึกษา. มหาสารคาม : ตักสิลาการพิมพ์.
- ศศิพันธุ์ เปี่ยมเปี่ยมสิน และคณะ (2561). เอกสารประกอบการเรียนการศึกษาปฐมวัย.(น.3). กรุงเทพฯ : สาขาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- อรุณี หรดาล. (2557). เอกสารการสอนชุดวิชา พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย. (น.5-9). นนทบุรี : สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อารีย์ คำสังฆะ. (2554). การส่งเสริมความเข้าใจภาษาของเด็กปฐมวัยโดยผู้ปกครองใช้ชุดกิจกรรม “เล่นกับลูกปลุกภาษา”. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

การพัฒนาทักษะการเขียนภาษาไทยโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้
ประกอบนิทานภาพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2
โรงเรียนบ้านปารวก (คุรุราษฎร์สงเคราะห์)
อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย*

THE DEVELOPMENT OF THAI LANGUAGE WRITING SKILLS
BY USING PICTURE BOOK LEARNING MANAGEMENT PLANS
FOR PRATHOMSUKSA 2 STUDENTS AT BAN PARUAK SCHOOL
(KHURURATSONGKHRO), MUEANGCHIANGRAI DISTRICT,
CHIANG RAI PROVINCE

ชลธิชา พลอะอาชีพ
Chonthicha Palaarcheep
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
Chiang Rai Rajabhat University
E-mail : Chonticha.parasheep@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบนิทานภาพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทักษะการเขียนภาษาไทยก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ประกอบนิทานภาพ และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ประกอบนิทานภาพ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านปารวก (คุรุราษฎร์สงเคราะห์) ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ประกอบนิทานภาพ จำนวน 5 แผน เวลาเรียน 15 ชั่วโมง นิทานภาพ จำนวน 5 เรื่อง แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทักษะการเขียนภาษาไทย เป็นแบบทดสอบแบบอัตนัย จำนวน 2 ข้อ และแบบสอบถามความพึงพอใจของ

* Received 9 July 2021; Revised 9 December 2021; Accepted 11 December 2021

นักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 3 ระดับ จำนวน 10 ข้อ

ผลการวิจัยพบว่า

1. แผนการจัดการเรียนรู้ประกอบนิทานภาพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านป่ารวก (คุรุราษฎร์สงเคราะห์) มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 84.00/82.92 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้
2. นักเรียนมีคะแนนทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทักษะการเขียนภาษาไทยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยนักเรียนมีคะแนนทดสอบก่อนเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 18.50 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 46.25 และนักเรียนมีคะแนนทดสอบหลังเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 33.17 คะแนน มีความก้าวหน้าทางการเรียน คิดเป็นร้อยละ 82.92
3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านป่ารวก (คุรุราษฎร์สงเคราะห์) มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ประกอบนิทานภาพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 2.68, \sigma = 0.45$)

คำสำคัญ : ทักษะการเขียนภาษาไทย, นิทานภาพ, แผนการจัดการเรียนรู้

Abstract

The objectives of this article were 1) to construct and examine the efficiency of picture book learning management plan for Prathomsuksa 2 students, 2) to compare pre- and posttest learning achievements of students after implementing the picture book learning management plans and 3) to assess the students' satisfaction towards the implementation of picture book learning management plans. The population were 6 Prathomsuksa 2 students at Ban Paruak School (Khururatsongkhro) in their semester 1/2020. The research instruments were 5 picture book learning management plans covering 15 hours and 5 topics; 2-item subjective test assessing Thai language writing skills achievement; 10-item 3 points rating scale questionnaire assessing students' satisfaction towards the implementation of picture book learning management plans. The results showed that :

1. The picture book learning management plans for Prathomsuksa 2 at Ban Pa Ruak School (Khururatsongkhro) showed the efficiency scores (E_1/E_2) at 80.50/81.00 which were higher than the 80/80 standard.

2. The students' posttest on Thai language writing skills were higher than the pretest while the pretest mean score was 18.50 (46.25%) and the posttest mean score was 33.17 that revealed the progress at 82.92%.

3. The students' satisfaction towards the implementation of picture booking learning management plans for Prathomsuksa 2 student was reported at the high level ($\mu = 2.68, \sigma = 0.45$).

Keywords : Thai Writing Skills, Picture Book, Learning Management Plan

บทนำ

ภาษาไทยมีความสำคัญยิ่งต่อคนไทยเพราะเป็นภาษาประจำชาติ แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมและเป็น มรดกอันล้ำค่าที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้ เป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารที่ช่วยก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในสังคม ดังที่ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (คณาจารย์สมานมิตร, 2547, น. 15) ได้นำพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชที่ทรงพระราชทานเนื่องในโอกาสวันประชุมวิชาการของชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พุทธศักราช 2505 มากล่าวไว้ตอนหนึ่งความว่า “ภาษาเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของชาติ ภาษาทั้งหลายเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่ง คือ เป็นทางสำหรับแสดงความคิดเห็นอย่างหนึ่ง เป็นสิ่งที่สวยงามอย่างหนึ่ง ประเทศไทยนั้นมีภาษาของตนเอง ซึ่งจะต้องหวงแหน เรามีโชคดีที่มีภาษาของตนเองแต่โบราณกาลจึงสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องรักษาไว้”

การจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาจึงให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยเป็นอย่างมาก โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนพัฒนาทักษะ ทั้ง 5 ประการ ได้แก่ ทักษะการฟัง การดู การพูด การอ่าน และการเขียน โดยการเขียนถือเป็นทักษะการสื่อสารที่มีวิธีการซับซ้อนกว่าทักษะอื่นในกระบวนการทางภาษา เป็นทักษะที่ต้องฝึกฝน ต้องใช้ความพยายามและความตั้งใจที่จะสื่อความรู้สึกนึกคิดของตนเองออกมา การเขียนยังใช้เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารอย่างเป็นทางการ และเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการศึกษาเรียนรู้ในสาขาต่าง ๆ อีกด้วย ทั้งนี้ วรรณิ โสมประยูร (2553, น. 147) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเขียนว่าเป็นเครื่องมือสื่อสาร

สำคัญของมนุษย์ที่ใช้ในการถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ และประสบการณ์ของตนเสนอต่อผู้อ่าน จึงถือเป็นเครื่องมือถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญมาก สอดคล้องกับ สนิท สัตโยภาส (2556, น. 12) ซึ่งกล่าวถึงความสำคัญของการเขียนว่า การเขียนเป็นเครื่องมือสื่อสารของนักเรียนที่ใช้ในการถ่ายทอดข้อความ ความรู้สึก นึกคิด เป็นเครื่องมือถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม ถือเป็น การพัฒนาสติปัญญา และเป็นการแสดงออก ซึ่งภูมิปัญญาของผู้เขียน ทำให้รู้ถึงความสามารถของผู้เขียน และทำให้นักเรียนประสบผลสำเร็จทางการเรียนสูง

แม้ว่าภาครัฐจะให้ความสำคัญต่อการเขียน และได้บรรจุการเขียนไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แต่พบว่า นักเรียนก็ยังคงประสบปัญหาในเรื่องของการเขียนอยู่มาก ดังที่ กมล รอดคล้าย (2557) เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เปิดเผยว่า จากการสำรวจการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนในกลุ่มระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประจำปีการศึกษา 2557 ทั่วประเทศ จำนวนประมาณ 6 แสนคน พบว่า มีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 35,000 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 5.8 ที่อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ และอีก 2 แสนคน หรือคิดเป็นร้อยละ 35 ที่อ่านไม่คล่อง เขียนไม่คล่อง ซึ่งตัวเลขดังกล่าวถือเป็นตัวเลขที่ค่อนข้างสูง สอดคล้องกับ กานดา เดชวงศ์ญา (2553, น. 2-3) ซึ่งกล่าวว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาด้านการเขียนโดยมีสาเหตุหลายประการ เช่น นักเรียนส่วนใหญ่เขียนไม่ได้ เพราะขาดพื้นฐานความรู้ ขาดความคิดสร้างสรรค์ และขาดความสามารถในการลำดับความคิดความต่อเนื่อง เป็นเหตุเป็นผลต่อกัน นอกจากนี้ นักเรียนมีความเห็นว่าการเขียนเป็นเรื่องยาก ปัญหาด้านครู พบว่า ครูขาดทักษะในการใช้วิธีการสอนเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดทักษะในการเขียน

ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านป่ารวก (คุรุราษฎร์สงเคราะห์) จากการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมา พบว่า นักเรียนมีปัญหาด้านการเขียนภาษาไทย โดยเมื่อพิจารณาผลการประเมินแบบสรุปรูปการอ่านออกเขียนได้ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านป่ารวก (คุรุราษฎร์สงเคราะห์) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยในปีการศึกษา 2560 พบว่า ผลการประเมินด้านการเขียนเรื่องครั้งที่ 2 สิงหาคม มีคะแนนเฉลี่ย คิดเป็นร้อยละ 36.36 ระดับพอใช้ และครั้งที่ 3 พฤศจิกายน มีคะแนนเฉลี่ย คิดเป็นร้อยละ 50.00 ระดับดี ซึ่งผลการประเมินทั้งสองครั้งมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้ คือร้อยละ 70 ผลการประเมินดังกล่าวแสดงให้เห็นว่านักเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถเขียนเรื่องได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด เมื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา พบว่า ปัญหาสำคัญในการเขียนของนักเรียนคือไม่สามารถถ่ายทอดเรื่องราว ความรู้สึก และความคิดของตนเองผ่านการเขียนได้ หรือทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร โดยนักเรียนยังขาดทักษะและความสามารถในการคิดเป็นลำดับเหตุการณ์ ขาดการสร้างจินตนาการในการแต่งประโยคและเขียนเป็นลำดับเรื่องราว มีการใช้รูปแบบประโยคซ้ำ ๆ และมีการใช้คำฟุ่มเฟือย มีการลำดับคำวาท ทำให้การเขียนสื่อ

ความหมายได้ไม่ดี ไม่สามารถถ่ายทอดความคิดได้อย่างถูกต้องและชัดเจน ส่งผลให้นักเรียนขาดความมั่นใจในการเขียน และเกิดความเบื่อหน่ายในการเขียน

จากการศึกษา พบว่า วิธีการแก้ปัญหาทักษะการเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 นั้น จำเป็นต้องให้นักเรียนได้รับการฝึกฝนทักษะบ่อย ๆ อย่างเป็นระบบ และสม่ำเสมอ และต้องคำนึงถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติและวัยของนักเรียนด้วย โดยครูควรเลือกใช้เทคนิคในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น เป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็กสนใจ ได้รับความรู้ และได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินไปพร้อมกัน ซึ่งวิธีการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนนั้น สามารถทำได้หลายวิธี วิธีหนึ่งที่น่าสนใจ คือ การใช้นิทานภาพ เพราะนิทานมีเรื่องราวที่น่าสนใจและทำให้ผู้อ่านเกิดความสนุกสนาน ดังที่ สุขานันท์ ทองดี (2553, น. 1) กล่าวว่า โดยธรรมชาติของเด็กจะชอบนิทาน การใช้นิทานมาประกอบการสอนแก่นักเรียนนับเป็นการสร้างสื่อที่ดึงดูดความสนใจของนักเรียนได้เป็นอย่างดี เพราะนิทานมีเค้าโครงเรื่องง่าย มีการดำเนินเรื่องรวดเร็ว ใช้ภาษาง่าย สื่อความหมายตรงไปตรงมา สามารถทราบผลได้ทันทีเมื่ออ่านจบ และตัวละครในนิทานมีพฤติกรรมเคลื่อนไหวต่อเนื่องกัน ชวนให้ติดตามและใคร่รู้ต่อไป สอดคล้องกับ ศิริมา โพธิจักร (2553, น. 16-17) ซึ่งกล่าวถึงนิทานว่ามีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ภาษาของผู้เรียนเป็นอย่างดี นิทานเป็นแหล่งความรู้ทางภาษา การเล่านิทานเป็นเครื่องมือที่ทำให้การถ่ายทอดภาษาเป็นไปอย่างมีความหมาย กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการสื่อสารและแสดงออกทางภาษาได้ง่ายนำไปสู่การพัฒนาทักษะการใช้ภาษาทั้งสี่ทักษะ นิทานยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาและช่วยกระตุ้นและพัฒนาจินตนาการซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเรียนรู้ของผู้เรียนอีกด้วย

นอกจากนี้ ผลการศึกษาของจันทริมา สุคนธ์ทรัพย์ (2558, น. 79) พบว่า การสอนภาษาแบบองค์รวมโดยใช้นิทานเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ช่วยให้นักเรียนมีทักษะการเขียนภาษาไทยหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับอุมพร บุญถม (2553, น. 80) ซึ่งพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนภาษาไทยตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติผ่านนิทานครูภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ช่วยให้นักเรียนมีความสามารถทางการเขียนภาษาไทยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และช่วยให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด เช่นเดียวกับพวงทอง ไชยศรี (2551, น. 69) ซึ่งศึกษาพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้นิทานสามารถช่วยพัฒนาทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ และเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ให้เพิ่มสูงขึ้นได้ และ

นักเรียนที่เรียนโดยใช้นิทานมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนภาษาไทยในระดับมาก

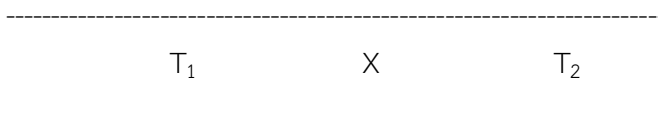
ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะใช้นิทานภาพเป็นสื่อประกอบกิจกรรมการเรียน การสอน เพื่อช่วยพัฒนาทักษะการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียน บ้านป่ารวก (คุรุราษฎร์สงเคราะห์) ให้ดีขึ้น โดยจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบนิทานภาพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านป่ารวก (คุรุราษฎร์สงเคราะห์) ที่มี ประสิทธิภาพโดยจะเลือกใช้นิทานภาพที่น่าสนใจ เหมาะสมกับวัยของนักเรียน มีขั้นตอนการ ฝึกทักษะการเขียนเรียงลำดับจากเรื่องง่ายไปหายาก เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์หรือความสามารถ ในการเขียนภาษาไทยของนักเรียนให้มีพัฒนาการทางการเขียนที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้นไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบนิทานภาพ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านป่ารวก (คุรุราษฎร์สงเคราะห์)
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทักษะการเขียนภาษาไทยก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ แผนการจัดการเรียนรู้ประกอบนิทานภาพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้าน ป่ารวก (คุรุราษฎร์สงเคราะห์)
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบนิทานภาพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านป่ารวก (คุรุราษฎร์ สงเคราะห์)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **แผนแบบการทดลอง** เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research Design) โดยใช้แผนแบบการทดลองที่ดัดแปลงมาจากแบบแผนการทดลองกลุ่มเดียว (One Group Pretest-Posttest Design) (บุญชม ศรีสะอาด, 2546, น. 109) ซึ่งเขียนเป็นแผนภาพ (Diagram) ได้ดังนี้

- T₁ แทน การทดสอบผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการเขียนภาษาไทยก่อนเรียน (Pre-test)
- X แทน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ประกอบนิทานภาพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านป่ารวก (คุรุราษฎร์สงเคราะห์)
- T₂ แทน การทดสอบผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการเขียนภาษาไทยหลังเรียน (Post-test)

2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านป่ารวก (คุรุราษฎร์สงเคราะห์) สำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวนนักเรียน 6 คน ซึ่งได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้ประกอบนิทานภาพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 5 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง รวมเวลาเรียน 15 ชั่วโมง ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เฉลี่ยเท่ากับ 0.93 และมีค่าเฉลี่ยระดับคุณภาพเท่ากับ 4.95 อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ผลการทดลองใช้ พบว่า การทดลองแบบ 1 : 1 มีประสิทธิภาพเฉลี่ยเท่ากับ 70.83/74.67 การทดลองแบบ 1 : 10 มีประสิทธิภาพเฉลี่ยเท่ากับ 75.25/75.75 และการทดลองภาคสนาม ใช้กับนักเรียน 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเฉลี่ยเท่ากับ 80.50/81.00 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80

3.2 นิทานภาพ จำนวน 5 เรื่อง ประกอบด้วย เรื่องที่ 1 เก็บให้เข้าที่ เด็กดีทำได้ เรื่องที่ 2 เด็กดีช่วยงานบ้าน เรื่องที่ 3 ไขไก่ของไบบัว เรื่องที่ 4 ตันกล้าปลูกผัก และเรื่องที่ 5 กิจวัตรประจำวัน ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เฉลี่ยเท่ากับ 0.90 และมีค่าเฉลี่ยระดับคุณภาพเท่ากับ 4.80 อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด

3.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทักษะการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เป็นแบบทดสอบแบบอัตนัย จำนวน 2 ข้อ ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เฉลี่ยเท่ากับ 1.00 และผลการทดลองใช้ พบว่า แบบทดสอบทั้งฉบับมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98

3.4 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ประกอบนิทานภาพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 3 ระดับ จำนวน 10 ข้อ ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีค่าดัชนี

ความสอดคล้อง (IOC) เฉลี่ยเท่ากับ 1.00 และผลการทดลองใช้ พบว่า แบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.83

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการดังนี้

4.1 ทดสอบทักษะการเขียนภาษาไทยก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทักษะการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 (ฉบับก่อนเรียน)

4.2 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับนักเรียนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ประกอบนิทานภาพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่สร้างขึ้น ใช้เวลาเรียนแผนละ 3 ชั่วโมง รวมเวลาเรียน 15 ชั่วโมง

4.3 เมื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้อาศัยแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบนิทานภาพครบทั้ง 5 แผนแล้ว ดำเนินการทดสอบทักษะการเขียนภาษาไทยหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทักษะการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 (ฉบับหลังเรียน)

4.4 ให้นักเรียนตอบแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ประกอบนิทานภาพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการดังนี้

5.1 แผนการจัดการเรียนรู้ประกอบนิทานภาพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จะทำการหาประสิทธิภาพโดยใช้สูตร E_1/E_2 กำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพไว้ที่เกณฑ์ 80/80 ซึ่งมีความหมาย ดังนี้

80 ตัวแรก หมายถึง ประสิทธิภาพของกระบวนการ เกิดจากการนำคะแนนที่ได้จากการทำกิจกรรมการเรียนรู้ในแผนการจัดการเรียนรู้มาหาค่าเฉลี่ยแล้วเทียบเป็นร้อยละซึ่งต้องได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80

80 ตัวหลัง หมายถึง ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ เกิดจากการนำคะแนนจากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทักษะการเขียนภาษาไทยหลังเรียนมาหาค่าเฉลี่ยแล้วเทียบเป็นร้อยละซึ่งต้องได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80

5.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทักษะการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จะทำการหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบผลการทดสอบหลังเรียนและก่อนเรียน

5.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ประกอบนิทานภาพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จะทำการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้ประกอบนิทานภาพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านป่ารวก (คุรุราษฎร์สงเคราะห์) มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 80.50/81.00 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้

2. นักเรียนมีคะแนนทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทักษะการเขียนภาษาไทยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยนักเรียนมีคะแนนทดสอบก่อนเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 18.50 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 46.25 และนักเรียนมีคะแนนทดสอบหลังเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 33.17 คะแนน มีความก้าวหน้าทางการเรียน คิดเป็นร้อยละ 82.92

3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านป่ารวก (คุรุราษฎร์สงเคราะห์) มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ประกอบนิทานภาพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 2.68, \sigma = 0.45$)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบนิทานภาพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านป่ารวก (คุรุราษฎร์สงเคราะห์) มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 80.50/81.00 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบนิทานภาพอย่างเป็นระบบเริ่มจากการวิเคราะห์สภาพนักเรียนและสภาพปัญหาการเรียนการสอนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านป่ารวก (คุรุราษฎร์สงเคราะห์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 ซึ่งพบว่า นักเรียนมีปัญหาด้านการเขียนภาษาไทย โดยนักเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถเขียนเรื่องได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด ไม่สามารถถ่ายทอดเรื่องราว ความรู้สึก และความคิดของตนเองผ่านการเขียนได้ ผู้วิจัยจึงแก้ปัญหาด้วยการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบนิทานภาพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ขึ้น โดยจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนที่ อารมณ์ ใจเที่ยง (2553, น. 218-220) และวิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2554, น. 113) ได้เสนอแนะไว้ นั่นคือ เริ่มจากการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง จากนั้นวิเคราะห์สาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด กำหนดเวลา เทคนิค/กระบวนการที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เขียนรายละเอียดหรือเนื้อหาสาระของแผน การวัดผลประเมินผล

ระบุสื่อและแหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งมีการบันทึกหลังการสอน ตามลำดับ อีกประการหนึ่ง สื่อการเรียนรู้สำคัญที่นำมาใช้ คือ นิทานภาพ เป็นสื่อที่มีความเหมาะสมกับวัย ความสนใจ และธรรมชาติของนักเรียน สามารถช่วยกระตุ้นกระบวนการคิดและจินตนาการของนักเรียน ได้เป็นอย่างดี เมื่อสร้างแผนการจัดการเรียนรู้เสร็จแล้วได้นำไปเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม แล้วจึงนำไปทดลองใช้เพื่อหา ประสิทธิภาพ จึงพบว่า มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.50/81.00 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบนิทานภาพเป็นสื่อการเรียนการสอน ที่มีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ยืนยงค์ แปรการिया (2549) ซึ่งพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้การเขียนภาษาไทยโดยการใช้กิจกรรม นิทาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพเฉลี่ยเท่ากับ 85.54/87.91 สูงกว่า เกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ เช่นเดียวกับ ศุภศิริ บุญประเวศ (2552) ซึ่งพบว่า การพัฒนาหนังสือ นิทานเพื่อเพิ่มทักษะการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงตามมาตรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.31/84.89 และสอดคล้องกับ นงลักษณ์ เตชะ (2554) ซึ่งพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อนิทานเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพเฉลี่ยเท่ากับ 87.22/93.33 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80

2. นักเรียนมีคะแนนทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทักษะการเขียนภาษาไทยหลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียน โดยนักเรียนมีคะแนนทดสอบก่อนเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 18.50 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 46.25 และนักเรียนมีคะแนนทดสอบหลังเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 33.17 คะแนน มีความก้าวหน้า ทางการเรียน คิดเป็นร้อยละ 82.92 ทั้งนี้เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คำนึงถึงหลักการสอน ภาษาไทยในระดับประถมศึกษา ดังที่ วรณิ โสมประยูร (2551, น. 32) ได้เสนอแนะไว้ นั่นคือ มุ่งเน้นการสอนทักษะทางภาษาทั้ง 4 ด้าน คือ ทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ควบคู่กันไป มุ่งเน้นการสอนที่สอดคล้องกับธรรมชาติ คำนึงถึงวัย ความสามารถ ความต้องการ และความสนใจของผู้เรียน มีการเลือกใช้กิจกรรมการสอนที่หลากหลาย เพื่อสร้างความ เพลิดเพลินและกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน และสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ ให้มากที่สุด ซึ่งจากการศึกษาพบว่า นิทานภาพเป็นสื่อการเรียนรู้ที่ความเหมาะสมกับวัยและ พัฒนาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาอย่างมาก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้นิทานภาพ จะช่วยกระตุ้นกระบวนการคิดและนำไปสู่การฝึกทักษะการเขียนให้แก่นักเรียนได้เป็นอย่างดี เริ่มตั้งแต่การฝึกเขียนคำแต่งประโยค และเขียนเป็นเรื่องราวสั้น ๆ ตามประสบการณ์หรือ จินตนาการของนักเรียน ดังนั้น เมื่อนักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบนิทานภาพแล้ว นักเรียนจึงมีผลสัมฤทธิ์ทักษะการเขียนภาษาไทยหลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียน ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า การใช้แผนการจัดการจัดการเรียนรู้ประกอบนิทานภาพ

สามารถใช้พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนภาษาไทยของนักเรียนได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ยืนยงค์ แปกการिया (2549) ซึ่งพบว่า เมื่อนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมนิทานแล้ว นักเรียนมีความสามารถในการเขียนภาษาไทยโดยภาพรวมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีคะแนนเพิ่มขึ้นเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละอยู่ในช่วง 49.10 - 57.20 เช่นเดียวกับ นางลักษณ เตชะ (2554) ซึ่งพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อนิทานเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษาไทยเชิงสร้างสรรค์ ช่วยให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 66.81 และสอดคล้องกับ จันทริมา สุคนธ์ทรัพย์ (2558) ซึ่งพบว่า การพัฒนารูปแบบการสอนภาษาแบบองค์รวมโดยใช้นิทานเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ช่วยให้นักเรียนมีทักษะการเขียนภาษาไทยสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านป่ารวก (คุรุราษฎร์สงเคราะห์) มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ประกอบนิทานภาพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 2.68$, $\sigma = 0.45$) ทั้งนี้เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คำนึงถึงหลักการจัดการศึกษาตามทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจท์ (Piaget, 1972; อ่างโนทิตนา แคมมณี, 2553, น. 64-66) นั่นคือ คำนึงถึงพัฒนาการของเด็กและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการนั้น มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามวัยของตนเอง มีการใช้สื่อการเรียนรู้ที่ช่วยให้เด็กเข้าใจลักษณะต่าง ๆ ได้ดีขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกใช้นิทานภาพเป็นสื่อสำคัญในการเรียนการสอน เพราะเป็นสื่อที่มีความเหมาะสมกับวัยและความสนใจของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาเป็นอย่างดี การสร้างนิทานภาพผู้วิจัยได้จัดทำภาพให้มีความสวยงาม สีสันสดใส มีเนื้อหาที่เป็นเรื่องใกล้ตัวและใกล้เคียงกับการดำเนินชีวิตประจำวันของนักเรียน เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถเขียนคำ ประโยค และเรื่องราวจากประสบการณ์ของนักเรียนได้ง่ายยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีการออกแบบกิจกรรมในแผนการจัดการเรียนรู้ให้น่าสนใจ โดยมีการนำเกม เพลง และสื่อการเรียนรู้อื่น ๆ มาใช้ เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้สนุกสนานและมีความสุขมากยิ่งขึ้น ดังนั้น เมื่อนักเรียนได้เรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ประกอบนิทานภาพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 แล้ว นักเรียนจึงมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า แผนการจัดการเรียนรู้ประกอบนิทานภาพเป็นสื่อการเรียนการสอนที่ช่วยสร้างความพึงพอใจให้กับนักเรียนได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พวงทอง ไชยศรี (2551) ซึ่งพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนภาษาไทยโดยใช้นิทานในระดับมาก เช่นเดียวกับ อุมาพร บุญถม (2553) ซึ่งพบว่า

นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การพัฒนาทักษะ การเขียนภาษาไทย ตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติผ่านนิทานครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ สุทธิณี ศรเพชร (2556) ซึ่งพบว่า นักเรียนมีเจตคติ ต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้หนังสือนิทานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่าน และการเขียนสะกดคำ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 อยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ มีดังนี้

1.1 ก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรศึกษาและทำความเข้าใจจุดประสงค์ การเรียนรู้และขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้อย่างละเอียด

1.2 ขณะที่นักเรียนเรียนรู้และปฏิบัติกิจกรรม ครูผู้สอนควรดูแลและให้คำแนะนำ อย่างใกล้ชิด โดยควรมุ่งเน้นส่งเสริมให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้มากที่สุด

1.3 การฝึกทักษะการเขียนให้แก่นักเรียนนั้น ควรมีการตรวจวัดผลประเมินผล อย่างสม่ำเสมอ และแจ้งผลให้นักเรียนทราบทุกครั้ง พร้อมให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขข้อบกพร่อง ต่าง ๆ ให้ถูกต้องแก่นักเรียนด้วย

1.4 การศึกษาในครั้งนี้ พบว่า นักเรียนที่อ่านได้เก่งและคล่องจะสามารถเรียนรู้ และทำกิจกรรมต่างๆ ได้เร็วและมีความสามารถในการเขียนได้ถูกต้องและเขียนสื่อสารได้ดี ดังนั้น ในการจัดการเรียนการสอนครูผู้สอนควรส่งเสริมทักษะการอ่านและการเขียนควบคู่กันไป

1.5 นักเรียนแต่ละคนมีความสามารถในการเรียนรู้แตกต่างกัน ดังนั้น ในการจัดการเรียนการสอนครูไม่ควรกำหนดเวลาในการทำกิจกรรม แต่ควรปล่อยให้ นักเรียนได้เรียนรู้ ตามความสามารถของตนเอง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป มีดังนี้

2.1 ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนที่เรียนรู้โดยใช้ แผนการจัดการเรียนรู้ประกอบนิทานภาพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทักษะการเขียนภาษาไทยของนักเรียน กลุ่มที่เรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ประกอบนิทานภาพกับกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีการสอน ปกติหรือวิธีการอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กมล รอดคล้าย. (2557). “อึ้ง ป.3 อ่านเขียนไม่ได้” ใน โพสต์ทูเดย์. เรียกใช้เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2561, จาก <https://www.posttoday.com/social/general/327189>.
- กานดา เดชวงศ์ญา. (2553). การใช้วิธีสอนแบบเลือกสรรที่มีผลต่อการพัฒนาทักษะการเขียนเรียงความเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- คณาจารย์สมานมิตร. (2547). หลักการสอนภาษาไทยสำหรับเยาวชน. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาสน์.
- จันทริมา สุขนทรทรัพย์. (2558). การพัฒนารูปแบบการสอนภาษาแบบองค์รวมโดยใช้นิทานเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- ทศนา แคมมณี. (2553). ศาสตร์การสอน. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ : ด้านสุทธาการพิมพ์.
- นงลักษณ์ เตชะ. (2554). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อนิทานเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงราย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2546). การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาสน์.
- พวงทอง ไชยศร. (2551). การพัฒนาทักษะการอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียนภาษาไทย โดยใช้นิทานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านเหล่า จังหวัดลำปาง (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ยีนยงค์ แปรการिया. (2549). ความสามารถในการเขียนภาษาไทยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยการใช้กิจกรรมนิทานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านสันกำแพงปลาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 2 (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงราย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- วรรณิ โสมประยูร. (2551). การสอนภาษาไทยระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- _____ . (2553). เทคนิคการสอนภาษาไทย. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้าวิชาการ.

- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. (2554). การออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดแบบ Backward Design. มหาสารคาม : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศิริมา โพธิจักร์. (2553). การใช้กิจกรรมการเล่านิทานเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังและการพูด ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). บุรีรัมย์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ศุภศิริ บุญประเวศ. (2552). การพัฒนาหนังสือนิทาน เพื่อเพิ่มทักษะการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรง ตามมาตราสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเซนต์คาเบรียล กรุงเทพฯ (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สนิท สัตโยภาส. (2556). ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารและการสืบค้น. กรุงเทพฯ : 21 เซ็นจูรี่ จำกัด.
- สุขนันทน์ ทองดี. (2553). ผลการใช้ชุดกิจกรรมการอ่านจับใจความจากนิทานคุณธรรมที่มีต่อ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน เซนต์โยเซฟบางนา จังหวัดสมุทรปราการ (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- สุทธินี ศรเพชร. (2556). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้หนังสือนิทาน เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านและการเขียนสะกดคำ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2553). หลักการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- อุมาพร บุญถม. (2553). การพัฒนาทักษะการเขียนภาษาไทยตามแนวการสอนภาษาแบบ ธรรมชาติผ่านนิทานครุภูมิปัญญาท้องถิ่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (วิทยานิพนธ์ปริญญา ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ผลการใช้กิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชันเพื่อเสริมสร้าง
การรับรู้ความสามารถของตนเองและทักษะการตัดสินใจ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5*

EFFECTS OF USING THE GUIDANCE ACTIVITIES APPLIED WITH
METACOGNITION STRATEGIES TO ENHANCE SELF - EFFICACY AND
DECISION - MAKING SKILLS OF ELEVENTH GRADE STUDENTS

จิรภัทร์ ธิปัญญา, Chiraphat Thipanya

ชัยรัตน์ โตศิลา, Chairat Tosila

สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Major of Curriculum and Instruction Graduate School,

Silpakorn University

E-mail : Patchira842@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบการรับรู้ความสามารถของตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และ 2) เปรียบเทียบทักษะการตัดสินใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ดำเนินการทดลองตามแผนการวิจัยแบบ One Group Pretest - Posttest Design design กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/7 จำนวน 30 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนศรีสวัสดิ์วิทยาคาร จังหวัดน่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ 1) แผนหน่วยการจัดกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชัน 2) แบบประเมินการรับรู้ความสามารถของตนเอง 3) แบบวัดทักษะการตัดสินใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent)

* Received 12 July 2021; Revised 11 December 2021; Accepted 13 December 2021

ผลการวิจัยที่พบว่า

1) การรับรู้ความสามารถของตนเองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชันสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) ทักษะการตัดสินใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชันสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : กิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชัน, การรับรู้ความสามารถตนเอง, ทักษะการตัดสินใจ

Abstract

The purposes of this article were 1) to compare self-efficacy for eleventh grade students of Srisawatwittayakran school, 2) to compare decision-making skill for eleventh grade students. One Group Pretest - Posttest Design design was applied in this study. The sample of this research consisted of 30 students of grade 11/7 studying in the second semester year 2020 in Srisawatwittayakran school, Nan. The instruments used for collecting data consisted of 1) lesson plan by using guidance activities applied with metacognition strategies, 2) self - efficacy assessment and 3) the decision - making skill test. The statistics used the data analysis were mean (M), standard deviation (SD) and t - test dependent. The results of the study were as follows:

1) The self - efficacy of eleventh grade students after learning guidance activities metacognition strategies was higher than before learning at the significance level of .05

2) The decision making skill of eleventh grade students after learning guidance activities metacognition strategies was higher than before learning at the significance level of .05

Keywords : Guidance Activities Applied with Metacognition Strategies, Self - Efficacy, Decision - Making skill

บทนำ

โลกในศตวรรษที่ 21 เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากในแง่ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในการผลิตและการสื่อสาร เปลี่ยนแปลงจากระบบทุนนิยมอุตสาหกรรมยุคแรก ๆ ไปเป็นทุนนิยมอุตสาหกรรมข้ามชาติ ที่มีการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีและการบริหารจัดการ จึงต้องการใช้แรงงานและการจัดองค์กรที่มีความรู้และการคิดค้นใหม่ คนทำงานมีความรู้ทักษะแบบใหม่ที่ปรับตัว เรียนรู้งานแบบใหม่ได้เร็ว รวมทั้งตัดสินใจเป็น (วิทยากร เชียงกูล, 2559, น. 64) ประเทศไทยจึงต้องการปฏิรูปทิศทางการพัฒนาอย่างเร่งด่วน โดยหลักสำคัญคือการลงทุนในทรัพยากรมนุษย์อย่างจริงจังผ่านการพัฒนาระบบการศึกษาและยกระดับคุณภาพกำลังคนให้เต็มไปด้วยศักยภาพ ความรู้ ทักษะ และขีดความสามารถเพื่อจะเป็นกำลังคนที่มีคุณภาพและยกระดับความสามารถในการผลิตของประเทศ (สุวิทย์ เมษินทรีย์ และคณะ, 2557, น. 35) การตัดสินใจเลือกศึกษาต่อและประกอบอาชีพของอย่างไร้ทิศทางส่งผลให้เกิดความไม่สอดคล้องกับตลาดแรงงานและปัญหาการว่างงานตลาดแรงงานของประเทศไทยในปัจจุบันซึ่งในปัจจุบัน (กรมจัดหางาน กระทรวงแรงงาน, 2559, น. 10) ปัญหาความไม่สอดคล้องระหว่างอุปสงค์กับอุปทานของตลาดแรงงาน มีสาเหตุส่วนหนึ่งของปัญหามีผลมาจากการตัดสินใจเลือกสาขาวิชาที่จะศึกษาต่อของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา อาจถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของปัญหา (กองวิจัยตลาดแรงงาน, 2557, น. คำนำ) ซึ่งการตัดสินใจเป็นกระบวนการเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งจากหลาย ๆ ทางเลือกที่ได้พิจารณาหรือประเมินอย่างดีแล้วว่าเป็นหนทางบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย (อุษณีย์ แจ่มใส, 2551, น. 3)

การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-efficacy) มีผลต่อการกระทำของบุคคลเพราะการรับรู้ความสามารถของตนเองเป็นกลไกทางสติปัญญาที่สำคัญประการหนึ่งของบุคคลและเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล ดังที่ Bandura (1986) และ Schunk (1985) กล่าวว่า บุคคลที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูงมักจะพยายามแสดงพฤติกรรมและยอมรับผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตน นอกจากนี้ Luthans (2007, p. 33) อธิบายว่า กระบวนการรับรู้ความสามารถของตนเองจะส่งผลต่อการทำหน้าที่ของระบบการตัดสินใจทั้งทางตรงและทางอ้อมของบุคคลในเรื่องต่าง ๆ และ Bandura (1997) ยังกล่าวไว้อีกว่า นักเรียนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงและมีการรับรู้ความสามารถของตนเองทางบวกจะก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการตัดสินใจมากกว่า

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 อยู่ในช่วงวัยรุ่น ดังที่ Erikson (1968) กล่าวว่าวัยรุ่นเป็นวัยที่มนุษย์พยายามค้นหาความต้องการที่แท้จริง เรียนรู้บทบาทหน้าที่ และพัฒนาความสามารถเฉพาะตนเพื่อที่จะวางแผนชีวิตต่อไปในอนาคต และบุญทริกา ลิวเฉลิมวงศ์

(2556, น. 1) กล่าวว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 เป็นวัยที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ โดยเฉพาะการเปลี่ยนสู่การศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย ถือว่าเป็นการเตรียมตัวไปสู่เส้นทางอาชีพที่ตนสนใจในอนาคต อนึ่ง ครสลัก นิมบุตร (2563, น.72) กล่าวว่าไว้ว่ากระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการตั้งเป้าหมายอนาคตคือการที่ให้นักเรียนรับรู้ถึงความสามารถของตนเอง self-efficacy จนสามารถเห็นเป้าหมายของตนเองชัดเจนมากขึ้น นอกจากนี้ Bandura กล่าวไว้ว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองและความคาดหวังผลที่จะเกิดขึ้นมีความสัมพันธ์กันมาก โดยที่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองนี้มีผลต่อการตัดสินใจที่จะกระทำพฤติกรรมของบุคคลนั้น (Bandura, 1997)

กิจกรรมแนะแนวเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดี (กลุ่มพัฒนาระบบการแนะแนว, 2563, น. 2) โดยขอบข่ายของกิจกรรมแนะแนวด้านการศึกษา เน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองด้านการเรียนอย่างเต็มศักยภาพ รู้จักแสวงหาและใช้ข้อมูล ประกอบการวางแผนการเรียน หรือการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีนิสัยใฝ่รู้ ใฝ่เรียน มีวิธีการเรียนรู้ และสามารถวางแผนการเรียน หรือการศึกษาได้อย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554, น. 2) ดังนั้น กิจกรรมแนะแนวจึงมีความสำคัญต่อการศึกษาต่อ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับรู้ถึงความสามารถของตนเองโดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ ประกอบการให้คำปรึกษารวมทั้งให้ข้อมูลอื่น ๆ ประกอบการตัดสินใจของผู้เรียน ดังนั้นการบริการข้อมูลข่าวสารในการให้ความรู้ในการศึกษาต่อจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถรับข้อมูลที่นำไปใช้ประโยชน์ได้ทันท่วงที ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาต่อและข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเป็นอย่างมากเพราะข้อมูลดังกล่าวช่วยให้บุคคลได้ตระหนักว่าเขาต้องการอะไรจากอาชีพ อาชีพนั้นจะสามารถตอบสนองความต้องการของเขาได้อย่างไรอาชีพนั้น ๆ ต้องการคนที่มีบุคลิกภาพอย่างไรแล้วเขามีคุณสมบัติอะไรที่เหมาะสมกับอาชีพนั้นบ้าง เป็นต้น

เมตาคอกนิชัน (Metacognition) เป็นองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะว่าเป็นสิ่งที่ช่วยให้นักเรียนรู้จักควบคุม และกำกับกระบวนการทางปัญญาของตนได้ สอดคล้องกับ Flavell (1979) ที่ได้อธิบายถึง เมตาคอกนิชันว่า คือ กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่จะต้องอาศัยความสามารถทางปัญญา โดยผู้เรียนจะต้องรู้เกี่ยวกับกระบวนการคิด (Thinking process) ยุทธวิธีเมตาคอกนิชันจึงเป็นหัวใจสำคัญของการเกิดการเรียนรู้ ที่ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้เด็กมีความสามารถในการใช้ยุทธวิธีการรู้คิดให้มากที่สุด นักเรียนที่มีเมตาคอกนิชันจะระลึกและมีสติอยู่เสมอว่ากำลังคิดทำอะไร ต้องทำอะไรบ้าง

เพื่อประกอบการตัดสินใจเลือกวิธีหาคำตอบได้ด้วยตนเอง (สรวงพร กุศลส่ง และคณะ, 2560, น. 116)

จากที่มาและความสำคัญที่ได้กล่าวถึงในข้างต้น งานวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาผลของการใช้กิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชันเพื่อเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถตนเอง และทักษะการตัดสินใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เพื่อให้นักเรียนสามารถเตรียมตัวได้สอดคล้องกับบริบทของ ตนเอง สภาพสังคม และโลกที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ความสามารถตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชัน
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการตัดสินใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

กิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชันเพื่อเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถตนเอง และทักษะการตัดสินใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ได้ใช้แบบการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัย One Group Pretest - Posttest Design (มาเรียม นิลพันธุ์ 2558, น. 143)

2. ขอบเขตของการวิจัย

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนศรีสวัสดิ์วิทยาคารจังหวัดน่าน 10 ห้องเรียน จำนวน 337 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้น ม.5/7 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

2.2 ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ กิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชัน

ตัวแปรตาม คือ 1) การรับรู้ความสามารถตนเอง 2) ทักษะการตัดสินใจ

2.3 เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

กิจกรรมแนะแนวจำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ คือ ค่านิยมกับคุณค่าของชีวิต ค่านิยมในงานอาชีพและ เป้าหมายสู่ออนาคต

3. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการสร้างและพัฒนาเครื่องมือเพื่อนำมาใช้ในการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

3.1 แผนการจัดกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชัน ประกอบด้วย 3 หน่วยการเรียนรู้ ใช้เวลาสอน 11 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 คาบเรียน คาบเรียนละ 50 นาที รวมทั้งสิ้น 11 คาบเรียน

3.2 แบบประเมินการรับรู้ความสามารถตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

3.3 แบบวัดทักษะการตัดสินใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

4. การดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบประเมินการรับรู้ความสามารถของตนเองและแบบประเมินการตัดสินใจก่อนเข้าร่วมกิจกรรม (pre-test)

4.2 ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมตามกลวิธีเมตาคอกนิชัน ตามแผนหน่วยการจัดกิจกรรมที่ได้สร้างไว้ ทั้ง 3 หน่วย โดยเริ่มทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 รวม 11 สัปดาห์ละ 1 คาบ รวมเป็น 11 คาบ 11 สัปดาห์

4.3 เมื่อจบการทดลองผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบประเมินการรับรู้ความสามารถของตนเองและแบบประเมินการตัดสินใจหลังเข้าร่วมกิจกรรม (post-test) เพื่อเก็บข้อมูลหลังการทดลองไปเปรียบเทียบกับผลการจัดกิจกรรมก่อนเรียน

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

5.1 สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.2 สถิติที่ใช้ในการทดสอบความแตกต่างของคะแนนการรับรู้ความสามารถของตนเองและการตัดสินใจ ของนักเรียนกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลอง ๆ โดยใช้สถิติ t-test dependent

ผลการวิจัย

1. ผลเปรียบเทียบการรับรู้ความสามารถของตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชัน

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการรับรู้ความสามารถของตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชัน

องค์ประกอบ การรับรู้ความ สามารถตนเอง	คะแนน แต่ละ องค์ประกอบ	ก่อนเรียน (N=30)			หลังเรียน (N=30)			t	p
		M	S.D.	ระดับ	M	S.D.	ระดับ		
1) การรับรู้ความสามารถ ตนเอง	5	2.84	0.15	ปานกลาง	4.48	0.22	สูง	35.03*	.000
2) ความคาดหวังของ ผลลัพธ์	5	2.85	0.18	ปานกลาง	4.41	0.24	สูง	36.69*	.000
เฉลี่ยรวมทั้งหมด	5	2.85	0.17	ปานกลาง	4.45	0.23	สูง	49.18*	.000

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้ความสามารถตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชันในภาพรวมอยู่ในระดับสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยแต่ละองค์ประกอบมีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การรับรู้ความสามารถตนเองอยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังเรียน (M= 4.48 , S.D.= 0.22) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียน (M= 2.84, S.D. = 0.15) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ประกอบที่ 2 ความคาดหวังของผลลัพธ์อยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังเรียน (M= 4.41, S.D.= 0.24) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียน (M= 2.85, S.D. = 0.18) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลเปรียบเทียบทักษะการตัดสินใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชัน

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทักษะการตัดสินใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชัน

องค์ประกอบ การรับรู้ความ สามารถตนเอง	คะแนน แต่ละ องค์ประกอบ	ก่อนเรียน (N=30)			หลังเรียน (N=30)			t	p
		M	S.D.	ระดับ	M	S.D.	ระดับ		
1) การนิยาม ปัญหา	3	1.58	0.28	ปานกลาง	2.53	0.26	สูง	16.74*	.000
2) การศึกษา หาทางเลือก	3	1.46	0.23	ปานกลาง	2.46	0.20	สูง	27.80*	.000
3) การคัด ทางเลือก	3	1.62	0.26	ปานกลาง	2.50	0.21	สูง	17.32*	.000
เฉลี่ยรวมทั้งหมด	3	1.55	0.26	ปานกลาง	2.50	0.22	สูง	30.64*	.000

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะการตัดสินใจของนักเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชันในภาพรวมอยู่ในระดับสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยแต่ละองค์ประกอบมีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การนิยามปัญหาอยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังเรียน (M= 2.53, S.D.= 0.26) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียน (M= 1.58 , S.D.= 0.28) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ประกอบที่ 2 การศึกษาหาทางเลือกอยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังเรียน (M= 2.46, S.D.= 0.20) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียน (M= 1.46, S.D.= 0.23) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ประกอบที่ 3 การคัดทางเลือกอยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังเรียน (M= 2.50, S.D.= 0.21) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียน (M= 1.62 , S.D.= 0.26) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ค้นพบผู้เขียนจึงได้อภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบการรับรู้ความสามารถตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชันตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าการรับรู้ความสามารถตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชันในภาพรวมอยู่ในระดับสูงและการรับรู้ความสามารถตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชันสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดกิจกรรมแนะแนวมีหลักการสำคัญ คือ การใช้หลักการทางจิตวิทยาที่ต้องคำนึงถึงลักษณะเฉพาะและความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้รับบริการและหลักการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนมีส่วนร่วมเรียนรู้ ทั้งนี้การจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียนที่เน้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ต้องจัดให้มีการพัฒนาจิตลักษณะและทักษะเพื่อให้ผู้รับบริการได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทางที่ดียอมต้องอาศัยจิตลักษณะเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาพฤติกรรมด้วย (สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย, 2559, น. 42) และเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนที่จะต้องนำหลักการจัดกิจกรรมแนะแนวมาออกแบบกระบวนการเรียนรู้ ดังที่ จันทรพีญสุวรรณคร (2558, น. 6) ได้กล่าวว่าการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อผู้เรียน ผู้สอนควรออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เป็นไปตามจุดเน้นหรือผลลัพธ์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน

ทั้งนี้ Flavell (1979, pp. 906-911) ได้อธิบายว่า “เมตาคอกนิชัน” เป็นความสามารถทางการคิดที่บุคคลสามารถรู้ถึงกระบวนการคิดและสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดจากกระบวนการคิดของตนเองที่อาจปรากฏเป็นความรู้ หรือเป็นกิจกรรมทางการคิดที่มีเป้าหมายทิศทางซึ่งเรียกวธีการนี้ว่า กระบวนการหรือทักษะเมตาคอกนิชัน (Meta cognitive process/skill) ประกอบด้วย ประสบการณ์เชิงเมตาคอกนิชัน (Meta cognitive Experience) ดังนี้ ขั้นการวางแผน (Plan) ขั้นตรวจสอบการเรียนรู้ (Monitoring) ขั้นประเมิน (Evaluation) การกำกับหรือควบคุมความรู้เชิงเมตาคอกนิชัน (Meta cognitive Knowledge) ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ O’Neil and Abedi (1996) กล่าวว่า ยุทธวิธีการรู้คิดเป็นความรู้สึก และการตรวจสอบตนเองว่า กระทำสิ่งต่าง ๆ ได้สำเร็จตามเป้าหมายหรือไม่และสามารถเลือกใช้กลวิธีในการไปสู่เป้าหมายนั้นได้เพราะเป็นสิ่งที่ช่วยให้แต่ละคนสามารถควบคุม กำกับกระบวนการ ทางปัญญาของตนเองและนำไปสู่การประสบความสำเร็จในชีวิตและการเรียนได้ความสามารถในการกำหนดการเรียนรู้ของตนเอง มีความหมายเดียวกันกับคำว่าประสบการณ์ในการใช้ยุทธวิธีการรู้คิด

(meta cognitive experience) เป็นวิธีการที่ใช้ในการควบคุมและตรวจสอบกระบวนการคิดให้บุคคลดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ คือการวางแผน การกำกับและควบคุมตนเอง และการประเมิน ทำให้ได้วิธีการปฏิบัติจนกระทั่งประสบความสำเร็จในที่สุด และนอกจากนี้ยังเป็นผลมาจากกระบวนการจัดกิจกรรมแนะแนวสำหรับพัฒนาผู้เรียนภายใต้เงื่อนไขการประยุกต์ใช้กลวิธีเมตาคอกนิชันที่มุ่งให้ผู้เรียนได้ตระหนักเกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถของตนเอง และสามารถสะท้อนออกมาจากการวางแผนและการเลือกปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

ในการจัดกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชัน ผู้วิจัยได้จัดให้นักเรียนมีการกำกับตนเองในด้านการประเมินตนเองซึ่งนักเรียนจะประเมินเกี่ยวกับคุณภาพและความก้าวหน้าในงานของตนเองที่ทำ อันจะทำให้ผู้เรียนรับรู้ถึงความสามารถของตนเอง และมีการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของตนเองสอดคล้องกับ Schunk & Zimmerman (1994, pp. 307-308) ที่กล่าวว่า การประเมินตนเองเกี่ยวกับผลงานจะส่งผลต่อการกำกับตนเองหรือไม่ขึ้นอยู่กับประเมินความก้าวหน้าของตนเอง ถ้าการประเมินตนเองตามความเป็นจริงจะนำไปสู่การรับรู้ความสามารถของตนเองได้อย่างถูกต้องสอดคล้องกับญาณิลา ประวัตติ (2557, น. 80-82) ที่พบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองและเมตาคอกนิชันมีความสัมพันธ์กันและส่งผลต่อความคาดหวังในความสามารถของตนและความคาดหวังในผลของการกระทำ ความสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social cognitive theory) ของ Bandura (1977) ที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังในความสามารถของตนกับความคาดหวังที่ได้จากการกระทำว่า หากบุคคลใดมีความคาดหวังในความสามารถของตนเองสูงและมีความคาดหวังผลลัพธ์ที่ได้จากการกระทำสูง บุคคลมีแนวโน้มที่จะตัดสินใจกระทำ พฤติกรรมนั้นแน่นอนในทางตรงกันข้าม หากบุคคลมีความคาดหวังในความสามารถของตนเองต่ำ และมีความคาดหวังต่อผลลัพธ์ที่ได้จากการกระทำต่ำด้วย หรือว่ามีความคาดหวังส่วนใดส่วนหนึ่งเป็นไปในทางตรงกันข้าม บุคคลก็จะมีแนวโน้มที่จะตัดสินใจไม่กระทำพฤติกรรมนั้น

นอกจากนี้งานวิจัยของอมรรัตน์ เฉยงาม (2550, น. 142-143) พบว่า ระดับเมตาคอกนิชันของนักเรียน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มสูง กลุ่มกลาง กลุ่มต่ำ โดยนักเรียนที่มีระดับเมตาคอกนิชันกลุ่มสูงจะมีวิธีคิดแก้ปัญหาด้วยตนเองก่อน โดยการวางแผนและเขียนบันทึกลำดับความคิด การค้นข้อมูลเพื่อจัดระบบให้มองเห็นภาพรวมของปัญหาทั้งหมด ใช้ทฤษฎีและตรรกะเพื่อวิเคราะห์ปัญหาและทบทวนด้วยตนเอง สืบรวจข้อมูลคิดไตร่ตรอง สะท้อนไปมาอย่างรอบคอบเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่สมเหตุสมผล กลุ่มกลางเมื่อเจอสถานการณ์ปัญหาจะพยายามทำความเข้าใจ วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาและสิ่งที่ต้องการค้นหาด้วยตนเองก่อนในระยะแรก ๆ แต่ในขั้นตอนกระบวนการแก้ปัญหาจะปรึกษาอาจารย์ หรือหาแหล่งข้อมูลใกล้เคียงมาอ้างอิงเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการตัดสินใจ กลุ่มต่ำเมื่อเจอสถานการณ์ปัญหาส่วนใหญ่จะหาตัวช่วย

ก่อนเป็นอันดับแรก เช่น ปรึกษาคนใกล้ชิดจากนั้นใช้พื้นฐานจากประสบการณ์เดิมเชื่อมโยงปัญหา

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการตัดสินใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชันตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ทักษะการตัดสินใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชันในภาพรวมอยู่ในระดับสูงและทักษะการตัดสินใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชันสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ทั้งนี้ เป็นผลมาจากกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชันที่มีกระบวนการที่นำมาจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้กับจัดการ วางแผนและตรวจสอบกิจกรรมทางปัญญา การฝึกให้นักเรียนสามารถประเมินการคิดของตนเอง (Evaluation) กิจกรรมแนะแนวเข้ากับกลวิธีเมตาคอกนิชันช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะการตัดสินใจที่สูงขึ้น เนื่องมาจากการจัดกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชันแต่ละขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นการเตรียมความพร้อม (Preparation) ซึ่งในขั้นการจัดกิจกรรมนี้ได้เชื่อมโยงกลวิธีเมตาคอกนิชันคือการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการกำกับควบคุม (Monitoring) เป็นขั้นตอนที่นักเรียนกำกับควบคุมกระบวนการคิดของตนเองในการกำหนดทิศทางการดำเนินกิจกรรมโดยกำหนดเป้าหมายของตนเอง สอดคล้องกับพันธุทิพย์ พัชรพงศ์พรรณ (2556, น. 53) ที่กล่าวว่า การเตรียมความพร้อมและการวางแผนส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพในระดับสูงเพราะมีการเลือกตามความต้องการที่เหมาะสมกับความสามารถของตนเองแล้ว สอดคล้องกับ (Gelatt, 1962, pp. 240-245) ที่ได้กล่าวว่า การตัดสินใจของบุคคล “การวางแผนอย่างรอบคอบ” เป็นวิธีการที่ดีที่สุด ขั้นที่ 2 ขั้นการทบทวนความรู้เดิม (Old knowledge) เป็นการเชื่อมโยงกลวิธีเมตาคอกนิชันในมิติของการกำกับหรือควบคุมขั้นตรวจสอบการเรียนรู้ (Monitoring) และในมิติของการวางแผน (Planning) โดยมีการจัดกระบวนการสอน รูปแบบการสอน ซึ่งตามแนวคิดของ O’Neil and Abedi (1996) กล่าวว่า ยุทธวิธีการรู้คิดเป็นความรู้สึก และการตรวจสอบตนเองว่ากระทำสิ่งต่าง ๆ ได้สำเร็จตามเป้าหมายหรือไม่ สอดคล้องกับดวงกมล โนนจ้อย (2557, น. 13) ที่กล่าวว่า เมตาคอกนิชันมีบทบาทต่อกิจกรรมทางปัญญาทุกรูปแบบ ผู้เรียนที่ผ่านกระบวนการเมตาคอกนิชันจะคิดได้อย่างมีขั้นตอน ตรงประเด็น และเข้าใจถึงความคิดต่างของตนดีว่าเหตุใดจึงได้คิดหรือตัดสินใจเช่นนั้น ขั้นที่ 3 ขั้นการต้องการความรู้ใหม่ (New knowledge) เป็นขั้นที่ฝึกให้นักเรียนประเมินการคิดของตนเพื่อตรวจสอบว่านักเรียนต้องการรู้อะไรเพื่อให้สามารถเลือกหรือตัดสินใจตามที่วางแผนไว้ สอดคล้องกับณรงค์วิทย์ แสนทอง (อ้างถึงในกิริติ วงศ์ทองศรี 2555, น. 28-30) ที่กล่าวว่า เทคนิคที่จะนำมาคิดหรือพิจารณาประกอบการตัดสินใจคือ วิเคราะห์ดูว่า

มีข้อมูลเพียงพอหรือยัง ถ้ายังไม่เพียงพอจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติม ขั้นที่ 4 ขั้นการสะท้อนคิด (Reflection) เป็นการตรวจสอบการคิดของตนเองและฝึกให้นักเรียนประเมินการคิดของตนเอง สอดคล้องกับ Slavin (2003, p. 203) ได้กล่าวไว้ว่า นักเรียนจะคิดถึงกลวิธีจากการประเมินของตนเอง ไตร่ตรองถึงแนวทางใช้ในแก้ปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และเกิดการตัดสินใจเลือกหนทางที่เป็นไปได้สูงสุดในการแก้ปัญหา ขั้นที่ 5 ขั้นการประเมินและนำผลไปปรับใช้ (Evaluation and implementation) เป็นขั้นกิจกรรมผู้เรียนนำข้อมูลหรือข้อความรู้จากการศึกษามาสรุปเป็นคำตอบ หรือข้อค้นพบของตนเองเพื่อนำคำตอบหรือข้อค้นพบ เชื่อมโยงไปสู่การเลือกและตัดสินใจผ่านการวิเคราะห์ความเป็นไปได้สูงสุดของทางเลือก ดังที่ ศิริพรรณ ศิริบุญนาม (2559, น. 53-54) สรุปไว้ว่าการตัดสินใจเป็นการคิดเพื่อการตัดสินใจทางเลือกหรือกระบวนการที่จะใช้กับประเด็นปัญหาโดยใช้วิจารณญาณอย่างดีที่สุด

งานวิจัยนี้พบว่ากิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชันในแต่ละขั้นตอนนั้นมีกิจกรรมที่ทำให้ให้นักเรียนได้ใช้ความคิดพิจารณาความเหมาะสม เลือกแนวทางเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ สอดคล้องกับ กมลวรรณ จินหน่อ (2553, น. 37) กล่าวว่า กิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียนเป็นการให้ข้อมูลแก่นักเรียนแบบกลุ่มที่วิธีหนึ่งนอกเหนือจากการจัดบริการแนะแนวด้วยวิธีอื่น ๆ เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถช่วยตนเองได้รู้จักตนเองในทุก ๆ ด้าน และรู้จักสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว อย่างกว้างขวางทำให้สามารถนำมาใช้ประกอบการพิจารณาเลือกแผนการเรียน เลือกกิจกรรม เลือกศึกษาต่อ หรือเลือกประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ Beyer. (1987) ยังอธิบายว่า กลวิธีเมตาคอกนิชันจะช่วยให้ผู้เรียนคิดเกี่ยวกับการคิดของตน กำหนดเป้าหมาย และตัดสินใจสู่การปฏิบัติในขั้นตอนต่อไป

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชัน

1.1 ผู้สอนที่จะนำกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชันไปใช้ควรตระหนักถึงบทบาทของตนเอง ซึ่งเปลี่ยนจากการควบคุม กำกับการเรียนรู้ มาเป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เช่น แนะนำแหล่ง เพื่อสร้างพื้นฐานให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้สอนควรศึกษาและทำความเข้าใจบทบาทของตนเองให้ชัดเจนก่อนที่จะนำกระบวนการเรียนการสอน

1.2 ผู้สอนควรส่งเสริมให้นักเรียนนำกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชันไปประยุกต์ใช้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ อื่น ๆ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการนำกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชันไปใช้ในการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาและทักษะอาชีพ

2.2 ควรมีการจัดกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชันไปใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในคุณลักษณะด้านต่าง ๆ โดยพิจารณาถึงความแตกต่างของวิธีการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว

2.3 ควรมีการนำขั้นตอนการเรียนการสอนตามกลวิธีเมตาคอกนิชันมาประยุกต์ใช้ร่วมกับรูปแบบการสอน วิธีการสอน และเทคนิคการสอนต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนได้รับการพัฒนาความสามารถ ทักษะ กระบวนการ และคุณลักษณะที่สัมพันธ์กับเป้าประสงค์ที่ต้องการพัฒนาผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

กรมการจัดหางาน. (2559). คู่มือการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่ตลาดแรงงาน กระบวนการช่วยให้ผู้รับบริการแนะแนว รู้ทิศทางตลาดแรงงาน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : กระทรวงแรงงาน.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). แผนยุทธศาสตร์การแนะแนวระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11(พ.ศ. 2555 - 2559). กรุงเทพฯ : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.

กมลวรรณ จินหน่อ. (2553). การใช้กิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลาและความสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

กลุ่มพัฒนาระบบการแนะแนว. (2563). แนวทางการจัดกิจกรรมแนะแนวในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของ ไวรัสโคโรนา 2019 สายพันธุ์ใหม่ (COVID - 19). กรุงเทพฯ : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

กองวิจัยตลาดแรงงาน. (2557). การเตรียมความพร้อมเพื่อการศึกษาต่อ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 และปีที่ 6 (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ : กองวิจัยตลาดแรงงาน กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน.

กิริติ วงศ์ทองศรี. (2555). การตัดสินใจ . วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหาปริทัศน์. 2(2), 28-30.

- จันทร์เพ็ญ สุวรรณคร. (2558). กระบวนทัศน์การจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการใช้ทักษะชีวิตและอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ญาณิกา ลาประวัตติ และคณะ. (2557). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการรับรู้ความสามารถของตนเองและเมตาคognitionขึ้นส่งผลต่อความคาดหวัง ในความสามารถของตนและผลของการกระทำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยาลัยวิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา. 11(2), 75-85.
- ดวงกมล โนนจ้อย. (2557). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีอภิปัญญาที่มีต่อความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหาเร็ว แรง และการเคลื่อนที่ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต). พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- บุญทริกา ลิมเฉลิมวงศ์. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนของผู้ปกครองด้านอาชีพและความพึงพอใจในการเลือกเส้นทางอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีการรับรู้ความสามารถตนเองในการตัดสินใจเป็นตัวแปรส่งผ่าน (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พันธุ์ทิพย์ พชรพงศ์พรรณ. (2556). การรับรู้ความสามารถแห่งตนในการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มาเรียม นิลพันธ์. (2558). วิจัยทางการศึกษา Research Methodology in Education. นครปฐม : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิทยากร เชียงกุล. (2559). รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2557/2558 จะปฏิรูปการศึกษาให้ทันโลกในศตวรรษที่ 21 อย่างไร. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ : พิมพ์กิจการพิมพ์ จำกัด.
- ศรสลัก นิมบุตร. (2563). ประสิทธิภาพของโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถของตนเองต่อพฤติกรรมการตั้งเป้าหมายทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิต แห่งหนึ่ง. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์วไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์. 15(1), 72-86.
- ศิริพรรณ ศิริบุญนาม. (2559). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมความสามารถในการตัดสินใจ เกี่ยวกับประเด็นปัญหาทางวิทยาศาสตร์กับสังคม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย. (2559). การออกแบบกิจกรรมแนะแนวที่เน้นการพัฒนาทักษะ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สรวงพร กุศลส่ง, มนสิข สิทธิสมบูรณ์. (2560). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริม
ยุทธวิธีการรู้คิด สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ. วารสารศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยนครสวรรค์. 19(1), 114-130.

สุวิทย์ เมษินทรีย์ และคณะ. (2557). การกำหนดแนวทางการพัฒนาการศึกษาไทย กับการ
เตรียมความพร้อมสู่ศตวรรษที่ 21 (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการ
สภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

อมรรัตน์ ฉะยาม. (2550). การศึกษากระบวนการเมตาคognitionขึ้นผ่านการสื่อสารด้วยเว็บล็อก
ในการเรียนรู้โดยใช้ ปัญหาเป็นหลักของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (วิทยานิพนธ์
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุษณีย์ แจ่มใส. (2551). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา
มหาวิทยาลัยรังสิต (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจบัณฑิต). กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

Bandura, A. (1977). *Social Cognitive Theory*. Englewood Chiffs, NJ: Prentice-hall.

Bandura, Albert. (1986). *Social foundations of thought and action A social
cognitive theory*. Eglewood cliffs, NJ : prentice-Hall.

Bandura, A. (1997). Personal efficacy in psychobiologic functioning. In G. V.
Caprara (Ed.), *Bandura: A leader in psychology* Milano, Italy: Franco
Angeli. pp. 43-66.

Beyer, Barry K. (1987). *Practical strategies for the teaching of thinking*. Boston:
Allyn and Bacon.

Erikson, Erik H. (1968). *Identity, Youth, and Crisis*. New York : W.W. Norton.

Flavell, J. H. (1979). Metacognition and Cognitive Monitoring. *American
Psychologist*. 34,10: 906-911.

Gelatt, H. B. (1962). Decision-making: A conceptual frame of reference for
counselling. *Journal of Counselling Psychology*. 9(3), 240–245.

Luthans, F., Avolio, B. J., & Norman, S. M. (2007). Positive psychological capital:
Measurement and relationship with performance and satisfaction.
Personnel Psychology, 60(3), pp. 541-572.

O’Neil & Abedi (1996). Reliability and Validity of a State Metacognitive Inventory:
Potential for Alternative Assessment. *The Journal of Educational
Research* 89(4). pp. 234-245. March 1996.

- Schunk, D. H., & Zimmerman, B. J. (Eds.). (1994). Self-regulation of learning and performance: Issues and educational applications. *Educational Psychologist* : Lawrence Erlbaum Associates, Inc. 32(4): pp. 307-308.
- Schunk, D. H., & Hanson, A. R. (1985). Peer models: Influence on children's self-efficacy and achievement. *Journal of Educational Psychology*, 77, pp. 313-322.
- Slavin, Robert E. (2003). *Educational Psychology*. 7th edit John Hopkins University.

การพัฒนาศักยภาพครูในการพัฒนาความสามารถ
การอ่านออกเขียนได้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และสื่อดิจิทัล*

DEVELOPMENT OF THE TEACHER'S POTENTIAL TO IMPROVE THAI
LANGUAGE READING AND WRITING OF GRAD 1 STUDENT BY USING
PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY AND DIGITAL MEDI

กุลิศรา จิตรชญาวนิช

Kulisara Jitchayawanit

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

Faculty of Education Uttaradit Rajabhat University

E-mail : klothaweesai@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ มีจุดประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาในการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและสื่อดิจิทัล 2) หาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพครูในการพัฒนาความสามารถการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และสื่อดิจิทัล 3) พัฒนาศักยภาพครูในการพัฒนาความสามารถการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและสื่อดิจิทัล โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูจำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบประเมิน แบบสังเกต การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละความก้าวหน้า

* Received 22 July 2021; Revised 12 December 2021; Accepted 14 December 2021

ผลวิจัยพบว่า

1. สภาพและปัญหาในการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ครูขาดสื่อการเรียนรู้ วิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ขาดเทคนิคการสอนใหม่ ๆ รวมทั้งครูบางคนยังไม่เคยมีประสบการณ์การสอนภาษาไทยมาก่อน ไม่มีโอกาสได้ปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การสอนกับเพื่อนครูที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยระดับชั้นเดียวกัน เนื่องจากครูยังขาดการปรึกษาหารือวางแผน ร่วมกันในการแก้ปัญหาเรื่องการอ่านและการเขียนของนักเรียนอย่างจริงจัง ส่วนด้านนักเรียน พบสภาพปัญหาว่า นักเรียนยังมีปัญหาการอ่านออกเขียนได้

2. แนวทางในการพัฒนาศักยภาพครูในการพัฒนาความสามารถการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและสื่อดิจิทัล ได้ดำเนินการ 2 วงรอบ โดยใช้แนวทางในการพัฒนา 3 คือ การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการนิเทศภายใน

3. ผลการพัฒนาศักยภาพครูในการพัฒนาความสามารถการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและสื่อดิจิทัล ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ครูผู้สอนสามารถพัฒนาความสามารถด้านการอ่านการเขียนของนักเรียนเพิ่มขึ้น และนักเรียนมีความสามารถในการอ่านออกเขียนได้หลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนพัฒนา

คำสำคัญ : การพัฒนาศักยภาพครู ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สื่อดิจิทัล

Abstract

The purposes of this article were 1) to investigate the current states and problems in literacy learning management of grade 1 students using professional learning communities and digital media, 2) to seek for guidelines to develop teachers' competence in developing the literacy ability of grade 1 students using professional learning communities and digital media and 3) to develop monitor effects of teachers' competence in developing the literacy ability of grade 1 students using professional learning communities and digital media via action research. The sample consisted of 30 teachers. The instruments used a form of interview, a set of questionnaires, a form of

interview, a form of observation. Content analysis was employed to analyze qualitative data. Statistics used to analyze quantitative data were percentage, mean, standard deviation, and Percentage of Progress.

The findings were as follows

1. The states and problems in literacy learning management of grade 1 students found that teachers lacked the knowledge and ability to use technology or prepare digital media, and new teaching techniques. They did not have opportunities to discuss, and exchange, the experiences their colleagues. In addition, the students lacked the literacy.

2. The guidelines in the teachers' potentiality development in literacy development of grade 1 students using professional learning community and digital media were conducted in 2 spirals comprising: 1) a workshop, 2) professional learning community, and 3) internal supervision.

3. The effects of the teachers' potential development in literacy development of grade 1 students using the professional learning community and digital media showed that the teachers were competent to develop the first grade students literacy abilities. The students had literacy ability more than they had before the development.

Keyword : Development of the Teachers' Potential, Professional learning Community, Digital Media

บทนำ

การพัฒนาทักษะการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพสูงสุดเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้เรียน ซึ่งในการดำเนินชีวิต ทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนนั้นอาจเกิดขึ้นได้พร้อม ๆ กัน หรือแยกจากกันเป็นส่วน ๆ โดยที่การพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนนั้นควรได้รับการพัฒนาไปพร้อม ๆ กันในทุกช่วงวัย ซึ่งทักษะการอ่านที่ดีมักมีความสัมพันธ์กับการเขียนและการประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ (Rizvi, 2011) ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการพัฒนาการเรียนรู้จากการอ่านและการเขียนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพราะว่าทักษะการอ่านและการเขียนเป็นทักษะ 2 ประการ ในทักษะ 4 ประการ ที่มีความสำคัญที่มนุษย์ต้องใช้ในชีวิตประจำวัน เนื่องจากการอ่านเป็นทักษะที่จำเป็น สำหรับการเรียนรู้และการพัฒนาชีวิตสู่ความสำเร็จ ผู้ที่มีทักษะในการอ่านและการเขียนที่ดี จะนำมาซึ่งความรู้และส่งเสริมให้เกิดการคิดวิเคราะห์ มีวิจารณ์ญาณ แยกแยะ และประยุกต์ใช้ข้อมูลพร้อมทั้งสามารถถ่ายทอดสื่อสารให้ผู้อื่นทราบและเข้าใจได้เป็นอย่างดี

การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในสถานศึกษาที่ผ่านมาพบว่ายังไม่ประสบผลสำเร็จสูงสุดตามที่สังคมคาดหวัง เนื่องจากพบว่ามีปัญหาหลายประการด้วยกัน โดยปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อตรงมีทั้งปัญหาเกี่ยวกับตัวครู ครูไม่เข้าใจวิธีการสอนอ่านอย่างแท้จริง ปัญหาเกี่ยวกับตัวนักเรียน ซึ่งมาจากสังคมที่มีลักษณะแตกต่างกัน และมีความสามารถในการอ่านแตกต่างกัน ปัญหาเกี่ยวกับทางโรงเรียน เช่น ขาดวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการพัฒนาการอ่าน ขาดการผลิตสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเนื้อหาและสื่อการเรียนรู้ที่เราใจให้นักเรียนค้นพบสิ่งใหม่ ๆ ครูบางส่วนขาดความเอาใจใส่ในการนำเทคนิค วิธีการจัดการเรียนรู้มากระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ทั้งนี้ การจัดการศึกษาในสังคมไทยที่ผ่านมากระทรวงศึกษาธิการ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการใช้ภาษาไทย โดยเฉพาะการอ่านและการเขียนเนื่องจากเป็นทักษะพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ทุกภาษา ทั้งในการเรียนระดับสูงและการเรียนระดับขั้นพื้นฐาน จะเน้นในด้านการอ่านการเขียนให้ถูกต้องมีความแม่นยำในหลักเกณฑ์ภาษา ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญและเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งของนักเรียนทุกคน นอกจากนี้การอ่านและการเขียนยังเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน กล่าวคือ ผู้ที่เขียนถูกต้องชัดเจนก็จะเป็นผู้ที่มีความสามารถในการอ่านด้วย อีกทั้งการอ่านและการเขียนยังมีส่วนสัมพันธ์อย่างสูงกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เพราะการอ่านเป็นเครื่องมือพื้นฐานที่นักเรียนใช้เรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ผลการเรียนรู้ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถในการอ่านและในขณะเดียวกันการถ่ายทอดความรู้ก็ย่อมอาศัยทักษะการเขียนเป็นเครื่องมือในการสื่อความหมาย ดังนั้น การอ่านและเขียนคำให้ถูกต้องจึงช่วยให้การสื่อความหมายมีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกันถ้าอ่านคำและเขียนผิดก็จะทำให้การสื่อความหมายผิดไปด้วยซึ่งสอดคล้องกับ ญัฐกฤตา ราวินิจ (2553, น. 2) ได้กล่าวไว้ว่า

ทักษะการอ่านและการเขียนต่างก็เป็นปัจจัยส่งเสริมซึ่งกันและกัน คือ ผู้ที่เขียนถูกต้อง ชัดเจน ก็จะเป็นผู้ที่มีความสามารถในการอ่านด้วย ซึ่งทักษะการอ่านและการเขียนต่างก็มีส่วนสัมพันธ์อย่างสูงกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เพราะการอ่านเป็นเครื่องมือพื้นฐาน ที่นักเรียนใช้เรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ผลการเรียนรู้ที่น้อยขึ้นอยู่กับความสามารถในการอ่านและในขณะเดียวกัน การถ่ายทอดความรู้ก็ย่อมอาศัยทักษะการเขียนเป็นเครื่องมือสื่อความหมาย การเขียนสะกดคำให้ถูกต้องจะต้องช่วยให้การสื่อความหมายมีประสิทธิภาพ แต่ถ้าการเขียนสะกดคำผิดก็จะทำให้การ สื่อความหมายผิดไปด้วย ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการอ่านและการเขียนสะกดคำเป็นพื้นฐานการเรียนรู้ที่สำคัญของนักเรียน สำหรับการเริ่มต้นฝึกการอ่านและการเขียน ครูจึงจำเป็นต้องแก้ไขข้อบกพร่องในการอ่านและเขียนสะกดคำของนักเรียนตั้งแต่เริ่มต้นเพื่อให้นักเรียนสามารถใช้ทักษะการเขียนเป็นเครื่องมือในการสื่อความหมายเพื่อถ่ายทอดความรู้ ความคิดอย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับปัญหาและความสำคัญของการอ่านออกเขียนได้ดังที่กล่าวมา มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา และนักวิชาการได้ให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจัง โดยพยายามนำแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการอ่านออกเขียนได้มาทดลองใช้พัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษา ซึ่งแนวคิดที่น่าสนใจมีหลากหลายด้วยกัน เช่น การนำแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู โดยให้ครูที่อยู่ในสถานศึกษาหรือเขตพื้นที่การศึกษาเดียวกันได้มีโอกาสมาร่วมกันคิดพัฒนาผู้เรียน เป็นเครือข่ายการเรียนรู้ปรึกษาหารือช่วยเหลือกันและกันทำงานร่วมกับเพื่อนครูเปลี่ยนแปลงการทำงานและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนในการพัฒนาวิชาชีพครูเริ่มตั้งแต่การร่วมกันวิเคราะห์ผู้เรียน กำหนดเนื้อหา กำหนดวิธีการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การประเมินผลจะช่วยให้ครูได้รับความรู้ใหม่และประสบการณ์ที่หลากหลายสามารถใช้เป็นแนวทางนำไปพัฒนาผู้เรียนให้มีผลการเรียนที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนริศ ภูอาราม (2560) ที่สรุปไว้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กโดยมีการร่วมมือกันของครู ผู้บริหารในการจัดระบบย่อย 7 หน่วย ตั้งแต่การวิเคราะห์ผู้เรียน การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ การกำหนดเนื้อหา การกำหนดวิธีสอน การกำหนดสื่อการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผล จะช่วยทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และนอกจากนี้การนำสื่อดิจิทัลมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จะช่วยทำให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนได้เป็นอย่างดี และยังรู้สึกตื่นเต้นได้รับประสบการณ์ที่แปลกใหม่ รวมทั้งเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง สนองตอบการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยสามารถสนับสนุน

ได้ว่าการใช้สื่อดิจิทัล เช่น คอมพิวเตอร์ช่วยสอนสามารถช่วยพัฒนาความสามารถผู้เรียน ทางด้านการอ่านได้เป็นอย่างดี (สมรักษ์ ทิวศ์ษา, 2550)

จากความสำคัญและความเป็นมาของปัญหาที่กล่าวไว้ข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะนักการศึกษา ทางด้านหลักสูตรและการสอนมีความตระหนักในการส่งเสริมสนับสนุนร่วมกันแก้ปัญหา พัฒนา คุณภาพผู้เรียนในด้านการอ่านออกเขียนได้ของเด็กตั้งแต่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยตั้งใจ ที่จะพัฒนาศักยภาพครูเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและสื่อดิจิทัล เพื่อช่วยส่งเสริม การอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนให้มีความสามารถที่จะอ่านออกเขียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีความสุขในการเรียนรู้และเกิดความตระหนักเห็นคุณค่าภาษาไทยที่เป็นภาษาประจำชาติไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาสภาพและปัญหาในการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและสื่อดิจิทัล
2. เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพครูในการพัฒนาความสามารถการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและสื่อดิจิทัล
3. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาศักยภาพครูในการพัฒนาความสามารถการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและสื่อดิจิทัล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ ครูระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเครือข่ายร่วมพัฒนา วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ปีการศึกษา 2563

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2563 ได้มา จากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยความสมัครใจของครูสอนภาษาไทยในระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเครือข่ายร่วมพัฒนาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย ราชภัฏอุตรดิตถ์ ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลอุตรดิตถ์ จำนวน 10 คน โรงเรียนอนุบาลแพร่ 10 คน โรงเรียนเทศบาลวัดเหมืองแดง 5 คน และโรงเรียนวัดเมธังกราวาส 5 คน รวมทั้งหมด 30 คน

2. ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยใช้หลักกระบวนการวิจัย 4 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1 ขั้นการวางแผน

2.1.1 ศึกษาสภาพและปัญหาในการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านและการเขียนของครูกลุ่มผู้ร่วมวิจัยกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดแพร่ และอุตรดิตถ์

2.1.2 ดำเนินการจัดอบรมพัฒนาศักยภาพครูกลุ่มผู้ร่วมวิจัยกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดแพร่ และอุตรดิตถ์

2.1.3 วางระบบติดตาม ประเมินผลการพัฒนาศักยภาพครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านและการเขียนนักเรียน กำหนดระยะเวลาในการติดตามและประเมินผล

2.2 การปฏิบัติการ

ผู้วิจัยและครูกลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้ดำเนินการพัฒนาศักยภาพครูในการพัฒนาความสามารถการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในวันที่ 4-5 กรกฎาคม 2563 ณ โรงเรียนอนุบาลอุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์

2.3 การสังเกตการณ์

2.3.1 สังเกตการณ์เข้าร่วมอบรมและการให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมของกลุ่มเป้าหมาย

2.3.2 สังเกตการณ์ปฏิบัติงานตามกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพครูกลุ่มผู้ร่วมวิจัยในการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านและการเขียน

2.3.3 ประเมินความสามารถ ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาศักยภาพครูกลุ่มผู้ร่วมวิจัยในการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านและการเขียน

2.4 การสะท้อนกลับ

ขั้นสะท้อนกลับจะดำเนินการติดตามและประเมินผลการพัฒนาศักยภาพครูกลุ่มผู้ร่วมวิจัย ในการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านและการเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และมีการปรับปรุงแก้ไขตามแผนที่วางไว้โดยพัฒนาให้ดีขึ้น

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มีเครื่องมือทั้งหมดดังต่อไปนี้

3.1 แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามความพึงพอใจในการอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพครู ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากครูผู้ร่วมวิจัยมี 1 ฉบับ 2 ตอน โดยตอนที่ 1 คือ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของครูในการอบรมเชิงปฏิบัติการ

3.2 แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างใช้สัมภาษณ์ข้อมูลต่าง ๆ ผู้ที่เกี่ยวข้องในการทำวิจัย ซึ่งแบบสัมภาษณ์มีทั้งหมด 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 ประเด็นการสัมภาษณ์ โดยแบบสัมภาษณ์มีทั้งหมด 4 ฉบับดังนี้

3.2.1 แบบสัมภาษณ์ครูร่วมวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เพื่อสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียน

3.2.2 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพครู เป็นแบบสัมภาษณ์ใช้สอบถามข้อมูลของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน เพื่อหาแนวทางพัฒนาศักยภาพครูในการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทยนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

3.2.3 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของครูผู้ร่วมวิจัยหลังเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ เป็นแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของครูเพิ่มเติมหลังจากได้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพครู

3.2.4 แบบสัมภาษณ์นักเรียน เป็นแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นหรือความรู้สึกของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนหลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ ภาษาไทยที่เน้นพัฒนาการอ่านออกเขียนได้โดยมีการใช้สื่อดิจิทัล เข้ามาช่วยในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.3 แบบประเมิน เป็นแบบประเมินความสามารถของผู้ร่วมวิจัย มีทั้งหมด 2 ชุด ดังนี้

3.3.1 แบบประเมินความสามารถของครูในการพัฒนาความสามารถการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ชนิด 5 ระดับ

3.3.2 แบบประเมินความสามารถของนักเรียนในการอ่านออกเขียนได้ เป็นแบบประเมินใช้สำหรับวัดความสามารถของนักเรียนในการอ่านและการเขียน เพื่อดูความก้าวหน้าในการอ่านออกเขียนได้

3.4 แบบสังเกต เป็นแบบสังเกตพฤติกรรมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการวิจัย มีทั้งหมด 2 ชุด ดังนี้

3.4.1 แบบสังเกตพฤติกรรมของครูในการอบรมเชิงปฏิบัติการ เป็นแบบสังเกตพฤติกรรม การแสดงออกของครูในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในการอบรมเชิงปฏิบัติการ

3.4.2 แบบสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นแบบสังเกตในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูในการพัฒนาการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน ซึ่งกำหนดประเด็นในการสังเกตพฤติกรรมของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ไว้ 3 ประเด็น ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สามารถพัฒนาการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีการใช้สื่อดิจิทัล และนวัตกรรมที่สามารถส่งเสริมการอ่านการเขียนและนักเรียนมีความสุขสนุกในการเรียนรู้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เวลาในการดำเนินการ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกิจกรรมดังนี้

4.1 ผู้วิจัยประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยให้ผู้บริหารและครูผู้ร่วมวิจัย โรงเรียนที่มีความประสงค์เข้าร่วมโครงการวิจัยในครั้งนี้ให้รับทราบ

4.2 ดำเนินการพัฒนาศักยภาพครูโดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพครูในการพัฒนาความสามารถการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและสื่อดิจิทัล ซึ่งมีการประเมินผลการพัฒนาศักยภาพครูโดยการสอบถามความพึงพอใจและสัมภาษณ์หลังการอบรม

4.3 สังเกตการณ์ ติดตามผลการพัฒนาศักยภาพครูในการพัฒนาความสามารถการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและสื่อดิจิทัล หลังจากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมตามขั้นตอนการวิจัย (PAOR)

4.4 สรุปผลการพัฒนาศักยภาพครูในการพัฒนาความสามารถการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและสื่อดิจิทัล ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมโดยใช้เครื่องมือดังที่กล่าวมาแล้ว ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

5.1 ข้อมูลที่ได้จากการแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์แล้วนำเสนอเป็นความเรียง

5.2 ข้อมูลที่ได้จากการสอบถามความพึงใจในการอบรมเชิงปฏิบัติการ เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำเสนอเป็นความเรียง โดยใช้เกณฑ์ในการ แปลงข้อมูลของ บุญชม ศรีสะอาด (2554, น. 121) ดังต่อไปนี้

4.51-5.00	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
3.51-4.50	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
2.51-3.50	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
1.51-2.50	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
1.00-1.50	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. สภาพและปัญหาในการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ครูขาดสื่อการเรียนรู้ วิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ขาดเทคนิคการสอนใหม่ ๆ รวมทั้งครูบางคนยังไม่เคยมีประสบการณ์การสอนภาษาไทยมาก่อน ไม่มีโอกาสได้ปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การสอนกับเพื่อนครูที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยระดับชั้นเดียวกัน เนื่องจาก ครูยังขาดการปรึกษาหารือวางแผน ร่วมกันในการแก้ปัญหาเรื่องการอ่านและการเขียนของนักเรียนอย่างจริงจัง ส่วนด้านนักเรียน พบสภาพปัญหาว่า นักเรียนยังมีปัญหาการอ่านออกเขียนได้

2. แนวทางในการพัฒนาศักยภาพครูในการพัฒนาความสามารถการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและสื่อดิจิทัล ได้ดำเนินการ 2 วงรอบ โดยใช้แนวทางในการพัฒนา 3 คือ การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการนิเทศภายใน

3. ผลการพัฒนาศักยภาพครูในการพัฒนาความสามารถการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและสื่อดิจิทัล พบว่า

ครูผู้สอนสามารถพัฒนาความสามารถด้านการอ่านการเขียนของนักเรียนเพิ่มขึ้น และนักเรียนมีความสามารถในการอ่านออกเขียนได้หลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนพัฒนา

อภิปรายผลการวิจัย

สำหรับการดำเนินงานวิจัยการพัฒนาศักยภาพครูในการพัฒนาความสามารถการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และสื่อดิจิทัล ผู้วิจัยได้นำเฉพาะประเด็นที่สำคัญ และน่าสนใจจากการค้นพบในการทำวิจัยครั้งนี้มานำเสนอไว้ ดังต่อไปนี้

1. สภาพและปัญหาในการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านออกเขียนได้

สภาพและปัญหาในการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ครูยังยึดตนเองเป็นสำคัญใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบเดิม ใช้สื่อการเรียนรู้น้อย ได้แก่ หนังสือ แบบฝึกหัด ซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่าครูยังขาดวิธีการจัดการเรียนรู้ขาดเทคนิคการสอนใหม่ ๆ นวัตกรรม การเรียนรู้ รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และนอกจากนี้ครูไม่ค่อยมีโอกาสได้ประชุมปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การสอนกับเพื่อนครูด้วยกัน เพื่อจะได้นำความรู้ ประสบการณ์ที่หลากหลายของเพื่อนครูมาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาผู้เรียนร่วมกันในสถานศึกษา จากข้อมูลที่พบดังกล่าวถือได้ว่าเป็นอุปสรรคหรือปัญหาสามารถส่งผลให้ผู้เรียนมีปัญหาการอ่าน การเขียนหรือการเรียนรู้ภาษาไทย เนื่องจากผู้เรียนไม่สามารถได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ตามที่ควรจะเป็นจากครูและสถานศึกษา นอกจากนี้จากสภาพและปัญหาที่พบแสดงให้เห็นว่าครูยังชินกับการสอนหรือการจัดการเรียนรู้แบบเดิม ขาดทักษะการใช้เทคโนโลยี หรือการสร้างสรรค่นวัตกรรมที่แปลกใหม่ทันสมัยมาใช้พัฒนาผู้เรียน เช่น การจัดทำสื่อดิจิทัลในรูปแบบต่าง ๆ มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่าน การเขียนภาษาไทยของนักเรียนเพื่อกระตุ้นดึงดูดความสนใจในการเรียน จึงอาจทำให้ผู้เรียนขาดความกระตือรือร้น ความสนใจในการเรียนภาษาไทยและทำให้การเรียนรู้น่าเบื่อหน่าย ซึ่งสอดคล้องกับ สุดสาคร ไชยมัชชิม (2554) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพครูในการผลิตหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ โรงเรียนบ้านนาทุสม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 พบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียน ยังมีวิธีการสอนแบบเดิม ขาดการนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอนทำให้นักเรียนไม่สนใจเรียน และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับความคิดเห็นของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2550, น. 1) ได้สรุปไว้ว่า

สาเหตุของปัญหาเกี่ยวกับการสอนอ่านและเขียนภาษาไทยส่วนใหญ่ เกิดจากตัวครูที่ยังคงจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยยึดตัวเองเป็นสำคัญ ใช้สื่อการเรียนการสอนน้อย ขาดความรู้ความเข้าใจในการนำเทคนิคใหม่ ๆ ที่มีความหลากหลายและสื่อที่ทันสมัยมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียน นอกจากนี้ ยังมีสาเหตุของปัญหาการอ่าน การเขียนภาษาไทยที่เกิดจากตัวนักเรียน ได้แก่ นักเรียนเบื่อหน่าย ไม่อยากเรียน ไม่เห็นความสำคัญและไม่สนใจทักษะการอ่าน เป็นต้น

2. แนวทางการพัฒนาศักยภาพครูในการพัฒนาความสามารถการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

สำหรับแนวทางการพัฒนาศักยภาพครูในการพัฒนาความสามารถการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพครูที่ได้วางแผนกำหนดไว้ ได้แก่ 1) การประชุมเชิงปฏิบัติการ 2) การใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู 3) การนิเทศภายใน ซึ่งแนวทางดังกล่าวส่งผลให้การจัดการเรียนรู้พัฒนาการอ่านการเขียนภาษาไทยของนักเรียนประสบความสำเร็จ โดยตัวชี้วัดความสำเร็จ คือ 1) ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู PLC การจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อดิจิทัล 2) ครูสามารถจัดทำสื่อดิจิทัลที่เหมาะสมน่าสนใจ โดยสามารถนำมาจัดการเรียนรู้พัฒนาการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนได้ 3) ครูมีการดำเนินงานโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยมีการร่วมมือกับเพื่อนครูที่สอนวิชาภาษาไทยในสายชั้นเดียวกันในการขับเคลื่อนพัฒนาการอ่านการเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในสถานศึกษาของตน นอกจากนี้จะเห็นได้จากการประเมินตนเองก่อนและหลังเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการพบว่า ครูที่เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ ประเมินตนเองอยู่ในระดับที่สูงขึ้นและครูสามารถจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อดิจิทัลในการพัฒนาการอ่าน การเขียนภาษาไทยของนักเรียนได้ และการสังเกตพฤติกรรมครูที่เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ พบว่า ครูมีความสนใจในกระบวนการอบรมเชิงปฏิบัติการ ครูมีความตั้งใจ มีความกระตือรือร้นและพยายามที่จะศึกษาหาความรู้จากการอบรมเชิงปฏิบัติการ ผลการวิจัยที่เกิดขึ้นดังกล่าวครั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า แนวทางที่ใช้ในการพัฒนาทำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อดิจิทัลมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ วรากร หงส์โต (2553) ซึ่งได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์ โดยใช้กระบวนการสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอนของครูผู้สอนวิชาคอมพิวเตอร์ ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการสร้างองค์ความรู้สูงกว่าก่อนทำกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และกลุ่มตัวอย่างมีระดับคุณภาพของการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนโดยมีระดับคุณภาพอยู่ในระดับสูง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริญาการ

รักเสมอวงศ์ (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพครูด้านการผลิตบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนโรงเรียนบ้านหนองแปน อำเภอเจริญศิลป์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ สกลนคร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางพัฒนาศักยภาพครูในการผลิตบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนการใช้แนวทางในการพัฒนาศักยภาพครูในการผลิตบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนสอดคล้องตรงกับตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักของโครงการ ครูมีความรู้หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม และครูสามารถผลิตบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่มีคุณภาพได้ คนละ 1 ชิ้น

3. ความสามารถของนักเรียนในด้านการอ่านการเขียนภาษาไทย

สำหรับความสามารถของนักเรียนในด้านการอ่านการเขียนภาษาไทย พบว่า นักเรียนที่มีปัญหาด้านการอ่าน การเขียน หลังได้รับการพัฒนาความสามารถโดยใช้สื่อดิจิทัล และเทคนิค วิธีการจัดการเรียนรู้ นวัตกรรมกรรมที่ได้จากการแลกเปลี่ยนรู้กับเพื่อนครูที่สอนภาษาไทยในสายชั้นเดียวกันผ่านกระบวนการ PLC มีความสามารถในการอ่าน การเขียนดีขึ้น มีความสุขสนุกสนานในการเรียนรู้ มีความสนใจและตั้งใจเรียน มีความตื่นตัว เพราะว่าชอบการเรียนรู้ที่มีการใช้สื่อดิจิทัล เนื่องจากเป็นสิ่งที่แปลกใหม่ทันสมัยน่าสนใจ ผลการวิจัยที่พบดังกล่าวอาจเป็นเพราะว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อดิจิทัล สามารถดึงดูดความสนใจทำให้ผู้เรียนตั้งใจเรียนมีความสนใจมากขึ้น เนื่องจากเป็นสื่อที่มีการนำเอาข้อความ กราฟิก ภาพเคลื่อนไหว เสียงมาจัดรูปแบบต่าง ๆ โดยอาศัยเทคโนโลยีความเจริญก้าวหน้าทางด้านคอมพิวเตอร์มาจัดเป็นกระบวนการและระบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นพรัตน์ ธิสานนท์ (2559) ได้ศึกษาผลการใช้บทเรียนออนไลน์ร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้การเรียนรู้แบบโครงงานผ่านการเล่าเรื่องด้วยสื่อดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อดิจิทัล สามารถช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและตั้งใจเรียนมากขึ้น เพราะเป็นสื่อการเรียนรู้ที่มีความทันสมัย นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับพระสาโรจน์ ธีรภทโท (2561) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อจัดการสอนศีลธรรมสำหรับนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า สื่อดิจิทัล เป็นสื่อที่มีการนำเอาข้อความ กราฟิก ภาพเคลื่อนไหว เสียงมาจัดรูปแบบ โดยอาศัยเทคโนโลยีความเจริญก้าวหน้าทางด้านคอมพิวเตอร์ สื่อสารทางออนไลน์ หรือตัวกลางที่ถูกสร้างขึ้นโดยอาศัยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์นำมาจัดการตามกระบวนการ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการใช้ กระตุ้นพัฒนาการของเด็กทำให้สนใจเรียนมากและสอดคล้องกับภานุมาศ นักชัตรมณฑล (2556) ได้กล่าวไว้ว่า การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ประกอบกับการเรียนที่เรียนด้วยเลิร์นนิ่งอ็อบเจกต์หรือสื่อดิจิทัลที่สร้างขึ้น ซึ่งมีทั้งภาพนิ่ง กราฟิก

ภาพเคลื่อนไหว และเสียงจะช่วยทำให้ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนและมีความรู้ความเข้าใจในบทเรียนมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 โรงเรียนควรนำกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การพัฒนางานด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น การวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนาบุคลากรครูในด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนรู้

1.2 ผู้ร่วมวิจัย ควรนำความรู้ที่ได้จากการอบรมเชิงปฏิบัติการไปขยายผลต่อกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นที่ตนเองรับผิดชอบ เพื่อส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น

1.3 ควรนำสื่อดิจิทัลที่ได้จัดทำขึ้นมาจัดเก็บรวบรวมให้เป็นหมวดหมู่ง่ายต่อการนำไปใช้ และเพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้สนใจได้เข้ามาศึกษาค้นคว้า

1.4 ครูผู้ร่วมวิจัยควรแสวงหาความรู้ทักษะใหม่ ๆ ที่นอกเหนือจากการอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อเพิ่มทักษะในการจัดการเรียนรู้พัฒนาผู้เรียน อ่าน เขียน ภาษาไทย

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

2.1 ควรจัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อดิจิทัล เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของการศึกษาและสื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

2.2 ครูควรมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อดิจิทัลและชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูระหว่างเพื่อนครูมากขึ้น ทั้งภายในโรงเรียน กลุ่มโรงเรียน และและศูนย์เครือข่ายโรงเรียน

2.3 ครูควรตระหนักถึงการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ของตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจ ใฝ่เรียนรู้และสามารถเข้าใจในเนื้อหาที่สอนได้ง่ายขึ้น

2.4 บุคลากรในโรงเรียนควรได้รับการนิเทศอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการวิจัยเพื่อประเมินความต้องการของบุคลากรในการพัฒนาตนเองในด้านอื่น ๆ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

3.2 ควรศึกษารูปแบบหรือกลยุทธ์ในการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนในรูปแบบอื่น ๆ

3.2 ควรมีการพัฒนาความสามารถของครูด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีหรือสื่อ ดิจิทัล เพื่อนำไปใช้พัฒนาผู้เรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ

3.3 ควรมีการใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูไปพัฒนาการ ดำเนินงานอื่น ๆ ของครูให้มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

นริศ ภูอาราม. (2560). การพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทาง วิชาชีพสำหรับเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก (ปริญญาานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

นพรัตน์ ธิสานนท์. (2559). ผลการใช้บทเรียนออนไลน์ร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้การ เรียนรู้แบบโครงการผ่านการเล่าเรื่องด้วยสื่อดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 6 (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

พระสาโรจน์ ธีรภทฺโท. (2561). การใช้สื่อดิจิทัลเพื่อจัดการสอนศีลธรรมสำหรับนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ. (วิทยานิพนธ์ปริญญา พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ภานุมาศ นักษัตรมณฑล. (2556). การพัฒนาเลิร์นนิ่งอ็อบเจกต์บนแท็บเล็ต วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง รูปสามเหลี่ยม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตร.

วรากร หงษ์โต. (2553). การพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้กระบวนการสร้าง ความรู้เพื่อการสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอนของครูผู้สอนวิชาคอมพิวเตอร์ (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สิริญากร รักเสมอวงศ์. (2554). การพัฒนาศักยภาพครูด้านการผลิตบทเรียนคอมพิวเตอร์ ช่วยสอน โรงเรียนบ้านหนองแปน อำเภอศิลบ่เจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การประถมศึกษา เขต 2 (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สกลนคร : มหาวิทยาลัย ราชภัฏสกลนคร.

สมรักษ์ ทิวศ์ษา. (2550). การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านปางอ้า (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุดสาคร ไชยมีขมิ. (2554). การพัฒนาศักยภาพครูในการผลิตหนังสืออิเล็กทรอนิกส์โรงเรียนบ้านนาकुตสิม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2550). ร่างสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ : ชุมชน สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

Rizvi, Gomez, Achaval, J., Kallen, S. D., Cox, M. A., Richardson, V. L., Ng, M.N., Bernard. (2010). The impact of health beliefs on therapeutic adherence in patients with rheumatoid arthritis. *Arthritis Rheumatism*, 10, 87.

การสร้างชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการพูดในที่ชุมชน
ของผู้รำนักเรียนโรงเรียนโกวิทอรัรงเชียงใหม่
โดยใช้กระบวนการค่านักพูด*

THE CONSTRUCTION OF EXERCISE PACKAGE DEVELOPING PUBLIC
SPEAKING SKILLS OF STUDENT LEADERS OF KOWITTHAMRONG
SCHOOL CHIANG MAI BY USING SPEECH CAMP ACTIVITY

นรศมล ทุนรัตนบรลลือ
Narasamon Toonrattanabunlue
มหาวิทยาลัยราชภฏูเชียงราย
Chiang Rai Rajabhat University

E-mail : narasamonnewnew@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการพูดในที่ชุมชนของผู้รำนักเรียนโรงเรียนโกวิทอรัรงเชียงใหม่โดยใช้กระบวนการค่านักพูด ที่มีประสิทธิภาพ 80/80 2) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการพูดก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการพูดในที่ชุมชน ของผู้รำนักเรียนโรงเรียนโกวิทอรัรงเชียงใหม่โดยใช้กระบวนการค่านักพูด กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้รำนักเรียน จำนวน 12 คน เป็นงานวิจัยเชิงทดลอง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการพูดในที่ชุมชนของผู้รำนักเรียนโรงเรียนโกวิทอรัรงเชียงใหม่ โดยใช้กระบวนการค่านักพูดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 4 ชุด ได้แก่ ชุดกิจกรรมเรื่องการพูดแนะนำตัวในที่ชุมชน ชุดกิจกรรมเรื่องการพูดโดยการอ่านจากต้นฉบับ ชุดกิจกรรมเรื่องการพูดแสดงความคิดเห็น และชุดกิจกรรมเรื่องการพูดในฐานะพิธีกรในงานต่าง ๆ ของโรงเรียน แบบประเมินทักษะการพูดในที่ชุมชนเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการพูดในที่ชุมชน โครงการค่านักพูด และแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 4 แผน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการพูดในที่ชุมชน ตามเกณฑ์ 80/80 และ

* Received 12 July 2021; Revised 11 December 2021; Accepted 13 December 2021

เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการพูดด้วยสถิติที (t-test) สถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (T - test dependent)

ผลการวิจัย พบว่า 1) ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการพูดในที่ชุมชนของผู้นำนักเรียน โรงเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่โดยใช้กระบวนการค่ายนักพูด มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 โดยมีประสิทธิภาพเท่ากับ 93.00/92.00 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการพูดก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะ การพูดในที่ชุมชนของผู้นำนักเรียนโรงเรียนโกวิทอรัญ เชียงใหม่ โดยใช้กระบวนการค่ายนักพูด มีคะแนนที (t-test) เท่ากับ -14.782 มีความแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ : ผู้นำนักเรียน, โรงเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่, กระบวนการค่ายนักพูด

Abstract

The objectives of this article were 1) to develop exercise package developing public speaking of student leaders at Kowitthamrong School Chiang Mai by using speech camp activity following the 80/80 efficiency standard and 2) to examine the pre- and post achievement using kid speech activity developing public speaking skills of student leaders at Kowitthamrong School Chiang Mai. It was experimental study The samples were 12 student leaders while the research instruments were 4 exercise packages developing public speaking skills by using speech camp activity entitled Self-introduction in Public Speaking, Speaking by Script, Speaking, Expressing Opinion, and MC for School Activities, public speaking evaluation form, and 4 learning management plans. The data was analyzed to identify the efficiency of the exercise package developing public speaking skills of student leaders underlying the 80/80 standard criteria. The statistics for data analysis were percentage, mean and standard deviation while t-test was calculated for speaking skills achievement comparison. The results showed that: 1) The exercise package developing public speaking skills of student leaders at Kowitthamrong School Chiang Mai by using speech camp activity showed the efficiency scores at 93.00/92.00 which were higher than the 80/80 standard. 2) The pre- and post-public speaking achievements of student leaders at Kowitthamrong School Chiang Mai by using

speech camp activity showed the t-test at -14.782 at the significance level of 0.01.

Keywords : Student leaders, Kowitthamrong School Chiang Mai,
Speech Camp Activity

บทนำ

ภาษามีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในฐานะที่เป็นเครื่องมือที่ใช้ ในการติดต่อสื่อสาร การเรียนรู้ การถ่ายทอดวัฒนธรรม และการประกอบอาชีพ ทั้งนี้ ภาษายังช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีและความสามัคคีให้กับคนในสังคม ซึ่งสังคมในแต่ละประเทศต่างมีภาษาที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารที่แตกต่างกันไป โดยเฉพาะประเทศไทยที่มีภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติ ที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารและมีวิวัฒนาการมาอย่างยาวนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ในด้านของการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ลัดดา แพรภทพิศุทธิ์ (2552, น. 15) กล่าวว่า การใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารประกอบด้วยทักษะทางภาษา 4 ทักษะ คือ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะ การอ่าน และทักษะการเขียน โดยการพูดเป็นการสื่อสารที่ใช้มากที่สุดเป็นอันดับสองรองจากการฟัง เพราะการพูดเป็นวิธีการส่งสารที่สามารถใช้ได้สะดวก รวดเร็ว และทำให้เกิดความเข้าใจได้มากกว่าการเขียน สอดคล้องกับคำกล่าวของวีระเกียรติ รุจิระกุล (2553, น. 3) ที่กล่าวว่า การพูดเป็นกระบวนการสื่อสารของมนุษย์มาตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งก่อนที่มนุษย์จะสามารถถ่ายทอดความรู้ ความคิด ตลอดจนวิชาการต่าง ๆ อย่างเป็นลายลักษณ์อักษร มนุษย์ใช้วิธีพูดบอกเล่าต่อ ๆ กันมา และถึงแม้ว่าปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ มากมายที่ทำให้การติดต่อสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว แต่การพูดก็ยังจัดเป็นวิธีการสื่อสารขั้นพื้นฐานที่สำคัญอย่างยิ่งต่อมนุษยชาติ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (2539, น. 19) มีพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับการพูด ไว้ว่า การพูดที่ดีหมายถึงการพูดในสิ่งที่เกิดประโยชน์ ไม่พูดในสิ่งที่ไม่รู้จริงหรือทำให้เกิดความสับสน ตลอดจนทำลายความดีงามและความเจริญมั่นคงของชาติ ดังนั้นในการพูดนอกจากผู้พูดจะต้องมีทักษะทางการพูดที่ดีแล้วจึงจำเป็นต้องมีจิตสำนึกที่ดีในการพูดด้วย โดยเฉพาะการพูดในที่ชุมชนต่าง ๆ เพื่อไม่ให้เกิดการพูดนั้น สร้างความรำคาญให้กับคนในสังคม

วีระเกียรติ รุจิระกุล (2553, น. 13) กล่าวว่า การพูดในที่ชุมชน หรือ Public Speaking เป็นการพูด ต่อหน้าผู้ฟังจำนวนมากและจัดในสถานที่ที่กำหนดไว้โดยเฉพาะผู้พูดจะต้องเตรียมตัวและฝึกฝนมาจนชำนาญ สอดคล้องกับสมชาติ กิจยรรยง (2553, น. 15-16)

ที่ได้ให้ความหมายของการพูดในที่ชุมชนว่า เป็นการสื่อสารความรู้ ความคิด ประสบการณ์และความรู้สึกจากผู้พูดไปสู่ผู้ฟังจำนวนมากในที่สาธารณะ เป็นการพูด ที่ผู้พูดจำเป็นต้องมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง รู้หลักการพูดเป็นอย่างดี และมีประสบการณ์สูงจึงจะสามารถพูดได้เป็นอย่างดี ซึ่งในปัจจุบันมีผู้ที่สนใจฝึกฝนการพูดกันมากมาย เพราะการพูดในที่ชุมชนเป็นศาสตร์ที่สามารถเรียนรู้ ฝึกฝน และสร้างความประทับใจให้กับผู้ฟังได้ง่าย ดังนั้น ผู้ที่เป็นผู้นำ นักการเมือง นักวิชาการ ครูอาจารย์ และวิทยากร จึงต้องมีความสามารถในการพูดในที่ชุมชนที่ดี จึงจะสามารถสร้างความกระจ่าง ในความคิดและเหตุผลแก่ผู้ฟังได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การพูดในที่ชุมชนจะทำได้ดีและสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของผู้พูดนั้น ผู้พูดต้องได้รับการฝึกฝนเป็นเวลานาน ดังนั้นถ้าหากได้รับการฝึกฝนอย่างเป็นระบบและถูกต้องตามหลักวิชาการ ผู้ฝึกฝนย่อมกลายเป็นนักพูดที่ดีได้

จากประสบการณ์ในการสอนในโรงเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่ การดำเนินงานด้านกิจการนักเรียนที่ผ่านมา และจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนผู้นำนักเรียนและดูแลกิจการนักเรียนพบว่า ผู้นำนักเรียนยังขาดทักษะในการพูดที่ดี โดยเฉพาะการพูดในที่ชุมชนที่ถูกต้อง เช่น การพูดแสดงความคิดเห็น และการเป็นพิธีกรในงานต่าง ๆ ของโรงเรียน ส่งผลให้การดำเนินงานต่าง ๆ เป็นไปอย่างไร้ราบรื่น เกิดอุปสรรค และไม่ได้รับความไว้วางใจจากคณะครูและเพื่อนนักเรียน (นภัสวรรณ โชติจิราภิรมย์, สัมภาษณ์, 2563) สอดคล้อง กับคำกล่าวของสมชาติ กิจยรรยง (2554, น. คำนำ) ที่กล่าวว่า การที่จะเป็นผู้นำได้นั้นต้องอาศัย ความประพฤติที่ดีและมีทักษะในการพูดที่ดี จึงจะมีคนรัก เคารพ และยำเกรง

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาทักษะการพูดในที่ชุมชนของผู้นำนักเรียนโรงเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่ ด้วยการสร้างชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการพูดในที่ชุมชนของผู้นำนักเรียนโรงเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่ โดยใช้กระบวนการค่ายนักพูด อันจะส่งผลให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะ ทักษะทางการพูดในที่ชุมชน และทำให้เกิดประสิทธิภาพในการพัฒนาดตนเองในฐานะผู้นำนักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการพูดในที่ชุมชนของผู้นำนักเรียนโรงเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่ โดยใช้กระบวนการค่ายนักพูด ที่มีประสิทธิภาพ 80/80
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการพูดก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการพูดในที่ชุมชนของผู้นำนักเรียนโรงเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่ โดยใช้กระบวนการค่ายนักพูด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มตัวอย่าง คือ คณะกรรมการนักเรียนโรงเรียนโกวิทอรัญเชิงใหม่ จำนวน 12 คน โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

- 1.1 ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการพูดในที่ชุมชนของผู้หน้านักเรียนโรงเรียนโกวิทอรัญเชิงใหม่โดยใช้กระบวนการค่ายนักพูด จำนวน 4 เรื่อง
- 1.2 แบบประเมินทักษะการพูดในที่ชุมชน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ คือ ดีมาก ดี พอใช้ เกือบพอใช้ ปรับปรุง
- 1.3 โครงการค่ายนักพูด
- 1.4 แผนการจัดการเรียนรู้

2. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการพูดในที่ชุมชนของผู้หน้านักเรียนโรงเรียนโกวิทอรัญเชิงใหม่ โดยใช้กระบวนการค่ายอัจฉริยะนักพูด มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

2.1 ขั้นวิเคราะห์

ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการสร้างชุดกิจกรรม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการพูดในที่ชุมชน

2.2 ขั้นออกแบบ

2.2.1 สร้างชุดกิจกรรม จำนวน 4 ชุดกิจกรรม ได้แก่ 1) ชุดกิจกรรมเรื่องการพูดแนะนำตัวในที่ชุมชน 2) ชุดกิจกรรมเรื่องการพูดโดยการอ่านจากต้นฉบับ 3) ชุดกิจกรรมเรื่องการพูดแสดงความคิดเห็น 4) ชุดกิจกรรมเรื่องการพูดในฐานะพิธีกรในงานต่าง ๆ ของโรงเรียน โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะในด้านการเตรียมความพร้อมก่อนการพูด บุคลิกภาพ การปรากฏตัว การกล่าวคำทักทาย เนื้อหา และการจัดลำดับความคิด การใช้ภาษา และการออกเสียง ซึ่งภายในชุดกิจกรรมประกอบด้วย คำชี้แจงสำหรับนักเรียน ใบความรู้ กิจกรรมการฝึกปฏิบัติ แบบทดสอบหลังเรียน รายการอ้างอิง และแบบประเมินทักษะการพูดในที่ชุมชน

2.2.2 สร้างคู่มือครู จำนวน 4 ฉบับ เพื่อใช้ประกอบการใช้ชุดกิจกรรมทั้ง 4 ชุดกิจกรรม

2.3 ขั้นพัฒนา

นำเสนอชุดกิจกรรมให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ประเมินความสอดคล้อง (IOC) โดยใช้แบบประเมินความสอดคล้อง (IOC) นำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขชุดกิจกรรม ผลการประเมินความเหมาะสมสอดคล้องได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1

2.4 ขั้นทดลอง

2.4.1 การทดลองครั้งที่ 1 (กลุ่ม 1 : 1) โดยการนำชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการพูดในที่ชุมชนของผู้นำนักเรียนโรงเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่โดยใช้กระบวนการค่ายนักพูด ที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมสอดคล้องไปทดลองใช้ โดยใช้กับกลุ่มทดลอง จำนวน 3 คน ประกอบด้วย นักเรียนที่เก่ง ปานกลาง และอ่อน ประเมินผลการพูดได้ค่า E_1 / E_2 เท่ากับ 97.00/87.00

2.4.2 การทดลองครั้งที่ 2 (กลุ่ม 1 : 10) โดยการนำชุดกิจกรรมไปทดลองใช้กับนักเรียนโรงเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 6 คน ซึ่งผลการหาประสิทธิภาพ ได้ค่า E_1 / E_2 เท่ากับ 86.00/83.00

2.4.3 การทดลองครั้งที่ 3 (กลุ่ม 1 : 10) โดยการนำชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการพูดในที่ชุมชนของผู้นำนักเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่โดยใช้กระบวนการค่ายนักพูดไปทดลองใช้กับผู้นำนักเรียนโรงเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 9 คน เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมตามเกณฑ์ 80/80 ซึ่งผลการหาประสิทธิภาพ ได้ค่า E_1 / E_2 เท่ากับ 93.00/92.00

2.5 ขั้นประเมินผล

นำชุดกิจกรรมไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 12 คน เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการใช้ ชุดกิจกรรมต่อไป

แบบประเมินทักษะการพูดในที่ชุมชนของผู้นำนักเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่โดยใช้กระบวนการค่ายนักพูด มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. ขั้นวิเคราะห์

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบประเมินการพูดในที่ชุมชน

1.2 รวบรวม นำข้อมูลมาวิเคราะห์รูปแบบ เนื้อหา และการประเมินผลการพูดจากเอกสาร หนังสือ ตำรา และบทความที่เกี่ยวข้องกับการพูดและการพูดในที่ชุมชน

2. ชั้นออกแบบ

สร้างแบบประเมินทักษะการพูดในที่ชุมชนของผู้นำนักเรียนโรงเรียนโกวิทอรัณง โดยใช้กระบวนการค่ายนักพูด เรื่อง การพูดแนะนำตัวในที่ชุมชน, เรื่องการพูดโดยการอ่านจากต้นฉบับ, เรื่องการพูด แสดงความคิดเห็น และเรื่องการพูดในฐานะพิธีกรในงานต่าง ๆ ของโรงเรียน โดยปรับมาจากเกณฑ์ของ เอี่ยมพร ทิพย์เดช (2561, น. 72-73)

3. ชั้นพัฒนา

3.1 นำแบบประเมินทักษะการพูดส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและประเมินความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าความเหมาะสมสอดคล้องของ ทั้ง 4 ชุดกิจกรรม เท่ากับ 1

3.2 นำแบบประเมินทักษะการพูดมาแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

4. ชั้นทดลองใช้

นำแบบประเมินทักษะการพูดไปใช้ประเมินประกอบการทดลองชุดกิจกรรมกับกลุ่มที่ 1 (1 : 1) กลุ่มที่ 2 (1 : 10) และกลุ่มที่ 3 (1: 100)

5. ชั้นประเมินผล

จัดทำแบบประเมินทักษะการพูดที่มีเกณฑ์ยอมรับคุณภาพและผ่านการทดลองใช้ นำไปใช้ กับกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้นำนักเรียนโรงเรียนโกวิทอรัณงเชียงใหม่ จำนวน 12 คน ต่อไป

โครงการค่ายนักพูด มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. ชั้นวิเคราะห์

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับค่าย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดกระบวนการค่ายนักพูด

1.2 กำหนดและวางแผนการปฏิบัติงานตามโครงการค่ายนักพูด

2. ชั้นออกแบบ

เขียนโครงการค่ายนักพูด โดยปรับมาจากรูปแบบการเขียนโครงการของ สำราญ มีแจ้ง (2554, น. 52-54) ซึ่งมีส่วนประกอบ คือ 1) ชื่อโครงการ 2) ผู้รับผิดชอบโครงการ 3) ระยะเวลาดำเนินการ 4) หลักการและเหตุผล 5) วัตถุประสงค์ของโครงการ 6) เป้าหมายในการดำเนินงาน 7) แผนการดำเนินงาน 8) งบประมาณ 9) การติดตามและประเมินผล 10) ประโยชน์ที่ได้รับ 11) ภาคผนวก

3. ชั้นพัฒนา

นำโครงการเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบประเมินความเหมาะสมสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าประเมินเท่ากับ 1 จากนั้นปรับปรุง ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จนได้โครงการที่สมบูรณ์

4. ขั้นทดลอง

ดำเนินการจัดโครงการค่ายนักพูดตามวันและเวลาที่กำหนดกับกลุ่มทดลอง

5. ขั้นประเมินผล

ดำเนินโครงการกับกลุ่มตัวอย่างและรวบรวมข้อมูลนำเสนอตามกระบวนการวิจัย

ต่อไป

แผนการจัดการเรียนรู้ มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. วิเคราะห์

ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัด การเรียนการสอนประกอบกิจกรรมโครงการค่ายนักพูด

2. ขั้นออกแบบ

2.1 เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบของโรงเรียนโกวิทจรัสเชียงใหม่ซึ่งมีส่วนประกอบคือ 1) ผลการเรียนรู้ 2) สารระสำคัญ 3) สารการเรียนรู้ 4) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เจตคติ และค่านิยมหลัก 12 ประการ 5) คุณธรรมที่สอดแทรก 6) สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 7) กิจกรรมการเรียนรู้ 8) สื่อ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ 9) เครื่องมือวัดผลและประเมินผล 10) บันทึกหลังสอน

3. ขั้นพัฒนา

3.1 นำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินความเหมาะสมสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าความเหมาะสมสอดคล้องเท่ากับ 1

3.2 ผู้วิจัยแก้ไข ปรับปรุง ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จนได้แผนการจัดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์

4. ขั้นทดลอง

ดำเนินการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นประกอบกิจกรรมการใช้ชุดกิจกรรมตามวันและเวลาที่กำหนดกับกลุ่มทดลอง

5. ขั้นประเมินผล

นำแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบการใช้ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการพูดกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการ ดังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการทดลองจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง จากกลุ่มทดลองและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้นำนักเรียนโรงเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2563 จำนวน 12 คน ตามขั้นตอนดังนี้

1. นำผู้นำนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 12 คน มาเข้าค่ายนักพูด จำนวน 2 วัน
2. ชี้แจงให้ผู้นำนักเรียนทราบเกี่ยวกับกระบวนการค่ายนักพูด
3. ให้ผู้นำนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 12 คน ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) ด้วยแบบประเมินทักษะ การพูดในที่ชุมชนของผู้นำนักเรียนโรงเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่ โดยใช้กระบวนการค่ายนักพูด
4. ให้ผู้นำนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 12 คน เข้ารับการฝึกตามกระบวนการต่าง ๆ ในค่าย นักพูด
5. ให้ผู้นำนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 12 คน ทดสอบหลังเรียน (Post-test) ด้วยแบบประเมินทักษะ การพูดในที่ชุมชนฉบับเดียวกับการทดสอบก่อนเรียน

4. การจัดทำกับข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการพูดในที่ชุมชน (E_1/E_2) ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 โดยนำคะแนนทดสอบหลังการฝึกของกลุ่มทดลองแต่ละชุดกิจกรรม ทั้ง 4 ชุดกิจกรรม มาหาค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนเต็ม เพื่อตรวจสอบว่าแบบฝึกเพื่อพัฒนาทักษะการพูด ในที่ชุมชนมีประสิทธิภาพของกระบวนการตามมาตรฐาน 80 ตัวแรก (E_1) และนำคะแนนที่ได้ จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการพูดในที่ชุมชนหลังการฝึกของกลุ่มทดลอง มาหาค่าเฉลี่ยร้อยละ ของคะแนนเต็มเพื่อหาประสิทธิภาพของผลลัพธ์ร้อยละ 80 (E_2) ต่อไป

2. วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการพูด ในการใช้ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการพูดในที่ชุมชน โดยนำคะแนนที่รวบรวมได้จากแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการพูดในที่ชุมชน หลังการเข้าค่ายมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยร้อยละและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำไปเปรียบเทียบความแตกต่างด้วยตาราง T-test

ผลการวิจัย

1. ผลการสร้างชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการพูดในที่ชุมชนของผู้รียนนักเรียนโรงเรียนโกวิทอรัญงเชียงใหม โดยใช้กระบวนการค่านักพูด ที่มีประสิทธิภาพ 80/80 พบว่าชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการพูดในที่ชุมชนฯ มีประสิทธิภาพโดยรวมเท่ากับ 93.00/92.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80

2. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการพูดก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการพูดในที่ชุมชนของผู้รียนนักเรียนโรงเรียนโกวิทอรัญงเชียงใหมโดยใช้กระบวนการค่านักพูดพบว่า ก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) เท่ากับ 57.50 และคะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) หลังเรียนเท่ากับ 84.14 มีคะแนนพัฒนาการเฉลี่ยเท่ากับ 26.39 และค่าคะแนนที (t-test) เท่ากับ -14.782 ซึ่งแสดงให้เห้นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการพูด ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยดังกล่าวมา สามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. การสร้างชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการพูดในที่ชุมชนของผู้รียนนักเรียนโรงเรียนโกวิทอรัญงเชียงใหม โดยใช้กระบวนการค่านักพูด ที่มีประสิทธิภาพ 80/80 พบว่า การสร้างชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการพูดในที่ชุมชนของผู้รียนนักเรียนโรงเรียนโกวิทอรัญงเชียงใหม โดยใช้กระบวนการค่านักพูด มีประสิทธิภาพโดยรวมเท่ากับ 93.00/92.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 ที่กำหนดไว้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะการสร้างชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการพูดในที่ชุมชนของผู้รียนนักเรียนโรงเรียนโกวิทอรัญงเชียงใหม โดยใช้กระบวนการค่านักพูดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้ผ่านขั้นตอนการสร้างอย่างเป็นระบบ คือ ได้มีการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับหลักการและขั้นตอนการสร้างชุดกิจกรรม ประกอบกับการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้อากเอกสาร ตำรา ทฤษฎี แนวคิดของนักการศึกษา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้ผ่านการตรวจพิจารณาให้ความเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทย จำนวน 3 ท่าน ในการตรวจสอบความถูกต้อง การใช้ภาษา เนื้อหา และประเมินความเหมาะสม มีการนำไปทดลองใช้ และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องก่อนการนำไปใช้จริง สอดคล้องกับที่ นพพร ณะชัยขันธุ์ (2552, น. 3) ได้กล่าวว่า ครูผู้สอนหรือครูผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนเมื่อคิดค้นและสร้างนวัตกรรมขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหการเรียนการสอนอย่างใดอย่างหนึ่ง จะต้องนำนวัตกรรมนั้นไปหาประสิทธิภาพจนแน่ใจได้ว่านวัตกรรมนั้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แล้วจึงจะนำไปใช้จริงกับการเรียนการสอน ต่อไป

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ พิมพ์มิล แสนนาม (2553, น. 113-116) ที่ได้ศึกษา การพัฒนาชุดกิจกรรมฝึกการอ่านภาษาไทยเชิงวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ชุดกิจกรรมฝึกการอ่านภาษาไทยเชิงวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.19/82.86 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับการศึกษาของ กาญจนา ภูสมศรี (2552, น. 86-88) ที่ได้ศึกษาการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้สาระภาษาไทย เรื่อง การอ่านแจกลูกประสมคำโดยใช้วิธีสอนมุ่งประสบการณ์ภาษา สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้สาระภาษาไทย เรื่องการอ่านแจกลูกประสมคำ โดยใช้วิธีสอนมุ่งประสบการณ์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 4 ชุดกิจกรรม มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.98 แสดงว่า ชุดกิจกรรมมีความเหมาะสมและมีค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมเท่ากับ 96.08/95.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ คือ 80/80

2. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการพูดก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการพูดในที่ชุมชนของผู้ร่นักเรียนโรงเรียนโกวิทอรัญงเชียงใหม่ โดยใช้กระบวนการค่ายนักพูด พบว่า ก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) เท่ากับ 57.50 และคะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) หลังเรียนเท่ากับ 84.14 มีคะแนนพัฒนาการเฉลี่ยเท่ากับ 26.39 และค่าคะแนนที (t-test) เท่ากับ -14.782 มีความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการพูดระหว่างก่อนเรียน กับหลังเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือที่ใช้พัฒนาทักษะการพูดในที่ชุมชน มีคุณภาพ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะการพูดได้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการพูดในที่ชุมชนของผู้ร่นักเรียนโรงเรียนโกวิทอรัญงเชียงใหม่ โดยใช้กระบวนการค่ายนักพูด เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาทักษะการพูดในที่ชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการค่ายนักพูด มุ่งเน้นทักษะการปฏิบัติการพูดจริง ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติในแต่ละชุดกิจกรรมย่อยด้วยตนเอง โดยได้สอนเทคนิควิธีการให้ผู้เรียนปฏิบัติการพูดด้วยความชำนาญ ในที่สุด สอดคล้องกับ พิระพงษ์ บุญศิริ (2538, น. 120-123) ที่กล่าวว่า กระบวนการค่ายเป็นรูปแบบหนึ่งของการฝึกอบรมซึ่งควรดำเนินการในรูปแบบกระบวนการ มีความเคลื่อนไหวที่เป็นขั้นตอนเป็นลำดับ จนในที่สุดเกิดผลผลิตหรือผลงานออกมา ซึ่งกระบวนการที่ดีจะได้ผลงานออกมาดี ดังนั้นการจัดทำค่ายต้องเน้นกระบวนการ เพื่อให้ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ร่วมกัน วิเคราะห์ วางแผน และแก้ไขปัญหา มีการเรียนรู้ การทำงานร่วมกัน ซึ่งจะท้ําให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้โดยท้ําไป งานวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พงศกร สมมิตร (2552, น. 69) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการพูดสุนทรพจน์ของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านการพูด โดยใช้กระบวนการค่ายอัจฉริยะนักพูด พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการทางการพูด

สุนทรพจน์หลังกระบวนการค่ายอัจฉริยะนักพูดสูงขึ้นกว่าก่อนเข้าค่าย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01

ข้อเสนอแนะจากการทำวิจัย

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ก่อนนำชุดกิจกรรมไปใช้ในการจัดกิจกรรมในการเรียนการสอนครูควรศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้และชุดกิจกรรมการเรียนรู้ให้รอบคอบ จากคู่มือการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เข้าใจ ควรเตรียมชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดจนอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้ครบถ้วน เพื่อให้สามารถชี้แนะนักเรียนขณะปฏิบัติกิจกรรม และเพื่อให้การจัดการเรียนรู้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

2. ในการใช้ชุดกิจกรรมแต่ละชุด ครูอาจหาสื่อการเรียนการสอนมาเพิ่มเติมได้ เพื่อให้การใช้ชุดกิจกรรมมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

3. ครูควรมีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่ไม่เข้าใจหรือนักเรียนที่มีทักษะทางการพูด ที่ค่อนข้างอ่อน คอยชี้แนะ ยกตัวอย่าง หรืออธิบายช่วยเหลือนักเรียนตลอดเวลา ทั้งนี้ การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการค่ายนักพูดอาจเกินเวลาที่กำหนด ครูควรยืดหยุ่นเวลาได้ตามความเหมาะสม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการพูดในที่ชุมชน ควรทดลองใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติในรูปแบบอื่นในการฝึกการพูดในที่ชุมชน

2. ควรศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการพูดในที่ชุมชนโดยใช้กระบวนการค่ายนักพูดกับผู้เรียนกลุ่มอื่น ๆ

3. ควรประยุกต์ใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมในการฝึกและพัฒนาการพูดในรูปแบบอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการพูดในที่ชุมชนที่ทำการศึกษา เช่น การพูดสุนทรพจน์ และการโต้วาที

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา ภูสมศรี. (2552). การสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้สาระภาษาไทย เรื่อง การอ่านแจกลูกประสมคำ โดยใช้วิธีสอนมุ่งประสบการณ์ภาษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). อุตรดิตถ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- นพพร ธนะชัยพันธ์. (2552). ขั้นตอนการสร้างและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย. เชียงราย : คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- นภัสวรรณ โชติจิราภิรมย์. (21 ตุลาคม 2563). การทำงานของคณะกรรมการนักเรียนโรงเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่. (นายนครมล ทุนรัตน์บรรลือ, สัมภาษณ์)
- พงศกร สมมิตร. (2552). การพัฒนาทักษะการพูดสุนทรพจน์ของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านการพูดโดยใช้กระบวนการค่ายอัจฉริยะนักพูด (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช. (2539). พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 12 กรกฎาคม 2533. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ปรณสารการพิมพ์พัฒนา.
- พิมพ์พิมล แสนนาม. (2553). การพัฒนาชุดกิจกรรมฝึกการอ่านภาษาไทยเชิงวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พิระพงศ์ บุญศิริ. (2538). นันทนาการเบื้องต้น. เชียงใหม่ : ดาว.
- ลัดดา แพรภักดิ์พิศุทธิ์. (2552). การพูด. กรุงเทพฯ : โอ เอส พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- วีระเกียรติ รุจิรกุล. (2553). ศิลปะการพูด. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ปทุมธานี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สมชาติ กิจยรรยง. (2553). ศิลปะการพูดสำหรับผู้นำ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : เอ็กสเปอร์เน็ท.
- _____. (2554). ศิลปะการพูดสำหรับผู้นำ. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : บริษัท ส.เอเซียเพรส (1989) จำกัด.
- เอื้อมพร ทิพย์เดช. (2561). การพูด. เชียงใหม่ : โชตนาพริ้นท์.

การบริหารงานด้านการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนตามกระบวนการ
ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35*

THE PREVENTION AND STUDENT AID MANAGEMENT THROUGH
THE STUDENT CARE AND SUPPORT SYSTEM OF SCHOOLS UNDER
THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 35

วศินี วรรัตน์, Wasinee Wanarat
ปณตนนท์ เกียรติประภากุล, Panotnon Teanprapakun
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
Faculty of Education Lampang Rajabhat University

E-mail : wasinee.w@sesalpglpn.go.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานด้านการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนตามกระบวนการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 2) เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานด้านการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนตามกระบวนการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 12 คน หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 12 คน ครูที่ปรึกษา 267 คน รวมทั้งสิ้น 291 คน โดยการสุ่มแบบชั้นภูมิอย่างเจาะจงตามอัตราส่วนของขนาดโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานด้านการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนตามกระบวนการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐานรวมทั้งการวิเคราะห์เนื้อหา และสร้างข้อสรุป ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพการบริหารงานด้านการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนตามกระบวนการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

* Received 24 August 2021; Revised 12 December 2021; Accepted 14 December 2021

เขต 35 ภาพรวมมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.69 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการควบคุม ติดตาม มีค่าเฉลี่ยของระดับสภาพปัญหาสูงที่สุด มีค่าเฉลี่ย 3.74 ด้านการส่งเสริมสนับสนุนของผู้บริหาร มีค่าเฉลี่ย 3.71 ด้านการวางแผน มีค่าเฉลี่ย 3.70 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.22 และด้านการจัดการองค์กร มีค่าเฉลี่ย 3.64 ตามลำดับ

2. แนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานด้านการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนตามกระบวนการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 ด้านการวางแผน ได้แก่ จัดทำแผนการปฏิบัติการและแผนกิจกรรมที่จำเป็นสำหรับนักเรียนประจำปี กำหนดเป้าหมายความสำเร็จ มีเครื่องมือสำหรับการวิเคราะห์นักเรียนรายบุคคล ด้านการจัดการองค์กร ได้แก่ มีคำสั่งการปฏิบัติงานที่ชัดเจน มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานภายนอก ด้านการส่งเสริมสนับสนุนของผู้บริหาร ได้แก่ ผู้บริหารมีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากร มีสิ่งอำนวยความสะดวก งบประมาณ และการพัฒนาทักษะที่จำเป็น ด้านการควบคุม ติดตาม ได้แก่ มีเครื่องมือสำหรับบันทึกผลการดำเนินงานสามารถวิเคราะห์และรายงานผลการปฏิบัติงานได้

คำสำคัญ : ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน, การป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน

Abstract

The objectives of this article aimed 1) to the condition of administration on student prevention and assistance according to the Student Care and Support Systems of Schools under the Secondary Educational Service Area Office 35 and 2) to guide the problem solutions of administration on student prevention and assistance according to the Student Care and Support Systems of Schools under the Secondary Educational Service Area Office 35. The samples consisted of 12 school administrators, 12 student support system supervisors, 267 advisors, total of 291 samples were classified by using the stratified sampling and purposive sampling on proportion to the size of school. The instruments used for data collecting were a questionnaire on the administration on student prevention and assistance according to the Student Care and Support Systems of Schools. Analyze the data used Basic statistics including content analysis and make a conclusion. The research results were fellows :

1. The condition of administration on student prevention and assistance according to the Student Care and Support Systems of Schools under the Secondary Educational Service Area Office 35; overall, the problem situation was at a high level with a mean of 3.69, When considering each aspect found that the problem on controlling and monitoring aspect was at highest level with a mean of 3.74, The administrator role in supporting aspect was at mean of 3.71, The planning aspect was at mean of 3.70, And the organization management aspect was at mean of 3.64, respectively.

2. The guideline problem solutions of the administration on student prevention and assistance according to the Student Care and Support Systems of Schools under the Secondary Educational Service Area Office 35; on the planning aspect were providing the annual's action plan and activities plan for student, setting the achievement goal, preparing the instrument to analyze the student individual. The organization management aspect was setting the clarify performance order and increasing effectively external coordination. The administrator role in supporting aspect were building human relation on organization, providing facilities and enough budgets including in needs working skill. The organization management aspect, providing the instrument to collect data, analyze, review and report.

Keywords : Student Care and Support Systems of School, Student Prevention and Assistance

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 22 (2545, น. 7) กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยการพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้มีคุณภาพในวันข้างหน้า หน่วยงานทางการศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานหลักและผู้รับผิดชอบโดยตรง จำเป็นต้องเอาใจใส่ ดูแล พัฒนาอย่างเป็นระบบ การที่จะช่วยป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจำเป็นต้องมีแนวทางการดูแลและพัฒนานักเรียนที่ถูกวิธี เพื่อลดปัญหา รวมทั้งมีแนวทางการส่งเสริมเพื่อพัฒนาจิตใจ อารมณ์ และความคิดของเด็กได้อย่างเหมาะสม ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นการดำเนินงานที่กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงสาธารณสุขได้ร่วมกันวางรากฐานเพื่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ด้วยการส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษา ครูอาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมแรงร่วมใจกันช่วยเหลือ ส่งเสริมและพัฒนานักเรียนอย่างมีระบบและต่อเนื่อง แต่ปัจจุบันการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยังไม่มีประสิทธิภาพ ขาดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะด้านการการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน สอดคล้องกับข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 (2562, น. 17) พบว่า นักเรียนกลุ่มเสี่ยงในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 มีพฤติกรรมและแนวโน้มออกเรียนกลางคัน อันเนื่องมาจากหลายสาเหตุ

จากเหตุผลดังกล่าว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 จึงมีข้อกังวลเกี่ยวกับข้อมูลสถิตินักเรียนกลุ่มเสี่ยงในสังกัดที่มีจำนวนมาก จึงได้นำนโยบายสู่การปฏิบัติให้โรงเรียนในสังกัดจัดการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สมบูรณ์พร้อมในลักษณะองค์รวมทั้งทางด้านร่างกายสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนทักษะในการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข โดยใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นเครื่องมือในการพัฒนานักเรียนให้เหมาะสมกับบริบทความสอดคล้องกับปัญหา พบว่า ควรมีการพัฒนาและแก้ปัญหาด้านกระบวนการบริหารจัดการ จึงต้องดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีกระบวนการทำงานที่มีคุณภาพ โดยบุคลากรทุกคนประสานความร่วมมือกัน ผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษามีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นผู้นำในการกำหนดทิศทางและกลยุทธ์ กำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัด การวางแผนดำเนินงานตามระบบการนิเทศ กำกับติดตาม การประเมินผล และการสรุปผลการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

ซึ่งการจะทำให้โรงเรียนมีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิภาพ ประสบผลสำเร็จ จำเป็นต้องมีแนวทางการบริหารจัดการที่ถูกต้องชัดเจน สอดคล้องกับปัญหา

ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญที่เกิดขึ้นและมีความสนใจที่จะศึกษา “การบริหารงานด้านการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนตามกระบวนการ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35” โดยการวิจัยในครั้งนี้มุ่งเน้นเรื่องการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนตามกระบวนการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (กรมสุขภาพจิต, 2546, น. 31-34) เพราะนักเรียนกลุ่มเสี่ยง จำเป็นอย่างมากที่จะต้องดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือโดยไม่ปล่อยปละละเลยจนกลายเป็นปัญหาของสังคม และเพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหา กำหนดแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน และผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นคนดี คนเก่ง อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นกำลังในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานด้านการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนตามกระบวนการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35
2. เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหการบริหารงานด้านการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนตามกระบวนการ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 45 คน หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 45 คน ครูที่ปรึกษา 1,050 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 รวมประชากรทั้งสิ้น 1,140 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 12 คน หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 12 คน ครูที่ปรึกษา 267 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 291 คน ซึ่งได้จากการสุ่มจากประชากรโดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ เครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan,

1970, อ้างใน ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2543, น. 53) โดยการสุ่มแบบชั้นภูมิอย่างเจาะจงตามอัตราส่วนของขนาดโรงเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานด้านการป้องกันและช่วยเหลือ นักเรียนตามกระบวนการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 1 ฉบับ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการแบบประมาณค่า 5 ระดับ และแบบคำถามปลายเปิด

3. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าสถิติพื้นฐาน ประกอบด้วย ความถี่ และร้อยละ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม รวมทั้งค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อใช้ในการวิเคราะห์สภาพปัญหาการบริหารงานด้านการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนตามกระบวนการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 สำหรับแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานด้านการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนตามกระบวนการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสร้างข้อสรุป

ผลการวิจัย

การบริหารงานด้านการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนตามกระบวนการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 มีผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานด้านการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนตามกระบวนการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 ในภาพรวม พบว่า มีสภาพการบริหารอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการควบคุม ติดตาม มีค่าเฉลี่ย ของระดับสภาพการบริหารสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการส่งเสริมสนับสนุนของบริหาร ด้านการวางแผน และด้านการจัดการองค์กร ตามลำดับ สามารถสรุปเป็นรายด้าน ได้ดังนี้

1. ด้านการวางแผน พบว่า สภาพการบริหารงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยของระดับสภาพการบริหารงานน้อยที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ โรงเรียนนำข้อมูลนักเรียนรายบุคคลไปวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน เพื่อวางแผนในการสื่อสารกับผู้ปกครองอย่างตรงเป้าหมาย รองลงมา ได้แก่ โรงเรียนนำข้อมูลนักเรียนรายบุคคลไปวิเคราะห์สำหรับการวางแผนไปเยี่ยมบ้านนักเรียน และโรงเรียนมีการวางแผนการดำเนินกิจกรรมเสริมหลักสูตร ที่ช่วยสนับสนุนงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามลำดับ

2. ด้านการจัดการองค์กร พบว่า สภาพการบริหารงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยของระดับสภาพการบริหารงานน้อยที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ โรงเรียนส่งเสริมให้ครูที่ปรึกษาและผู้เกี่ยวข้องร่วมกันวางแผนจับคู่ที่เหมาะสมให้นักเรียน โดยพิจารณาทั้งด้านความสามารถ บุคลิกภาพ เพื่อให้นักเรียนสามารถช่วยเหลือกันได้จริง รองลงมา ได้แก่ โรงเรียนส่งเสริมให้ครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องร่วมกันปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนเพื่อจัดกิจกรรมในชั้นเรียน และโรงเรียนมีการบริหารจัดการนักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นหลังจากที่ได้รับการพัฒนาด้วยการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน ตามลำดับ

3. ด้านการส่งเสริมสนับสนุนของผู้บริหาร พบว่า สภาพการบริหารงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยของระดับสภาพการบริหารงานน้อยที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ โรงเรียนมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก เครื่องมืองบประมาณ และทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อการจัดกิจกรรมเสริม รองลงมา ได้แก่ โรงเรียนส่งเสริมให้ครูที่ปรึกษามีทักษะเรื่องจิตวิทยาวัยรุ่นเพื่อการให้คำปรึกษาเบื้องต้น และโรงเรียนส่งเสริมให้ครูที่ปรึกษามีความรู้ความเข้าใจเรื่องจิตวิทยาวัยรุ่นเพื่อการให้คำปรึกษาเบื้องต้น ตามลำดับ

4. ด้านการควบคุม ติดตาม พบว่า สภาพการบริหารงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยของระดับสภาพการบริหารงานน้อยที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ โรงเรียนมีการบริหารจัดการนักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นโดยได้รับความยินยอมจากผู้ปกครอง หลังจากที่มีการสื่อสารกับผู้ปกครอง รองลงมา ได้แก่ โรงเรียนมีการประเมินและติดตามความเปลี่ยนแปลงของนักเรียนหลังจัดกิจกรรมในชั้นเรียน และโรงเรียนมีการประเมินและติดตามความเปลี่ยนแปลงของนักเรียนหลังจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานด้านการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนตามกระบวนการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 สามารถสรุปเป็นรายด้าน ดังนี้

1. ด้านการวางแผน พบว่า ผู้บริหารควรมีการจัดการประชุม กำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ร่วมกัน ระหว่างผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง จัดทำแผนการปฏิบัติการและแผนกิจกรรมที่จำเป็นสำหรับนักเรียนประจำปี กำหนดเป้าหมายความสำเร็จ จัดทำเครื่องมือสำหรับการวิเคราะห์นักเรียนรายบุคคล

2. ด้านการจัดการองค์กร พบว่า ผู้บริหารควรมอบหมายงานตามกรอบความรู้ความสามารถของครู จัดให้มีการพัฒนาทักษะที่จำเป็นของครู จัดตั้งทีมหรือกลุ่มงานตามความเหมาะสมของกิจกรรมนักเรียน มีคำสั่ง การปฏิบัติงานอย่างชัดเจน มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานภายนอกเพื่อสะดวกในการส่งต่อนักเรียน

3. ด้านการส่งเสริมสนับสนุนของผู้บริหาร พบว่า ผู้บริหารควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับครูในโรงเรียน สนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวก งบประมาณ และการพัฒนาทักษะที่จำเป็นแก่ครูในโรงเรียน เช่น การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพกับผู้ปกครอง และหน่วยงานภายนอก การศึกษาดูงาน การสัมมนา จัดให้มีระบบการวิเคราะห์ข้อมูลของนักเรียนรายบุคคลทางระบบสารสนเทศ

4. ด้านการควบคุม ติดตาม พบว่า ผู้บริหารติดตามการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานของโรงเรียนอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ จัดทำเครื่องมือสำหรับบันทึกผลการดำเนินงานสามารถวิเคราะห์และรายงานผลการปฏิบัติงานได้ ใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการติดตาม สามารถส่งต่อนักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นให้หน่วยงานภายนอกได้

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยนำข้อค้นพบและประเด็นสำคัญที่น่าสนใจมาทำการอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานด้านการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนตามกระบวนการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 ซึ่งเป็นการศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานด้านการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนตามกระบวนการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 โดยใช้การสำรวจสภาพการบริหารงานด้านการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนตามกระบวนการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 จำนวน 4 ด้าน คือ

- 1) ด้านการวางแผน
- 2) ด้านการจัดการองค์กร
- 3) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนของผู้บริหาร และ
- 4) ด้านการควบคุม ติดตาม สอดคล้องกับ จำเริญ นาควไธ (2559, น. 25-37) ที่ทำการวิจัย

เรื่อง การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนเบญจมราชาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 โดยมีการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน 4 ด้าน คือ 1) ด้านการเตรียมและการวางแผนการดำเนินงาน 2) ด้านการดำเนินงานตามแผน 3) ด้านการนิเทศ กำกับติดตาม 4) ด้านการประเมินผล และยังสอดคล้องกับ ปุญญัตถ์ พันธุ์วัฒน์ (2560, บทคัดย่อ) ที่ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการคัดกรอง นักเรียนของโรงเรียนพร้าวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้รูปแบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วย 4 องค์ประกอบคือ 1) การวางแผน 2) การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงาน 3) การตรวจสอบคุณภาพ 4) การปรับปรุงแก้ไข ซึ่งจากผลการศึกษา พบว่า ภาพรวมการดำเนินงานใน 4 ด้าน มีสภาพปัญหาในระดับมากทุกด้าน โดยสามารถอธิบายรายด้าน ดังนี้

1) ด้านการวางแผน มีสภาพการบริหารงานอยู่ในระดับมากทุกประเด็น สาเหตุมาจากโรงเรียนไม่ได้ดำเนินการวางแผนการดำเนินงานตั้งแต่ต้นปีการศึกษา ทำให้กระบวนการทำงานตลอดปีการศึกษาไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ไม่สามารถนำผลการดำเนินงานมาวิเคราะห์หาสภาพปัญหาและหาทางแก้ไขได้ตรงประเด็น สอดคล้องกับ นิติยา คະเนนิล (2559, น. 353) ที่กล่าวว่า เป็นการวางระบบซึ่งเป็นองค์ประกอบแรกที่สำคัญที่สุดจะต้องกำหนดขั้นตอนการทำงานเป็นกระบวนการ แต่ละขั้นตอนมีวิธีการปฏิบัติเป็นมาตรฐานและบันทึกการทำงานเป็นปัจจุบัน ข้อมูลจากการบันทึกนี้ จะนำไปสู่การตรวจสอบและประเมินตนเองและให้ผู้อื่นตรวจสอบได้ และเป็นสารสนเทศที่สะท้อนให้เห็นคุณภาพรวมของโรงเรียนทั้งระบบ สำหรับการศึกษของผู้วิจัยครั้งนี้ เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า โรงเรียนนำข้อมูลนักเรียนรายบุคคลไปวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน เพื่อวางแผนในการสื่อสารกับผู้ปกครองอย่างตรงเป้าหมาย มีสภาพปัญหาการดำเนินงานมากเป็นอันดับหนึ่ง เนื่องจากเมื่อโรงเรียนไม่มีการวางแผนการดำเนินงาน ส่งผลให้ไม่สามารถวิเคราะห์หาสาเหตุของนักเรียนรายบุคคล หรือปัญหาของนักเรียนได้อย่างตรงประเด็น ทำให้ไม่สามารถสื่อสารกับผู้ปกครองได้ถูกต้อง

2) ด้านการจัดการองค์กร มีสภาพการบริหารงาน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ มาจากผู้บริหารไม่สามารถดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ ทำให้บุคลากรไม่ได้รับการพัฒนา หรือทำงานไม่ตรงกับคุณวุฒิ สอดคล้องกับ เฮนรี ฟาโย (Henry Fayol, 1925, อ้างใน ปภาวรินทร์ ดีอีเม้ง, 2559, น. 32) ที่กล่าวว่า การจัดการองค์กรเป็นการกำหนดโครงสร้างองค์กร กำหนดบทบาทหน้าที่ ตลอดจนงานของทุกภาคส่วนให้สอดคล้อง ราบรื่น และไม่ทับซ้อนกัน การจัดการองค์กรยังรวมถึงการจัดระเบียบในการทำงานที่จะทำให้การทำงานไม่สะดุด จัดสรรคนให้เหมาะสมกับงาน จัดการงานให้เป็นระบบระเบียบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานมากที่สุด สำหรับการศึกษาของผู้วิจัยครั้งนี้ เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า โรงเรียนส่งเสริม

ให้ครูที่ปรึกษาและผู้เกี่ยวข้องร่วมกันวางแผนจับคู่ที่เหมาะสมให้นักเรียน โดยพิจารณาทั้งด้านความสามารถ บุคลิกภาพ เพื่อให้นักเรียนสามารถช่วยเหลือกันได้จริง มีสภาพปัญหาการดำเนินงานมากเป็นอันดับหนึ่ง ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากโรงเรียนไม่มีการวิเคราะห์นักเรียนรายบุคคล หรือฐานข้อมูลนักเรียนรายด้านสำหรับการวางแผนจับคู่ที่เหมาะสมให้นักเรียนในการทำกิจกรรม

3) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนของผู้บริหาร มีสภาพการบริหารงานอยู่ในระดับมากทุกประเด็น ทั้งนี้ มาจากผู้บริหารไม่สามารถวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาและแก้ไขได้ตรงตามประเด็น ไม่ทราบถึงผลการดำเนินงานของครู และผลการวิเคราะห์รายบุคคลของนักเรียนสืบเนื่องมาจากไม่มีการวางแผน และส่งเสริมให้ครูหรือบุคลากรในโรงเรียนได้รับความรู้เพิ่มเติมในสิ่งจำเป็น ทำให้ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้สอดคล้องกับ อวยชัย ศรีตระกูล (2556, น. 85-95) ที่ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 พบว่า การนำองค์กร ผู้บริหารต้องศึกษาข้อมูลนโยบายอย่างรอบด้าน เป็นแบบอย่างที่ดี และเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมตามระบบ สามารถสร้างแรงจูงใจสร้างขวัญกำลังใจให้กับบุคลากรทุกคน ให้การเสริมแรง พัฒนาครูและนักเรียนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ สนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ให้คำปรึกษาแก่ครูอย่างเหมาะสม สำหรับการศึกษาของผู้วิจัยครั้งนี้ เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า โรงเรียนไม่ได้รับการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก เครื่องมือ งบประมาณ และทรัพยากรอื่น ๆ ที่จำเป็นในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และไม่ส่งเสริมให้ครูได้รับการอบรมเพื่อเพิ่มทักษะในการสื่อสารกับผู้ปกครอง ให้สามารถรับฟังและส่งต่อปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนได้อย่างตรงเป้าหมาย มีสภาพปัญหาการดำเนินงานมากเป็นอันดับหนึ่ง ทั้งนี้ มีสาเหตุมาจาก เมื่อผู้บริหารไม่มีข้อมูลผลการดำเนินงานตามแผน ทำให้ผู้บริหารไม่ทราบว่ากิจกรรมได้ที่ส่งผลดีและควรได้รับการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรม และไม่ทราบถึงทักษะความสามารถของครูว่าเพียงพอหรือไม่ ทำให้ไม่สามารถพัฒนาทักษะของครูได้ตรงตามสภาพปัญหา

4) ด้านการติดตาม และประเมินผล มีสภาพการบริหารงานอยู่ในระดับมากทุกประเด็น ทั้งนี้ มาจากโรงเรียนไม่มีการติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนจึงทำให้ไม่ทราบปัญหาและส่งต่อนักเรียนได้ สอดคล้อง กิตติศักดิ์ สีวินา (2558, น. 109-124) ที่ทำการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า สภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ปัญหาที่พบมากที่สุดคือ การนิเทศ กำกับ ติดตาม มีความต้องการด้านการนิเทศ กำกับติดตามการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างจริงจัง สำหรับการศึกษาของผู้วิจัยครั้งนี้ เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า โรงเรียนมีการประเมินและติดตามความเปลี่ยนแปลงของนักเรียนหลังจัดกิจกรรมในชั้นเรียน และโรงเรียนมีการส่งต่อนักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น

โดยได้รับความยินยอมจากผู้ปกครอง มีสภาพปัญหาการดำเนินงานมากที่สุด ทั้งนี้ มีสาเหตุมาจากโรงเรียนไม่ประเมินผล และติดตามความเปลี่ยนแปลงของนักเรียนหลังจัดกิจกรรมต่าง ๆ และโรงเรียนไม่สามารถส่งต่อนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่ไม่ดีขึ้น เนื่องจากครูขาดทักษะในการติดต่อสื่อสาร กับผู้ปกครองให้ได้รับทราบสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนแต่ละคนได้อย่างตรงเป้าหมาย

2. ผลการศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานด้านการป้องกันและช่วยเหลือ นักเรียนตามกระบวนการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 โดยสามารถอธิบายรายด้าน ดังนี้

1) ด้านการวางแผน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการจัดประชุม เพื่อกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ร่วมกัน ระหว่างผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง และจัดทำแผนการปฏิบัติการ และแผนกิจกรรมที่จำเป็นสำหรับนักเรียนเป็นประจำทุกปี กำหนดเป้าหมายความสำเร็จร่วมกัน จัดทำเครื่องมือสำหรับการวิเคราะห์นักเรียนรายบุคคล ทั้งนี้ การที่ผู้บริหารมีการวางแผน การดำเนินงานนี้ ส่งผลให้บุคลากรในโรงเรียนรู้แนวทางการดำเนินงาน ลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นระหว่างดำเนินงาน ตรวจสอบผลการดำเนินงานได้ในทุกขั้นตอน เนื่องจากได้ร่วมกัน วิเคราะห์การดำเนินงานในอดีตและได้วางแผนแก้ไขปัญหที่อาจเกิดขึ้นในครั้งต่อไป สอดคล้องกับ ปรีชา บุญอินทร์ (2562, น. 67) ที่กล่าวว่า ครูควรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและจัดทำแผนการดำเนินงานเพื่อความสอดคล้องตามสาระหลักในการจัดการเรียน

2) ด้านการจัดการองค์กร พบว่า ผู้บริหารต้องมอบหมายงานตามกรอบความรู้ ความสามารถของบุคลากร จัดให้มีการพัฒนาทักษะที่จำเป็น จัดตั้งทีมงานหรือกลุ่มงานตามความเหมาะสมของกิจกรรมนักเรียน มีคำสั่งการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานภายนอกเพื่อสะดวกในการส่งต่อนักเรียน คือการที่ผู้บริหารสามารถบริหารจัดการภายในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี มอบหมายงานตามความสามารถ จนทำให้มั่นใจได้ว่างานที่ได้รับมอบหมายจะประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยความร่วมมือระหว่างบุคลากรภายในและภายนอกโรงเรียน สอดคล้องกับ วราพร ม่วงประถม (2558, น. 53) ที่กล่าวว่า การกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องให้ครอบคลุมบุคลากรของทุกฝ่าย การออกแบบโครงสร้างองค์กรขึ้นอยู่กับบริบท ขนาดและสถานการณ์ของแต่ละโรงเรียน และมีการพัฒนาทีมงานอย่างต่อเนื่อง โดยการมอบหมายงานออกเป็นคำสั่งจัดการประชุม อบรมพัฒนาทีมงาน เพื่อให้เกิดการประสานงานทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ที่มีประสิทธิภาพ

3) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนของผู้บริหาร พบว่า ผู้บริหารควรมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครู สนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวก งบประมาณ และการพัฒนาทักษะที่จำเป็นแก่ครู ในโรงเรียน การศึกษาดูงาน สัมมนา จัดให้มีระบบการวิเคราะห์ข้อมูลทางระบบสารสนเทศ

โดยสิ่งสำคัญที่ทำให้การขับเคลื่อนการดำเนินงานบรรลุตามแผนที่วางไว้ ผู้บริหารจำเป็นที่จะต้องส่งเสริม สนับสนุน และสร้างขวัญกำลังใจ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะสิ่งเหล่านี้จะทำให้บุคลากรในโรงเรียนมีความเชื่อมั่นว่าตนเองได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ช่วยให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ สอดคล้องกับ สุวิมล พรหมทัศน์ (2562, น. 224) กล่าวว่า การแต่งตั้งคณะทำงาน การวางแผนการดำเนินงาน อย่างเป็นระบบและต่อเนื่องตามแผน บรรยากาศที่ดีในการทำงาน มีแหล่งเรียนรู้ค้นคว้า แก่ครูผู้สอนและนักเรียน พัฒนาสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาทักษะ และกระบวนการทำงานเป็นทีมของบุคลากร

4) ด้านการควบคุม ติดตาม พบว่า ผู้บริหารควรติดตามการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานของโรงเรียนอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ จัดทำเครื่องมือสำหรับบันทึกผลการดำเนินงาน สามารถวิเคราะห์และรายงานผลการปฏิบัติงานได้ ใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการติดตาม เช่น การสังเกต สัมภาษณ์ เยี่ยมบ้าน โฮมรูม การประชุมผู้ปกครอง สามารถส่งต่อนักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นให้หน่วยงานภายนอกได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการที่ผู้บริหารมีการติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ทำให้สามารถทราบถึงความสำเร็จ หรือสิ่งที่ผิดพลาด จนสามารถแก้ไขเพื่อให้การปฏิบัติงานดังกล่าวเป็นไปตามแผนที่วางไว้ และยังสามารถนำผลการปฏิบัติงานทั้งก่อนและหลังมาเปรียบเทียบหาข้อบกพร่อง และวางแผนแก้ไขในครั้งต่อไป สอดคล้องกับ ภัสสร อรุณศรี (2563, น. 47-57) กล่าวว่า สถานศึกษาควรตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานต่อผู้บริหาร และสถานศึกษามีการนิเทศติดตามการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน อย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ผู้บริหารควรประชุมวางแผนการดำเนินงานเป็นประจำทุกปี เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และกระบวนการทำงานของบุคลากรในโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางเดียวกันในการดำเนินงาน

2. ผู้บริหารควรกำหนดโครงสร้างการดำเนินงานของบุคลากรในโรงเรียนให้เหมาะสมกับความสามารถ ตลอดจนการทำงานของทุกส่วนให้สอดคล้อง ราบรื่น และไม่ทับซ้อนกัน มีสารสนเทศสำหรับการตัดสินใจ

3. ผู้บริหารต้องทราบถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในทุกขั้นตอน สร้างขวัญกำลังใจ แรงจูงใจให้กับบุคลากรทุกคน อบรมพัฒนาคู สับสนุนงบประมาณวัสดุอุปกรณ์ ให้คำปรึกษา แก้ไขอย่างเหมาะสม

4. ผู้บริหารต้องมีเครื่องมือในการนิเทศติดตาม และประเมินผลการจัดกิจกรรม เพื่อทราบถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น และสามารถวางแผนในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวในครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน

2. ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัล

3. ศึกษาพฤติกรรมนักเรียนที่ส่งผลกระทบต่อ การออกกลางคันของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ฉบับที่ 2) และที่แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช 2545. กรุงเทพฯ : บริษัทสยามสปอร์ตซินดิเค จำกัด.

กรมสุขภาพจิต, กระทรวงสาธารณสุข. (2546). คู่มือการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนช่วงชั้นที่ 3-4 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6). กรุงเทพฯ : สำนักงานกิจการโรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

กิตติศักดิ์ ศีวินา. (2558). รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน. วารสารการบริหารและพัฒนา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 7(1), 109-124.

จำเริญ นาคอุไร. (2559). การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนเบญจมราชาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต มหาวิทยาลัยสวนดุสิต. 12(2), 25-37.

บุญรัตน์ พันธุ์วัฒน์. (2560). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนด้านการคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนพร้าววิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

- ปรีชา บุญอินทร์. (2562). การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนแม่เจดีย์วิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงราย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ปภาวรินทร์ ดีอี่เม็ง. (2559). รูปแบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ในการสร้างรายได้ของสโมสรฟุตบอลไทยพรีเมียร์ลีก (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ภัสสร อรุณศรี. (2563). การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 3 นนทบุรี. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(11), 45-57.
- นิตยา คະเนนิล. (2559). การพัฒนารูปแบบกระบวนการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย. 8(2), 353.
- วราพร ม่วงประถม. (2558). การศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. วารสารวิจัยและ พัฒนาวิจัยและพัฒนาลอยลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 10(2), 53.
- สุวิมล พรหมทัศน์. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรอาชีวศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) วิทยาลัยอาชีวศึกษาพัฒนชยการเชียงรายที่สอดคล้องการศึกษาไทย 4.0. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงราย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35, (2562). รายงานประจำปี 2562 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35. ลำปาง : สำนักงาน.
- ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2543). ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. อุบลราชธานี : สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- อวยชัย ศรีตระกุล. (2556). การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. 15(4), 85-95.

รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน
บนพื้นที่สูง ในการสร้างความสมดุลระหว่างเป้าหมายทางเศรษฐกิจ
กับการสร้างความเป็นธรรม และลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม
ของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดน่าน*

A GROUP MANAGEMENT MODEL THAT PROMOTES THE
DEVELOPMENT OF HIGHLAND COMMUNITIES' ECONOMIES TO
BALANCE THE ECONOMIC GOALS AND THE SOCIAL JUSTICE AND
SOCIAL INEQUALITY OF ETHNIC GROUPS IN NAN

พุทธินันท์ บุญเรือง

Buddhinan Boonruang

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

Faculty of Humanities and Social Sciences

Uttaradit Rajabhat University.

E-mail : Nanfa16@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูงในการสร้างความสมดุลระหว่างเป้าหมายทางเศรษฐกิจกับการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้นำกลุ่มในชุมชน จำนวน 253 ชุมชน โดยใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่มย่อย ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) ดำเนินการศึกษาทั้งวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผลการศึกษา พบว่า

รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูงในการสร้างความสมดุลระหว่างเป้าหมายทางเศรษฐกิจกับการสร้างความเป็นธรรมและลดความ

* Received 2 August 2021; Revised 14 December 2021; Accepted 17 December 2021

เหลื่อมล้ำทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดน่าน ได้แก่ “ISEP-Model” ประกอบด้วย การบริหารจัดการกลุ่มบนพื้นที่สูง (Integration) การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูง (Stability) การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม (Equilibrium) และ การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มบนพื้นที่สูง (Potential) รูปแบบที่พัฒนาขึ้นถือเป็นสิ่งสำคัญ มากที่ควรดำเนินการ อีกทั้ง ในชุมชนพื้นที่จังหวัดน่านมีต้นทุนทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มากอยู่แล้วแต่ขาดการบริหารจัดการที่ดี หากสามารถดำเนินการบริหารจัดการหรือมีรูปแบบ การบริหารจัดการที่ดีก็จะสามารถพัฒนาสู่ความยั่งยืนและพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด ผลจากการ ประเมินรูปแบบที่พัฒนาขึ้นของผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้น หรือ “ISEP- Model” มีความเหมาะสม สอดคล้อง และสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการบริหาร จัดการกลุ่มเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูงได้

คำสำคัญ : การบริหารจัดการกลุ่ม, เศรษฐกิจชุมชน, ความเหลื่อมล้ำ, กลุ่มชาติพันธุ์พื้นที่สูง

Abstract

The objective of this article was to develop a group management model that contributes to the highland economic development in balancing economic goals and establishing fairness and reducing social inequality of ethnic groups. The sample groups used in the study were Leadership in 253 communities were conducted by using questionnaires, interviews and small group discussions. Carry out data collection Using mixed research (Mixed Methods) to conduct both quantitative and qualitative research. The study found that

A group management model that contributes to high-level community development in building economic relations with the creation of fairness and the deterioration of social progress of transport groups in Nan Province, including ISEP-Model. " Principles of Group management on the highland (Integration) Community economic development on the highland (Stability), creating fairness and reducing social inequality (Equilibrium) and strengthening the group on the highland (Potential). Model had developed that was very important to be done, and in Nan communities, there were legal and administrative bodies or there were management models that Good if

management can be carried out or has a management style that As a result of the developed model training, experts are of the view that the developed model, or the "ISEP-Model", was fair and can be used to provide the best possible solution. There was benefit in group management to develop the community economy at the top.

Keywords : Group Management, Community Economy, Inequality, Highland Ethnic Groups

บทนำ

ปัจจัยที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในสังคมนั้นเกิดจากปัจจัยที่หลากหลาย เช่น ต้นทุนทางสังคม โอกาส การเข้าถึงการศึกษา การเข้าถึงการรักษาพยาบาล การเข้าถึงสวัสดิการต่าง ๆ ความเชื่อ เศรษฐกิจ ชนชั้นทางสังคม ฯลฯ เป็นต้น จะเห็นได้ว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาไม่เท่าเทียมกัน เกิดมาในชนชั้นที่ไม่เท่าเทียม ฐานะ เศรษฐกิจไม่เท่าเทียม การได้รับการศึกษา ปลูกฝังความคิดจิตใจก็ไม่เท่าเทียม บางคนอาจเกิดมาพิการ นั่นก็เป็นความไม่เท่าเทียม ข้าพเจ้าเคยเห็นนักวิชาการบางท่านได้แสดงความคิดเห็นในเชิงรังเกียจคนจนไว้ว่า ที่เขาจนไม่ใช่เพราะว่าเกิดมาจน แต่เป็นเพราะเขาไม่มีมานะ ไม่มีความเพียรในการขวนขวายศึกษาเรียนรู้ จึงไม่มีกำลังผลักดันชีวิตตนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ที่สามารถเข้าถึงสิ่งที่ดีกว่าได้ คนทุกคนไม่ได้เกิดมาเท่าเทียมกัน ประโยคที่ว่า “คนจนต้นทุนน้อย” เนื่องจากคนจน เกิดมาก็จน ถูกคนด้วยกันเองนั้นแหละที่ดูถูกตีตราว่าเป็นคนจน กีดกันให้อยู่ในชั้นล่างของสังคม ไม่ยอมให้เงยหน้า อ้าปากขึ้นมาได้ โอกาสในการได้รับการศึกษาเพื่อที่จะไปพัฒนาศักยภาพตนเองก็มีน้อย หรือแทบจะไม่มีด้วยซ้ำไป แล้วนี่จะเอาอะไรไปขยับเขยื้อนเลื่อนฐานะในสังคมให้สูงกว่าเดิมได้ ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย แยกเป็น 3 ส่วน คือ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ, ความเหลื่อมล้ำทางสังคม และความเหลื่อมล้ำทางอำนาจ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ คือ ความแตกต่างของการกระจายรายได้ของคนจนกับคนรวยซึ่งมีความแตกต่างกันมาก รัฐบาลให้ความสำคัญกับการแก้ไขเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมให้ลดน้อยลงโดยประสานความร่วมมือในทุกจังหวัด ซึ่งจังหวัดน่านเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์อีกทั้งยังมีความเหลื่อมล้ำในด้านต่าง ๆ ทำให้เกิดช่องว่างทางสังคมที่ขยายวงกว้าง ทั้งนี้กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดน่าน ได้แก่ ไทยวน ไทลื้อ ไทพวน ไทเขิน ไทใหญ่ รวมทั้งกลุ่มที่อยู่บนพื้นที่สูง ได้แก่ ม้ง เมี่ยน ลัวะ หรือถิ่นขมุ และมาปาลี หรือตองเหลือง จากความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งพื้นที่สูงและพื้นที่ราบ ทำให้มีความแตกต่างกันทั้งระบบสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา รูปแบบ

การบริหารจัดการกลุ่มที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูงสู่การสร้าง ความสมดุลระหว่างเป้าหมายทางเศรษฐกิจกับการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดน่าน

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูงในการสร้างความสมดุลระหว่างเป้าหมายทางเศรษฐกิจกับการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูงสู่การสร้าง ความสมดุลระหว่างเป้าหมายทางเศรษฐกิจกับการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดน่าน ผู้ศึกษาดำเนินการศึกษาจากผู้นำกลุ่มชุมชนพื้นที่สูงกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดน่าน จำนวน 5 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเฉลิมพระเกียรติ อำเภอบ่อเกลือ อำเภอแม่จริม อำเภอเวียงสา อำเภอบ้านหลวง จำนวน ๒๕ ชุมชน

การรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยขั้นตอนนี้ ใช้แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูงสู่การสร้าง ความสมดุลระหว่างเป้าหมายทางเศรษฐกิจกับการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดน่าน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้นำกลุ่มในชุมชนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คนในพื้นที่จังหวัดน่าน ประกอบด้วย ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูง ด้านการบริหารจัดการกลุ่มบนพื้นที่สูง ด้านการสร้าง ความเข้มแข็งของกลุ่มบนพื้นที่สูง ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม

ขอบเขตของเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยจะครอบคลุมเนื้อหาถึงการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูงของกลุ่มชาติพันธุ์ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบน

พื้นที่สูง การบริหารจัดการกลุ่มในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูง การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูง การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดน่าน

ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ ชุมชนพื้นที่สูงกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดน่าน จำนวน 15 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมือง อำเภอแม่จริม อำเภอบ้านหลวง อำเภอนาน้อย อำเภอปัว อำเภอท่าวังผา อำเภอทุ่งช้าง อำเภอเวียงสา อำเภอเชียงกลาง อำเภอนาหมื่น อำเภอสันติสุข อำเภอบ่อเกลือ อำเภอสองแคว อำเภอภูเพียง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล จากแบบสัมภาษณ์ที่เก็บจากผู้ในกลุ่มในชุมชนกลุ่มตัวอย่าง 40 คน มาตรวจสอบความสมบูรณ์ในการตอบแบบสัมภาษณ์ แล้วนำมาลงข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลและสังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis and Content Synthesis) นำเสนอรูปแบบพรรณนาความเรียง

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนบนพื้นที่สูง เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจที่เน้นเรื่องของการสร้างเวทีการเรียนรู้ เพื่อให้สามารถสร้างและพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนได้ดี โดยเฉพาะการพัฒนากลุ่ม การสร้างเวทีการเรียนรู้ยังช่วยกระตุ้นให้การทำงานของกลุ่มให้เกิดผลสำเร็จ ทำให้ชุมชนมีความรู้ สร้างความมีส่วนร่วมให้สมาชิกในกลุ่มและทำให้มีรายได้ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประสบการณ์ สามารถนำเอาความรู้ที่ได้มาพัฒนาตนเองและกลุ่มให้มีประสิทธิภาพในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มและส่งเสริมให้เกิดรายได้ การวิเคราะห์ศักยภาพขีดความสามารถของกลุ่มจะทำให้ทราบถึงความเข้มแข็งของกลุ่ม พัฒนากลุ่มให้มีความรู้สามารถช่วยเหลือตนเองและซึ่งกันและกัน การวางแผนและพัฒนากลุ่มอยู่เสมอ ทำให้กลุ่มสามารถปรับตัว รับมือและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ต่างๆ ได้ การส่งเสริมการรวมกลุ่มในลักษณะต่าง ๆ ทำให้มีอำนาจในการต่อรองหรือจะเป็นอำนาจในการซื้อและการขาย ทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจภายในชุมชนเป็นไปในทิศทางที่ดี สามารถทำให้กลุ่มต่อรองด้านการตลาด การพัฒนาเทคโนโลยีมาใช้กับกลุ่ม ทำให้ได้ผลผลิตมากขึ้น

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูง โดยมากจะเป็นการอบรม การพัฒนาองค์ความรู้ การศึกษาดูงานกับเครือข่าย การส่งเสริมการตลาด การสร้างกลุ่ม

เครือข่าย การพัฒนาและการส่งเสริมกลุ่มให้เกิดการพัฒนา นอกจากการพัฒนาส่วนอื่นแล้ว ทูนยังเป็นผู้ที่มีปัจจัยที่มีความสำคัญ ทั้งการให้ความรู้ทำให้กลุ่มเกิดการพัฒนา ความสามัคคีของกลุ่มเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนา กลุ่ม การส่งเสริมและสนับสนุนด้านการเงินเป็นกลไกสำคัญ ในการกระตุ้นให้ชุมชนเกิดการตื่นตัวและเกิดการพัฒนากลุ่ม กลุ่มอาชีพบางพื้นที่ เทคโนโลยีที่ยังเข้าไม่ถึงชุมชนพื้นที่สูง การคมนาคมไม่สะดวกสบาย ทำให้ขาดโอกาส การส่งเสริมเทคโนโลยีที่มากขึ้น ทำให้กลุ่มสามารถเพิ่มรายได้ และเกิดการสร้างงานอย่างต่อเนื่อง

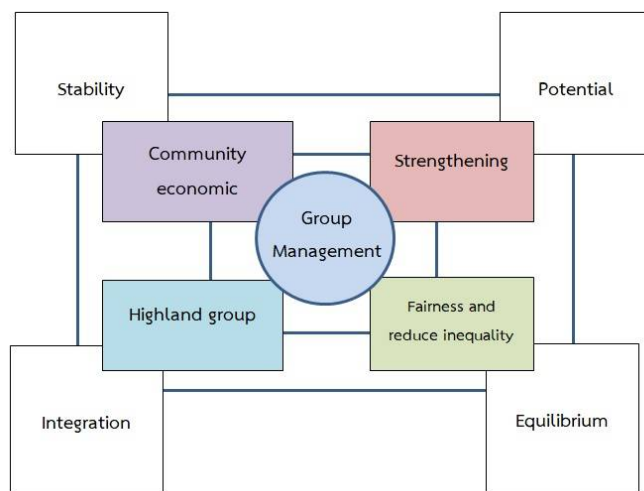
3. การบริหารจัดการกลุ่มในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูง ผู้นำกลุ่มอาชีพ มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะผู้นำควรมีจิตสาธารณะ มีความเสียสละ ใช้หลักธรรมาภิบาล ในการบริหารงาน ให้โอกาสกับคนรุ่นใหม่หรือเยาวชนให้ร่วมแสดงความคิดเห็น มีความคิดสร้างสรรค์และพัฒนา มีการคิดแนวทางใหม่ ๆ สิ่งใหม่ ๆ มีอุดมการณ์ในการบริหารจัดการ ที่จะนำพาชุมชนไปสู่ความยั่งยืนในการสร้างอาชีพ การเป็นแบบอย่างที่ดี มีความรู้ความสามารถในการเข้าใจสถานการณ์ ชื่อสัตย์สุจริต อดทนอดกลั้น มีเหตุผล สนใจเรื่องงาน และสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล มีความสามารถในการจูงใจและให้กำลังใจเพื่อให้ทุกคนพัฒนาตนเอง เป็นผู้มีความเสมอภาคกับทุกคน รับฟังความคิดเห็นของทุกคน เน้นทำงานด้วยความเสียสละ ทำงานด้วยจิตสำนึกและมุ่งหวัง จิตอาสา ทำทลายกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ

4. การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูง การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม ผู้นำควรมีการวางแผนและจัดการอย่างเป็นระบบ ให้ความสำคัญ ข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่ม เปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็นและการแก้ไขปัญหา กลุ่ม ลดความขัดแย้งภายในกลุ่ม สร้างการยอมรับ การสร้างมิติความสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมให้สมาชิกมีการแลกเปลี่ยนความรู้และทัศนคติในการทำงาน ทำให้กลุ่มมีประสิทธิภาพในการทำงาน สามารถวางแผนและนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภคและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ ภาวะผู้นำของกลุ่มทำให้กลุ่มมีการพัฒนา มีความเข้มแข็ง เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีการลงมือทำจริงร่วมกับชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านเกิดความเชื่อมั่นและกลุ่มมีความแข็งแกร่ง การให้ความสำคัญและการมองเห็นปัญหาสมาชิกของกลุ่ม การพัฒนากลุ่มให้เหมาะสมกับสถานการณ์จะทำให้สภาวะเศรษฐกิจของกลุ่มมีความแข็งแรง การทำงานแบบมีส่วนร่วมทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ทำให้งานในกลุ่มมีประสิทธิภาพและทำให้กลุ่มเข้มแข็งมากขึ้น การสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินการ จะทำให้สมาชิกกลุ่มแน่วแน่ตั้งใจทำงาน

5. การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม กลุ่มอาชีพในชุมชนควรมีการขยายโอกาสการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า การทำให้เกิดการยอมรับของกลุ่ม การพัฒนาฝึกทักษะอาชีพ เสริมสร้างความรู้พัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้เกิด

ความทันสมัย แปลกใหม่ การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมการผลิตในแต่ละพื้นที่ การประสานความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มการผลิต การแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์และคนพื้นที่อื่นมากขึ้น การเข้าถึงการพัฒนาทักษะอาชีพทำให้กลุ่มชาติพันธุ์มีโอกาสในการเลือกประกอบอาชีพได้เท่าเทียมกับกลุ่มอาชีพอื่น จนเกิดการแลกเปลี่ยนในสังคมอื่น จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมได้ การกระจายสวัสดิการและทรัพยากรให้แก่กลุ่มสมาชิกชาติพันธุ์ให้มีสิทธิ์ได้รับเช่นเดียวกับกลุ่มอาชีพอื่นจะเป็นการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม การเข้าถึงแหล่งทุนได้ง่ายและไม่ยุ่งยาก กลุ่มสามารถขยายเครือข่าย มีเทคโนโลยีส่งเสริมการกระจายผลิตภัณฑ์ มีการบริหารจัดการทางการเงินที่ดีและมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง ทำให้เกิดการใช้จ่ายอย่างคุ้มค่า และการจัดสวัสดิการจะทำให้เกิดการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง ทำให้เกิดความเท่าเทียมกันในชุมชนและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม

จากการสอบถามและสนทนากลุ่มผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดน่าน จำนวนทั้งหมด 40 คน ในการพัฒนารูปแบบ ดำเนินการวิเคราะห์โดยใช้ SWOT Analysis เพื่อค้นหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของการบริหารจัดการกลุ่มและการสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งจะสามารถกำหนดเป็นรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูงในการสร้างความสมดุลระหว่างเป้าหมายทางเศรษฐกิจกับการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดน่าน ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูงในการสร้างความสมดุลระหว่างเป้าหมายทางเศรษฐกิจกับการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดน่าน หรือ “ISEP-Model”

จากภาพที่ 1 แสดงรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูงในการสร้างความสมดุลระหว่างเป้าหมายทางเศรษฐกิจกับการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดน่าน หรือ “ISEP-Model” โดยผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมเป็นไปได้และสามารถใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ มีองค์ประกอบเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย ดังนี้

การบริหารจัดการกลุ่มบนพื้นที่สูง (Integration) : เสริมสร้างระบบการบริหารจัดการที่ดี และมีบูรณาการร่วมกันบนพื้นฐานกระบวนการมีส่วนร่วม

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูง (Stability) : การเสริมสร้างความมั่นคงด้านเศรษฐกิจบนฐานความรู้และฐานทรัพยากร โดยเน้นความคุ้มค่าของทรัพยากร ผสมผสานกับนวัตกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม (Equilibrium) : สร้างความสมดุลให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สามารถเอื้ออำนวยให้ กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ พื้นที่สูงสามารถใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศบริการ การเข้าถึงการพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุน และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน

การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มบนพื้นที่สูง (Potential) : เสริมสร้างศักยภาพของคนและชุมชนให้เข้มแข็งตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูงในการสร้างความสมดุลระหว่างเป้าหมายทางเศรษฐกิจกับการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดน่าน ที่ได้พัฒนาขึ้น ได้แก่ “ISEP-Model” เป็นรูปแบบที่สามารถดำเนินการบริหารจัดการกลุ่มที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูงที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดน่าน รูปแบบที่ได้พัฒนาขึ้นมาทำให้มองเห็นได้ว่า ผู้นำกลุ่มในชุมชนมีความมุ่งมั่นในการบริหารจัดการกลุ่มที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูง โดยให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอน สอดคล้องกันกับการศึกษาของ สกส.เกียรติคุณ (2562 น. 2) ได้ทำการศึกษา การบริหารจัดการธุรกิจชุมชนสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษากลุ่มข้าวซ้อมมือบ้านนาaling ตำบลควนโนโส อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา ว่ากลุ่มข้าวซ้อมมือ บ้านนาaling มีแนวคิดจากการแก้ไขปัญหาการถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อคนกลาง

ได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย ที่เข้ามาช่วยเหลือสนับสนุน ซึ่งสมาชิกจะมีส่วนในการเข้ามาบริหารจัดการกลุ่มตั้งแต่การร่วมกันลงหุ้น ร่วมกันผลิตสินค้าและร่วมกันรับผลประโยชน์จากการประกอบการโดยมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนของกลุ่ม คือ การใช้วัตถุดิบที่มีในชุมชน นำภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ มีความเป็นเครือญาติกัน การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ และกลุ่มเกิดขึ้นจากความต้องการของชาวบ้านในชุมชน ผลการศึกษาดังกล่าว สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้ทำการศึกษาว่า โดยสภาพพื้นที่ของจังหวัดน่านเป็นพื้นที่ป่าเป็นส่วนใหญ่ทำให้ชุมชนท้องถิ่นทุกคนเห็นความสำคัญ ตระหนักรู้ เข้าใจในการพัฒนาอาชีพเพื่อเสริมสร้างรายได้ สร้างงาน ให้มีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สิ่งที่น่าสนใจของรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มที่ได้พัฒนาขึ้นมา นั้นไม่ใช่เป็นรูปแบบใหม่แต่เป็นทิศทางมุ่งเป้าประเด็นการบริหารจัดการกลุ่มที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนบนพื้นที่สูงอย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับ นิศารัตน์ สังข์เสื่อ (2560 น. 868) ที่ได้ทำการศึกษาการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษากลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวศรีนคร อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย โดยกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวศรีนคร มีวิธีการบริหารจัดการ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการจัดองค์การ 3) ด้านการนำองค์การ และ 4) ด้านการควบคุม โดยมีปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการมี 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ 2) ปัจจัยด้านการสร้างเครือข่าย และ 3) ปัจจัยด้านการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการมี 1 ปัจจัย ได้แก่ 1) การขาดเทคโนโลยีที่ใช้ในการเก็บเกี่ยวผลิตท้องถิ่น ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องตรงกันผู้ศึกษาวิจัยว่า ผู้นำกลุ่มในชุมชนจะพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำในด้านต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อรองรับและตอบสนองต่อสภาพบริบทและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามสภาพบริบทของแต่ละพื้นที่สำหรับจังหวัดน่าน

จากการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูงในการสร้างความสมดุลระหว่างเป้าหมายทางเศรษฐกิจกับการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดน่าน หรือ ISEP-Model ทำให้มองเห็นว่า การบริหารจัดการกลุ่มที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูงจะต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูง (Community Economic) การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มบนพื้นที่สูง (Strengthening) การบริหารจัดการกลุ่มบนพื้นที่สูง (Highland group) และการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม (Fairness and reduce inequality) สอดคล้องกันกับการศึกษาของ สุขุ สิริจันทร์ชื่น (2560 น. 61) ได้ทำการศึกษาความสำเร็จของการบริหารงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ที่กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองไชย ใช้กลยุทธ์สู่ความสำเร็จคือมีการคัดกรองสมาชิกโดยเน้นคนในชุมชนเป็นหลัก การสร้างความศรัทธาด้วยคณะกรรมการต้อง

มีธรรมาภิบาล ไม่เลือกปฏิบัติ ยึดกติกาตามระเบียบข้อบังคับ แนวทางการพัฒนากลุ่มๆ คือ การพัฒนาองค์ความรู้หรือจัดเวทีทบทวน วิเคราะห์ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาให้แก่สมาชิก และคณะกรรมการเป็นประจำทุกปี กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลยุทธ์สู่ความสำเร็จคือ กฎระเบียบข้อบังคับมีการทบทวน ปรับปรุงทุกปีเพื่อให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ ปัจจุบัน ความเป็นภาวะผู้นำของคณะกรรมการ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ ทั้งนี้ พัชราภา สิงห์ธนสาร (2560 น. 57) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ด้านเศรษฐกิจ ในมิติของรายได้ มีเพียงรายได้เฉลี่ยต่อคนของครัวเรือนเท่านั้นที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ส่วนรายได้จากอาชีพหลัก และรายได้จากอาชีพเสริมไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ในมิติของรายจ่ายประกอบไปด้วยรายจ่ายประเภท ต้นทุนในการประกอบอาชีพ รายจ่ายที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และรายจ่ายรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อคนในครัวเรือนล้วนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และสอดคล้องกับ พระครูเกษมธรรมสุนทร (2561 น. 3) ที่ได้ทำการศึกษา การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวกฎพันตสูตร ว่าเศรษฐกิจชุมชนตามแนวกฎพันตสูตร ในพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาสังคมอันเนื่องมาจากใจผู้ร้ายและความยากจน ด้วยการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจชุมชน เพื่อแก้ปัญหาเชิงบูรณาการ ส่งเสริมอาชีพแก่กลุ่มคนระดับล่าง ขอความร่วมมือจากกลุ่มชนระดับบน ตรวจสอบคุณสมบัติเจ้าของโครงการ ตรวจสอบคุณสมบัติของผู้อำนวยการ ไม่ให้เสียดายทรัพยากรในการทำาน ให้วางใจต่อผู้ที่มารับทาน ไม่ให้เบียดเบียนคน สัตว์ และตัดต้นไม้ สภาพเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนตำบลวังสวาบฯ ยึดอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก มีรายได้ที่ไม่แน่นอน เกิดจากการรวมตัวของชุมชน มีแรงจูงใจมาจากการดูสื่อต่าง ๆ กระบวนการสร้างเครือข่าย ใช้วิธีนำเสนอในที่ประชุมสร้างเครือข่ายด้วยการสนทนา และชักชวนกัน จุดอ่อนคือขาดองค์ความรู้ จุดแข็งคือมีทรัพยากรที่หลากหลายและคนใช้ชีวิตแบบพอเพียง ผลผลิตคือชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น วิเคราะห์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวกฎพันตสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบฯ สามารถสรุปเป็น 3 ประเด็นสำคัญ 1) การวางแผนเป็นยุทธศาสตร์การปราบโจรและความยากจน 2) การสร้างเศรษฐกิจให้เข้มแข็งเป็นยุทธศาสตร์การเสริมสร้างการผลิตและการจำหน่าย 3) การเสริมเศรษฐกิจให้มั่นคง เป็นยุทธศาสตร์การสร้างพันธมิตรทางการตลาด สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยที่ได้ดำเนินการศึกษาว่า การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูงจำเป็นต้องมีการรวมกลุ่มที่มีความเข้มแข็งแล้วพัฒนาไปสู่การบริหารจัดการด้วยกลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูง

ทั้งนี้ ทวี วัชรเกียรติศักดิ์ (2559 น. 71) กล่าวว่า การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพในพื้นที่ต้องมีความพร้อมต่อการพัฒนา แนวทางและ

การดำเนินการส่งเสริมการสร้าง ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพ จะต้องสร้างจากภายใน ภายใน และทั้งภายใน และภายนอกชุมชน ตามปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ ความรู้ การยอมรับ ศักดิ์ศรีที่เท่าเทียมของภาคีสมาชิก และการมีชุมชนเป้าหมายเป็นศูนย์กลางของการสร้างความเข้มแข็งโดยที่ผลการดำเนินการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพเชิงรูปธรรมได้ทำให้มีการพัฒนา จัดตั้ง ดำเนินงานและขับเคลื่อนการจัดหาทุนของกลุ่มอาชีพตามความเหมาะสมและการตัดสินใจของแต่ละชุมชน ทั้งนี้ ในการศึกษา พบว่า การพัฒนาเศรษฐกิจบนพื้นที่สูงส่วนมากจะประสบปัญหาเรื่องของความเหลื่อมล้ำ ความไม่เป็นธรรมและความไม่เสมอภาคในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูง ข้อค้นพบดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการรวมกลุ่มในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนจะเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถลดช่องว่างเป้าหมายทางเศรษฐกิจและความเป็นธรรมในสังคม ลดความเหลื่อมล้ำลงได้ สอดคล้องกันกับการศึกษาของ Simon Kuznets (1995 p. 1) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง Economic Growth and Income Inequality ที่มีสมมติฐานความสัมพันธ์การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความไม่เท่าเทียมกันในมิติของรายได้ พบว่า ในช่วงระยะที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงจากภาคการเกษตรไปยังภาคอื่น พบว่า ความแตกต่างของรายได้ของกลุ่มที่มีรายได้มากที่สุดลดด้วยรายได้ของกลุ่มคนที่มีรายได้น้อยที่สุดนั้นมากขึ้นในช่วงแรก ซึ่งแสดงถึงความเหลื่อมล้ำสูงขึ้นและความแตกต่างนั้นค่อย ๆ ลดน้อยลงเมื่อสังคมได้กลายเป็นภาคอื่นที่ไม่ใช่ภาคการเกษตร ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นทั้งในสังคมที่มีความเหลื่อมล้ำมากและสังคมที่มีความเหลื่อมล้ำน้อย รวมถึงเมื่อเพิ่มรายได้ต่อหัวของประชากรในภาคส่วนอื่นก็ยังคงพบการเปลี่ยนแปลงในลักษณะนี้เช่นกัน ดังนั้น สรุปได้ว่าการที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงจากภาคการเกษตรไปยังภาคอื่น เช่น ภาคอุตสาหกรรม ภาคบริการจะทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในช่วงแรก และจะค่อย ๆ ลดลงเมื่อสังคมกลายเป็นภาคส่วนนั้น ๆ เติบโต สอดคล้องกับ Martin Ravallion (2001 p. 7) ได้ทำการศึกษาวินิจฉัยเรื่อง Growth, Inequality and Poverty: Looking Beyond Averages ว่าความสำคัญในการนิยามการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจว่าควรใช้จากรายได้หรือค่าใช้จ่าย โดยได้มีแนวคิดที่ว่าค่าใช้จ่ายของคนจนนั้นไม่สามารถใช้ดัชนีราคาผู้บริโภคเข้ามาวัดได้ และพบว่าโดยปกติแล้วคนรวยมักจะได้ประโยชน์จากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมากกว่าคนจน ทั้งนี้ ในการใช้แบบสอบถามวัดความเจริญเติบโตในบัญชีรายได้ประชาชาตินั้นอาจมีข้อเสียอยู่ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไม่ได้สะท้อนชีวิตความเป็นอยู่โดยเฉลี่ยของครัวเรือน แนวทางตอนนโยบายควรจะเป็นในรูปแบบของ Country – specific Policy มากกว่าจะใช้นโยบายเดียวกันในทุกประเทศ

ส่วน Tabuga, Aubrey D.; Reyes, Celia M. (2001 p. 40) กล่าวว่าความสัมพันธ์ระหว่าง การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจความยากจน และความเหลื่อมล้ำ คนจนส่วนใหญ่อยู่ในภาคการเกษตร สอดคล้องกันกับการที่ภาคเกษตรเติบโตช้ากว่าเมื่อเทียบกับภาคอื่น ๆ เช่น

ภาคอุตสาหกรรม หรือภาคบริการ และพบว่าในหลายจังหวัดความยากจนเพิ่มขึ้นทั้งที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และเมื่อดูจากหลักฐานข้อมูล พบว่ามักจะมีเรื่องของความเหลื่อมล้ำเข้ามาเกี่ยวข้อง ผลจากการศึกษา พบว่าการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูงเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมจะมีความแตกต่างกันกับชุมชนในพื้นที่อื่น ทั้งนี้ เพราะชุมชนพื้นที่สูงไม่เหมาะกับการพัฒนาอุตสาหกรรมส่วนมากจะเป็นการพัฒนาภาคการเกษตรทำให้เกิดความแตกต่างของรายได้และความเหลื่อมล้ำ ทั้งนี้ กนกวรรณ จันทรเจริญชัย (2548 น. 71) ยังกล่าวว่า ความรุนแรงของปัญหาความยากจนในสังคมไทย ความยากจนลดความรุนแรงลง ทั้งสัดส่วนความยากจน (ร้อยละ 13.1 ไปยังร้อยละ 89) และจำนวนคนจน (9.5 ล้านคนไปยัง 7 ล้านคน) สำหรับเรื่องความเหลื่อมล้ำทางรายได้โดยวัดจากค่า Gini Coefficient พบว่าความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ไม่ได้ปรับดีขึ้นตามภาวะความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจเสมอไป แต่ขึ้นอยู่กับโครงสร้าง GDP ณ ขณะนั้น โดยสรุปได้ว่า ปัญหาการกระจายรายได้ในสังคมไทยมีทิศทางดีขึ้นเป็นผลพลอยได้จากการขยายตัวในภาคเกษตรกรรม และไม่เป็นไปตามการขยายตัวของภาคเกษตรกรรม อย่างไรก็ตามได้มีความขัดแย้งในรายงานสถานะหนี้สินของครัวเรือนไทยโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าหนี้สินต่อครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้น ทั้งที่จำนวนคนจนและสัดส่วนคนยากจนลดน้อยลง ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการใช้จ่ายโดยรวมที่แท้จริงมีระดับสูงกว่าเส้นความยากจน หรือแม้ไม่เป็นคนจนแต่รายรับก็ไม่พอรายจ่ายจึงทำให้เกิดหนี้

การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูงสู่การสร้างความสมดุลระหว่างเป้าหมายทางเศรษฐกิจกับการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดน่าน สิ่งสำคัญคือความมุ่งมั่นของผู้นำกลุ่มในการที่จะบริหารจัดการกลุ่มที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูงให้เกิดประโยชน์ โดยเฉพาะการทำความเข้าใจและให้ความตระหนักเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูง การเสริมสร้างความมั่นคงด้านเศรษฐกิจบนฐานความรู้และฐานทรัพยากร โดยเน้นความคุ้มค่าของทรัพยากร ผสมผสานกับนวัตกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มบนพื้นที่สูง การเสริมสร้างศักยภาพของคนและชุมชนให้เข้มแข็งตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การบริหารจัดการกลุ่มบนพื้นที่สูง การเสริมสร้างระบบการบริหารจัดการที่ดี และมีบูรณาการร่วมกันบนพื้นฐานกระบวนการมีส่วนร่วม การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม การสร้างความสมดุลให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สามารถเอื้ออำนวยให้ กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ พื้นที่สูงสามารถใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศบริการ การเข้าถึงการพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุน และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถเป็นรูปแบบที่ใช้พัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูงในการสร้างความสมดุลระหว่าง

เป้าหมายทางเศรษฐกิจกับการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดน่านได้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

จากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับผู้เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูงสู่การสร้างสมดุลระหว่างเป้าหมายทางเศรษฐกิจกับการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดน่าน ดังนี้

1. ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาภาวะผู้นำของผู้นำในชุมชนที่มีบทบาทในการบริหารจัดการกลุ่มที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูง ซึ่งผู้นำจะบริหารจัดการโดยให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ แต่ควรจะให้เยาวชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมหรือการสร้างความรู้ความตระหนัก กับการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมในชุมชน ทั้งนี้อาจร่วมมือกับสถานศึกษา หน่วยงานของรัฐหรือเอกชน ประสานร่วมมือจัดกิจกรรมปลูกฝังจิตสำนึกให้กับเยาวชน

2. การบริหารจัดการกลุ่มที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูง ผู้นำในพื้นที่จะมีบทบาทเป็นอย่างมากในการบริหารจัดการ ทั้งนี้ หน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูงในการร่วมมือในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูงในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการจัดการอบรม การจัดกิจกรรม การส่งเสริม และการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูงเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม สร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

3. รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูงสู่การสร้างสมดุลระหว่างเป้าหมายทางเศรษฐกิจกับการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดน่าน โดยใช้ “ISEP-Model” เป็นเพียงรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูงสู่การสร้างสมดุลระหว่างเป้าหมายทางเศรษฐกิจกับการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์เท่านั้น ควรนำรูปแบบ “ISEP-Model” มาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูงเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม สร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับชุมชนและการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการนำวิธีการบริหารจัดการกลุ่มเหล่านั้นมาเปรียบเทียบกับเพื่อค้นหาวิธีการบริหารจัดการกลุ่มที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูงวิธีใดที่เหมาะสมกับการบริหารจัดการที่มีประสิทธิผลในบริบทของชุมชนพื้นที่ และสะดวกต่อการนำไปใช้ในการบริหารจัดการกลุ่มที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูงสู่การสร้างความสะดวกระหว่างเป้าหมายทางเศรษฐกิจกับการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดน่าน มากที่สุด

2. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับตัวแปรของปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการกลุ่มที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูงมาศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อการบริหารจัดการกลุ่มที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูง

3. ควรศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการกลุ่มที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูงเพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนางานต่อไป

4. ควรศึกษารูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูงสู่การสร้างความสะดวกระหว่างเป้าหมายทางเศรษฐกิจกับการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดน่านเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงตามทิศทางและนโยบายการพัฒนาประเทศ

5. ควรศึกษาผลกระทบของการบริหารจัดการกลุ่มที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูงเพื่อสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่อไป

6. สภาพและปัญหาของการบริหารจัดการกลุ่มที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูง แต่ละแห่งมีสภาพและปัญหาต่างกัน บริบทต่างกัน ควรจะศึกษาเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการพัฒนาในแต่ละพื้นที่

7. ควรมีการศึกษาลักษณะการนำรูปแบบที่ได้พัฒนาขึ้นไปใช้กับองค์กรหรือชุมชนเพื่อสร้างกลุ่มที่สามารถพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูงในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมต้นแบบ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ชุมชนท้องถิ่นควรนำแนวการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อการบริหารจัดการกลุ่มที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูงในพื้นที่จังหวัดน่าน ไปใช้ในด้านการบริหารจัดการกลุ่มที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูง ในการจัดกระบวนการเรียนรู้และการนำไปใช้

2. ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐ ควรนำข้อมูลจากการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงและการบริหารจัดการกลุ่มที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบน

พื้นที่สูงเพื่อวางแผนปฏิบัติงานประจำปีของชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐ

3. ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐ ควรนำผลการวิจัยไปวางแผนในการบริหารจัดการกลุ่มที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นที่สูงให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ จันท์เจริญชัย. (2548). ความรุนแรงของปัญหาความยากจนในสังคมไทย ลดลงจริงหรือ?. วารสารเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 12(2), 71-78.
- ทวี วัชรเกียรติศักดิ์. (2549). การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. 5(1), 43-54.
- นิศารัตน์ สังข์เสื่อ. (2560). การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษากลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวศรีนคร อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย วารสารนเรศวรวิจัย ครั้งที่ 13 : วิจัยและนวัตกรรมขับเคลื่อนเศรษฐกิจ และสังคม, 868-867.
- พัชรภา สิม์ธนสาร. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เขตตำบลแม่वंก์ อำเภอแม่वंก์ จังหวัดนครสวรรค์. วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์. 7(1), 57-69.
- พระครูเกษมธรรมสุนทร. (2531). การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวกฎทันทสูตรของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สกลเกียรติ สัจวรกิตติวุฒิ. (2562). การศึกษาการบริหารจัดการธุรกิจชุมชนสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0: กรณีศึกษากลุ่มข้าวหอมมือบ้านนาสิง ตำบลควนไส อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา. วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ. 5(2), 330-341.
- สุชา สิริจันทร์ชื่น. (2560). ความสำเร็จของการบริหารงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น. วารสารสถาบันวิจัยพินิตธรรม. 4(1), 61-71.
- Martin Ravallion. (2001). Growth, Inequality, and Poverty : Looking Beyond Averages. Policy Research Working Paper;No. 2558. World Bank, Washington, DC.

Simon Kuznets. (1995). Economic Growth and Income Inequality. *The American Economic Review*. Vol.45 No.1 (1955), pp. 1-28.

Tabuga, Aubrey D.; Reyes, Celia M. (2001). A Note on Economic Growth, Inequality, and Poverty in the Philippines, PIDS Discussion Paper Series, No. 2011-30, Philippine Institute for Development Studies (PIDS), Makati City.

กระบวนการฟื้นฟูป่าเมืองน่านเชิงพุทธบูรณาการ*
THE PROCESS OF FORESTS REHABILITATION IN NAN PROVINCE
BASED ON BUDDHIST INTEGRATION

เชษฐ นิมมาทพัฒน์

Chet Nimmatapat

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phayao Campus

E-mail : nm_ch21@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษากระบวนการฟื้นฟูป่าในจังหวัดน่าน 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการฟื้นฟูป่าในจังหวัดน่าน 3) เพื่อนำเสนอกระบวนการฟื้นฟูป่าเมืองน่านเชิงพุทธบูรณาการ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐและเอกชน ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 30 รูป/คน พื้นที่ในการศึกษาคือ อำเภอเมืองน่าน อำเภอภูเพียง อำเภอสันติสุข อำเภอแม่จริม และอำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการฟื้นฟูป่าในจังหวัดน่าน คือ การสนับสนุนชุมชนในการดำเนินกิจกรรมการจัดการดูแลรักษาป่า ตามความหลากหลายของแต่ละชุมชนที่มีการจัดการป่าที่แตกต่างกัน ดังนี้ 1) กระบวนการจัดสรรพื้นที่ป่าโดยชุมชนจัดการตนเอง 2) กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมผ่านพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา 3) กระบวนการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการดูแลป่ามีการใช้ความเชื่อ พิธีกรรม จาริตประเพณีและวิถีปฏิบัติ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการฟื้นฟูป่าในจังหวัดน่าน คือ 1) ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วไม่หมดสิ้น 2) ทรัพยากรธรรมชาติที่ทดแทนได้ 3) ทรัพยากรที่ใช้แล้วหมดไป กระบวนการฟื้นฟูป่าเมืองน่านเชิงพุทธบูรณาการ ในทางพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย (1) ด้านศาสนธรรม (2) ด้านศาสนบุคคล และ (3) ด้านศาสนพิธี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย (1) ความเชื่อเรื่องผีและชิตเป็นข้อห้ามหรือข้อกำหนด (2) ความรู้ใหม่ที่ได้จากหลักการทางวิทยาศาสตร์

* Received 19 October 2021; Revised 13 December 2021; Accepted 17 December 2021

สมัยใหม่ (3) การใช้พิธีกรรมเพื่อเป็นมาตรการควบคุมชุมชนในการจัดการเกี่ยวกับป่า และ (4) จาริตประเพณีหรือวิถีปฏิบัติเป็นส่วนหนึ่งของภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ 3 ด้าน (1) การใช้อย่างชาญฉลาด (2) การฟื้นฟูสิ่งที่เสื่อมโทรม (3) การเก็บกักและแบ่งปัน

คำสำคัญ : การฟื้นฟูป่าไม้, พุทธบูรณาการ

Abstract

The objectives of this article were 1) to study the process of forest regeneration in Nan, 2) to analyze factors affecting the forest regeneration process in Nan and 3) to present the process of forest regeneration in Nan based on Buddhist integration. This research was a qualitative research. The target groups for the research were monks, community leaders, government and private officials. Executives and staff of local administrative organizations, amounting to 30 figures/person. The study area was Mueang Nan District, Phu Pieng District, Santisuk District, Mae Charim District and Bo Kluea District, Nan Province

The results showed that the process of forest restoration in Nan was to support the community in implementing forest conservation management activities. According to the diversity of each community with different forest management as follows : 1) the process of forest allocation by the community self-management, 2) the process of creating participation through Buddhist rituals; and 3) the process of using local wisdom in forest management, using beliefs, rituals, customs, and practices.

Factors affecting the forest restoration process in Nan Province were : 1) inexhaustible natural resources, 2) renewable natural resources, 3) expiring resources. The Process of Forests Rehabilitation in Nan Province based on Buddhist Integration, it consisted of (1) Religious aspects: (2) Religious person and (3) the rituals were the application of Buddhist beliefs in forest maintenance. And local wisdom, consisting of (1) belief in ghosts and as a prohibition or requirement; (2) new knowledge derived from modern scientific principles; (3) the use of rituals

and (4) Traditions or practices were part of local wisdom for natural resource management in three areas : (1) Smart use (2) Degradation restoration (3) Containment and sharing.

Keywords : Forests Rehabilitation, Buddhist Integration

บทนำ

ป่าไม้ตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 มาตรา 4 ให้ความหมายว่าเป็นที่ดิน รวมตลอดถึงภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง บาง ลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะ และที่ชายทะเลที่ยังมิได้มีบุคคลได้มาตามกฎหมาย นักวิชาการหลาย ๆ ท่าน ได้ให้ความหมายโดยรวมว่า ป่าไม้คือสังคมพืช และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ที่รวมกันอยู่ในพื้นที่หนึ่ง และได้ใช้แสงอาทิตย์อากาศ น้ำ และดินช่วยในการเจริญเติบโต และขยายพันธุ์ต่อไป ซึ่งสามารถอำนวยประโยชน์นานับประการต่อมนุษย์ (พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507)

ปัจจุบันทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมได้ถูกทำลายไปทุกวัน ๆ อย่างน่าเป็นห่วง จนกลายเป็นปัญหาสำคัญระดับโลก เพราะมีผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยา ต่อความอยู่รอดของมนุษย์และสรรพสัตว์โดยตรง ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ นอกจากนี้ ยังส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองด้วย ประกอบไปด้วย ปัญหาเกี่ยวกับดินเสื่อมโทรม ปัญหาเกี่ยวกับน้ำ ปัญหาเกี่ยวกับมลพิษทางอากาศ ปัญหาเกี่ยวกับป่าไม้ (ประชา หุตานิวัตร, 2522, น.8) แม้ในประเทศไทยก็เริ่มมีการตื่นตัวเรื่องนี้ตั้งแต่ปี 2535 โดยมีพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติขึ้น จัดให้มีแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2542-2549 มีพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 และมีหน่วยงานเกี่ยวกับเรื่องนี้ เช่น สำนักงานกำจัดสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อม คณะกรรมการคุ้มครองสัตว์ป่า จังหวัดน่าน เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคเหนือของประเทศไทย และเป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำน่านซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำหลักแห่งหนึ่งของแม่น้ำเจ้าพระยาอันเป็นหัวใจสำคัญของระบบน้ำของประเทศ คิดเป็นร้อยละ 45 ของแม่น้ำเจ้าพระยา ในพุทธศักราช 2507 รัฐบาลไทยได้กำหนดและประกาศเขตพื้นที่จังหวัดน่าน เป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ 6.5 ล้านไร่ เนื่องจากสถานการณ์การบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ที่เกิดขึ้นกับจังหวัดน่านกว่า 20 ปีที่ผ่านมา แม้ว่าจะมีความพยายามจากหลายภาคส่วนในการแก้ปัญหาดังกล่าว แต่สถานการณ์กลับไม่ดีขึ้น ทำให้จังหวัดน่าน สูญเสียพื้นที่ป่าไม้ ส่งผลให้สูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ทั้งต่อชุมชนเมืองและชุมชนในพื้นที่ รวมทั้งผลกระทบต่อสถานะน้ำแล้ง น้ำท่วม ทั้งในพื้นที่

จังหวัดน่าน และในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย (คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.บ.จ.) จังหวัดน่าน, 2559, น. 20)

จากสถานการณ์การบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ ทำให้น่านสูญเสียพื้นที่ทรัพยากรป่าไม้ถึง 1.5 ล้านไร่ ในที่ราบสูง เพื่อสะท้อนข้อมูลว่าเกิดอะไรขึ้นที่ป่าต้นน้ำน่าน ตัวเลขที่ปรากฏในงานวิจัยเป็นข้อมูลที่ย้อนหลังได้ 30 ปี และเก็บสถิติถูกต้องชัดเจน เพื่อจะชี้ชัดไปที่ปัญหาอย่างถูกจุด โดยใช้ข้อมูลจากดาวเทียม และลงลึกได้เป็นรายตำบลทั้ง 99 ตำบล ของจังหวัดน่าน ข้อมูลที่ได้นี้ ใช้ติดตามและวางแผนการแก้ปัญหาาร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จังหวัดน่าน เริ่มสูญเสียพื้นที่ป่าไม้ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 ที่รัฐบาลเปิดให้สัมปทานป่าไม้แก่บริษัทเอกชน ทำให้พื้นที่ป่าไม้ของจังหวัดน่านเริ่มลดลงอย่างรวดเร็ว” ในช่วงปี พ.ศ. 2513 - 2514 ชาวเขาเผ่าม้ง และเมี่ยน (เย้า) นับหมื่นคนได้อพยพลี้ภัย สงครามจาก สปป.ลาว เข้ามาในเขตจังหวัดน่าน ซึ่งรัฐบาลไทยได้ตั้งค่ายอพยพขนาดใหญ่ที่บ้านน้ำยาว เป็นรอยเขตติดต่อระหว่างอำเภอสันติสุขกับอำเภอบัว โดยที่รัฐบาลไทยได้เคลื่อนย้ายผู้อพยพไปตั้งรกรากตามจุดยุทธศาสตร์สำคัญเพื่อขัดขวางและปิดกั้นการเคลื่อนไหวของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) ซึ่งหมู่บ้านผู้อพยพเหล่านี้ตั้งอยู่ในเขตป่าต้นน้ำที่อุดมสมบูรณ์ ชาวม้งได้ถางป่าเพื่อทำไร่หมุนเวียนและขยายวงออกไปเรื่อย ๆ (สำราญ ผัดผล, 2557)

ในสถานการณ์เช่นนี้ พระสงฆ์ถือว่าเป็นผู้สืบทอดทางพระพุทธศาสนา ซึ่งส่วนใหญ่ประชากรในจังหวัดน่านนับถือศาสนาพุทธ พระพุทธศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคน พระสงฆ์จึงต้องเข้ามามีบทบาทในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ ให้ความเชื่อความศรัทธาแก่ประชากรในการร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2560)

จากการกล่าวมา พบว่า พระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นบทบาทที่สมควรศึกษาค้นคว้าวิจัยว่าการดำเนินการแก้ไขปัญหาหรือการอนุรักษ์ป่าในจังหวัดน่าน นั้น จะประสบความสำเร็จด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้อย่างไร และความสำเร็จดังกล่าวนั้นมีปัจจัยใด ที่มีอิทธิพลหรือเป็นคุณลักษณะและเป็นกลยุทธ์ที่สามารถทำให้ประชาชนให้ความร่วมมือได้ เมื่อได้ผลการศึกษาแล้วก็จะสามารถนำไปเป็นข้อมูลในการแก้ไขปัญหและอนุรักษ์ป่าในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการฟื้นฟูป่าในจังหวัดน่าน
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการฟื้นฟูป่าในจังหวัดน่าน

3. เพื่อนำเสนอกระบวนการฟื้นฟูป่าเมืองน่านเชิงพุทธบูรณาการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ เป็นการศึกษาโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการศึกษาในลักษณะวิจัยเชิงเอกสาร (Document Research) ศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interviews) และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการป่าชุมชน การสัมภาษณ์ (Interview) มีผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย แบ่งเป็นกลุ่ม 7 กลุ่ม ได้แก่ 1) พระสงฆ์ที่ดำเนินกิจการเกี่ยวกับป่า 2) ส่วนราชการที่มีหน้าที่กำกับนโยบายบริหารจัดการป่า 3) ผู้นำส่วนปกครองท้องถิ่นในพื้นที่วิจัย 4) ผู้นำปกครองส่วนท้องถิ่น 5) ผู้นำชุมชน 6) ประชาชนชาวบ้าน 7) ผู้แทนประชาชนรวม 17 รูป/คน มีแบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล และมีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) มีผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 1) พระสงฆ์ที่ดำเนินกิจการเกี่ยวกับป่า 2) ส่วนราชการที่มีหน้าที่กำกับนโยบายบริหารจัดการป่า 2 คน 3) ผู้นำส่วนปกครองท้องถิ่นในพื้นที่วิจัย 4) ผู้นำปกครองส่วนท้องถิ่น 5) ผู้นำชุมชน 6) ประชาชนชาวบ้าน 7) นักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ 2 คน 8) ผู้แทนประชาชน

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) โดยวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกตามกลุ่มข้อมูล (Content Analysis) ทางการวิจัยที่ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยการนำเสนอเป็นความเรียง การนำเสนอข้อมูลโดยแบบตารางโครงสร้างแผนภาพการบรรยายและภาพประกอบเอกสาร

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยได้นำเสนอตามวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อ ดังต่อไปนี้

1. กระบวนการฟื้นฟูป่าในจังหวัดน่าน โดยการสนับสนุนชุมชนในการดำเนินกิจกรรมการจัดการดูแลรักษาป่า ตามความหลากหลายของแต่ละชุมชนที่มีการจัดการป่าที่แตกต่างกันที่เป็นรูปแบบลักษณะการจัดการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชุมชน ทั้งการแบ่งพื้นที่จัดการตามความเชื่อและภูมิปัญญาของแต่ละชุมชน ตามความสอดคล้องกับระบบการผลิตทางการเกษตร ตามระบบนิเวศน์ ความหลากหลายของพื้นที่ป่า ดังนี้

1) กระบวนการจัดสรรพื้นที่ป่าโดยชุมชนจัดการตนเอง เป็นกระบวนการของการมีส่วนร่วมของชุมชนในกลุ่มเป้าหมายที่เกิดการตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ อันมีผลต่อวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพของชุมชน ที่รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติ เช่น เกิดภัยแล้ง น้ำท่วม จึงร่วมมือกันหาทางแก้ไขภายในชุมชนเอง โดยการสร้างธรรมาณูญของชุมชน ใช้เป็นแนวทางการจัดการป่าไม้ ในรูปของข้อตกลงชุมชนและร่วมกันยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ซึ่งมีหลักการหรือธรรมาณูญของชุมชน

2) กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมผ่านพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา มีความสอดคล้องกับหลักการจัดการและฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้เพื่อให้เกิดผลผลิตที่ยั่งยืน (Sustained yield) ดังต่อไปนี้

(1) การใช้อย่างชาญฉลาด การรู้จักใช้ทรัพยากรป่าไม้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา มองว่า ต้นไม้เป็นสิ่งมีชีวิต เราไม่ควรตัดต้นไม้ถือว่าเป็นการเบียดเบียนสิ่งมีชีวิตจึงเป็นบาป ซึ่งถ้าพระสงฆ์ตัดต้นไม้เป็นการผิดพระวินัยถึงขั้นอาบัติปาจิตตีย์ และสอนให้รู้จักประมาณในการบริโภค (มัตตัญญูตา) หรือการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ตามประโยชน์และคุณค่าที่แท้จริงของป่าไม้

(2) การฟื้นฟูสิ่งที่เสื่อมโทรม การทำให้ทรัพยากรป่าไม้ให้ดีขึ้นอยู่ในสภาพปกติ ในทางพระพุทธศาสนาสอนให้คนไทยมีความเชื่อว่า ต้นไม้ในแต่ละต้นเป็นที่อยู่หรือเป็นวิมานของรุกขเทวดา โดยเฉพาะต้นไม้ใหญ่ที่เป็นพญาไม้ในป่าที่เรียกว่า ต้นไม้เจ้าป่า

(3) การเก็บกักและแบ่งปัน เป็นการรวบรวมและการเก็บรักษาทรัพยากรที่มีจะขาดแคลนในบางช่วงเวลา พระพุทธศาสนาสอนให้มนุษย์มีเมตตาต่อมนุษย์ด้วยกัน และเมตตาต่อพืช รักษาดูแลป่าไม้ พันธุ์ไม้ โดยไม่เบียดเบียนรบกวนพันธุ์ไม้และสรรพชีวิตในผืนป่า

ทั้งนี้ ในทางพระพุทธศาสนามีกระบวนการในการฟื้นฟูป่าชุมชน โดยการประกอบประเพณี หรือ พิธีกรรม ดังต่อไปนี้ (1) การบวชป่าหรือบวชต้นไม้ (2) พิธีสืบชะตาแม่น้ำ (3) พิธีฟังธรรมปลาช่อน (4) การใช้พิธีกรรมสลาภภัต

3) กระบวนการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการดูแลป่า มีความสอดคล้องกับหลักการจัดการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้เพื่อให้เกิดผลผลิตที่ยั่งยืน ดังต่อไปนี้ (1) การใช้อย่างชาญฉลาดออกผ่านกิจกรรม ประเพณี พิธีกรรม และภูมิปัญญาในการใช้ประโยชน์จากป่าอย่างยั่งยืน (2) การฟื้นฟูสิ่งที่เสื่อมโทรม มีความเชื่อพิธีกรรมจารีต ประเพณีและวิถีปฏิบัติเป็นส่วนหนึ่งของภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการบริหารจัดการทางด้านระบบการผลิตและการจัดการทรัพยากร (3) การเก็บกักและแบ่งปัน ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นกล่าวว่า ความเชื่อว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์สิงสถิตอยู่กับต้นไม้ การตัดต้นไม้ย่อมเป็นการลบหลู่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ หากจำเป็นต้องตัดต้นไม้จะต้องทำ

พิธีกรรมเพื่อขออนุญาตสิ่งศักดิ์สิทธิ์เสียก่อน หรือภาชิตโบราณของชาวปกากะญอ ที่สะท้อนแนวคิดเรื่องการอนุรักษ์ป่าว่า “ป่าอยู่ คนอยู่ ป่าไม่อยู่ คนก็อยู่ไม่ได้”

ทั้งนี้ ในทางภูมิปัญญาท้องถิ่นมีวิธีการในการอนุรักษ์พื้นที่ป่า โดยใช้ความเชื่อ พิธีกรรมจารีตประเพณีและวิถีปฏิบัติเป็นส่วนหนึ่งของภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ ดังต่อไปนี้ (1) การเลี้ยงผีขุนน้ำ (2) พิธีเลี้ยงผีผาย (3) พิธีเลี้ยงผีเจ้าที่หรือเจ้าที่เจ้าแดน

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการฟื้นฟูป่าในจังหวัดน่าน ผู้วิจัยได้ดำเนินการลงพื้นที่กับชุมชนกลุ่มเป้าหมายของพื้นที่จังหวัดน่าน ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และจัดประชุมกลุ่มย่อยรวบรวมข้อมูลถึงประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการป่าไม้ของชุมชนในกลุ่มเป้าหมาย ทั้งข้อมูลเชิงเปรียบเทียบของแหล่งพื้นที่ต่าง ๆ ในการจัดการทรัพยากรป่าไม้และได้ร่วมกับชุมชนในการร่วมคิด ร่วมทำโดยให้ชุมชนเป็นพื้นฐานสร้างการตระหนักถึงการรักษาป่าไม้เอาไว้ โดยการศึกษาข้อมูลภายในของชุมชน มีดังนี้

1) ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วไม่หมดสิ้น (Non-Exhausting Natural Resources) มีกระบวนการนำทรัพยากรธรรมชาตินั้นมาใช้ประโยชน์แล้วก็ต้องใช้แบบหมุนเวียนเพื่อให้คงมีธรรมชาติสำหรับไว้ใช้ไปยังชั่วลูกหลานของเรา

2) ทรัพยากรธรรมชาติที่ทดแทนได้ (Replaceable or Renewable Natural Resources) เป็นทรัพยากรที่ใช้แล้วสามารถเกิดทดแทนขึ้นได้ ซึ่งการทดแทนนั้นอาจใช้ระยะเวลาสั้นหรือยาวนานไม่เท่ากัน

3) ทรัพยากรที่ใช้แล้วหมดไป (Exhausting Natural Resources) หรือทรัพยากรที่ไม่สามารถทดแทนได้ (Irreplaceable Natural Resources) เป็นทรัพยากรที่ไม่สามารถจะนำมาทดแทนได้เมื่อใช้หมดไป เช่น แร่ โลหะ ก๊าซธรรมชาติ น้ำมันปิโตรเลียม ถ่านหิน เป็นต้น

3. กระบวนการฟื้นฟูป่าเมื่อน่านเชิงพุทธบูรณาการ

1) กระบวนการทางพระพุทธศาสนาในการฟื้นฟูป่าเมื่อน่าน มีกระบวนการและองค์ความรู้ใน 3 ด้าน เช่น

(1) ด้านศาสนธรรม พระพุทธศาสนาสอนให้คนดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม การนำหลักไตรสิกขามาแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม จึงหมายถึงกระบวนการพัฒนา 3 ด้าน ศีล สมาธิ ปัญญา การแก้ปัญหาและรักษาสุขภาพของป่าชุมชน ปัญญา คิดตรอง หาเหตุและสรุปผลของการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม

(2) ด้านศาสนบุคคล ป่าไม้เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์ที่คนไทยนับถือในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณในชุมชน พระสงฆ์มีบทบาทที่จะช่วยส่งเสริมให้คนเห็นคุณค่า

และความสำคัญของป่าไม้ และช่วยดูแลรักษาป่าไม้ เป็นผู้ดำเนินการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ใช้ชีวิตแบบสมถะไม่ฟุ้งเฟ้อแข่งกับชาวบ้าน

(3) ด้านศาสนพิธี พิธีกรรมในการอนุรักษ์ฟื้นฟูจะไม่ใช้เป็นแก่นของพุทธศาสนา แต่เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมที่ชาวพุทธแต่ละท้องถิ่นคิดขึ้นมาเพื่อส่งเสริมการศึกษาและปฏิบัติธรรมระดับแก่นให้นักศึกษาติดตามยิ่งขึ้น ประชาชนมักจะนำมาประยุกต์ในการรักษาป่าก็คือการบวชต้นไม้ หรือบวชป่า มาจากวิธีการทรมัจฉาให้กับต้นไม้เช่นเดียวกับการบวชพระ

2) กระบวนการทางภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าเมืองน่าน มีกระบวนการและองค์ความรู้ใน 4 ด้าน เช่น

(1) ความเชื่อเรื่องผีและซิด เป็นข้อห้ามหรือข้อกำหนดที่มีต่อการกระทำใด ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อความสมดุลของบุคคล ชุมชน หรือสิ่งแวดล้อม

(2) ความรู้ใหม่ เป็นความรู้ที่ได้จากหลักการทางวิทยาศาสตร์ ในการวางตำแหน่งแนวกันไฟ ต้องคำนวณระยะห่างระหว่างแนวกันไฟกับแนวหัวไฟที่กำลังเคลื่อนที่เข้ามาให้พอเหมาะ

(3) พิธีกรรม การใช้พิธีกรรมเพื่อเป็นมาตรการควบคุมชุมชนในการจัดการเกี่ยวกับทรัพยากร เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ การบูชาผี หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยดูแลรักษาป่าต้นน้ำและให้น้ำสำหรับทำการเกษตรได้

(4) จารีตประเพณีหรือวิถีปฏิบัติ เป็นส่วนหนึ่งของภูมิปัญญาท้องถิ่น มีแบบแผนปฏิบัติ สร้างความผูกพันทางด้านศีลธรรม และการอยู่ร่วมกันแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างชุมชนกับระบบนิเวศ

3) กระบวนการฟื้นฟูป่าเมืองน่านเชิงพุทธบูรณาการ มีกระบวนการใน 3 รูปแบบ ดังนี้

(1) การใช้อย่างชาญฉลาด มีรูปแบบ 3 ลักษณะ เช่น (1.1) มีความรอบรู้ คือชุมชนต้องมีความรอบรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติในการใช้ทรัพยากรป่าไม้ (1.2) การใช้อย่างรอบคอบ ชุมชนมีการจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ใกล้หมู่บ้านเพื่อผลประโยชน์ของชาวบ้าน (1.3) การใช้อย่างระมัดระวัง ป่าไม้มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงชีพของมนุษย์และการคงอยู่ของสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ และสิ่งมีชีวิตอื่น

(2) การฟื้นฟูสิ่งที่เสื่อมโทรม การทำให้ทรัพยากร ให้ดีขึ้นหรืออยู่ในสภาพปกติสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ มีรูปแบบ 3 ลักษณะ (2.1) มีการรักษา ชุมชนรักษาป่า มีความเข้มแข็งและลึกซึ้งมากกว่าการมีผลประโยชน์ร่วมกัน (2.2) มีการสืบสาน กำหนดเป็นพิธีกรรม จารีตประเพณีซึ่งมีแบบแผนปฏิบัติ สร้างความผูกพันทางด้านศีลธรรม (2.3) มีการส่งเสริม

ชุมชนมีการส่งเสริมสร้างรากฐานจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมที่มั่นคงด้วยการให้ข้อมูลความรู้ที่ถูกต้องแก่ผู้คน ทั้งเยาวชนและประชาชนทั่วไป

(3) การเก็บกักและแบ่งปัน เป็นการเก็บรักษาทรัพยากรที่จะขาดแคลนในบางช่วงเวลา ในบางครั้งอาจเก็บกักไว้เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ในปริมาณที่สามารถที่ควบคุมได้ มีรูปแบบ 3 ลักษณะ (3.1) มีการจัดการความสัมพันธ์ ชุมชนมีรูปแบบและความเข้มข้นของความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกของชุมชนสะท้อนออกมาในรูปอุดมการณ์ พิธีกรรมที่ยึดถือและร่วมกันปฏิบัติ (3.2) มีสามัคคี การสร้างความร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมจัดการป่าไม้ อันเป็นการทำงานเพื่อส่วนรวม (3.3) มีระบบและกฎเกณฑ์ ชุมชนมีสิทธิในการดูแลจัดการและออกกฎเกณฑ์เพื่อผลประโยชน์ของชุมชนเอง มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งที่จะควบคุม รักษา กฎระเบียบ

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัยโดยใช้แนวคิด วิธีการ กระบวนการพระพุทธศาสนาและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการฟื้นฟูป่าเมืองน่าน วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการฟื้นฟูป่าในจังหวัดน่าน และนำเสนอกระบวนการฟื้นฟูป่าเมืองน่านเชิงพุทธบูรณาการ รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. กระบวนการฟื้นฟูป่าในจังหวัดน่าน โดยการสนับสนุนชุมชนในการดำเนินกิจกรรมการจัดการดูแลรักษาป่า ตามความหลากหลายของแต่ละชุมชนที่มีการจัดการป่าที่แตกต่างกันที่เป็นรูปแบบลักษณะการจัดการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชุมชน ทั้งการแบ่งพื้นที่จัดการตามความเชื่อและภูมิปัญญาของแต่ละชุมชน ตามความสอดคล้องกับระบบการผลิตทางการเกษตร ตามระบบนิเวศน์ ความหลากหลายของพื้นที่ป่า ดังนี้ 1) กระบวนการจัดสรรพื้นที่ป่าโดยชุมชนจัดการตนเอง 2) กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมผ่านพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ดังต่อไปนี้ (1) การใช้อย่างชาญฉลาด (2) การฟื้นฟูสิ่งที่เสื่อมโทรม (3) การเก็บกักและแบ่งปัน ทั้งนี้ ในทางพระพุทธศาสนามีกระบวนการในการฟื้นฟูป่าชุมชน โดยการประกอบประเพณี หรือ พิธีกรรม ดังต่อไปนี้ (1) การบวชป่าหรือบวชต้นไม้ (2) พิธีสืบชะตาแม่น้ำ (3) พิธีฟังธรรมปลาช่อน (4) การใช้พิธีกรรมสลาภกัต 3) กระบวนการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการดูแลป่า มีความสอดคล้องกับหลักการจัดการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้เพื่อให้เกิดผลผลิตที่ยั่งยืน ทั้งนี้ ในทางภูมิปัญญาท้องถิ่นมีวิธีการในการอนุรักษ์ฟื้นฟูป่า โดยใช้ความเชื่อ พิธีกรรมจารีตประเพณีและวิถีปฏิบัติเป็นส่วนหนึ่งของภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ ดังต่อไปนี้ (1) การเลี้ยงผีขุนน้ำ (2) พิธีเลี้ยงผีผาย (3) พิธีเลี้ยงผีเจ้าที่หรือเจ้าที่เจ้าแดน

สอดคล้องกับงานของพุนทรัพย์ เกตุวีระพงศ์ และคณะ (2557, น. บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่อง สืบชะตาล้านนา : แนวคิดและการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและจิตวิญญาณของชุมชน ในล้านนา พบว่า การสืบชะตาเป็นพิธีกรรมที่มีต้นทุนทางสังคมสูง มีประวัติพื้นฐานมาจาก ศาสนาและตามมูลเหตุแห่งอิทธิพลของพระพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ที่เชื่อมโยงกัน อย่างเหมาะสม มีแนวคิดจากต้นเค้าเดิมตามจารีตล้านนา และข้อมูลประวัติศาสตร์ยุคสมัย พระนางจามเทวีและพระเจ้าสามฝั่งแกนราชวงศ์เม็งราย ผนวกกับความเชื่อในเรื่อง “กรรม” หรือ “กฎแห่งกรรม” “มงคล 38 ประการ” ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตที่สร้างเสริมคุณธรรมและ จริยธรรม ส่วนตัวบทสวดในพิธีกรรมที่ศักดิ์สิทธิ์ ได้เสริมสร้างพลังทางใจ แก่ชุมชน เกิดความ สามัคคีความเอื้ออาทรการเกื้อกูลพึ่งพาอาศัยกันมีความปรารถนาดีต่อกันก่อให้เกิดบุญกุศล วัตถุประสงค์ 10 ประการ ตามหลักของพระพุทธศาสนา การสืบชะตาตามจารีตล้านนามีสองแบบ คือ การสืบชะตาคณ สืบชะตาบ้านและสืบชะตาเมือง ส่วนการสืบชะตาแม่น้ำและป่าเกิดขึ้น ตามบริบทของสังคม

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการฟื้นฟูป่าในจังหวัดน่าน ผู้วิจัยได้ดำเนินการลงพื้นที่ กับชุมชนกลุ่มเป้าหมายของพื้นที่จังหวัดน่าน ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และจัดประชุมกลุ่มย่อย รวบรวมข้อมูลถึงประเด็นต่าง ๆ ที่มีดังนี้ 1) ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วไม่หมดสิ้น (Non-Exhausting Natural Resources) กระบวนการนำทรัพยากรธรรมชาตินั้น มาใช้ ประโยชน์แล้วก็ต้องใช้แบบหมุนเวียนเพื่อให้คงมีธรรมชาติสำหรับไว้ใช้ไปยั้งชั่วลูกหลานของเรา ด้วย ซึ่งการใช้ในลักษณะนี้ เป็นการใช้อย่างหมุนเวียนซึ่งไม่ทำให้ทรัพยากรหมดสิ้นไป 2) ทรัพยากรธรรมชาติที่ทดแทนได้ (Replaceable or Renewable Natural Resources) เป็นทรัพยากรที่ใช้แล้วสามารถเกิดทดแทนขึ้นได้ ซึ่งการทดแทนนั้นอาจใช้ระยะเวลาสั้นหรือ ยาวนานไม่เท่ากัน 3) ทรัพยากรที่ใช้แล้วหมดไป (Exhausting Natural Resources) หรือ ทรัพยากร ที่ไม่สามารถทดแทนได้ (Irreplaceable Natural Resources) เป็นทรัพยากรที่ไม่ สามารถจะนำมาทดแทนได้เมื่อใช้หมดไป เช่น แร่ โลหะ ก๊าซธรรมชาติ น้ำมันปิโตรเลียม ถ่านหิน เป็นต้น

ดังนั้น เราจะเห็นว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ขึ้นขึ้นอยู่กับการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติใกล้ตัวเพื่อให้สามารถใช้อย่างมีคุณค่า สอดคล้องกับการศึกษาของ พระมหาเจิม สุวโจ (สุภรณ์) (2553, น. บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ศึกษาเฉพาะกรณีพระอธิการพงษ์ศักดิ์ เตชธมโม” จากการวิจัย พบว่า มีแนวคิดต่อธรรมชาติสองประการ คือ หนึ่ง กฎธรรมชาติที่เป็นปัจจัย สัมพันธ์และมีลักษณะเสมอเหมือนกันของสรรพสิ่ง สอง สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ทั้ง คน ดิน

น้ำ ป่า อากาศ สัตว์ เป็นต้น เป็นสิ่งที่มีวิวัฒนาการร่วมกันมาตามหลักอักษัตยสูตร และ จักรวัตติสูตร มืองค์ประกอบความสมดุล คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ เป็นปัจจัยพื้นฐานการดำรงชีวิต เป็นสิ่งเกื้อกูลในการพัฒนาศีล สมาธิ ปัญญา เป็นสิ่งรื่นรมย์ และเป็นสิ่งมีอุปการคุณที่ต้อง กตัญญูรู้คุณ โดยธรรมชาติทั้งสองต่างมีความสัมพันธ์และอิงอาศัยกันและกัน นอกจากนี้ ยังพบ แนวคิดการอนุรักษ์ธรรมชาติหลายลักษณะ ได้แก่ มุ่งพัฒนามนุษย์ให้เข้าถึงธรรมชาติ ใช้ชีวิตกลมกลืนกับธรรมชาติ ให้การปกป้องคุ้มครองทุกชีวิต ทั้งคน พืช สัตว์ หรือแม้แต่ จุลชีพ และนอกจากไม่เบียดเบียนไม่ทำลายธรรมชาติแล้วยังปลูกฝังให้มีเมตตาต่อสรรพชีวิต พร้อมกับมีหลักในการใช้สอยทรัพยากรอย่างรู้จักประมาณ ประหยัด นำกลับมาใช้ใหม่ และสอนให้รู้จักลดความต้องการในการบริโภค และยังพบอีกว่า การแสวงหาความสุขของมนุษย์ไม่จำเป็นต้องบริโภคปัจจัยภายนอกมาก ๆ เสมอไป ตรงกันข้าม การใช้ทรัพยากรน้อย สันโดษ ประหยัด เรียบง่ายกลับแสวงหาความสุขได้มากและยั่งยืนกว่า ดังกรณี พระนันทเถระ เป็นต้น สำหรับแนวคิดต่อธรรมชาติและ การอนุรักษ์ของพระอริการพงษ์ศักดิ์ เตชธมโม เป็นแนวคิดที่เน้นระบบความสมดุลของธรรมชาติ การทำลายภาวะสมดุลเกิดจากสองสาเหตุ คือ จิตมนุษย์เสื่อมจากศีลธรรมกับมนุษย์อาศัยอยู่ในที่ที่ไม่สมควรจะอยู่ เช่น ป่าต้นน้ำลำธาร การแก้ปัญหามุ่งไปที่การอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการพัฒนาชุมชนโดยเน้นการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันระหว่างศีลธรรมกับกฎหมาย

3. กระบวนการฟื้นฟูป่าเมื่อน่านเชิงพุทธบูรณาการ

1) กระบวนการทางพระพุทธศาสนาในการฟื้นฟูป่าเมื่อน่าน มีกระบวนการและองค์ความรู้ใน 3 ด้าน เช่น (1) ด้านศาสนธรรม พระพุทธศาสนาสอนให้คนดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม การนำหลักไตรสิกขามาแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม จึงหมายถึง กระบวนการปฏิบัติ หรือ กระบวนการพัฒนา 3 ด้าน ศีล สมาธิ ปัญญา การแก้ปัญหาและรักษาสภาพของป่าชุมชน ปัญญา คิดตรอง หาเหตุและสรุปผลของการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม (2) ด้านศาสนบุคคล ป่าไม้เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์ที่คนไทยนับถือในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณในชุมชน ซึ่งชาวบ้านให้ความศรัทธาและเชื่อถือ พระสงฆ์มีบทบาทที่จะช่วยส่งเสริมให้คนเห็นคุณค่าและความสำคัญของป่าไม้ และช่วยดูแลรักษาป่าไม้ เป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ใช้ชีวิตแบบสมณะไม่ฟุ้งเฟ้อแข่งกับชาวบ้าน (3) ด้านศาสนพิธี พิธีกรรมในการอนุรักษ์ฟื้นฟูจะไม่ใช่เป็นแก่นของพุทธศาสนา แต่เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมที่ชาวพุทธแต่ละท้องถิ่นคิดขึ้นมาเพื่อส่งเสริมการศึกษาและปฏิบัติธรรมระดับแก่นให้นักศึกษาติดตามยิ่งขึ้น ประชาชนมักจะนำมาประยุกต์ในการรักษาป่า ก็คือการบวชต้นไม้ หรือบวชป่า มาจากวิธีการห่มจีวรให้กับต้นไม้เช่นเดียวกับการบวชพระ

2) กระบวนการทางภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าเมืองน่าน มีกระบวนการและองค์ความรู้ใน 4 ด้าน เช่น (1) ความเชื่อเรื่องผีและซิด เป็นการควบคุม การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของคนในชุมชน เช่น เข้าป่าห้ามพูดจา หยาบคาย ลามก ลบหลู่ เจ้าป่าเจ้าเขา (2) ความรู้ใหม่ เป็นความรู้ที่ได้จากหลักการทาง วิทยาศาสตร์ ในการวางตำแหน่งแนวกันไฟ ต้องคำนวณระยะห่างระหว่างแนวกันไฟกับแนว หัวไฟที่กำลังเคลื่อนที่เข้ามาให้พอเหมาะ (3) พิธีกรรม การแสดงออกเกี่ยวกับความเชื่อของ ชุมชน สะท้อนถึงความชาญฉลาดของบรรพบุรุษเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากร (4) จารีตประเพณีหรือวิถีปฏิบัติ เป็นส่วนหนึ่งของภูมิปัญญาท้องถิ่น มีแบบแผนปฏิบัติ สร้าง ความผูกพันทางด้านศีลธรรม และการอยู่ร่วมกันแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างชุมชน กับระบบนิเวศ

3) กระบวนการพื้นที่ป่าเมืองน่านเชิงพุทธบูรณาการ มีกระบวนการใน 3 รูปแบบ ดังนี้ (1) การใช้อย่างชาญฉลาด มีรูปแบบ 3 ลักษณะ เช่น (1.1) มีความรอบรู้ คือ ชุมชนต้อง มีความรอบรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติในการใช้ทรัพยากรป่าไม้ (1.2) การใช้อย่างรอบคอบ ชุมชนมีการจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ใกล้หมู่บ้านเพื่อผลประโยชน์ของชาวบ้าน (1.3) การใช้ อย่างระมัดระวัง ป่าไม้มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงชีพของมนุษย์และการคงอยู่ของ สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ และสิ่งมีชีวิตอื่น (2) การฟื้นฟูสิ่งที่เสื่อมโทรม การทำให้ทรัพยากร ให้ดีขึ้น หรืออยู่ในสภาพปกติ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ มีรูปแบบ 3 ลักษณะ (2.1) มีการรักษา ชุมชนรักษาป่า มีความเข้มแข็งและลึกซึ้งมากกว่าการมีผลประโยชน์ร่วมกัน (2.2) มีการสืบสาน กำหนดเป็นพิธีกรรมจารีตประเพณีซึ่งมีแบบแผนปฏิบัติ สร้างความผูกพันทางด้านศีลธรรม (2.3) มีการส่งเสริม ชุมชนมีการส่งเสริมสร้างรากฐานจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมที่มั่นคงด้วยการ ให้ข้อมูลความรู้ที่ถูกต้องแก่ผู้คน ทั้งเยาวชนและประชาชนทั่วไป (3) การเก็บกักและแบ่งปัน เป็นการเก็บรักษาทรัพยากรที่มีแนวโน้มที่จะขาดแคลนในบางช่วงเวลาหรือคาดว่าจะเกิด วิกฤตการณ์ขึ้น ในบางครั้งอาจเก็บกักไว้เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ในปริมาณที่สามารถ ที่ควบคุมได้ มีรูปแบบ 3 ลักษณะ (3.1) มีการจัดการความสัมพันธ์ ชุมชนมีรูปแบบและความ เข้มขันของความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกของชุมชนสะท้อนออกมาในรูปอุดมการณ์ พิธีกรรมที่ยึดถือและร่วมกันปฏิบัติ (3.2) มีสามัคคี การสร้างความร่วมมือกันดำเนินกิจกรรม จัดการป่าไม้อันเป็นการทำงานเพื่อส่วนรวม อันส่งผลต่อความรักสามัคคีที่สามารถส่งผลต่อการ ดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ ร่วมกันในชุมชน (3.3) มีระบบและกฎเกณฑ์ ชุมชนมีสิทธิในการดูแล จัดการและออกกฎเกณฑ์เพื่อผลประโยชน์ของชุมชนเอง มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งที่จะควบคุม รักษาภูมูระเบียบ สอดคล้องกับพระครูพิพิธจารุธรรม และคณะ (2557, น. 118) ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการอนุรักษ์ป่า ตามหลักคำสอนพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า คำสอนในพระพุทธศาสนา

ที่เกี่ยวกับเรื่องปลาล้วนสนับสนุนให้บุคคลดำรงชีวิตอย่างฉลาด โดยใช้ให้น้อยเพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ทำให้เกิดความเข้าใจต่อสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเราแนวทางการอนุรักษ์ป่าที่ยั่งยืนใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ควบคุมความประพฤติด้วยการสร้างวินัยให้กับตนเองและชุมชนด้วยศีล ถ้าทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างที่ควรจะเป็นแล้ว จึงต้องมีการสร้างกติกากฎหรือวินัยในการใช้ประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งศีลจะช่วยระมัดระวังควบคุม ผู้ที่ฝ่าฝืน ปลุกจิตสำนึก และสร้างภูมิคุ้มกันด้วยปัญญา แนวทางอนุรักษ์ป่าของมูลนิธิฮักเมื่องน่าน ใช้หลักเมตตาธรรม หลักมัชฌิมาปฏิปทา หลักสันโดษ และมีความรักต่อทรัพยากรธรรมชาติ ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้แบบพอเพียง

และกระบวนการทางภูมิปัญญาท้องถิ่นในการฟื้นฟูป่าเมื่องน่านเชิงพุทธบูรณาการ สอดคล้องกับบทวิจารณ์หนังสือบวชป่า สืบชะตาแม่น้ำ การจัดการป่าและน้ำเชิงวัฒนธรรมของ ภูมิพัฒน์ พลราช (2556, น. 120) กล่าวไว้ว่า การสืบชะตาแม่น้ำของชุมชนสามารถพิจารณาได้ว่า ความรู้ของชาวบ้านในการจัดการทรัพยากรน้ำเป็นความรู้ที่เกิดจากการเชื่อมโยงมิติ ในด้านสังคมและวัฒนธรรมเข้ากับมิติในด้านระบบนิเวศในสัดส่วนที่พอดีจนเกิดความลงตัว กลายเป็นความสำเร็จที่น่าภาคภูมิใจ การจัดการทรัพยากรน้ำนั้นนับว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นความรู้ที่ไม่มีมีการประมวลและจัดให้เป็นระบบชนิดที่เรียกว่า “องค์ความรู้” ฉะนั้น จึงไม่อาจถ่ายทอดโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ของโลกสมัยใหม่ เช่น การสอนในห้องเรียนหรือนำไปเขียนหนังสือแต่ชาวบ้านถ่ายทอดความรู้เหล่านี้โดยผ่านวิถีชีวิต แปลว่า ยากแก่คนที่ไม่ได้อยู่ในวิถีชีวิตอย่างนั้นจะเรียนรู้ได้ อย่างไรก็ตามการพัฒนาความรู้เช่นนี้ขึ้นมาเป็นองค์ความรู้สามารถ กระทำได้ และสมควรที่จะกระทำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อใช้เป็นฐานสำหรับการสร้างความรู้ของสังคม ปัจจุบัน ในการมองหาทางเลือกของการจัดการน้ำซึ่งจะเป็นผลให้เกิดความยั่งยืนในระบบนิเวศ

และยังสอดคล้องกับกับชูสิทธิ์ ชูชาติ (2541, น. 1) ได้ทำวิจัยเรื่อง การใช้ภูมิปัญญา ชาวบ้านในการอนุรักษ์ป่าและระบบนิเวศเพื่อแก้ปัญหาภัยแล้งของประเทศไทย พบว่า ชาวบ้าน มองระบบนิเวศป่าประกอบด้วยสิ่งไม่มีชีวิต เช่น ดิน น้ำ อุนหภูมิ แร่ธาตุ ฝน ฯลฯ และ สิ่งมีชีวิต เช่น สัตว์ พืช และมนุษย์ ชาวบ้านใช้ระบบการผลิตและการดำรงชีวิตแบบพึ่งพาป่า โดยยึดหลักการอนุรักษ์ การพึ่งพาอาศัย การเคารพ การนับถือ ความกลัว การสำนึกบุญคุณ ระบบนิเวศในป่าเริ่มสูญสลายเมื่อมีการพัฒนาพื้นฐานปัจจัยการผลิตและระบบการผลิตเพื่อขาย แต่ชาวบ้านบางส่วนก็ยังคงรักษาระบบนิเวศป่าไว้ได้ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ป่า ได้แก่ การนับถือผี การผูกสายสะดือทารกไว้ที่ต้นไม้ ระบบเหมืองฝาย การประปาภูเขา การบวชป่า การสืบชะตาแม่น้ำ การปลูกป่า การทำไร่มุมนเวียนและการสร้างแนวป้องกันไฟ โดยพิธีกรรมดังกล่าว เป็นการปฏิบัติที่แสดงถึงความเคารพ ความกตัญญู ความกลัว การอ่อนวอน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์และมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ ความ

หลากหลายทางชีวภาพมีประโยชน์ต่อมนุษย์อย่างมหาศาล นอกจากนี้มีผลทางด้านการศึกษาในเรื่องของสิ่งมีชีวิตแล้วในด้านการเกษตรกรรมยังใช้ประโยชน์ในการรวบรวมสายพันธุ์และคัดเลือกสายพันธุ์ที่ดีในทางการแพทย์ พืชสมุนไพรใช้ประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าตัวยารักษาโรคอีกด้วย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1. ภาครัฐควรกำหนดนโยบายการฟื้นฟูป่าทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนมีปัญหาและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้มีความสอดคล้องกับประเด็นที่เกิดขึ้นบริเวณพื้นที่เกษตรกรรม

1.2. ควรให้ผู้นำชุมชน มีแนวทางในการสร้างเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้ในการฟื้นฟูป่า และการสร้างแรงจูงใจให้กับสมาชิกในชุมชนที่จะสร้างความเจริญให้กับชุมชน โดยการนำเสนอในรูปแบบของพุทธบูรณาการ

1.3. ควรจะมีการตั้งองค์กรเฉพาะกิจขึ้นมาเพื่อพัฒนาป่าไม้ ซึ่งองค์กรเฉพาะกิจนี้บุคลากรอาจจะสังกัดกรมต่าง ๆ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาแนวทางที่ทำให้กระบวนการฟื้นฟูป่าในเชิงพุทธบูรณาการเพื่อการจัดการทรัพยากรป่าไม้ประสบความสำเร็จของชุมชนอื่น เพื่อศึกษาถึงสาเหตุ และปัจจัยที่ทำให้ชุมชนดังกล่าวประสบความสำเร็จ สามารถนำไปปรับใช้กับชุมชนที่ศึกษาได้

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.บ.จ.) จังหวัดน่าน. (2559). แผนพัฒนาจังหวัดน่าน พ.ศ. 2558-2561. น่าน : สำนักงานจังหวัดน่าน.
- ชูชาติ พ่วงจิต. (2540). การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประชา หุตานิวัตร. (2522). การเมืองสีเขียว. กรุงเทพฯ : มุลนิธิเด็ก.
- ภูมิพัฒน์ พลราช. (2556). บวชป่า สืบชะตาแม่น้ำ การจัดการป่าและน้ำเชิงวัฒนธรรม. การจัดการสิ่งแวดล้อม. 9(1).
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูพิพิธจารุธรรม และคณะ. (2557). แนวทางการอนุรักษ์ป่าตามหลักคำสอนพุทธศาสนาเถรวาท (รายงานการวิจัย). พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช.
- พระมหาเจิม สุวโจ (สุกรรณ์). (2553). บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ศึกษาเฉพาะกรณีพระอธิการพงษ์ศักดิ์ เตชธมโม (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พูนทรัพย์ เกตุวีระพงษ์ และคณะ. (2557). สืบชะตาล้านนา : แนวคิดและการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและจิตวิญญาณของชุมชนในล้านนา (รายงานการวิจัย).แพร่ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่.
- สำรวย ผัดผล. (2557). การพัฒนาฐานข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการจัดทำแผนชุมชนสำหรับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้จังหวัดน่าน (รายงานการวิจัย). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ. (2507). พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507. เรียกใช้ เมื่อวันที่ 26 กันยายน 2559 จาก <http://hydrolaw.thaiwater.net/web>
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. จังหวัดน่านจ่อพัฒนาฐานข้อมูลที่ดินแรงพื้นฟูพื้นที่ป่าไม้. เรียกใช้เมื่อ 12 กรกฎาคม 2560 จาก <http://www.onep.go.th>

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่*

CASUAL FACTORS INFLUENCING INDUSTRIAL EDUCATION AND
TECHNOLOGY STUDENTS ACHIEVEMENT FROM BACHELOR OF
SCIENCE IN TECHNICAL EDUCATION, PROGRAM IN INDUSTRIAL,
RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY LANNA CHIANGMAI

นพรัตน์ เตชะพันธ์รัตน์กุล, Noparat Techapunratanakul

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่

Faculty of Sciences and Agricultural Technology

Rajamangala University of Technology Lanna Chiang Mai

ปาริชาติ บัวเจริญ, Parichat Buacharoen

ประภัสสร สมสถาน, Prapatsorn Somsathan

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพายัพ

Graduate , Payap University

ปวันรัตน์ บัวเจริญ, Pawanrat Buochareon

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

Faculty of Liberal Arts, Maejo University

E-mail : kpnoparat.ple@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาตัวแปรที่เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่ ใน 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้าน

* Received 30 August 2021; Revised 29 November 2021; Accepted 7 December 2021

สถานศึกษา ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัย คุณภาพการสอน การประเมินผล และบรรยากาศในชั้นเรียน 2) องค์ประกอบด้านผู้เรียน ประกอบด้วย ความรู้ในวิชาชีพครู เจตคติต่อวิชาชีพครู ความตั้งใจเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความสัมพันธ์ทางครอบครัว และความสัมพันธ์กลุ่มเพื่อน 2. เพื่อเปรียบเทียบองค์ประกอบด้านสถานศึกษาและองค์ประกอบด้านผู้เรียน และ 3. เพื่อประเมินองค์ประกอบด้านสถานศึกษาและองค์ประกอบด้านผู้เรียน

ประชากรเป็นนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 488 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ ได้ขนาดตัวอย่าง 220 คน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เกี่ยวกับองค์ประกอบด้านสถานศึกษาและด้านผู้เรียน วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยเชิงสาเหตุด้านการศึกษาและด้านผู้เรียนที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า ปัจจัยด้านการศึกษาและด้านผู้เรียนที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด ได้แก่ คุณภาพการสอน (X_2) กับการประเมินผล (X_3) โดยมีความสัมพันธ์เท่ากับ .781 และพบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากที่สุด ได้แก่ คุณภาพการสอน (X_2) รองลงมาคือ การประเมินผล (X_3) บรรยากาศในชั้นเรียน (X_4) และเจตคติต่อวิชาชีพครู (X_6) ตามลำดับ

2. การเปรียบเทียบองค์ประกอบด้านสถานศึกษาและองค์ประกอบด้านผู้เรียนโดยรวมตามความคิดเห็นของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่ พบว่า องค์ประกอบด้านสถานศึกษาและด้านผู้เรียนในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่ไม่แตกต่างกัน

3. องค์ประกอบด้านสถานศึกษาและองค์ประกอบด้านผู้เรียนโดยรวม พบว่านักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่ มีระดับผลการประเมินสูงกว่า 3.00 (เกณฑ์ที่กำหนด) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งสององค์ประกอบ

คำสำคัญ : ปัจจัยเชิงสาเหตุ, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

The objectives of this article were 1) to study the causal factors influencing Industrial Education and Technology Students Achievement from Bachelor of Science in Technical Education, Program in Industrial, Rajamangala University of Technology Lanna Chiangmai. There are two elements in this research; (1) Educational institution that be formed of university environment, teaching quality, evaluation and assessment, and classroom environment (2) students; the knowledge of teacher profession, the attitude of teacher profession, learning attention, motivation for achievement, parental relationship, and friendship, 2) to compare the composition between educational institution and students. and 3) to evaluate the composition between educational institution and students.

The samples were student who were the first semester in academic year 2019 of Bachelor of science in Technical Education, Program in Industrial, Rajamangala University of Technology Lanna Chiangmai by used Taro Yamane and stratified random sampling methods, 220 student samplings from total 488 students. The instrument used was a five-rating scale questionnaire. Statistics utilized for data analysis were arithmetic mean, standard deviation, Pearson correlation coefficient, One way Analysis of Variance and T-test.

The research findings were as follows :

1. The coefficient of correlation among independent variable had the highest value; teaching quality (X_2), and evaluation and assessment (X_3) had correlated at .781. The variable that had the correlation of dependent variables were organized; teaching quality (X_2), evaluation and assessment (X_3), classroom environment (X_4) and attitude of teacher profession (X_6)

2. The comparison of educational institution were students are focused on opinion of Industrial Education and Technology students, Faculty of Engineer, Bachelor's Degree, Rajamangala University of Technology Lanna found that the composition of educational institution and students were not statistical significant.

3. The composition of educational institution and students were generally followed by the evaluation and assessment of Industrial Education and Technology students, Faculty of Engineer, Bachelor's Degree, Rajamangala University of Technology Lanna which found that the results were higher criterion statistical significant of both composition.

Keywords : Causal Factors, Influencing Achievement

บทนำ

การศึกษาถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนให้เป็นผู้มีความรู้ มีประสบการณ์ มีทักษะด้านอาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม มีเจตคติที่ดีต่อตนเองและสังคม อันจะนำไปสู่ความสามารถในการพัฒนาตนเองและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่ามีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาประเทศ ดังวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9-11 ที่เน้นให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เพราะคนถือเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญมากที่สุดของประเทศ หากประเทศได้มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพแล้ว ก็เป็นที่เชื่อได้ว่าโอกาสที่จะทำให้ประเทศมีความก้าวหน้าย่อมเป็นไปได้มากขึ้น และยังส่งผลให้ประเทศมีสมรรถนะในการแข่งขันกับนานาอารยประเทศได้อีกด้วย ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเชื่อมต่อไปเป้าหมายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเหล่านี้จะนำไปสู่การค้นพบความต้องการและความถนัดในตนเองของผู้เรียน รวมทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ตามมาตรา 54 วรรคสี่ กล่าวว่า การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

จากสภาพของการศึกษาในช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดภาวะวิกฤตทางการศึกษา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการศึกษา ที่นักการศึกษา ครู อาจารย์ ผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้อง จะต้องตระหนัก และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบทำให้รูปแบบการพัฒนาการศึกษาเปลี่ยนไปจากเดิม ซึ่งการศึกษาวิชาชีพครุ นั้น ผู้เรียนจะต้องมีความสามารถในการทำหน้าที่ได้หลายด้าน

สร้างสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี พัฒนาสภาพการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง รวมไปถึงความเข้าใจในความแตกต่างที่หลากหลายของผู้เรียนและปรับการสอนให้เกิดความเหมาะสมสอดคล้อง ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารใหม่ ๆ ในกระบวนการเรียนการสอนทั้งในและนอกชั้นเรียนในอันที่จะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณภาพของผู้เรียนในวิชาชีพครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สะท้อนระดับการเรียนรู้ของนักศึกษาสำหรับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้น บลูม (Bloom, 1976) ศึกษาปัจจัยที่มีต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ สามารถระบุในรูปของผลสัมฤทธิ์อันเป็นผลมาจากปัจจัยประกอบด้วย

- 1) คุณลักษณะด้านความรู้และความคิด (Cognitive Entry Characteristics) คือ ความรู้ความสามารถ และระบบการเรียนรู้สมรรถนะที่จำเป็นในการทำงานที่มีความเฉพาะเจาะจง
- 2) คุณลักษณะทางจิตใจ (Affective Entry Characteristics) ซึ่งรวมถึงแรงจูงใจ ความสนใจ และความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ การมีเจตคติที่ดีต่อเนื้อหาวิชาและระบบการเรียนรู้
- 3) คุณภาพทางการเรียนการสอน (Quality of Instruction) ประกอบด้วย การอธิบายและนำเสนอข้อมูลให้กับผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมและสื่อการเรียนรู้ การให้ข้อมูลย้อนกลับ การให้คำชมคำตำหนิ การให้กำลังใจอย่างเหมาะสม

การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุหรือการศึกษาอิทธิพลของตัวแปรที่สัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ศึกษาองค์ประกอบของตัวแปรต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่า พื้นฐานและสภาพแวดล้อมทางบ้านของผู้เรียนเป็นตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความแปรปรวนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และจากการศึกษาแนวคิดหลักการและผลการวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้นมีอยู่หลายตัวแปรด้วยกัน ซึ่งในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาตัวแปรที่เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่ ใน 2 องค์ประกอบ ได้แก่

1. องค์ประกอบด้านสถานศึกษา ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัย คุณภาพการสอน การประเมินผล และบรรยากาศในชั้นเรียน
2. องค์ประกอบด้านผู้เรียน ประกอบด้วย ความสามารถทางวิชาชีพครู เจตคติต่อวิชาชีพครู ความตั้งใจเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความสัมพันธ์ทางครอบครัว และความสัมพันธ์กลุ่มเพื่อน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่ ที่มีต่อองค์ประกอบด้านสถานศึกษาและองค์ประกอบด้านผู้เรียนในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
3. เพื่อประเมินองค์ประกอบด้านสถานศึกษาและองค์ประกอบด้านผู้เรียนในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 488 คน ประกอบด้วย สาขาวิศวกรรมอิเล็กทรอนิกส์และโทรคมนาคม จำนวน 89 คน สาขาวิศวกรรมไฟฟ้าจำนวน 137 คน สาขาวิศวกรรมโยธาจำนวน 126 คน และสาขาวิศวกรรมอุตสาหกรรม จำนวน 136 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ ทาโร ยามานะ (Yamane, 1973) ได้ขนาดตัวอย่าง 220 ตัวอย่าง และเนื่องจากมีหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต มีทั้งหมด 4 สาขา จึงได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จำแนกดังนี้ สาขาวิศวกรรมอิเล็กทรอนิกส์และโทรคมนาคม จำนวน 40 คน สาขาวิศวกรรมไฟฟ้าจำนวน 62 คน สาขาวิศวกรรมโยธาจำนวน 57 คน และสาขาวิศวกรรมอุตสาหกรรม จำนวน 61 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา มีลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราประเมินค่า 5 คะแนน (1.00 - 5.00) มีส่วนประกอบ ดังนี้ แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม แบบสอบถามองค์ประกอบด้านสถานศึกษา ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัย คุณภาพการสอน การประเมินผล และบรรยากาศในชั้นเรียน แบบสอบถามองค์ประกอบด้านผู้เรียน ประกอบด้วยความรู้

ในวิชาชีพครู เจตคติต่อวิชาชีพครู ความตั้งใจเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความสัมพันธ์ทางครอบครัว และความสัมพันธ์กลุ่มเพื่อน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพของแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่ โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาและความเหมาะสมของแบบสอบถาม แล้วนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ดังนี้ แบบสอบถามองค์ประกอบด้านสถานศึกษา ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัย คุณภาพการสอน การประเมินผล และบรรยากาศในชั้นเรียน มีค่าความเชื่อมั่น 0.767, 0.879, 0.933 และ 0.863 ตามลำดับ และแบบสอบถามองค์ประกอบด้านผู้เรียน ประกอบด้วยความรู้ในวิชาชีพครู เจตคติต่อวิชาชีพครู ความตั้งใจเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความสัมพันธ์ทางครอบครัว และความสัมพันธ์กลุ่มเพื่อน มีค่าความเชื่อมั่น 0.925, 0.801, 0.875, 0.835, 0.922 และ 0.880 ตามลำดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลกับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่ ซึ่งได้ทำการแจกแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลและอธิบายวัตถุประสงค์ของการศึกษาและในการเก็บข้อมูลเป็นความลับ หลังจากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้วนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อนำคะแนนของกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ และทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้และแปลผลทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาตามขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient)
2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่ ที่มีต่อองค์ประกอบด้านสถานศึกษาและองค์ประกอบด้านผู้เรียนในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way Analysis of Variance)

3. ประเมินองค์ประกอบด้านสถานศึกษาและองค์ประกอบด้านผู้เรียนตามความคิดเห็นของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่ โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นตามมาตรวัดของลิเคิร์ต คือ 3.00 ใช้การทดสอบด้วยสถิติ t-test ดังนี้

3.1 ถ้าผลการประเมินในแต่ละด้านและรวมทุกด้านขององค์ประกอบสูงกว่า 3.00 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ถือว่าผลการประเมินขององค์ประกอบอยู่ในระดับสูงกว่าเกณฑ์

3.2 ถ้าผลการประเมินอย่างน้อย 1 ด้าน ขององค์ประกอบน้อยกว่าค่า 3.00 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ถือว่าผลการประเมินขององค์ประกอบอยู่ในระดับไม่สูงกว่าเกณฑ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่

การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่ โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ปัจจัย	Y	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉	X ₁₀
Y	1.00										
X ₁	.223	1.00									
X ₂	.457**	.555**	1.00								
X ₃	.385**	.548**	.781**	1.00							
X ₄	.341*	.436**	.553**	.557**	1.00						
X ₅	-.242	.009	.265	.296*	.355*	1.00					
X ₆	.325*	.342*	.545**	.484**	.585**	.384**	1.00				
X ₇	-.265	.456**	.365**	.480**	.402**	.409**	.361**	1.00			
X ₈	-.048	.369**	.160	.266	.341*	.094	.119	.206	1.00		
X ₉	-.082	.463**	.342*	.364**	.214	.301*	.429**	.395**	.148	1.00	
X ₁₀	.102	.359*	.393**	.426**	.448**	.347*	.417**	.457**	.170	.557**	1.00

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 , * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุด้านการศึกษาด้านผู้เรียนที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า ปัจจัยด้านการศึกษาด้านผู้เรียนที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด ได้แก่ คุณภาพการสอน (X_2) กับการประเมินผล (X_3) โดยมีความสัมพันธ์เท่ากับ 0.781 และพบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากที่สุด ได้แก่ คุณภาพการสอน (X_2) รองลงมาคือ การประเมินผล (X_3) บรรยากาศในชั้นเรียน (X_4) และเจตคติต่อวิชาชีวเคมี (X_6) ตามลำดับ

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่ ที่มีต่อองค์ประกอบด้านสถานศึกษาและองค์ประกอบด้านผู้เรียนในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

ในการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ที่มีต่อองค์ประกอบด้านสถานศึกษาและด้านผู้เรียน ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลแยกตามสาขาของหลักสูตร ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 สาขา ได้แก่ สาขาวิศวกรรมอิเล็กทรอนิกส์และโทรคมนาคม สาขาวิศวกรรมไฟฟ้า สาขาวิศวกรรมโยธา และสาขาวิศวกรรมอุตสาหกรรม โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 2 และ 3

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่ ที่มีต่อองค์ประกอบด้านสถานศึกษา

องค์ประกอบด้านสถานศึกษา	อิเล็กทรอนิกส์		ไฟฟ้า		โยธา		อุตสาหกรรม		รวม
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S	
1. สภาพแวดล้อมภายใน	3.82	0.90	3.44	0.94	3.88	0.70	3.69	0.79	3.70
2. คุณภาพการสอน	4.38	0.57	3.90	0.68	4.18	0.68	3.94	0.74	4.07
3. การประเมินผล	4.18	0.55	3.67	0.88	4.03	0.62	3.84	0.81	3.90
4. บรรยากาศในชั้นเรียน	4.33	0.68	4.16	0.79	4.20	0.62	3.81	0.55	4.10
รวม	4.18	0.66	3.79	0.82	4.07	0.66	3.82	0.72	3.94
สถิติทดสอบ	F = 1.589				Sig. = 0.205				

จากตารางที่ 2 พบว่า นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มีความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบด้านสถานศึกษาในภาพรวมโดยเฉลี่ย เท่ากับ 3.94 ซึ่งด้านบรรยากาศในชั้นเรียนมีระดับความคิดเห็นสูงสุด เท่ากับ 4.10 รองลงมาคือ ด้านคุณภาพการสอน ($\bar{X} = 4.07$) และการประเมินผล ($\bar{X} = 3.90$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาตามสาขา พบว่า นักศึกษาสาขาวิศวกรรมอิเล็กทรอนิกส์และโทรคมนาคม มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ

สถานศึกษาสูงที่สุดโดยเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 รองลงมา คือ สาขาวิศวกรรมโยธา ($\bar{X} = 4.07$) สาขาวิศวกรรมอุตสาหกรรม ($\bar{X} = 3.82$) และสาขาวิศวกรรมไฟฟ้า ($\bar{X} = 3.79$) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ความคิดเห็นของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่ ที่มีต่อองค์ประกอบด้านผู้เรียน

องค์ประกอบด้านผู้เรียน	อิเล็กทรอนิกส์		ไฟฟ้า		โยธา		อุตสาหกรรม		รวม
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S	
1. ความรู้ในวิชาชีพครู	4.40	0.66	4.79	0.41	4.57	0.66	4.24	0.81	4.51
2. เจตคติต่อวิชาชีพครู	4.31	0.76	4.09	0.91	4.25	0.68	4.19	0.79	4.20
3. ความตั้งใจเรียน	4.24	0.78	4.17	0.71	4.68	0.45	4.24	0.79	4.34
4. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	4.22	0.68	3.90	0.66	3.68	0.75	3.93	0.86	3.91
5. ความสัมพันธ์ทางครอบครัว	4.49	0.69	4.23	0.56	4.55	0.54	4.03	0.79	4.30
6. ความสัมพันธ์กลุ่มเพื่อน	4.04	0.64	4.04	0.77	4.43	0.67	3.97	0.95	4.12
รวม	4.28	0.70	4.20	0.67	4.36	0.63	4.10	0.83	4.23
สถิติทดสอบ	F = 1.012				Sig. = 0.396				

จากตารางที่ 3 พบว่า นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต มีความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบด้านผู้เรียนในภาพรวมโดยเฉลี่ย เท่ากับ 4.23 ซึ่งด้านความรู้ในวิชาชีพครู มีระดับความคิดเห็นสูงที่สุด เท่ากับ 4.51 รองลงมาคือ ด้านความตั้งใจเรียน ($\bar{X} = 4.34$) และความสัมพันธ์ทางครอบครัว ($\bar{X} = 4.30$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาตามสาขา พบว่า นักศึกษาสาขาวิศวกรรมโยธามีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้เรียนสูงที่สุดโดยเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 รองลงมา คือ สาขาวิศวกรรมอิเล็กทรอนิกส์และโทรคมนาคม ($\bar{X} = 4.28$) สาขาวิศวกรรมไฟฟ้า ($\bar{X} = 4.20$) และสาขาวิศวกรรมอุตสาหกรรม ($\bar{X} = 4.10$) ตามลำดับ

เมื่อทำการเปรียบเทียบความคิดเห็นแยกตามสาขาของหลักสูตร โดยพิจารณาค่าสถิติทดสอบจากตารางที่ 2 และ 3 พบว่านักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิตแต่ละสาขา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบด้านสถานศึกษา (Sig.=0.205) และด้านผู้เรียน (Sig.=396) ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. การประเมินองค์ประกอบด้านสถานศึกษาและองค์ประกอบด้านผู้เรียนตามความคิดเห็นของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่

ผู้วิจัยทำการประเมินองค์ประกอบด้านสถานศึกษาและด้านผู้เรียน โดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นตามมาตรวัดของลิเคิร์ต คือ 3.00 ใช้การทดสอบด้วยสถิติ t-test ได้ผลการวิเคราะห์ดังนี้

ตารางที่ 4 การประเมินองค์ประกอบด้านสถานศึกษาและด้านผู้เรียน ของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่

องค์ประกอบด้านสถานศึกษา	t	องค์ประกอบด้านผู้เรียน	t
1. สภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัย	7.397**	1. ความรู้ในวิชาชีพครู	17.393**
2. คุณภาพการสอน	12.527**	2. เจตคติต่อวิชาชีพครู	16.894**
3. การประเมินผลการเรียนการสอน	9.055**	3. ความตั้งใจเรียน	15.302**
4. บรรยากาศในชั้นเรียน	13.169**	4. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	10.252**
		5. ความสัมพันธ์ในครอบครัว	15.007**
		6. ความสัมพันธ์กลุ่มเพื่อน	11.493**
รวม	12.588**	รวม	21.605**

จากตารางที่ 4 พบว่า นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต มีระดับผลการประเมินในแต่ละด้านและภาพรวม สูงกว่า 3.00 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งสององค์ประกอบ

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุด้านการศึกษาและด้านผู้เรียนที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากที่สุด ได้แก่ คุณภาพการสอน (X_2) รองลงมาคือ การประเมินผล (X_3) บรรยากาศในชั้นเรียน (X_4) และเจตคติต่อวิชาชีพครู (X_6) ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของประยูรศรี บุตรแสนคม ฐิณิตา คาญแก้ว และสุนทรพจน์ ดำรงพานิช (2555, น. 44) พบว่า บรรยากาศในชั้นเรียนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนิสิตศึกษาศาสตร์ผ่านตัวแปรพฤติกรรมการสอน โดยส่งผลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ

การศึกษาของนิพนธ์ วรณเวช (2550) พบว่า เจตคติต่อวิชาชีพครูมีอิทธิพลในรูปที่เป็นสาเหตุทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยมีตัวแปรคุณภาพการสอนเป็นตัวแปรคั่นกลาง สำหรับ บุรณี ทรัพย์ถนอม และปัทมา มูลหงส์ (2552, น. 65-69) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาขาวิชาการบัญชีของนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษามี 2 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยด้านผู้เรียน ได้แก่ ความรับผิดชอบในตัวเองความสนใจ ในวิชาชีพ แรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ 2) ปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคม ได้แก่ ด้านผู้สอน ความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน และครอบครัว และ ศุภร ศรินุต (2553, น. ๖) ได้ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ได้แก่ เวลาที่ใช้ในการศึกษาเพิ่มเติม ความรู้พื้นฐานเดิม แรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ ความรับผิดชอบในการเรียน คุณภาพการสอนของครู สภาพแวดล้อมในโรงเรียน ความถนัดด้านตัวเลข สภาพแวดล้อมในครอบครัวและเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ ส่วน เกล้า จักทอน (2553, น. ๖) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา ภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์เขต 2 พบว่า ปัจจัยด้านเจตคติต่อวิชาภาษาไทย ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ปัจจัยด้านลักษณะของครูผู้สอน ปัจจัยด้านการส่งเสริมของผู้ปกครอง ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในโรงเรียน และปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดู มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ ชัชฎาพันธ์ อยู่เพชร (2555, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ภาคปกติ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ผลการวิจัย พบว่า (1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาในภาพรวมในระดับมากที่สุด พบว่า เจตคติต่อวิชาชีพครู มากที่สุด รองลงมา คือ ความภาคภูมิใจที่มีโอกาสเข้าศึกษา พฤติกรรมการสอนของอาจารย์ การบริการของสถานศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเพื่อนและพฤติกรรมทางการเรียนของนักศึกษา (2) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ได้แก่ พฤติกรรมทางการเรียนของนักศึกษา และการบริการของสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ ณีฎิตยาภรณ์ หยกอุบล (2555, น. 85-86) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ปัจจัยด้านโรงเรียน เช่น คุณภาพการสอนของครู ปัจจัยด้านครอบครัว เช่น ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และปัจจัยด้านตัวนักเรียน เช่น เจตคติต่อวิชาวิทยาศาสตร์ มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ สอดคล้องกับ

การศึกษาของรุจิราพรรณ คงช่วย (2559) พบว่า ปัจจัยด้านผู้เรียน เป็นตัวแปรที่เกี่ยวกับพฤติกรรมกาเรียน โดยในด้านความรับผิดชอบซึ่งเป็นความมุ่งมั่นตั้งใจและเอาใจใส่ มีคุณลักษณะที่ตรงกับพฤติกรรมตั้งใจเรียน มีอิทธิพลทางตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกับ การศึกษาของ อรณูช ศรีคำทรศนันท์ ชินศิริพันธุ์ และสุชาติ หอมจันทร์ (2560) พบว่า ความตั้งใจเรียนมีอิทธิพลทางตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้วยเหตุนี้ การสนับสนุนพฤติกรรมตั้งใจเรียนให้เกิดขึ้นกับนักศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนานักศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในศาสตร์ที่กำลังศึกษาอย่างเพียงพอต่อการประกอบอาชีพในอนาคต และสอดคล้องกับการศึกษา Danial A. Prescott (1961, pp. 14-46) ได้สรุปองค์ประกอบที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้แก่ 1. องค์ประกอบทางด้านร่างกาย ได้แก่ อัตราการเจริญเติบโตของสุขภาพร่างกาย 2. องค์ประกอบทางด้านความรัก ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว 3. องค์ประกอบทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางบ้าน 4. องค์ประกอบทางด้านความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน 5. องค์ประกอบทางการพัฒนาแห่งตน ได้แก่ สติปัญญา ความสนใจ เจตคติ และแรงจูงใจ 6. องค์ประกอบทางการปรับตัว ได้แก่ ปัญหาการปรับตัว การแสดงออกทางอารมณ์ นอกจากนี้ Bloom (1976, pp. 167-169) ได้ศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า ประกอบด้วย 1. พฤติกรรมด้านความรู้ ความคิด 2. คุณลักษณะด้านจิตพิสัย 3.คุณภาพการสอน และ Davis (1977, p. 50) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสิ่งที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่ามี 4 ประการ ดังนี้ 1.บรรยากาศในชั้นเรียน 2. วิธีการหรือลักษณะของครู 3.การคาดหวังของครู ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอน 4. การใช้เวลาของนักเรียน มีความสนใจอยากจะเรียนรู้เนื้อหาการเรียน การเรียนก็จะดีขึ้น

2. จากผลการเปรียบเทียบขององค์ประกอบด้านสถานศึกษาและองค์ประกอบด้านผู้เรียน พบว่านักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่ ทั้ง 4 สาขา มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทั้งสองด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1) ด้านสภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัย อาจเป็นเพราะมีบรรยากาศและอาคารสถานที่ รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมือนกัน

2.2) ด้านคุณภาพการสอน อาจเป็นเพราะว่า คณะอาจารย์ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ทางการสอนมาเป็นเวลานาน และได้มีการพัฒนาการเรียนการสอนให้นักศึกษามีความสนใจ และอาจมีความเป็นกันเอง มีความรับผิดชอบต่อการสอน ซึ่งการสอนนักศึกษาครุศาสตร์นั้น อาจเป็นความชำนาญของอาจารย์ผู้สอนอยู่แล้ว

2.3) ด้านการประเมินผล อาจเพราะว่า การจัดกระบวนการสอน และการประเมินผลการสอนในรายละเอียดมีความคล้ายกัน ซึ่งในการวัดและประเมินผลนับเป็นปัจจัยสำคัญของกระบวนการเรียนการสอนที่ผู้สอนมีความจำเป็นต้องตรวจวัดความสามารถของนักศึกษาตามวัตถุประสงค์การสอน

2.4) ด้านบรรยากาศในชั้นเรียน อาจเพราะว่า มีสภาพการเรียนการสอนในชั้นเรียนผู้สอนสามารถบริหารจัดการได้อย่างอิสระ การกำหนดกิจกรรมการเรียน หรือการให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนมีความคล้ายกัน

2.5) ด้านความรู้ในวิชาชีพรู้ นักศึกษามีความรู้ในด้านวิชาชีพรู้ในระดับพอสมควร เช่น มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเป็นแบบอย่าง การมีบุคลิกภาพ และมีความประพฤติที่เหมาะสมกับความเป็นครู รวมทั้งเรื่องความรับผิดชอบต่อนักเรียนเช่นกัน

2.6) เจตคติต่อวิชาชีพรู้ นักศึกษาอยู่ในสภาพแวดล้อมที่คล้ายกัน

2.7) ด้านความตั้งใจเรียน นักศึกษามีเป้าหมายเพื่อการสำเร็จการศึกษาและการนำความรู้ที่ได้รับไปประกอบอาชีพ

2.8) ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ นักศึกษามีความตั้งใจที่จะสำเร็จการศึกษาและนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประกอบอาชีพเหมือนกัน จึงเป็นเหตุให้นักศึกษามีการแก้ไขปัญหาในการเรียนด้วยตัวเอง ทบทวนบทเรียน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคต่าง ๆ ในการเรียน เพื่อที่จะสำเร็จการศึกษา

2.9) ความสัมพันธ์ทางครอบครัว การเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีสารสนเทศ วัฒนธรรมการเลี้ยงดูของผู้ปกครองในยุคปัจจุบันอาจได้รับรู้ผ่านช่องทางการสื่อสารในหลายรูปแบบ ซึ่งอาจทำให้เข้าใจใจแง่มุม ชีวิตการเป็นอยู่ของนักศึกษาได้ง่ายยิ่งขึ้น จึงเกิดความเข้าใจร่วมกัน

2.10) ด้านความสัมพันธ์กลุ่มเพื่อน นักศึกษามีทัศนคติและความสนใจของบุคคลที่ไม่ต่างกัน เช่น มีการร่วมมือกันในการทำกิจกรรมและมีการจัดกิจกรรมได้โดยอิสระตามความต้องการ มีอาจารย์ที่ปรึกษาคอยให้คำแนะนำ รวมทั้งรุ่นพี่ให้ความช่วยเหลือ

ผลการเปรียบเทียบองค์ประกอบด้านสถานศึกษาโดยรวมทุกด้าน พบว่า องค์ประกอบด้านสถานศึกษาในแต่ละหลักสูตรไม่แตกต่างกัน ในองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ สภาพแวดล้อม โฉมหน้าวิทยาลัย คุณภาพการสอน การประเมินผล และบรรยากาศในชั้นเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สภาพแวดล้อมภายในที่เป็นสถานที่เรียน อาคารเรียน และบรรยากาศต่าง ๆ ที่อยู่ในบริเวณภายในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนามีความคล้ายกัน จึงเป็นเหตุให้ผลการเปรียบเทียบองค์ประกอบด้านสถานศึกษาโดยรวมทุกด้านไม่แตกต่างกัน

ผลการเปรียบเทียบองค์ประกอบด้านผู้เรียนโดยรวมทุกด้าน พบว่า องค์ประกอบด้านผู้เรียนในแต่ละหลักสูตรไม่แตกต่างกัน ในองค์ประกอบ 6 ด้าน ได้แก่ ความรู้ในวิชาชีพครู เจตคติต่อวิชาชีพครู ความตั้งใจเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความสัมพันธ์ครอบครัว และความสัมพันธ์กลุ่มเพื่อน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นักศึกษามีความสนใจในการศึกษาเพื่อการสำเร็จการศึกษา และการนำความรู้ที่ได้รับไปประกอบอาชีพที่เหมือนกัน จึงเป็นเหตุให้ผลการเปรียบเทียบองค์ประกอบด้านผู้เรียนโดยรวมทุกด้านไม่แตกต่างกัน

3. การประเมินองค์ประกอบด้านสถานศึกษาและด้านผู้เรียน โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ พบว่า นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่ มีผลการประเมินในแต่ละด้านและโดยรวมทุกด้านสูงกว่าเกณฑ์ (3.00) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

3.1) องค์ประกอบด้านสถานศึกษา ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัย คุณภาพการสอน การประเมินผล และบรรยากาศในชั้นเรียนนั้น ในด้านการสอนของอาจารย์ในสายครุศาสตร์ ก็อาจจะทำให้ให้นักศึกษารู้สึกถึงความเอาใจใส่และความรับผิดชอบต่อนักศึกษา อย่างเป็นรูปธรรม ส่วนบรรยากาศในชั้นเรียนและการประเมินผล อาจเป็นเพราะกระบวนการประเมินผล และบรรยากาศในชั้นเรียนมีลักษณะสภาพที่นักศึกษาพึงพอใจ นักศึกษาจึงประเมินองค์ประกอบด้านสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับสูงกว่าเกณฑ์

3.2) องค์ประกอบด้านผู้เรียน ประกอบไปด้วย ความรู้ในวิชาชีพครู เจตคติต่อวิชาชีพครู ความตั้งใจเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความสัมพันธ์ครอบครัว และความสัมพันธ์กลุ่มเพื่อน จากผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาประเมินองค์ประกอบในทุกด้านสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งในองค์ประกอบด้านผู้เรียนนั้น จะเห็นได้ว่าทุกประเด็นเกี่ยวข้องใกล้ชิดโดยตรงกับตัวนักศึกษา ไม่ว่าจะเป็นความรู้ในวิชาชีพครู หรือความตั้งใจเรียน รวมทั้งความสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพราะฉะนั้น เป็นไปได้ว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ มีความสนใจเรียนอย่างจริงจังในวิชาชีพครู และสนใจที่จะประกอบอาชีพในวิชาชีพครูในอนาคต จึงเป็นเหตุให้นักศึกษาประเมินองค์ประกอบด้านผู้เรียนสูงกว่าเกณฑ์

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรทำการวิจัยปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับนักศึกษาหลักสูตรอื่น ๆ ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เพราะงานวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่ เท่านั้น เพื่อมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา จะได้นำปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มาวางแผนการกำหนดนโยบายบริหารหลักสูตรในการผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพ

2. ควรทำวิจัยและเพิ่มองค์ประกอบให้ครอบคลุมกระบวนการจัดการศึกษา เช่น องค์ประกอบด้านชุมชน องค์ประกอบด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน เพื่อเน้นถึงการประกอบวิชาชีพครู ที่ต้องมีความเกี่ยวข้องกับการประเพณีที่ดีของการประกอบวิชาชีพครู

เอกสารอ้างอิง

- เกล้า จักทอน. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์เขต 2 (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). เพชรบูรณ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- ชัชฎาพันธ์ อยู่เพชร. (2555). ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ชั้นปีที่ 2 ภาคปกติคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏพুলสงคราม (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ณัฐติยาภรณ์ หยกอุบล. (2555). ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. วารสารการศึกษาและพัฒนาสังคม. 8(1), 85-102.
- นิพนธ์ วรรณเวช. (2550). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลักสูตรครุ 5 ปี ระดับปริญญาตรี ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มตะวันตก (รายงานการวิจัย). ราชบุรี : มหาวิทยาลัย ราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
- บุรณี ทรัพย์ถนอม และปัทมา มูลหงส์. (2552). ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาขาวิชาการบัญชีของนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- ประยูรศรี บุตรแสนคม ฉัญญา คางูแก้ว และสุนทรพจน์ ดำรงพานิช. (2555). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี : โมเดลสมการโครงสร้างพหุระดับ. วารสารวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. 7(21), 35-47.

- รุจิราพรรณ คงช่วย. (2559). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภาคใต้ (รายงานการวิจัย). สงขลา : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- ศุภร ศรีนุต. (2553). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพชรบูรณ์เขต 2 (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). เพชรบูรณ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- อรนุช ศรีคำ, ทรรศนันท์ ชินศิริพันธุ์ และสุชาติ หอมจันทร์. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ (รายงานการวิจัย). บุรีรัมย์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- Bloom, Benjamin. (1976). Human Characteristic and School Learning. New York : McGraw-Hill Book Company.
- Daniel A. Prescott. (1961). Report of Conference on Child Study, Education Bulletin. Faculty of Education, Chulalongkorn University.
- Davis K. (1977). Human Behavior at Work. New York. McGraw-Hill.

ผลสัมฤทธิ์หน่วยการเรียนรู้เรื่องสีกับทัศนศิลป์ โดยใช้กระบวนการกลุ่ม
ของนักเรียนที่มีการบกพร่องทางการได้ยิน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
ห้องเรียนที่ 1 โรงเรียนโสตศึกษาอนุสารสุนทร
อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่*

COLOR AND VISUAL ARTS LEARNING UNIT ACHIEVEMENT BY
USING GROUP PROCESS OF HEARING IMPAIRMENT STUDENTS IN
GRADE 6 ROOM 1 AT ANUSAN SUNTHON SCHOOL FOR THE DEAF
IN MUEANG DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE

รังสิมัญต์ ปุระณะวิทย์, Rangsiman Puranawit
อำนาจ จันทร์แป้น, Amnat chanpan
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะสังคมศาสตร์และศิลปะศาสตร์
มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
Program in Curriculum and Instruction
Faculty of Social Sciences and Liberal Arts
North-Chiang Mai University
E-mail : Rangsiman.puranawit@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างและหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สีสันทนาการศิลป์ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง องค์ประกอบศิลป์
โดยใช้กระบวนการกลุ่ม 2) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนของแผนการจัดการเรียนรู้
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สีสันทนาการศิลป์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง องค์ประกอบศิลป์
ที่เรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ
นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 8 คน ได้มาโดย
การเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า คือ แผนการจัดการ

* Received 19 October 2021; Revised 29 November 2021; Accepted 7 December 2021

เรียนรู้ทัศนศิลป์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สีส่นในงานศิลป์ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง องค์ประกอบศิลป์ จำนวน 11 แผน และแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน จำนวน 20 ข้อ ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติในการหาประสิทธิภาพ E1/E2 เกณฑ์มาตรฐาน 80/80 สถิติพื้นฐานค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สีส่นในงานศิลป์ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง องค์ประกอบศิลป์ ที่เรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่มของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.14/88.13 และ 2) ผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนของแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สีส่นในงานศิลป์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง องค์ประกอบศิลป์ ที่เรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน, กระบวนการกลุ่ม, แผนการจัดการเรียนรู้, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

The objectives of this article were 1) to develop and evaluate the efficiency of color and visual arts lesson plan in unit one and arts composition in unit two by group process and 2) to study the achievement of students' pretest and posttest on color and visual arts lesson plan in unit one and arts composition in unit two with learning through group process. It was a experimental research. The sample in this research were eight grade six students who had got hearing impairment through purposive sampling. The instruments of the research were visual arts lesson plan on color in art topic from unit one and arts composition from unit two that consist with eleven lesson plans and twenty items of pretest and posttest. The data were statistically analyzed using formula (E1/E2), standard criteria 80/80 and percentage.

The results of the research were as follows: 1) The efficiency of visual arts lesson plan on color in art topic from unit one and arts composition from unit two through learning with group process of students with hearing

impairment was 81.14/88.13 and 2) before and after learning achievement by using visual arts lesson plan on color in art topic from unit one and arts composition from unit two through group process of students who had got hearing impairment was significantly different at the statistical level of .05

Keywords : Hearing Impairment Students, Group Process, Lesson Plan, Learning Achievement

บทนำ

แนวทางในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ในมาตรา 42 ถือว่านักเรียนสำคัญที่สุด กระบวนการเรียนรู้เป็นการส่งเสริมนักเรียนให้เรียนรู้ด้วยสมอง ด้วยกาย และด้วยใจ สามารถสร้างองค์ความรู้ผ่านกระบวนการคิดด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน เน้นการปฏิบัติจริง สามารถทำงานเป็นทีมได้ (สมศักดิ์ เด่นชา, 2543, น. 47) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 หมวด 4 มาตราที่ 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่านักเรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่านักเรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้นักเรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, น. 13) การจัดการเรียนรู้โดยเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ผ่านสื่อและวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายตามความสนใจของนักเรียน โดยมีผู้สอนเป็นผู้ให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวก ซึ่งต่างจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ทั่วไปที่เน้นให้เด็กศึกษาหาความรู้จากการสอนของผู้สอนโดยตรง แนวการจัดการเรียนรู้รูปแบบนี้เกิดขึ้นจากความเชื่อพื้นฐานที่ว่า นักเรียนทุกคนสามารถที่จะเรียนรู้และพัฒนาได้ด้วยตัวเองแต่แตกต่างที่ความต้องการ ความสนใจ และความถนัด รวมไปถึงทักษะต่าง ๆ

พัฒนาการทางด้านภาษาและการสื่อสารถือเป็นหัวใจของพัฒนาการของเด็ก ซึ่งความบกพร่องทางการได้ยิน และความไม่เข้าใจความต้องการพื้นฐานของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เปรียบเสมือนกำแพงขวางกั้นพัฒนาการทางสังคม อารมณ์ และสติปัญญา และกีดขวางไม่让孩子ได้มีพัฒนาการจนเป็นศักยภาพ เด็กมีแนวโน้มในการต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยว อีกทั้ง ยังมักตกเป็นผู้ถูกรังแก มีผลการเรียนที่ต่ำกว่าเกณฑ์ และเมื่อโตขึ้นก็มักไม่ได้รับเข้าทำงาน เพราะฉะนั้น จะเห็นได้ว่าปัญหาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินส่งผลต่อการ

ใช้ชีวิตของเด็กโดยตรง ยังต้องขาดโอกาสในการมีชีวิตที่เป็นปกติ เพราะปัญหาความบกพร่องทางการได้ยินสามารถส่งผลกระทบต่อปัญหาการใช้ชีวิตด้านอื่น ๆ อีกมากมาย

กิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระศิลปะ เป็นวิชาที่ประกอบไปด้วยภาคทฤษฎีและปฏิบัติที่สามารถช่วยพัฒนาให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ มีจินตนาการ การนำวิชาศิลปะมาสร้างแรงจูงใจในการเรียนให้กับนักเรียนในด้านสุนทรียภาพ ยังช่วยพัฒนานักเรียนทางด้านร่างกายจิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม แล้วยังมีส่วนช่วยให้นักเรียนได้ฝึกสมาธิจากการใช้ความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ของนักเรียน จึงจะเกิดผลการพัฒนาทักษะกระบวนการเรียนรู้โดยให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ อีกทั้งการเรียนรู้อะไรและสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กถือเป็นปัจจัยสำคัญ เด็กที่มีปัญหาบกพร่องทางการได้ยินควรได้รับพัฒนาการทางด้านสังคมและอารมณ์จากการศึกษา ดังนั้น ผู้สอนจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างโอกาสให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและพัฒนาทักษะทางสังคม โดยผู้สอนสามารถช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

โรงเรียนโสตศึกษาอนุสารสุนทร จังหวัดเชียงใหม่ เดิมชื่อว่า “โรงเรียนอนุสาร 2 (สอนคนหูหนวก)” การจัดตั้งโรงเรียนเป็นการสนับสนุนและสนองนโยบายของคณะกรรมการมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในเขตพื้นที่จังหวัดภาคเหนือตอนบน สำหรับผู้ที่มีความผิดปกติทางร่างกาย จิตใจ และสังคม เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ ในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้ตามสมควร ไม่เป็นภาระแก่ครอบครัวและสังคม โรงเรียนโสตศึกษาอนุสารสุนทรเป็นโรงเรียนการศึกษาพิเศษประเภทประจำ และไป-กลับ เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย มีนักเรียน 480 คน และห้องเรียน 42 ห้องเรียน

ดังนั้น การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้เรื่องสีกับทัศนศิลป์ เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนโสตศึกษาอนุสารสุนทร ด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ ที่เกิดการพัฒนาด้านสติปัญญา ด้านสังคม จากการเรียนและพัฒนาคุณภาพของตัวนักเรียนที่เรียนวิชาศิลปะและนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาและประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนของนักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สีเส้นในงานศิลป์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง องค์ประกอบศิลป์ โดยใช้กระบวนการกลุ่มของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ตามเกณฑ์ 80/80

2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนของแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สีสนในงานศิลป์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง องค์ประกอบศิลป์ ที่เรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง เป็นการศึกษาการสร้างและหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สีสนในงานศิลป์ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง องค์ประกอบศิลป์ โดยใช้กระบวนการกลุ่มของนักเรียนที่มีการบกพร่องทางการได้ยิน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนโสตศึกษาอนุสารสุนทร อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเป็นเนื้อหาในกลุ่มสาระศิลปะ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามมาตรฐานการเรียนรู้ ศ.1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิวิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อกันศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยแบ่งเป็นสองหน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สีสนในงานศิลป์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง องค์ประกอบศิลป์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551

2. ขอบเขตประชากร

ประชากร ได้แก่ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนโสตศึกษาอนุสารสุนทร อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนโสตศึกษาอนุสารสุนทร อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 8 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สีสนในงานศิลป์ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง องค์ประกอบศิลป์ ที่เรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม จำนวน 11 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 22 ชั่วโมง ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นแล้วนำไปหาคุณภาพ โดยการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.67 - 1.00

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 2 ชุด แบบทดสอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สีส่นในงานศิลป์ จำนวน 10 ข้อ และแบบทดสอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง องค์ประกอบศิลป์ จำนวน 10 ข้อ คุณภาพ โดยการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.67 - 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างตามขั้นตอน ดังนี้ 1. ดำเนินการทดสอบก่อนเรียนแล้วบันทึกผลไว้ 2. ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ และให้ทำใบงาน 3. ดำเนินการสอบหลังเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สีส่นในงานศิลป์ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง องค์ประกอบศิลป์ โดยใช้กระบวนการกลุ่ม ได้แก่ การหาค่าประสิทธิภาพ (E1/E2) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าร้อยละ (percentage) 2. วิเคราะห์หาความสามารถในการเรียนรู้ก่อนและหลังการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สีส่นในงานศิลป์ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง องค์ประกอบศิลป์ โดยใช้กระบวนการกลุ่ม ได้แก่ สถิติวัดที่แบบไม่อิสระ (t-test dependent samples)

ผลการวิจัย

1. ผลการประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สีส่นในงานศิลป์ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง องค์ประกอบศิลป์ โดยใช้กระบวนการกลุ่มสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ปรากฏผลดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สีสนในงานศิลป์ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง องค์ประกอบศิลป์ โดยใช้กระบวนการกลุ่มสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

ประสิทธิภาพ	คะแนนเต็ม	\bar{X}	ร้อยละ
คะแนนระหว่างเรียน	55	44.63	81.14
ด้านผลลัพธ์	20	17.63	88.13
ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม (E1/E2)			81.14/88.13

จากตารางที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สีสนในงานศิลป์ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง องค์ประกอบศิลป์ โดยใช้กระบวนการกลุ่มสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ด้านกระบวนการ (E1) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 44.63 และด้านผลลัพธ์ (E2) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 17.63 แสดงว่า ของแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สีสนในงานศิลป์ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง องค์ประกอบศิลป์ โดยใช้กระบวนการกลุ่มสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน มีประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 81.14/88.13 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

2. วิเคราะห์หาความสามารถในการเรียนรู้ก่อนและหลังการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สีสนในงานศิลป์ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง องค์ประกอบศิลป์ โดยใช้กระบวนการกลุ่ม ปรากฏผลดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลการศึกษาความสามารถในการเรียนรู้ก่อนและหลังการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สีสนในงานศิลป์ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง องค์ประกอบศิลป์ โดยใช้กระบวนการกลุ่มสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	\bar{X}	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	8	20	8	0.87	29.72	0.00
หลังเรียน	8	20	17.63	0.99		

* มีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า การศึกษาความสามารถในการเรียนรู้ก่อนและหลังการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สีสนในงานศิลป์ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง องค์ประกอบศิลป์ โดยใช้กระบวนการกลุ่มสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 8.00 และหลังเรียน 17.63 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนนักเรียนมีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาผลสัมฤทธิ์แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สีเส้นในงานศิลป์ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง องค์ประกอบศิลป์ โดยใช้กระบวนการกลุ่มของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถนำไปสู่การอภิปรายผล ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สีเส้นในงานศิลป์ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง องค์ประกอบศิลป์ โดยใช้กระบวนการกลุ่มของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ตามเกณฑ์ 80/80

ผลการศึกษาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สีเส้นในงานศิลป์ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง องค์ประกอบศิลป์ โดยใช้กระบวนการกลุ่มของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 81.14/88.13 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 หมายความว่าแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สีเส้นในงานศิลป์ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง องค์ประกอบศิลป์ โดยใช้กระบวนการกลุ่มดังกล่าวเหมาะสมที่จะนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้กับนักเรียน นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผนในการทำงานร่วมกัน มีการกำหนดบทบาทของสมาชิกในกลุ่ม ทุกคนมีความรับผิดชอบในการสร้างสรรค์ผลงานร่วมกัน มีการสรุปและนำเสนอผลงานกลุ่ม สมาชิกมีความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของกลุ่ม ทำให้แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สีเส้นในงานศิลป์ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง องค์ประกอบศิลป์ โดยใช้กระบวนการกลุ่มทั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษา วิเคราะห์ กำหนดเนื้อหา สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สีเส้นในงานศิลป์ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง องค์ประกอบศิลป์ โดยใช้กระบวนการกลุ่ม ผู้วิจัยยังได้ศึกษางานวิจัยต่าง ๆ จากผู้มีประสบการณ์ รวมถึงผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบความถูกต้องของแผนการจัดการเรียนรู้นี้ให้ดียิ่งขึ้น จึงทำให้ผลการเรียนรู้ของนักเรียนอยู่ในระดับดี ผลจากการทดลองและผ่านการตรวจจากผู้เชี่ยวชาญ ทำให้แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สีเส้นในงานศิลป์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง องค์ประกอบศิลป์ โดยใช้กระบวนการกลุ่ม มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับ (ราตรีเนตรรัตน์, 2554, น. 87) ได้พัฒนาเอกสารประกอบการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนแสนศิริอนุสรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า เอกสารประกอบการเรียนมีประสิทธิภาพ 86.81/87.22 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 (ขวัญเรือน คำวงศ์, 2557, น. 123) ได้ศึกษาค้นคว้าการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การตัดกระดาษโปสเตอร์เป็นดอกไม้โดยใช้แบบลายไทยกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เอกสารประกอบการเรียนเทคนิคกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพการเรียนด้วยเอกสารประกอบการเรียนเทคนิคกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเท่ากับ 85.35/84.07 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 (ฐิติรัตน์ ซอว์, 2562, น. 513) ได้ศึกษาค่าประสิทธิภาพ ของแผนการจัดการเรียนรู้ แบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ โดยวิเคราะห์จากคะแนนระหว่างเรียนและคะแนนทดสอบหลังเรียน สรุปได้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่าทางนาฏศิลป์ สาระที่ 3 นาฏศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.95/82.95 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80

2. ผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนของแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สีเส้นในงานศิลป์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง องค์ประกอบศิลป์ ที่เรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนของแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สีเส้นในงานศิลป์ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง องค์ประกอบศิลป์ หลังเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 17.63$, S.D = 0.99) สูงกว่าก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 8.00$, S.D = 0.88) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ อาจเป็นเพราะเหตุผล 2 ประการ คือ ประการที่ 1 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีการสร้างข้อคำถามให้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้และได้นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา ได้วิเคราะห์ค่าความยากง่าย และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ ทำให้ได้แบบทดสอบที่มีคุณภาพตรงกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ประการที่ 2 แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สีเส้นในงานศิลป์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง องค์ประกอบศิลป์ ที่เรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่มที่นำมาใช้ในการนี้ผ่านการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ และผู้วิจัยได้นำคำแนะนำมาปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ ดังนั้น แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สีเส้นในงานศิลป์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง องค์ประกอบศิลป์ ที่เรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่มนี้ มีการแบ่งกลุ่มนักเรียนแบบคละความรู้ความสามารถ เป็นนักเรียนเก่ง ปานกลาง อ่อน ซึ่งสามารถทำให้ได้ผลคะแนนที่สูงขึ้น

เนื่องจากนักเรียนเก่ง จะมีเป้าหมายในการเรียน คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ดังนั้น ในการเรียนด้วยกระบวนการกลุ่ม นักเรียนเก่งมักจะเป็นผู้นำ และช่วยแนะนำและแก้ปัญหาให้กับสมาชิกคนอื่น ๆ เสมอ เพราะนักเรียนเก่งสามารถเรียนรู้และรับรู้ได้เร็วกว่า จึงเป็นข้อดีสำหรับนักเรียนที่อ่อนกว่า ที่จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นและมีทักษะการทำงานที่ดีที่ขึ้นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ (ราตรี เนตรรัตน์, 2554, น. 144) ได้พัฒนาเอกสารประกอบการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนแสนศิริอนุสรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษา พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยเอกสารประกอบการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (บัณฑิต ฉัตรวิโรจน์, 2555, น. 142) ที่ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสอนของนักศึกษาครุภาษาอังกฤษคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ กำแพงเพชร พบว่า ผลการประเมินสมรรถนะการสอนของนักศึกษาครุภาษาอังกฤษ พบว่า ความสามารถด้านความรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

- 1.1 ควรกำกับการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนอย่างใกล้ชิดเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย สำเร็จตามเวลาที่กำหนด
- 1.2 กิจกรรมที่มีการศึกษานอกสถานที่ ครูควรเตรียมสถานที่ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ และเตรียมนักเรียนให้พร้อม
- 1.3 การแบ่งกลุ่มนักเรียน ครูควรกำหนดเกณฑ์การแบ่งให้ชัดเจนในกลุ่มนักเรียน กลุ่มเก่ง ปานกลาง อ่อน เพื่อให้ได้นักเรียนตรงตามประสิทธิภาพ และควรคำนึงถึงความขัดแย้งของนักเรียนเป็นสำคัญ
- 1.4 แผนการจัดการเรียนรู้ที่เรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่มนี้ เป็นแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรศึกษาตัวแปรอื่นในการวิจัยเพิ่มเติม เช่น ความฉลาดทางอารมณ์ พัฒนาการ ด้านพุทธิปัญญาความสามารถด้านการคิด วิเคราะห์ และการคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ระหว่างการจัดกลุ่มตามครูกำหนดให้กับการแบ่งกลุ่มตามความพอใจของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กาญจนา วัฒมาญ. (2544). การวิจัยในชั้นเรียนเพื่อการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา.
- ขวัญเรือน คำวงศ์. (2557). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการตัดกระดาษโปสเตอร์ เป็นดอกไม้โดยใช้แบบลายไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะและเทคโนโลยีสำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เอกสารประกอบการเรียนเทคนิคกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). บุรีรัมย์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- จันทร์ คุปตะวาทีน. (2550). “หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ (2)” ในเอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาหลักสูตรและสื่อการสอน หน่วยที่ 4. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2553). ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยฤทธิ์ ศิลาดเดช. (2544). คู่มือการเขียนแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : ฟิสิกส์เซ็นเตอร์.
- ฐิติรัตน์ ขอว์. (2562). การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ วิชานาฏศิลป์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอนุบาลภูเวียง อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น. เรียกใช้เมื่อ 18 มิถุนายน 2563 จาก http://conference.ksu.ac.th/file/20191030_6328429518.pdf
- ทิตนา แคมมณี. (2545). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บัณฑิต ฉัตรวิโรจน์. (2555). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสอนของนักศึกษาครูภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). กำแพงเพชร : มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

ปรียรัตน์ สงคราม. (2554). การเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์. เรียกใช้เมื่อ 18 มิถุนายน 2563 จาก http://preyaratsongkram.blogspot.com/com/2011/03/blog-post_8066.html.

ราตรี เนตรรัตน์. (2554). การพัฒนาเอกสารประกอบการเรียน โดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). บุรีรัมย์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

สมศักดิ์ เต๋นเดชา. (2543). ทักษะการบริหารงานและประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดยะลา (สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

การพัฒนาบอร์ดเกมด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน
ระดับประถมศึกษา*

DEVELOPMENT OF BOARD GAME VIA COOPERATIVE LEARNING
USING PROBLEM BASED LEARNING TO ENHANCE
PRATHOMMASUKSA STUDENTS' CRITICAL THINKING

วชรพร ใจวงศ์ก้อน, Wacharaporn Jaiwongkon
กนิษฐกานต์ ปันแก้ว, Kanitkan Pankaew
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
Lampang Rajabhat University
E-mail : bell.kow60@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างและหาประสิทธิภาพของบอร์ดเกมด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนที่เรียนผ่านบอร์ดเกม และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบอร์ดเกม กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทศบาล 5 (บ้านศรีบุญเรือง) อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ปีการศึกษา 2563 จำนวน 21 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) บอร์ดเกม เรื่อง การบวก ลบ คูณ หาร ของจำนวนนับ 2) แผนการจัดการเรียนรู้ 3) แบบประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและ 4) แบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

* Received 19 October 2021; Revised 13 December 2021; Accepted 14 December 2021

ผลการวิจัยพบว่า 1) บอร์ดเกมด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีคุณภาพ เท่ากับ 4.87 อยู่ในระดับมากและ มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 80.11/81.78 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2) ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่เรียนผ่าน บอร์ดเกมด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ปัญหาเป็นฐานหลังเรียน ($\mu = 4.15$, $\sigma = 0.65$) สูงกว่าก่อนเรียน ($\mu = 2.81$, $\sigma = 0.76$) และ 3) ความพึงพอใจของนักเรียนระดับ ประถมศึกษาที่มีต่อการเรียนผ่านบอร์ดเกมด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80

คำสำคัญ : บอร์ดเกม, การเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน,
ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

Abstract

The objectives of this article aimed 1) to generate and investigate the efficiency of the board game by learning collaboratively with the basis of the problems in order to enrich the prathommasuksa students' critical thinking followed by criteria 80/80, 2) to compare the prathommasuksa students' critical thinking via the board game and 3) to study the prathommasuksa students' satisfaction of the board game. The study sample consisted of 21 students selected by purposive sampling. They were studying at prathommasuksa students' 4 Municipal school 5 (Bansribunreaung) Amphoe Meaung Lampang academic year 2563. The research's instrument included the board game in addition, subtraction, multiplication, and division of counting numbers, the lesson plans, the evaluation form, and the satisfaction survey form. The statistics for data analysis were the percent, the average, and the standard deviation.

The results of the research were as follows : 1) It was found that the board game based on learning collaboratively with the basis of the problems in order to enrich the prathommasuksa students' critical thinking equals 4.87 higher level. The efficiency equals 80.11/81.78 which met the specified criteria. 2) The prathommasuksa student's critical thinking skills via learning with the

board game using the basis of the problems that were revealed that the pre-test ($\mu = 4.15$, $\sigma = 0.65$) was higher than the post-test ($\mu = 2.81$, $\sigma = 0.76$). 3) The prathommasuksa students' satisfaction by learning collaboratively with the basis of the problems through the board game was at the highest level 4.80.

Keywords : Board Game, Cooperative learning Using Problem based learning, Critical Thinking Skills

บทนำ

เทคโนโลยีการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากโสตทัศนศึกษา มาเป็นเทคโนโลยีการศึกษาและได้นำกระบวนการแก้ปัญหาอย่างมีระบบเข้ามาใช้ มีการบูรณาการความรู้และศาสตร์ต่าง ๆ เช่น จิตวิทยา สังคมวิทยา ทฤษฎีการสอนและการศึกษา ซึ่งนับได้ว่าเทคโนโลยีการศึกษามีขอบเขตที่กว้างขวางและเป็นสหวิทยาการ โดยมุ่งไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือกระบวนการเรียนรู้แก่ผู้เรียน เทคโนโลยีการศึกษาจึงเป็นศาสตร์แห่งการพัฒนาและแก้ปัญหาอย่างมีระบบ เพื่อให้การศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ แม้แต่ในการดำเนินกิจการงานด้านต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพยังต้องใช้เทคโนโลยีเข้าไปช่วยเป็นส่วนใหญ่ เทคโนโลยีจึงมีความเกี่ยวข้องกับระบบงานด้านต่าง ๆ ทุกแขนง หากนำไปใช้แก้ปัญหาในแขนงใดจะเรียกเทคโนโลยีในด้านนั้น เช่น เทคโนโลยีทางการแพทย์ เทคโนโลยีทางการเกษตร เทคโนโลยีทางการอุตสาหกรรม เป็นต้น ในวงการศึกษาก็เช่นเดียวกันที่จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้ทันต่อ การเปลี่ยนแปลง จึงได้เกิดเป็นเทคโนโลยีทางการศึกษาขึ้น (วิไลวรรณ ปานสมสวย, 2556) ดังนั้น เทคโนโลยีการศึกษาจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเรียนการสอนและการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันนั่นเอง

ปัจจุบันทิศทางการจัดการเรียนการสอนสมัยใหม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากจากการเน้นหนักที่วิชาการเป็นการเน้นให้ความสำคัญไปที่ผู้เรียน รูปแบบการเรียนการสอนสมัยใหม่จึงมุ่งเน้นไปที่กิจกรรมและสื่อที่น่าสนใจ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจและทดลองทำด้วยตัวเอง ดังนั้น จึงได้มีการออกแบบสื่อการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ด้วยการประยุกต์นำเอาบอร์ดเกมหรือเกมเข้ามามีใช้กับการเรียนรู้ โดยมีการจำลองเหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สามารถทำให้ผู้เรียนได้เล่นและเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน (วรรัตน์ อินทสระ, 2562) การจัดการเรียนการสอนด้วยเกมจึงเป็นเทคนิคการสอนสมัยใหม่ที่ได้รับคามนิยมมาก เพราะไม่เพียงแต่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แล้ว เกมยังสามารถช่วยพัฒนาทางด้านสมอง ช่วยเปิดพื้นที่และ

ประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้น และหากได้นำรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเข้ามาช่วยส่งเสริมในการเรียนการสอนแล้วนั้น ยิ่งเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มได้ดียิ่งขึ้นอีกด้วย โดยอาจมีการตั้งคำถามเพื่อเป็นตัวนำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียน ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและเผชิญหน้ากับปัญหา ด้วยตนเอง โดยผู้เรียนจะต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่หลากหลาย เพื่อนำมาแก้ไขปัญหา ความรู้ที่ได้ต้องผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล โดยมีการวางแผนการทำงานและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันทั้งในส่วนตนและส่วนรวม เพื่อให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งรูปแบบการเรียนรู้ในลักษณะนี้เรียกว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือนั่นเอง (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, 2553, น. 10)

การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นวิธีการเรียนการสอนที่มีการจัดกลุ่มการทำงานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และเพิ่มพูนแรงจูงใจทางการเรียน การเรียนรู้แบบร่วมมือไม่ใช่วิธีการจัดผู้เรียนเข้ากลุ่มรวมกันแบบธรรมดา แต่เป็นการรวมกลุ่มอย่างมีโครงสร้างที่ชัดเจน มีการทำงานและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน (สมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณ, 2554, น. 146) ส่วนลักษณะสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ดีนั้น ต้องมีการจัดกลุ่มย่อยที่มีความแตกต่างกันในด้านความรู้ ความสามารถ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน สมาชิกภายในกลุ่มมีการหมุนเวียนกันรับผิดชอบเพื่อความเสมอภาค มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและอธิบายให้สมาชิกภายในกลุ่มเกิดการเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน มีการยอมรับและสนับสนุน ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ และสามารถพัฒนาทักษะในการทำงานเป็นกลุ่มได้เป็นอย่างดี (Abuseileek, 2012, pp. 231-239) รวมไปถึง การพัฒนาทักษะเฉพาะตัวของผู้เรียนเองด้วย ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาทักษะทางด้านการสื่อสาร การแสดงออก การวิเคราะห์ การแก้ปัญหาและการคิด ซึ่งการคิดเป็นทักษะหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่งของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้ข้อเท็จจริงและเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อตัดสินใจเลือกกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ต้องการและไม่ด่วนสรุปสิ่งใดได้ง่าย ๆ โดย ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2551, น. 52-60) ได้ระบุว่า การคิดที่ได้ถูกกล่าวไว้ในระบบการศึกษาของประเทศไทยภายหลังการปฏิรูปการศึกษา โดยกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและกำหนดเป็นมาตรฐานในการประกันคุณภาพของสถานศึกษา อันจะส่งผลให้ประชาชน มีคุณภาพมากขึ้นนั้นคือการคิดอย่างมีวิจารณญาณนั่นเอง

การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นการคิดที่ต้องใช้ทักษะด้านปัญญา เช่น ทักษะการใช้เหตุผล ทักษะการแยกแยะข้อคิดเห็นจากหลากหลายมุมมอง ทักษะในการหาวิธีแก้ปัญหา ทักษะการตั้งคำถามและสมมุติฐาน ซึ่งคนที่มีความคิดอย่างมีวิจารณญาณต้องเป็นคนที่มีความรู้ มีทักษะในการใช้เหตุผล มีความสามารถในการตั้งประเด็นคำถามและพิจารณาข้อเท็จจริงหลายแง่มุม พร้อมทั้งสามารถรับความเปลี่ยนแปลงและ ความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นได้ (รูปทอง

กว้างขวางดี, 2561, น. 1-9) นอกจากนี้ การคิดอย่างมีวิจารณญาณยังมีความสำคัญกับผู้เรียน ในทุกระดับ ซึ่งเป็นกรอบการคิดที่สำคัญและยอมรับกันอย่างกว้างขวางในการช่วยให้ผู้เรียน ปรับตัวและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและมีความซับซ้อน ดังนั้นจึงถือว่าการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นรากฐานสำคัญของการศึกษาที่แท้จริง (บรรจง อมรชีวิน, 2556)

จากสภาพการจัดการเรียนการสอนของนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนเทศบาล 5 (บ้านศรีบุญเรือง) อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ไม่มีความหลากหลาย ครูผู้สอน เป็นผู้ให้ความรู้เพียงฝ่ายเดียว ไม่มีการดัดแปลงกระบวนการจัดการเรียนการสอนและยังใช้วิธีการสอน แบบบรรยาย ส่งเสริมการท่องจำมากกว่ามุ่งให้นักเรียนเกิดการคิดวิเคราะห์และสืบเสาะแสวงหาความรู้ ด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนขาดความเข้าใจในเนื้อหาของบทเรียนและนักเรียนไม่เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง มีการเรียนการสอนโดยให้นักเรียน ทำกิจกรรมแบบเดี่ยวมากกว่าแบบกลุ่ม ทำให้นักเรียนไม่เกิดกระบวนการเรียนรู้การทำงานแบบกลุ่ม ไม่มีการแก้ปัญหาร่วมกัน นักเรียนไม่กล้าแสดงออกและไม่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดี ต่อเพื่อนร่วมชั้นเรียน นอกจากนี้ยังขาดสื่อและนวัตกรรมในการเรียนการสอนที่ช่วยกระตุ้นความสนใจของนักเรียน เพราะการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบเดิมๆ อาจทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย และขาดความกระตือรือร้นในการเรียน ซึ่งอาจทำให้การเรียนรู้ของนักเรียนไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นความสำคัญของสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยได้ประยุกต์นำเอาบอร์ดเกมเข้ามาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนเกิดความสนุกสนาน อีกทั้ง ยังได้นำรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือและการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเข้ามาช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากการทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งเป็นกระบวนการทำงานที่มีการวางแผน การแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน ทำให้นักเรียนสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในกลุ่ม นักเรียนมีความรับผิดชอบและเป็นพื้นฐานที่ช่วยให้นักเรียนยอมรับความแตกต่างของกันและกันได้ ตลอดจนยังสามารถพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนได้เป็นอย่างดีและเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญทางการศึกษา ที่ช่วยพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ ได้ โดยเฉพาะทักษะทางด้านการสื่อสาร ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานที่จะนำไปสู่ การพัฒนาความรู้ให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนาบอร์ดเกมด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยมุ่งหวังว่าสื่อที่สร้างขึ้นจะเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาและช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ ของนักเรียนให้เกิดทักษะกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้ ตลอดจนเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิด ความสนใจใฝ่ใจ

ในการเรียน ไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน เกิดความรู้สึกที่ดีต่อการเรียนและเป็นสื่อที่สามารถพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของบอร์ดเกมด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับประถมศึกษาด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ปัญหาเป็นฐานก่อนและหลังเรียนผ่านบอร์ดเกม
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีต่อการเรียนผ่านบอร์ดเกมด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทศบาล 5 (บ้านศรีบุญเรือง) อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ปีการศึกษา 2563 จำนวน 21 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง ทั้งนี้ในการเลือกกลุ่มเป้าหมายดังกล่าว ผู้วิจัยได้เล็งเห็นแล้วว่านักเรียนในช่วงระดับชั้นนี้ มีความเหมาะสมและควรมีการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณอย่างยิ่ง

2. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำรูปแบบ ADDIE Model มาประยุกต์ใช้ตามขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis)

ศึกษาตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ศึกษาตัวอย่างของบอร์ดเกม ศึกษาองค์ประกอบและตัวอย่างการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ศึกษาเนื้อหาและหลักเกณฑ์ ในการสร้างแบบประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและแบบประเมินความพึงพอใจจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ อินเทอร์เน็ต หนังสือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) ขั้นการออกแบบ (Design)

ออกแบบบอร์ดเกมที่มีความเหมาะสมกับนักเรียน สร้างแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 4 แผน เนื้อหาประกอบด้วย การบวก ลบ คูณ หาร ของจำนวนนับ สร้างแบบประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและแบบประเมินความพึงพอใจ

3) ขั้นการพัฒนา (Development)

3.1) นำบอร์ดเกมที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพ ของบอร์ดเกม ซึ่งได้ค่าคุณภาพอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.87 จากนั้นนำบอร์ดเกมไปทดลองใช้กับ กลุ่มทดลอง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทศบาล 7 (ศิรินาวินวิทยา) อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ปีการศึกษา 2563 จำนวน 18 คน ซึ่งเป็นนักเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมาย โดยได้ทำการทดลองจำนวน 2 ครั้งตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

ครั้งที่ 1 การทดลองแบบหนึ่งต่อหนึ่ง ให้นักเรียนจำนวน 3 คน เรียนผ่านบอร์ดเกม เพื่อศึกษาความยากง่ายของบอร์ดเกมและวิธีการเล่นเกม ซึ่งได้ค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 80.56/81.11 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จากนั้นปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องก่อนนำไปใช้กับกลุ่มทดลองแบบต่อไป

ครั้งที่ 2 การทดลองแบบกลุ่มเล็ก ให้นักเรียนจำนวน 15 คน เรียนผ่านบอร์ดเกม ที่ปรับปรุงแก้ไขจากการทดลองแบบหนึ่งต่อหนึ่งแล้วศึกษาความยากง่าย และตรวจสอบความเหมาะสมของบอร์ดเกม ซึ่งได้ค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 80.11/81.78 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้เช่นเดียวกัน จากนั้นนำบอร์ดเกมมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องอีกครั้ง เพื่อนำไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย

3.2) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น จำนวน 4 แผน เนื้อหาประกอบด้วย การบวก ลบ คูณ หาร ของจำนวนนับ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาความถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์ของแผนการจัดการเรียนรู้ในประเด็นต่าง ๆ แล้วปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปทดลองใช้กับ กลุ่มทดลอง จากนั้นนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปแก้ไขข้อบกพร่องให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อนำไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย

3.3) นำแบบประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบหาค่าความสอดคล้อง (IOC) ของข้อคำถามแล้วปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง เลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป จำนวน 20 ข้อ จัดพิมพ์แบบประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ แล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลอง จากนั้นนำแบบประเมินไปแก้ไขข้อบกพร่องให้สมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย

3.4) นำแบบประเมินความพึงพอใจที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหา โดยได้ค่าความสอดคล้อง (IOC) โดยรวมเท่ากับ 0.91 เลือกข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ จัดพิมพ์แบบประเมินความพึงพอใจแล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลอง จากนั้นนำแบบประเมินความพึงพอใจไปแก้ไขข้อบกพร่องให้สมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย

4) ขั้นนำนวัตกรรมไปใช้ (Implementation)

นำเครื่องมือทั้งหมด ประกอบด้วย บอร์ดเกม แผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และแบบประเมินความพึงพอใจที่สมบูรณ์ไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทศบาล 5 (บ้านศรีบุญเรือง) อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ปีการศึกษา 2563 จำนวน 21 คน

5) ขั้นการประเมินผล (Evaluation)

5.1) ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน จำนวน 4 ครั้ง และทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน จำนวน 1 ครั้ง จำนวน 30 ข้อ จากนั้นผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมคะแนนและ นำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์เพื่อหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

5.2) ให้นักเรียนทำแบบประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียน และหลังเรียนผ่านบอร์ดเกมอย่างละ 1 ครั้ง ๆ ละ 20 ข้อ จากนั้นนำคะแนนทั้งหมดมาวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียนและหลังเรียน

5.3) ให้นักเรียนทำแบบประเมินความพึงพอใจ จำนวน 10 ข้อ จากนั้นนำผลที่ได้ ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ โดยนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนผ่านบอร์ดเกมด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) ประเมินทักษะก่อนเรียน โดยให้กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทศบาล 5 (บ้านศรีบุญเรือง) อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ปีการศึกษา 2563 จำนวน 21 คน ทำแบบประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียน จำนวน 20 ข้อ

2) ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยนำบอร์ดเกมที่สมบูรณ์ไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 8 ครั้งๆ ละ 45 นาที และเมื่อสิ้นสุดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยวัดความพึงพอใจโดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนผ่านบอร์ดเกม ควบคู่ไปกับการทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน

3) ประเมินทักษะหลังเรียน โดยให้กลุ่มเป้าหมายทำแบบประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จำนวน 20 ข้อ อีกครั้ง ซึ่งแบบประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นชุดเดียวกันกับแบบประเมินทักษะที่ใช้ประเมินก่อนเรียน

4) การนำข้อมูลมาวิเคราะห์และหาสถิติ

4.1) นำคะแนนที่ได้จากการทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียนและการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนมาหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

4.2) นำคะแนนที่ได้จากการทำแบบประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียนและหลังเรียนมาวิเคราะห์ เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนและหลังเรียนผ่านบอร์ดเกม

4.3) นำคะแนนที่ได้จากการทำแบบประเมินความพึงพอใจมาวิเคราะห์เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนผ่านบอร์ดเกม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1) การวิเคราะห์เพื่อหาประสิทธิภาพของบอร์ดเกมด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมคะแนนจากการทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียนและการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อนำมาวิเคราะห์หาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 โดยการหาค่าเฉลี่ยของ E_1/E_2

2) การวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับประถมศึกษาด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ปัญหาเป็นฐานก่อนและหลังเรียนผ่านบอร์ดเกม ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมคะแนนจากการทำแบบประเมินทักษะก่อนเรียนและหลังเรียนเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลและเปรียบเทียบทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

3) การวิเคราะห์เพื่อหาระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนผ่านบอร์ดเกมด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมคะแนนจากการทำแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนผ่านบอร์ดเกม โดยการหาค่าเฉลี่ย μ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน σ

ผลการวิจัย

1. การสร้างและหาประสิทธิภาพของบอร์ดเกมด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีคุณภาพเท่ากับ 4.87 อยู่ในระดับมาก และมีประสิทธิภาพ เท่ากับ 80.11/81.78 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่เรียนผ่านบอร์ดเกมด้วย การเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน หลังเรียน ($\mu = 4.15$, $\sigma = 0.65$) สูงกว่าก่อนเรียน ($\mu = 2.81$, $\sigma = 0.76$)

3. ความพึงพอใจของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีต่อการเรียนผ่านบอร์ดเกมด้วยการเรียนรู้ แบบร่วมมือโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการสร้างและประเมินคุณภาพของบอร์ดเกมโดยผู้เชี่ยวชาญ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.87 อยู่ในระดับมาก และผลการหาประสิทธิภาพของบอร์ดเกมด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 80.11/81.78 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ นั่นเป็นเพราะว่า ในขั้นตอนของการออกแบบและสร้างบอร์ดเกม ผู้วิจัยได้ศึกษาตัวอย่างของบอร์ดเกมและค้นคว้าหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบอร์ดเกมจากแหล่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น หนังสือเกม วารสาร เอกสาร ตำรา อินเทอร์เน็ตและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งยังได้ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญอย่างสม่ำเสมอ จึงทำให้ได้รับคำแนะนำและแนวทางอันนำไปสู่การสร้างบอร์ดเกมที่สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ อีกทั้งบอร์ดเกมที่สร้างขึ้น ยังสามารถสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจที่จะเรียนรู้ เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินและรู้สึกผ่อนคลาย จึงทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาเพิ่มมากขึ้นนั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชาดา อันทินทา (2556, น. 79) ที่ได้พัฒนาเกมฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับเด็กโรงเรียนเมืองวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม โดยผลการวิจัยพบว่า เกมฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2/3 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.40/79.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ได้ ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เกมฝึกทักษะการคิดที่สร้างขึ้นนั้น เป็นสื่อทางการศึกษารูปแบบใหม่ที่ทำให้เด็ก ได้เล่นวัสดุที่คุ้นเคย ในรูปแบบที่ยังไม่เคยพบเจอมาก่อน รวมทั้งเกมมีสีสันน่าสนใจและมีเทคนิคการเล่นที่เด็กไม่คุ้นเคย จึงช่วยในการสร้างแรงจูงใจและสร้างความสนใจของเด็กได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นเกมที่เปิดโอกาส ให้เด็กได้เลือกเล่นอย่างอิสระตามความสนใจ โดยจะมีทั้งเกมที่เคยเล่นมาแล้ว

และเกมใหม่ที่เพิ่มให้ในแต่ละครั้งจัดวางไว้ให้เล่นอย่างหลากหลาย ซึ่งเป็นการส่งเสริมและกระตุ้นให้เด็กเกิดทักษะการคิด การวางแผน และการตัดสินใจได้ดีอีกด้วย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภาศิริ ปราโมทย์ (2561, น. 161-162) ที่ได้พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือควบคู่กับเกม เพื่อส่งเสริม ผลการเรียนรู้และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือควบคู่กับเกม เรื่อง การบวก การลบและการคูณทศนิยม ทั้ง 4 ชุด มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.37/79.01 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยเลือกมาใช้ได้นำเกมเข้ามาสอดแทรกอยู่ในทุกกิจกรรม ทำให้นักเรียน มีความสนุกสนาน กระตือรือร้น เข้าใจในเนื้อหาและมีความสุขต่อการเรียนมากขึ้น

2. ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่เรียนผ่านบอร์ดเกม ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ปัญหาเป็นฐานหลังเรียน ($\mu = 4.15$, $\sigma = 0.65$) สูงกว่าก่อนเรียน ($\mu = 2.81$, $\sigma = 0.76$) ผู้วิจัยได้นำเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เข้ามามีส่วนช่วยในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนได้ฝึกการทำงานในลักษณะแบบกลุ่ม มีการคิดวิเคราะห์ การแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นร่วมกัน รับผิดชอบการทำงานอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งการเรียนรู้ดังกล่าวนี้ มีผลทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้เป็นอย่างดี รวมไปถึงการนำกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์และนำมาใช้ในการสร้างแบบประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 5 ขั้นตอน ได้แก่ การนิยาม และกำหนดสิ่งที่ต้องการวิเคราะห์ กำหนดปัญหาหรือวัตถุประสงค์ การรวบรวมข้อมูล ความรู้ ความถูกต้องและกำหนดหลักการหรือกฎเกณฑ์ การจัดข้อมูล เข้าเป็นระบบและการประเมินผล ซึ่งเป็นขั้นตอนที่มีลำดับต่อเนื่องกันไปอย่างสมเหตุสมผล จนกระทั่งได้คำตอบตามที่ต้องการ และสามารถบรรลุเป้าหมายตามที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนา พายุมั่ง (2555, น. 97-101) ที่ได้ศึกษาผลการใช้กิจกรรมแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านสันปูเลย ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่าก่อนเรียนด้วยกิจกรรมแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และเป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้ โดยเป็นผลมาจากการสอนด้วยการจัดกิจกรรมแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ที่ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การทำความเข้าใจโจทย์ปัญหา การวางแผนการแก้ปัญหา การดำเนินการแก้ปัญหาและการตรวจสอบผลการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นกระบวนการที่สอดคล้องต่อเนื่องกันไป โดยให้นักเรียนทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม เป็นคู่ และรายบุคคลในแต่ละขั้นตอนของกิจกรรมการแก้ปัญหา ซึ่งขั้นตอนและกระบวนการดังกล่าวนี้มีส่วนช่วยให้นักเรียนได้ใช้ความคิดไตร่ตรองอย่างละเอียดรอบคอบและพิจารณาอย่างถี่ถ้วน

โดยเชื่อมโยงความรู้และหลักการ มีการวิพากษ์วิจารณ์ อภิปราย แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ประกอบการคิดตัดสินใจใน การแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง สมเหตุสมผล สามารถประเมินและ ตรวจสอบความคิดของตนเองได้ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิทย์ แบ่งทิศ (2559, น. 153-154) ที่ได้พัฒนารูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการคิด อย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับดีและ มีความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อาจเนื่องมาจาก กระบวนการในการสอนตามรูปแบบการสอนนี้มีขั้นตอนการเรียนการสอนที่สำคัญที่ส่งผลต่อ การเสริมสร้างความสามารถ ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียน ได้แก่ ชี้นำเสนอ สถานการณ์ปัญหา ชี้นำกิจกรรมฝึกคิดรายบุคคลและชั้นกิจกรรมฝึกคิดระดับกลุ่ม โดยแต่ละชั้น ครูผู้สอนจะเป็นผู้กำหนดสถานการณ์ปัญหาหรือการใช้คำถาม ที่เป็นสิ่งเร้าและใกล้เคียงกับ ชีวิตประจำวันของผู้เรียนที่เป็นรูปธรรม เพื่อสร้างแรงจูงใจในการคิดให้แก่ผู้เรียน อีกทั้งยังใช้สื่อ ที่หลากหลายรูปแบบ ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในสถานการณ์หรือเรื่องที่ศึกษาได้ง่ายขึ้นและ เกิดการกระตุ้นการอยากเรียนรู้ยิ่งขึ้นนั่นเอง

3. ความพึงพอใจของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีต่อการเรียนผ่านบอร์ดเกมด้วย การเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 นั้นเป็นเพราะว่ารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นั้นมีบอร์ดเกมเป็นตัวช่วยในการสร้าง บรรยากาศในห้องเรียนให้น่าเรียนและสามารถกระตุ้นความสนใจของนักเรียนได้เป็นอย่างดี ทำให้นักเรียนรู้สึกสนุกสนานและเพลิดเพลิน กล่าวพูด กล่าวถาม กล่าวแสดงออก นักเรียนทุกคน มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และเมื่อนักเรียนเจอ สถานการณ์ปัญหาหรือข้อคำถามต่าง ๆ ก็สามารถช่วยกันหาคำตอบและสรุปเป็นองค์ความรู้ ของตนเองได้ จึงมีผลทำให้นักเรียนที่ได้เรียนผ่านบอร์ดเกมที่มีผู้วิจัยสร้างขึ้น สามารถพัฒนาด้ว การคิดอย่างมีวิจารณญาณและเรียนรู้การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มได้ ดังนั้น ความพึงพอใจของ นักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีต่อการเรียนผ่านบอร์ดเกมด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ ปัญหาเป็นฐานจึงอยู่ในระดับมากที่สุดนั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กชกร พัฒเสมา (2558, น. 62-63) ที่ได้พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หาร ระคนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน อยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศราวุฒิ พรภูเขียว (2561, น. 57-79) ที่ได้พัฒนารูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ลำดับ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ อยู่ในระดับมาก โดยนักวิจัยทั้ง 2 ท่าน ได้กล่าวถึงความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมและรูปแบบการเรียนรู้ที่โดยภาพรวมแล้ว อยู่ในระดับมาก อาจเนื่องจากรูปแบบและชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น สามารถกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียน โดยกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นเป็นกิจกรรมที่ทำหายความคิดของนักเรียน มุ่งเน้นการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เนื้อหาสาระที่นักเรียนได้ศึกษาได้ถูกออกแบบไว้อย่างเป็นระบบ ไม่ยากจนเกินไป โดยมีการจัดเรียงเนื้อหาสาระการเรียนรู้จากง่ายไปหายากและเป็นกิจกรรมที่หลากหลาย ทำให้นักเรียนรู้สึกสนุกสนาน ไม่น่าเบื่อ ตลอดจนยังมีการจัดสถานการณ์ปัญหาต่าง ๆ ที่กระตุ้นให้นักเรียนได้คิด ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองและช่วยให้นักเรียนอยากเรียน ทำให้นักเรียนมีความรู้สึกทำหายต่อการแก้ปัญหาและเกิดความภาคภูมิใจในความสำเร็จที่สามารถค้นหาคำตอบได้ นอกจากนี้ ยังมีการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้เกิดความอบอุ่นทางใจ ความไว้วางใจ มีการฝึกปฏิบัติกิจกรรมแบบกลุ่มและทดสอบเป็นรายบุคคล ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ เกิดการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น นักเรียนจึงสามารถเข้าใจบทเรียนได้ดีและปฏิบัติกิจกรรมได้สำเร็จเป็นไปตามจุดประสงค์ อย่างต่อเนื่องด้วยวิธีการที่หลากหลาย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ก่อนดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยควรตรวจสอบความรู้และทักษะพื้นฐาน ด้านภาษา โดยเฉพาะความสามารถในการอ่านของนักเรียน เพราะเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำความเข้าใจในการทำแบบทดสอบหรือแบบประเมินที่ผู้วิจัยกำหนดมาให้

1.2 ในส่วนของแบบประเมินวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เนื้อหามีความความซับซ้อนอาจต้องใช้เวลาอย่างเพียงพอ ผู้วิจัยไม่ควรเร่งรัดให้นักเรียนทำแบบทดสอบจนเกินไป เพราะนักเรียนแต่ละบุคคล มีวิธีการเรียนรู้ของในแบบของตนเองที่ความแตกต่างกัน หากเร่งรัดหรือจำกัดเวลามากจนเกินไปอาจทำให้นักเรียนไม่ได้แสดงความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้อย่างเต็มที่

1.3 นักเรียนมักจะคุ้นเคยกับการหาคำตอบโดยไม่มีมีการตรวจสอบคำตอบอันอาจนำไปสู่ ความผิดพลาดได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงควรเน้นย้ำให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการตรวจสอบคำตอบ โดยอาจเริ่มจากปัญหาและวิธีการที่ง่าย ๆ แล้วจึงค่อยพัฒนาไปสู่กระบวนการที่ซับซ้อนขึ้น พร้อมทั้งนำกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

5 ขั้นตอน มาใช้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ให้นักเรียนได้คิดตามไปที่ละขั้นตอน ซึ่งจะช่วยสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในเนื้อหาหรือวิชาอื่น ๆ เนื่องจากทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นการคิดขั้นสูงที่จำเป็นต่อผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่องในทุก ๆ เนื้อหาวิชาต่อไป

2.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับบอร์ดเกมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดด้านอื่น ๆ ในวิชาคณิตศาสตร์ อาทิเช่น ทักษะการให้เหตุผล ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นต้น แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นหากพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่ายังคงต้องใช้ทักษะในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นพื้นฐานร่วมด้วยเสมอ

2.3 ควรมีการพัฒนาหรือปรับปรุงรูปแบบของบอร์ดเกมนี้ให้เป็นรูปแบบอื่น ๆ อย่างเช่น พัฒนาให้เป็นแอปพลิเคชันที่นักเรียนสามารถเรียนในคอมพิวเตอร์หรือโทรศัพท์เคลื่อนที่ได้อีก เพื่อให้นักเรียนจะได้สามารถเรียนได้ทุกที่ทุกเวลา

2.4 ผู้ที่สนใจหรือต้องการนำผลงานวิจัยไปใช้ ควรอ่านและศึกษาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ไม่ว่าจะเป็นบอร์ดเกม แบบทดสอบหรือแบบประเมินต่าง ๆ ให้ชัดเจนและเข้าใจอย่างถ่องแท้ ก่อนนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อความสะดวกและเพื่อให้นักเรียนเกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กชกร พัฒเสมา. (2558). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณหารระคน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). จันทบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- กาญจนา พายุมั่ง. (2555). ผลการใช้กิจกรรมแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านสันปูเลย (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ฐปทอง กว้างสวาสดี. (2561). การสอนคิดวิจารณ์. วารสารราชพฤกษ์. 16(3), 1-9.
- บรรจง อมรชิวิน. (2556). การคิดอย่างมีวิจารณญาณ : หลักการพัฒนาการคิดอย่างมีตรรกะเหตุผล และดุลยพินิจ = Critical Thinking. กรุงเทพฯ : สถาบันการคิดอย่างมีวิจารณญาณ.

- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2551). การพัฒนาการคิด. กรุงเทพฯ : 9119 เทคนิคพรินต์ติ้ง.
- ประภาศิริ ปราโมทย์. (2561). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้ แบบร่วมมือควบคู่กับเกม เพื่อส่งเสริมผลการเรียนรู้และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- วรรตต์ อินทสระ. (2562). เอกสารประกอบการอบรมและปฏิบัติการ “เปลี่ยนห้องเรียนเป็นห้องเล่น” [Game Based Learning]. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- วิไลวรรณ ปานสมสวย. (2556). แนวคิดเทคโนโลยีการศึกษา เรียกใช้เมื่อ 19 มิถุนายน 2563 จาก <http://wilaiwan1992.blogspot.com/p/educational-technology-educational.html>
- ศราวุฒิ พรภูเขียว. (2561). การพัฒนารูปแบบการสอนคณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ลำดับ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วารสาร e-Journal of Education Studies มหาวิทยาลัยบูรพา. 1(1), 57-79.
- สมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณ. (2554). การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการประเมินตามสภาพจริง. เชียงใหม่ : เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์.
- สุชาดา อันทินทา. (2556). การพัฒนาเกมฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับเด็กโรงเรียน เมืองวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สุวิทย์ แบ่งทิศ. (2559). การพัฒนารูปแบบการสอนคณิตศาสตร์เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). นครสวรรค์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2553). 19 วิธีจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.
- Abuseileek. (2012). The effect of computer-assisted cooperative learning methods and group size on the EFL learners' achievement in communication skills. Journal Computers & Education. 1(58), 231-239.

การพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์แบบบูรณาการการเรียน
กับการทำงาน โดยการเรียนรู้แบบร่วมกันเพื่อส่งเสริมทักษะการทำงาน
เป็นทีมของนักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง*

DEVELOPMENT OF WORK INTEGRATED LEARNING ONLINE TO
ENHANCE TEAMWORK SKILLS USING COLLABORATIVE LEARNING
FOR DIPLOMA PROGRAM'S STUDENTS

ปวีณา เครือจันท๊ะ, Paveena Kruachanta

กิตติยา ปลอดแก้ว, Kittiya Plodkaew

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Lampang Rajabhat University

E-mail : paveena221991@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างและหาประสิทธิภาพของเว็บไซต์การเรียนการสอนออนไลน์แบบบูรณาการการเรียนกับการทำงานโดยการเรียนรู้แบบร่วมกันสำหรับนักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 และ 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการทำงานเป็นทีมก่อนและหลังการเรียนด้วยเว็บไซต์การจัดการเรียนการสอนออนไลน์แบบบูรณาการการเรียนกับการทำงานโดยการเรียนรู้แบบร่วมกันของนักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ปีที่ 1 สาขางานยานยนต์ (กลุ่มงานสี กลุ่มยานยนต์ไฟฟ้า และกลุ่มเทคนิคยานยนต์) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 วิทยาลัยเทคนิคลำปาง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จำนวน 60 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เว็บไซต์การเรียนการสอนออนไลน์แบบบูรณาการการเรียนกับการทำงานโดยการเรียนรู้แบบร่วมกัน แบบประเมินคุณภาพสื่อแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบประเมินทักษะการทำงานเป็นทีม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

* Received 8 November 2021; Revised 13 December 2021; Accepted 17 December 2021

ผลการวิจัยพบว่า 1) เว็บไซต์การเรียนการสอนออนไลน์แบบบูรณาการการเรียนกับการทำงานโดยการเรียนรู้แบบร่วมกันสำหรับนักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงมีคุณภาพในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79 และมีประสิทธิภาพ แบบหนึ่งต่อหนึ่ง เท่ากับ 80.83/82.50 และแบบภาคสนาม เท่ากับ 80.88/82.75 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 2) นักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงที่เรียนเว็บไซต์การเรียนการสอนออนไลน์แบบบูรณาการการเรียนกับการทำงานโดยการเรียนรู้แบบร่วมกัน มีทักษะการทำงานเป็นทีมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

คำสำคัญ : การเรียนการสอนออนไลน์แบบบูรณาการการเรียนกับการทำงาน, การเรียนรู้แบบร่วมกัน, ทักษะการทำงานเป็นทีม

Abstract

The objectives this article aimed 1) to create and find the efficiency of website for work integrated learning by collaborative learning for diploma program students to by the standard criteria of 80/80 and 2) to compare the teamwork skills between before and after using website for Integrated learning by collaborative learning approach. The samples employed in this research study were the sixty first-year diploma students, majoring in the Automotive department; Automotive color major, Electrical Automotive major, and Technical Automotive major of Lampang Technical College in the second semester of 2020 academic year. The sample were selected by cluster random sampling. The research tools were the website for work integrated learning by collaborative learning, media quality assessment form, achievement test, and teamwork skill assessment form. The statistics utilized for the data analysis were percentage, mean, standard deviation.

The results were as follows; 1) Website for work integrated learning by collaborative learning had the quality was at 4.79 as the highest level and the effectiveness of individual tryout was at 80.83/82.50 and field tryout was at 80.88/82.75. These were all based on the determined criteria. 2) The post-study teamwork skill of the diploma students, instructed through the website for work integrated learning by collaborative learning was higher than the pre-study's.

Keywords : Work Integrated Learning Online, Collaborative Learning, Teamwork Skills

บทนำ

การศึกษาได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากในศตวรรษที่ 21 เครื่องมือเพื่อแสวงหาความรู้มีความสำคัญมากกว่าเนื้อหา ความรู้ ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การสื่อสารทำให้ผู้เรียนสามารถค้นหาความรู้ได้ด้วยตนเองจากแหล่งต่าง ๆ มากมาย ตลอดเวลาที่ต้องการทำให้ห้องเรียนมีความเป็นอยู่การสอนเปลี่ยนพฤติกรรมทางธรรมชาติของมนุษย์ในการที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ การสอนยังเปลี่ยนกระบวนการที่ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือช่วยให้คนมีประสบการณ์ที่ดีมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น การดำรงชีพได้อย่างราบรื่นเป็นประโยชน์แก่ตนเองและส่วนรวม ซึ่งถือว่าเป็นจุดหมายสูงสุดของการศึกษา (กฤษมันต์ วัฒนาณรงค์, 2546, น. 99)

การเรียนการสอนออนไลน์ เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มีการออกแบบการเรียนการสอนไว้อย่างเป็นระบบ มีการกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายการจัดการเรียนการสอนไว้อย่างชัดเจน การจัดการเรียนการสอนตามหลักทฤษฎีทางการศึกษา หลักการเรียนรู้และจิตวิทยาการศึกษา การถ่ายทอดความรู้ การนำเสนอเนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และถ่ายทอดกลยุทธ์การสอนใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือ ซึ่งในปัจจุบันเน้นไปที่การใช้ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต จึงทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงและเรียนรู้โดยไม่จำกัดสถานที่และเวลา เนื้อหาบทเรียนจะอยู่ในรูปแบบสื่อผสมอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Multimedia) ซึ่งออกแบบไว้ในลักษณะซอฟต์แวร์รายวิชา (Courseware) ประกอบด้วยสื่อผสมได้แก่ ข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง (กฤษณา สิกขมาน, 2554 อ้างถึงใน ญัฎฐวรรณ์ ขจัดภัย, 2559, น. 48) ดังนั้น สิ่งที่สำคัญ คือ ผู้เรียนสามารถโต้ตอบกับบทเรียนและผู้สอนได้

ในปัจจุบันและอนาคตประเทศไทยมีแนวนโยบายอย่างชัดเจนในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเรียนกับการทำงาน (Work-Integrated Learning : WIL) ทั้งในระดับอาชีวศึกษา และอุดมศึกษาโดยบรรจุไว้ในแนวนโยบายและแผนงานทุกระดับ ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564 ด้วยการส่งเสริมการทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดระหว่างสถาบันการศึกษาและภาคอุตสาหกรรม ทั้งด้านการพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมและเตรียมความพร้อมของบุคลากรที่จะเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม โดยผ่านระบบการศึกษาทวิภาคีและสหกิจศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสำนักงานกฤษฎีกา, 2559, น. 1) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2574 มีจุดมุ่งหมายหนึ่งที่สำคัญ คือ การศึกษาเพื่อการทำงานทำและสร้างงานได้มีเป้าหมายให้สถาบันการศึกษาจัดการศึกษารูปแบบทวิภาคี/สหกิจศึกษา/หลักสูตรโรงเรียนโรงงานตามมาตรฐานที่กำหนดเพิ่มขึ้น การจัดการเรียนการสอนทวิภาคี การบูรณาการเรียนรู้ออกไป

การทำงานร่วมกับสถานประกอบการ นอกจากนี้ คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติในวันศุกร์ที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2557 ด้านการศึกษาและเรียนรู้มุ่งเน้นการพัฒนาคนทุกช่วงวัยโดยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้สามารถมีความรู้และทักษะใหม่ที่สามารถประกอบอาชีพได้หลากหลาย ตามแนวโน้มการจ้างงานในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2541, น. 16-21) จุดเน้นเชิงนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ นายธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์ ข้อมูล ณ วันที่ 2 มีนาคม 2560 ด้านการผลิต พัฒนากำลังคน และสร้างความสามารถในการแข่งขัน มุ่งเน้นการผลิตกำลังคนรองรับ New S - Curve โดยสานพลังประชารัฐด้านการศึกษา และจัดการศึกษาทวิภาคีอีกรูปแบบหนึ่ง โดยใช้สถานการณ์จริงจากสถานประกอบการและชุมชน “ปรับโรงงาน เป็นโรงเรียน” โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนนักศึกษาได้ฝึกทักษะฝีมือควบคู่กับการฝึกทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น (สารโรจน์ ขอบจ่วนเตี๋ย, 2564, น. 4) เพื่อให้มีสมรรถนะที่เป็นไปตามความต้องการของสถานประกอบการ

การเรียนรู้แบบร่วมกันถือเป็นการเรียนแบบตื่นตัว (Active Learning) ที่ให้ประโยชน์หลายอย่างแก่ผู้เรียน ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนและมีส่วนรับผิดชอบต่อการเรียนของตนเอง การเรียนการสอนได้ให้ความสนใจกับแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งพัฒนามาจากปรัชญาของการสร้างความรู้โดยกระบวนการทางสังคมว่า สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ได้ (Oxford, 1997, pp. 443-456) การเรียนรู้ร่วมกันนับเป็นการเรียนรู้ที่มีกิจกรรมการแลกเปลี่ยนความคิดในกลุ่มเล็กไม่ใช่การเพิ่มความน่าสนใจของผู้มีส่วนร่วม แต่จะสนับสนุนการคิดวิเคราะห์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียน เป็นโอกาสที่จะปลูกฝังให้เกิดการอภิปรายกันมีความรับผิดชอบกับการเรียนรู้ของตนเอง (Johnson and Johnson, 1986, pp. 265-278) ด้วยบทบาทและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนจะมีลักษณะที่สร้างขึ้นร่วมกัน เรียนรู้ร่วมกัน เปลี่ยนแปลงและพัฒนาร่วมกัน (Wiersma, 1991, pp. 198-199) ด้วยพื้นฐานแนวความคิดว่า ผู้สอนไม่ได้เป็นเพียงแหล่งความรู้แหล่งเดียว ไม่มีทางเป็นไปได้ว่าผู้สอนคนเดียวจะรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง นอกจากนั้น แนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันเป็นวิธีการที่จะพัฒนาห้องเรียนให้เต็มไปด้วยผู้เรียนที่มีความกระตือรือร้นและมีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น ให้ผู้เรียนใช้ความคิดและรู้จักไตร่ตรองความคิดของตน ส่งผลให้เกิดทักษะการทำงานเป็นทีม ซึ่งเป็นทักษะหนึ่งที่มีความสำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ครูผู้สอนควรที่จะส่งเสริมด้านการเรียนการสอนในการทำงานเป็นทีมเพื่อที่จะทำให้ผู้เรียนมีการสื่อสารหรือยอมรับความคิดเห็นของเพื่อนสมาชิกในกลุ่มเดียวกัน จึงจะทำให้การทำงานเป็นทีมบรรลุเป้าหมายที่ได้วางแผนไว้ ปัจจุบันการทำงานเป็นทีมเป็นสิ่งสำคัญในโลกยุคข่าวสาร การทำงานเป็นทีมได้เข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมากเพราะจะทำให้งานมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จกว่าการทำงานคนเดียว (ประภาภรณ์ พลเยี่ยม, 2560, น. 1) เนื่องจากทุกคนมีความสามารถ แต่ความสามารถของ

ทุกคนมีจำกัด การนำความสามารถของทุกคนมารวมกันจึงเกิดผลงานมากขึ้นและงานบางอย่างต้องการความคิดที่ริเริ่มสร้างสรรค์ ทักษะการทำงานเป็นทีม ด้วยการคิดร่วมกันจึงทำให้งานออกมาสำเร็จ

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนออนไลน์แบบบูรณาการกับสถานประกอบการโดยการเรียนรู้แบบร่วมกันสำหรับนักศึกษา ระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง โดยมุ่งหวังเพื่อส่งเสริมทักษะการทำงานเป็นทีม ช่วยแก้ปัญหาในเรื่องของการทำงานร่วมกันของนักศึกษา อีกทั้ง ยังสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมอันจะเป็นแนวทางการจัดการศึกษาให้ดำเนินไปอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

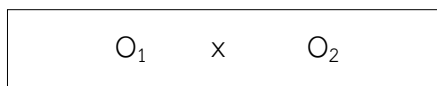
1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของเว็บไซต์การเรียนการสอนออนไลน์แบบบูรณาการ การเรียนกับการทำงานโดยการเรียนรู้แบบร่วมกันสำหรับนักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นสูงให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการทำงานเป็นทีมก่อนและหลังการเรียนด้วยเว็บไซต์ การจัดการเรียนการสอนออนไลน์แบบบูรณาการการเรียนกับการทำงานโดยการเรียนรู้แบบร่วมกัน ของนักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์แบบบูรณาการการเรียนกับการทำงานโดยการเรียนรู้แบบร่วมกันเพื่อส่งเสริมทักษะการทำงานเป็นทีมของนักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research)

แบบแผนการทดลอง แบบแผนที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ คือ One-Group Pretest-Posttest Design ดังนี้ (รัตนะ บัวสนธ์, 2551, น. 65)

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการทดลอง

O₁ คือ การทดสอบระหว่างการทดลอง (Pretest)

X คือ การเรียนการสอนออนไลน์แบบบูรณาการการเรียนรู้กับการทำงานโดยการเรียนรู้แบบร่วมกันสำหรับนักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

O₂ คือ การทดสอบหลังการทดลอง (Posttest)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงปีที่ 1 สาขางานยานยนต์ วิทยาลัยเทคนิคลำปาง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ปีการศึกษา 2563 จำนวน 60 คน (กลุ่มงานสี กลุ่มยานยนต์ไฟฟ้า และกลุ่มเทคนิคยานยนต์) ด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

3. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำรูปแบบ ADDIE Model มาประยุกต์ใช้ตามขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis)

ศึกษาวัตถุประสงค์ มาตรฐานรายวิชาการฝึกอาชีพร่วมกับสถานประกอบการ โดยเลือกเนื้อหาตามที่กรมอาชีวศึกษามีนโยบาย ศึกษาตัวอย่างของเว็บไซต์ ศึกษาเนื้อหาและหลักเกณฑ์ในการสร้างแบบประเมินคุณภาพสื่อ ศึกษาเนื้อหาและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ศึกษาเนื้อหาและหลักเกณฑ์ในการสร้างแบบประเมินทักษะการทำงานเป็นทีมจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ อินเทอร์เน็ต หนังสือ คู่มือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) ขั้นการออกแบบ (Design)

ออกแบบเว็บไซต์ที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียน สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สร้างแบบประเมินทักษะการทำงานเป็นทีม ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนออนไลน์แบบบูรณาการการเรียนรู้กับการทำงานโดยการเรียนรู้แบบร่วมกันเพื่อส่งเสริมทักษะการทำงานเป็นทีมบนเว็บไซต์ นำเสนอดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางการออกแบบกิจกรรมเว็บไซต์การเรียนการสอนออนไลน์แบบบูรณาการการเรียนรู้กับการทำงานโดยการเรียนรู้แบบร่วมกันเพื่อส่งเสริมทักษะการทำงานเป็นทีม

ครั้งที่	กิจกรรม	การเรียนรู้ร่วมกัน	การทำงานเป็นทีม	เครื่องมือ
1	ผู้วิจัยแจ้งวัตถุประสงค์ และรายละเอียดของเว็บไซต์	การนำเสนอสถานการณ์	กำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนและมีเป้าหมายร่วมกัน	Line Video เว็บไซต์
2	ผู้วิจัยให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการใช้งานเว็บไซต์	การประชุมวางแผนสร้างข้อตกลงร่วมกัน	มีการติดต่อสื่อสารที่ชัดเจน	Line Video เว็บไซต์
3	กลุ่มตัวอย่างประเมินแบบทักษะการทำงานเป็นทีมก่อนเรียน	การอภิปรายและสรุปผล	ดำเนินการอย่างราบรื่น	แบบประเมิน
4	กรอกรายละเอียดองค์ประกอบต่างๆ ที่อยู่บนเว็บไซต์ คือ ข้อมูลส่วนตัว สถานที่ฝึกงาน และรายงานบันทึกการฝึกงาน	นำเสนอผลงาน	เปิดเผยต่อกันและการเผชิญหน้าเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกัน	เว็บไซต์ Line Video สมุดฝึกงาน
5	ศึกษาความรู้ภาษาอังกฤษ เรื่อง เครื่องมือช่าง	การร่วมมือกันระดมสมอง	ให้ความร่วมมือและใช้ความขัดแย้งในทางสร้างสรรค์	เว็บไซต์ สื่อการเรียนรู้
6	ทำแบบทดสอบระหว่างเรียน	การอภิปรายและสรุปผล	ดำเนินการอย่างราบรื่น	Google Form
7	ศึกษาความรู้ภาษาอังกฤษ เรื่อง เครื่องมือช่าง	การร่วมมือกันระดมสมอง	ให้ความร่วมมือและใช้ความขัดแย้งในทางสร้างสรรค์	เว็บไซต์ สื่อการเรียนรู้
8	ทำแบบทดสอบหลังเรียน	การร่วมมือกันระดมสมอง	สมาชิกแต่ละคนเข้าใจและปฏิบัติตามบทบาทของตนเอง	แบบประเมิน Line Group
9	กลุ่มตัวอย่างแชร์ประสบการณ์จากการฝึกงานลงในเว็บไซต์	นำเสนอผลงาน	สนับสนุนและไว้วางใจต่อกัน	เว็บไซต์
10	กลุ่มตัวอย่างประเมินแบบทักษะการทำงานเป็นทีมหลังเรียน	การอภิปรายและสรุปผล	ดำเนินการอย่างราบรื่น	แบบประเมิน

3) ขั้นการพัฒนา (Development)

3.1) นำเว็บไซต์การเรียนการสอนออนไลน์แบบบูรณาการการเรียนกับการทำงานโดยการเรียนรู้แบบร่วมกันที่สร้างขึ้น เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเว็บไซต์ ซึ่งได้ค่าคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79 จากนั้นนำเว็บไซต์ไปทดลองใช้กับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิทยาลัยเทคนิคลำปาง อำเภอมือง จังหวัดลำปาง ปีการศึกษา 2563 โดยได้ทำการทดลอง จำนวน 2 ครั้ง ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

ครั้งที่ 1 การทดลองแบบหนึ่งต่อหนึ่ง นักศึกษา จำนวน 3 คน โดยเลือกจากนักศึกษา เก่ง ปานกลาง อ่อน ซึ่งเป็นนักศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง ทำการทดลองเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของกิจกรรม จากนั้นหาค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2 ซึ่งได้ค่าประสิทธิภาพ 80.83/82.50 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จากนั้นปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องก่อนนำไปใช้กับกลุ่มทดลองแบบต่อไป

ครั้งที่ 2 การทดลองแบบภาคสนาม กับนักศึกษา จำนวน 17 คน ซึ่งเป็นนักศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง ทำการทดลองเพื่อตรวจสอบว่าเว็บไซต์ที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสมของกิจกรรม จากนั้นหาค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2 ได้ค่าประสิทธิภาพ 80.88/82.75 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จากนั้นทำการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องอีกครั้งเพื่อนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

3.2) นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สร้างขึ้น เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และหาค่าความสอดคล้อง (IOC) ของข้อคำถามและตัวเลือก และเลือกข้อคำถามจากแบบทดสอบที่มีดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ (IOC) ตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป ซึ่งได้ข้อคำถามทั้งหมด 40 ข้อ เพื่อนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

3.3) นำแบบประเมินทักษะการทำงานเป็นทีมที่สร้างขึ้น เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่านเพื่อตรวจสอบหาค่าความสอดคล้อง (IOC) ของรายการประเมินแล้วปรับปรุงแก้ไข เลือกรายการประเมินที่มีค่าดัชนีสอดคล้องตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป ซึ่งได้รายการประเมินทั้งหมด 20 ข้อ เพื่อนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

4) ขั้นนำนวัตกรรมไปใช้ (Implementation)

นำเครื่องมือทั้งหมด ประกอบด้วย เว็บไซต์การเรียนการสอนออนไลน์แบบบูรณาการการเรียนกับการทำงานโดยการเรียนรู้แบบร่วมกัน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบประเมินทักษะการทำงานเป็นทีมที่สมบูรณ์ไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงปีที่ 1 สาขางานยานยนต์ วิทยาลัยเทคนิคลำปาง อำเภอมือง จังหวัดลำปาง ปีการศึกษา 2563 จำนวน 60 คน

5) ขั้นตอนการประเมินผล (Evaluation)

ให้นักศึกษาทำแบบประเมินทักษะการทำงานเป็นทีมก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยเว็บไซต์การเรียนการสอนออนไลน์แบบบูรณาการการเรียนกับการทำงานโดยการเรียนรู้แบบร่วมกัน จำนวน 20 ข้อ จากนั้นนำคะแนนทั้งหมดมาวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อเปรียบเทียบทักษะการทำงานเป็นทีมก่อนเรียนและหลังเรียน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยให้กลุ่มตัวอย่าง ศึกษาและเรียนรู้กิจกรรมด้วยเว็บไซต์การเรียนการสอนออนไลน์แบบบูรณาการการเรียนกับการทำงานโดยการเรียนรู้แบบร่วมกัน เพื่อส่งเสริมทักษะการทำงานเป็นทีม จำนวน 10 ครั้ง (ดังตารางที่ 1)

2) นำข้อมูลมาวิเคราะห์และหาสถิติ

2.1) นำคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบระหว่างเรียนและแบบทดสอบหลังเรียนมาหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2.2) นำคะแนนที่ได้จากการทำแบบประเมินทักษะการทำงานเป็นทีมก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยเว็บไซต์การจัดการเรียนการสอนออนไลน์แบบบูรณาการการเรียนกับการทำงานโดยการเรียนรู้แบบร่วมกันมาวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบทักษะการทำงานเป็นทีม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1) การวิเคราะห์เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของเว็บไซต์การเรียนการสอนออนไลน์แบบบูรณาการการเรียนกับการทำงานโดยการเรียนรู้แบบร่วมกัน ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมผลการประเมินคุณภาพเว็บไซต์ จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน และนำคะแนนจากการทำแบบทดสอบระหว่างเรียนและการทำแบบทดสอบหลังเรียน มาวิเคราะห์หาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2) การวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบทักษะการทำงานเป็นทีมของของนักศึกษา ระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ด้วยการเรียนรู้ก่อนและหลังการเรียนเว็บไซต์การเรียนการสอนออนไลน์แบบบูรณาการการเรียนกับการทำงานโดยการเรียนรู้แบบร่วมกัน ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมคะแนนจากการทำแบบประเมินทักษะก่อนเรียนและหลังเรียน เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลและเปรียบเทียบทักษะการทำงานเป็นทีม โดยใช้การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

1. ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของเว็บไซต์การเรียนการสอนออนไลน์แบบบูรณาการการเรียนกับการทำงานโดยการเรียนรู้แบบร่วมกันสำหรับนักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงมีประสิทธิภาพ

1.1 ผลการหาคุณภาพของเว็บไซต์การเรียนการสอนออนไลน์แบบบูรณาการการเรียนกับการทำงานโดยการเรียนรู้แบบร่วมกัน จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน โดยภาพรวมมีคุณภาพในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79 เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ด้านสื่ออยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 รองลงมา คือ ด้านเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.76 และด้านการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 ตามลำดับ

1.2 ผลการหาประสิทธิภาพของเว็บไซต์การเรียนการสอนออนไลน์แบบบูรณาการการเรียนกับการทำงานโดยการเรียนรู้แบบร่วมกันสำหรับนักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงให้มีประสิทธิภาพ แบบหนึ่งต่อหนึ่ง เท่ากับ 80.83/82.50 และแบบภาคสนาม เท่ากับ 80.88/82.75 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการทำงานเป็นทีมก่อนและหลังเรียนด้วยเว็บไซต์การเรียนการสอนออนไลน์แบบบูรณาการการเรียนกับการทำงานโดยการเรียนรู้แบบร่วมกันของนักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงพบว่า มีทักษะการทำงานเป็นทีมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของเว็บไซต์การเรียนการสอนออนไลน์แบบบูรณาการการเรียนกับการทำงานโดยการเรียนรู้แบบร่วมกันสำหรับนักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงมีประสิทธิภาพ

ผลการหาคุณภาพของเว็บไซต์การเรียนการสอนออนไลน์แบบบูรณาการการเรียนกับการทำงานโดยการเรียนรู้แบบร่วมกัน จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน โดยภาพรวมมีคุณภาพในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79 และผลการหาประสิทธิภาพแบบหนึ่งต่อหนึ่ง เท่ากับ 80.83/82.50 และแบบภาคสนาม เท่ากับ 80.88/82.75 ตามลำดับ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญญลักษณ์ วจนะวิศิษฐ (2553, น. 18) ที่ได้หาประสิทธิภาพของบทเรียนบนระบบเครือข่ายรายวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา เรื่องระบบโครงกระดูกร่างกาย โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย 1) เพื่อพัฒนาบทเรียนบนระบบเครือข่ายเรื่องระบบโครงกระดูกร่างกายรายวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา สำหรับ

นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยบทเรียนบนระบบเครือข่ายที่พัฒนาขึ้น 3) เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาในการเรียนการสอนด้วยบทเรียนบนระบบเครือข่าย เรื่อง ระบบโครงกระดูกร่างกาย โดยสามารถสรุปผลการวิจัยปรากฏว่า บทเรียนบนระบบเครือข่ายที่ผู้วิจัยได้ทำการพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ E_1/E_2 81.20/81.15 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ คือ 80/80 โดยผู้เรียนได้ทำแบบฝึกหัดท้ายบทเรียนได้คะแนนเฉลี่ย 81.20 ทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ 81.15 ผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนของกลุ่มตัวอย่างมีค่าสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน และวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักศึกษาพยาบาลต่อบทเรียนบนระบบเครือข่ายที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีระดับความพึงพอใจ

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการทำงานเป็นทีมก่อนและหลังเรียนด้วยเว็บไซต์การเรียนการสอนออนไลน์แบบบูรณาการการเรียนกับการทำงานโดยการเรียนรู้แบบร่วมกันของนักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พบว่ามีทักษะการทำงานเป็นทีมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ผู้วิจัยได้นำกิจกรรมการเรียนรู้ในเว็บไซต์การเรียนการสอนออนไลน์แบบบูรณาการการเรียนกับการทำงานโดยการเรียนรู้แบบร่วมกัน ทำให้นักศึกษาได้ฝึกการทำงานในลักษณะแบบกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นร่วมกัน รับผิดชอบการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งการเรียนรู้ดังกล่าวนี้ มีผลทำให้นักศึกษาสามารถพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม ผู้วิจัยได้สังเคราะห์และนำมาใช้ในการสร้างแบบประเมินทักษะการทำงานเป็นทีม 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) กำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนและมีเป้าหมายร่วมกัน 2) มีการติดต่อสื่อสารที่ชัดเจน 3) เปิดเผยมต่อกันและการเผชิญหน้าเพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน 4) สมาชิกแต่ละคนเข้าใจและปฏิบัติตามบทบาทของตนเอง 5) สนับสนุนและไว้วางใจต่อกัน 6) ให้ความร่วมมือและใช้ความขัดแย้งในทางสร้างสรรค์ 7) ดำเนินการอย่างราบรื่น ซึ่งเป็นขั้นตอนที่มีลำดับต่อเนื่องกันอย่างสมเหตุสมผล สอดคล้องกับ ทิศนา ขัมมณี (2554) กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อย โดยมีสมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถแตกต่างกันประมาณ 3-6 คน ช่วยกันเรียนรู้เพื่อไปสู่เป้าหมายของกลุ่ม โดยผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์ขั้นตอนการเรียนรู้ร่วมกัน มีทั้งหมด 5 ขั้นตอน คือ 1) การนำเสนอสถานการณ์ 2) การประชุมวางแผนสร้างข้อตกลงร่วมกัน 3) การร่วมมือกันระดมสมอง 4) นำเสนอผลงาน 5) การอภิปรายและสรุปผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัททวิ ศิริรัตน์ (2552, น. 32-40) ที่ศึกษาผลการจัดการเรียนการสอนแบบทีมในรายวิชาการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1 ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการเรียนการสอนแบบทีม ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความพึงพอใจในการเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาล

ศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนุตรดิตถ์ปีการศึกษา 2552 จำนวน 86 ราย ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ใช้การเรียนแบบทีมรายวิชาการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1 หลังการเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการเรียนแบบทีมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 การวิจัยครั้งนี้ พบว่า การใช้การเรียนแบบทีมในรายวิชาการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ มีผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มมากขึ้น และใส่ใจต่อการเรียนและพึงพอใจต่อการเรียนแบบทีม การเรียนแบบทีมจะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนที่มีผู้สอนมีจำนวนน้อย มีผู้เรียนจำนวนมากมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ก่อนดำเนินการกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยควรตรวจสอบความพร้อมในด้านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และเครื่องมือสื่อสารของนักศึกษา ก่อนว่ามีเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีคุณภาพ เพื่อที่จะสามารถใช้งานเว็บไซต์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ผู้วิจัยควรปรับแบบทดสอบให้มีความง่ายเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเพื่อส่งเสริมทักษะการทำงานเป็นทีมในเนื้อหาอื่น ๆ ในรายวิชาต่าง ๆ เนื่องจากทักษะการทำงานเป็นทีม เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่องในทุก ๆ เนื้อหาวิชาต่อไป

2.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวเว็บไซต์เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในด้านการบูรณาการเรียนกับการทำงาน เพื่อส่งเสริมแนวทางของการศึกษาของผู้เรียน เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษามีความพร้อมในการทำงานเมื่อสำเร็จการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กฤษมันต์ วัฒนานรงค์. (2546). “ประสิทธิภาพบทเรียน CAI”. เทคโนโลยีสื่อสารการศึกษา. สถาบัน เทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. 10(1), 99.
- ณัฏฐวรรณ์ ขจัดภัย. (2559). การพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ออนไลน์ รายวิชาการออกแบบ ภายใน 1 รหัสวิชา 554251. วารสารชุมชนวิจัย. 10(2), 41-50.
- ทิศนา ขัมมณี. (2554). ศาสตร์การสอน. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 8, กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ประภาภรณ์ พลเยี่ยม. (2560). การพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมโดยการจัดการเรียนรู้ แบบจิ๊กซอว์ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาสารคาม.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2551). การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัย นครสวรรค์.
- สาโรจน์ ขอจ่วนเตี้ยว. (2564). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาประเภท ช่างอุตสาหกรรม ภายใต้นโยบายประเทศไทย 4.0 (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). “แผนพัฒนา เศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555-2559”. เรียกใช้เมื่อ 4 มิถุนายน 2563จาก http://www.nesdb.go.th/download/article/article_20160323112431.pdf.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2541). แนวปฏิบัติการดำเนินการฝึกงานอาชีวศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.
- Johnson, R. T. and Johnson, D. W. (1986). Action Research : Cooperative Learning in the Science Classroom. Science and Children.
- Oxford, R. (1997). Cooperative Learning, Collaborative Learning and Interaction Three Communicative Stands in the Language Classroom. The Modern Language Journal, Volume 81.
- Wiersma, W. (1991). Research method in education : an Introduction. USA: Allyn and Bacon.

พระเจ้าพริ้าโต้ : มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอำเภอลอง จังหวัดแพร่*
PHRACHAOPHRATO : INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE OF
LANNA LOCAL MDCHANIC

พระมหาสิทธิชัย ชยสิทธิ, Phramaha Sittichai jayasitti
พระอนุสรณ์ กิตติวัฒน์, Phraanusorn kittiwanno
อภิชา สุขจีน, Aphicha Sukjeen
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phrae campus
E-mail : yanasophano@gmail.com

บทคัดย่อ

พระเจ้าพริ้าโต้ หรือ พระพุทธรูปที่แกะสลักด้วยมีดอีโต้ เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้าน ผู้สร้างต้องใช้ความพยายามอย่างยิ่งในการแกะสลักให้ออกมาสวยงามและสร้างให้เสร็จภายใน 1 วัน โดยเริ่มแกะตั้งแต่ตะวันขึ้นและเสร็จในตอนตะวันตกดินพอดี จึงมีชื่อเรียกกันอีกชื่อหนึ่งว่า “พระเจ้าทันใจ” และมีความเชื่อว่าหากได้กราบไหว้พระเจ้าพริ้าโต้ จะทำให้ประสบความสำเร็จดังปรารถนา พระเจ้าพริ้าโต้ถือเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของอำเภอลอง จังหวัดแพร่ ที่มีอายุมากถึง 237 ปี เป็นพระพุทธรูปที่มีอัตลักษณ์โดดเด่น มีพระเกศพุ่มสูงใหญ่ พระเกศา (ผม) เป็นหนามแหลมที่แสดงถึงความเจ็บแสบแห่งปัญญา พระกรรณ (หู) ที่กว้างใหญ่ สัญลักษณ์ความเป็น ผู้รู้มาก ฟังมาก และมีพระพักตร์ เป็นใบหน้าที่ยิ้มอย่างสงบแสดงถึงเมตตาธรรม นอกจากนี้ พระเจ้าพริ้าโต้ยังเป็นพระพุทธรูปที่มีคุณค่าทางด้านพุทธศิลป์ และแฝงไปด้วยคติธรรมทางพระพุทธศาสนา ปัจจุบันพระเจ้าพริ้าโต้ได้ประดิษฐาน ณ วัดศรีดอนคำ อำเภอลอง จังหวัดแพร่ โดยมีการเก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑ์ พร้อมกับพระพุทธรูปไม้แกะสลักองค์เล็กอีกนับพันองค์

คำสำคัญ : พระเจ้าพริ้าโต้, มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

* Received 24 August 2021; Revised 14 December 2021; Accepted 16 December 2021

Abstract

Phra Chao Phrato or Buddha image carved with Ito knife was born from folk wisdom. The builder had to put a lot of effort to carve it out beautifully and complete it within 1 day, starting carve at sunrise and finishing at sunset. Therefore, it had known as another name "Khao Tanjai" and it believed that if anyone worshiped Phra Chao will make the desired success. Phra Chao Prato was considered as an intangible cultural heritage of Long District, Phrae Province that was 237 years old. It was a Buddha image with outstanding identity. There was a large, high bush. The hair (hair) was a sharp thorn that meant the acumen of wisdom. The large ears (ears) symbolize being very knowledgeable, listening a lot, and having a face. The face looked that smile calmly, showing kindness. In addition, Phra Chao Prato was also a valuable Buddha image and it had more beautiful Buddhist art and concealed with Buddhist morality. At present, Phra Chao Prato was enshrined at Wat Sri Don Kham, Long District, Phrae Province, which is preserved the museum and with thousands of small carved wooden Buddha images.

Keywords : Phra Chao Phrato, Intangible Cultural

บทนำ

การสร้างพระพุทธรูปสามารถสร้างด้วยวัสดุหลายอย่าง คือ ก่อด้วยอิฐ หล่อด้วยทองสำริด แกะสลักจากหิน แกะสลักด้วยไม้ แกะสลักด้วยงาช้าง ปั้นด้วยดินเหนียว และปั้นด้วยผงมุก (สุรสวัสดิ์ สุขสวัสดิ์, 2558, น. 37) สำหรับพระพุทธรูปที่แกะสลักด้วยไม้ หรือพระพุทธรูปไม้แกะสลักในภาษาล้านนาเรียกว่า “พระเจ้าไม้” เป็นพระพุทธรูปที่พุทธศาสนิกชนให้ความเคารพว่าเป็นตัวแทนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระพุทธรูปไม้แกะสลักจัดเป็นภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของไทยประเภทงานช่างฝีมือดั้งเดิม ที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถของบรรพบุรุษในการแกะสลักพระพุทธรูปให้ออกมาสวยงาม มีคุณค่าทางด้านจิตใจและคุณค่าทางพุทธศิลป์ (สุรสวัสดิ์ สุขสวัสดิ์, 2558, น. 47) พระพุทธรูปในยุคแรกนั้นเป็นพระพุทธรูปที่เกิดขึ้นจากไม้แก่นจันทร์ ในยุคสมัยของพระเจ้าปเสนทิโกศล เป็นพระพุทธรูปในอิริยาบถยกพระหัตถ์ เป็นนิมิตมูลเหตุให้สร้างพระพุทธรูปที่เรียกว่า “ปางแก่นจันทร์” (กรมการศาสนา, 2525, น. 181) พระเจ้าพริ้งไต้ หรือพระพุทธรูปปางมารวิชัย แกะสลักด้วยพริ้งไต้ หรือมิดอโต้ ศิลปะพื้นบ้านผสมผสานศิลปะเชียงรุ่ง เป็นศิลปะที่เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้าน ประดิษฐาน ณ วัดศรีดอนคำ หมู่ 7 ตำบลห้วยอ้อ อำเภอลอง จังหวัดแพร่ ผู้สร้างใช้ความพยายามอย่างยิ่งในการใช้พริ้งไต้แกะสลักให้ออกมาเป็นพระพุทธรูปที่สวยงาม จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของเมืองลองที่มีการสร้างวัดศรีดอนคำมีพระยาลำปางและพระยานครแพร่ช่วยกันสร้างขออนุญาตโอบกปูนและสร้างกุฏิให้พระเจ้ามหาเถรเจ้าสุทนต์เป็นพระประธานโดยได้สร้างพระวิหารขึ้นในปี พ.ศ. 2236 พร้อมพระอุโบสถขนาดเล็กกว้าง 4 วา ยาว 8 วา โดยลาดพื้นและผูกพัทธสีมา มีการจัดทำพระพุทธรูปองค์หนึ่งเรียกว่า พระเจ้าพริ้งไต้โดยสร้างจากไม้แก่นจันทร์ทั้งต้น และส่วนที่มีขนาดเล็กได้สร้างพระขนาดเล็กอีก 4 องค์ รวมทั้งสิ้น 5 องค์ องค์ที่ 2 กรมศิลปากรอัญเชิญไปประดิษฐานที่ไร่แม่ฟ้าหลวง องค์ที่ 3 ประดิษฐานอยู่ที่วัด (ครั้งก่อน อัญเชิญไปร่วมงานที่พิพิธภัณฑสถานวัดหลวง อำเภอเมืองแพร่) องค์ที่ 4 ถูกขโมยไป องค์ที่ 5 มีขนาดเล็กที่สุด ประดิษฐานอยู่ที่วัดศรีดอนคำ พระเจ้าพริ้งไต้องค์โต มีความสูง 3 เมตร หน้าตักกว้าง 1.5 เมตร ปัจจุบันกรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนไว้แล้ว และทางวัดได้สร้างศาลาให้ประดิษฐานเป็นอย่างดี ป้องกันการโจรกรรม นอกจากนี้ ในพิพิธภัณฑสถานยังมีพระไม้ขนาดเล็กที่สร้างด้วยมิดอโต้จำนวน 1,000 องค์ ที่พุทธศาสนิกชนสามารถเข้าไปเยี่ยมชมได้ (บุญชู ชุ่มเชื้อ, 2495, น.12) ดังนั้น พระเจ้าพริ้งไต้ที่ประดิษฐาน ณ วัดพระธาตุศรีดอนคำ จึงเป็นเสมือนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาวอำเภอลอง ที่ถูกถ่ายทอดผ่านฝีมือช่างท้องถิ่น โดยการใช้มิดอโต้เพียงด้ามเดียวในการแกะสลักออกมาอย่างสวยงาม ที่แฝงด้วยคุณค่าและคติธรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบันอีกด้วย

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

“มรดกทางวัฒนธรรม” เป็นรูปแบบของวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์และมีคุณค่าซึ่งเกิดขึ้นในอดีตและได้รับการสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง (มูลนิธิสถาบันวิจัยกฎหมาย, 2552, น. 22-23) มรดกทางวัฒนธรรมบางอย่างกลายเป็นแบบแผนทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญและเป็นความภาคภูมิใจของคนในสังคมสืบเนื่องมาจนกระทั่งปัจจุบัน ซึ่งองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ และกฎหมายประเทศต่าง ๆ ทั้งในแถบทวีปยุโรปและเอเชีย ได้แบ่งประเภทของวัฒนธรรมออกเป็นสองประเภท คือ มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Heritage) เช่น โบราณวัตถุ โบราณสถาน แหล่งโบราณคดี งานจิตรกรรม เป็นต้น และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) หรือตามกฎหมายไทยที่เรียกว่า “มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม” ได้แก่ ภาษา ศิลปะการแสดง งานช่างฝีมือดั้งเดิม เป็นต้น แม้ว่ามรดกทางวัฒนธรรมทั้งสองประเภทจะมีความหลากหลายในตัวเองอยู่มากก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถแบ่งแยกเนื้อหาทั้งสองประเภทได้ชัดเจนเด็ดขาด เนื่องจากมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ล้วนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ซึ่งกันและกันเป็นสิ่งที่อยู่คู่กันมาโดยตลอด โดยเฉพาะงานจับต้องได้ซึ่งเป็นรูปธรรมนั้นมีพื้นฐานมาจากแนวความคิด ความเชื่อและทักษะเทคนิคอันเป็นลักษณะนามธรรมของงานจับต้องไม่ได้ลักษณะดังกล่าว จึงก่อให้เกิดความไม่หลากหลายในความหลากหลายของมรดกทางวัฒนธรรมขึ้น แสดงให้เห็นความโดดเด่นของพัฒนาการทางวัฒนธรรมที่ได้รับการยอมรับและถ่ายทอดสืบมา อันจะนำไปสู่การคุ้มครองและสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมสืบไป (ชาคริต สิทธิฤทธิ์, 2559, น. 141) อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 43 กำหนดไว้ว่า บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ อนุรักษ์ พัฒนา หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามซึ่งของท้องถิ่นและของชาติ รวมถึงสิทธิที่จะร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐในการดำเนินการดังกล่าวด้วย

“มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม” หมายความว่า ความรู้ การแสดงออก การประเพณี ปฏิบัติ หรือทักษะทางวัฒนธรรมที่แสดงออกผ่านบุคคล เครื่องมือ หรือวัตถุซึ่งบุคคล กลุ่มบุคคล หรือชุมชนยอมรับและรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน และมีการสืบทอดกันมาจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง โดยอาจมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมของตน ซึ่ง “ชุมชน” ในที่นี้หมายความว่า กลุ่มคนกลุ่มเดียวหรือหลายกลุ่มที่มีความรู้ มีการประเพณี ปฏิบัติ สืบทอด หรือมีส่วนร่วมในมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมนั้น (มาตรา 3)

ลักษณะของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ตามมาตรา 4 กำหนด ลักษณะของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ไว้ดังนี้

- 1) วรรณกรรมพื้นบ้านและภาษา
- 2) ศิลปะการแสดง
- 3) แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม ประเพณีและเทศกาล
- 4) ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล
- 5) งานช่างฝีมือดั้งเดิม
- 6) การเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้าน และศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว
- 7) ลักษณะอื่น ๆ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

อย่างไรก็ตาม การจำแนกลักษณะมรดกภูมิปัญญาฯ ดังกล่าว มาจาก 7 สาขา ตามที่กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ได้จำแนกไว้ในปี พ.ศ. 2555 กล่าวคือ

- 1) สาขาวรรณกรรมพื้นบ้านซึ่งถ่ายทอดอยู่ในวิถีชีวิตชาวบ้าน เช่น นิทาน ตำนาน สุภาษิต ปริศนาคาถาย เป็นต้น
- 2) สาขาภาษาซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้สื่อสารในวิถีการดำรงชีวิตของชนกลุ่มต่าง ๆ เช่น ภาษาไทย ภาษาท้องถิ่น ภาษากลุ่มชาติพันธุ์ เป็นต้น
- 3) สาขาศิลปะการแสดง เช่น ดนตรี นาฏศิลป์ ละคร เป็นต้น
- 4) สาขาแนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม ประเพณีและเทศกาล เช่น มารยาทขนบธรรมเนียม ประเพณี งานเทศกาล ฯลฯ
- 5) สาขาความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล เช่น อาหารและโภชนาการ การแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้าน โหราศาสตร์และดาราศาสตร์ ฯลฯ
- 6) สาขางานช่างฝีมือดั้งเดิม เช่น ผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า เครื่องจักสาน เครื่องปั้นดินเผา เครื่องโลหะ เครื่องไม้ เครื่องหนัง เครื่องประดับ ฯลฯ
- 7) สาขาการเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้าน และศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว ซึ่งจัดอยู่ในสาขากีฬามรดกภูมิปัญญาไทย เช่น มวยไทย หมากเก็บ เสือกินวัว ฯลฯ (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2559, น. 2)

การสร้างพระพุทธรูปไม้แกะสลักในล้านนา

พระพุทธรูป จัดเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมประเภทหนึ่งที่มีคุณค่าและความสำคัญต่อวัฒนธรรมไทย จัดเป็นงานช่างฝีมือดั้งเดิม พระพุทธรูป หมายถึง รูปที่สร้างขึ้นแทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อกราบไหว้บูชา อาจใช้การแกะสลักจากวัสดุต่าง ๆ

เช่น ศิลานาไม้ หรือวัสดุอื่น ๆ นอกจากนี้ยังอาจใช้การปั้นหรือแต่เดิมนั้นพุทธศาสนาไม่มีรูปเคารพแต่อย่างใด ศาสนาพราหมณ์ หรือ ฮินดู ซึ่งมีมาก่อนศาสนาพุทธ ก็ไม่มีรูปเคารพเป็นเทวรูปเช่นกัน หลังจากพระพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว ผู้ที่เลื่อมใสในพุทธศาสนาอยากจะมีสิ่งที่จะทำให้รำลึกถึง หรือเป็นสัญลักษณ์ขององค์ศาสดา เพื่อที่จะบอกกล่าวเล่าขานเรื่องราวขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ทรงศึกษาค้นคว้าหาทางดับทุกข์ และทรงชี้แนะสอนสั่งผู้คนถึงการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุถึงความเป็นอยู่ ที่ก่อให้เกิดความผาสุกในหมู่มวลมนุษย์ และสิ่งมีชีวิตในโลกคราวแรกนั้นชาวพุทธก็ได้แต่นำเอาสิ่งของอันได้แก่ดิน น้ำ และกิ่ง ก้าน ใบโพธิ์ จากบริเวณสังเวชนียสถาน 4 แห่ง คือ สถานที่ประสูติ (ลุมพินีวัน) ตรัสรู้ (พุทธคยา) ปฐมเทศนา (สารนาถ) และปรินิพพาน (กุสินารา) เก็บมาไว้เป็นที่ระลึกบูชาคุณพระพุทธเจ้า (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2544, น. 35)

พระพุทธรูปแรกจึงเกิดขึ้นในสมัยของพระเจ้ามิลินท์ หรือเมเน็นเดอร์ที่ 1 ชาวกรีก ที่มาครอบครองแคว้นคันธาราฐ เมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ 6 พระพุทธรูปที่เกิดขึ้นครั้งแรกจึงเรียกรูปแบบของพระพุทธรูปนี้ว่า แบบคันธาราฐ โดยถ่ายแบบอย่างเทวรูปที่พวกชาวกรีกนับถือกันในยุโรปมาสร้างพระพุทธรูปแบบคันธาราฐ จึงมีใบหน้าเหมือนฝรั่งชาวกรีก จีวรก็เป็นริ้วเหมือนเครื่องนุ่งห่มของเทวรูปกรีก และต่อมาในภายหลัง ราวพุทธศตวรรษที่ 412 มีคตินิยมสร้างพระพุทธรูปเป็นขนาดเล็ก ๆ (พระเครื่อง) บรรจุไว้ในพุทธเจดีย์ (พระมหาปาพน กตสาโร, 2560, น. 6)

พระเจ้าไม้ หรือ พระไม้ ในดินแดนแห่งล้านนา หมายถึง รูปองค์พระปฏิมากร ที่ได้สลักเสลาจากไม้จนเป็นพระพุทธรูปซึ่งพระพุทธรูป มีหลากหลายพุทธลักษณะ และมีขนาดแตกต่างกันไป มีตั้งแต่ขนาดเล็กประมาณ 1 นิ้ว ถึงขนาดใหญ่หลายศอกก็มี แต่ส่วนมากมีขนาดหน้าตักกว้างประมาณ 2-5 นิ้ว แกะสลักจากไม้ท่อนเดียว และบ้างก็ประกอบขึ้นด้วยไม้หลายชิ้น นิยมสร้างให้มีฐานสูงเพื่อให้มีเนื้อที่จารึกข้อความได้บางองค์ฐานก็บองค์พระเป็นคนละชิ้นกัน และบางองค์เจาะรูที่ฐาน นอกจากนี้ยังพบว่าบางองค์มีการปิดทองล่องชาดด้วย (พระมหาสิทธิชัย ขยสิทธิ และคณะ, 2563, น. 34.) พระเจ้าไม้ในล้านนา แต่เดิมจะประดิษฐานอยู่ตามฐานชุกชีในพระวิหารในวัด ถือเป็นของสูงที่ผู้คนให้ความเคารพนับไหว ทว่าในปัจจุบันพระเจ้าไม้ดังกล่าวกลับปรากฏอยู่ตามร้านจำหน่ายวัตถุโบราณ หรืออยู่ตามบ้านเรือนของบุคคลที่เป็นนักสะสมของโบราณ อีกทั้งเคยพบในอาคารบางแห่ง เช่น โรงแรม หรือเรือนรับรอง จัดเป็นเครื่องประดับตกแต่งภายใน และมักจะประดิษฐานอยู่ในตำแหน่งที่ไม่เหมาะสมไม่ควรตามขนบนิยมของคนในล้านนา พระเจ้าไม้ ไม่ว่าจะขนาดใดก็ตาม เท่าที่พบนิยมสร้างจากไม้สักเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้อกจากชื่อไม้สักจะเป็นไม้มงคลแล้ว ยังเป็นไม้ที่แกะง่าย ทนแดดทนปลวก พระเจ้าไม้องค์ขนาดใหญ่ เช่น พระพุทธนเรศวรศรีสักชัยไพรีพินาศ ที่วัดบูรพาราม

อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พระประธานในพระวิหาร วัดสุวรรณประดิษฐ์ (ช่างค่าน้อย) และ
วัดท้าวคำวังที่อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ พระเจ้าพ่ร้าไต้ทั้ง 3 องค์ (ที่วัดศรีดอนคำ
อำเภอลอง จังหวัดแพร่ ที่พิพิธภัณฑน์ไระแม่ฟ้าหลวง เมืองแพร่)

วัดพระธาตุศรีดอนคำ ตำบล อำเภอลอง จังหวัดแพร่

วัดศรีดอนคำ หรือชาวบ้านเรียกว่า “วัดห้อยอ้อ” เป็นวัดที่มีพระธาตุแก้วภายในบรรจุ
พระบรมสารีริกธาตุของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สร้างขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 1078
คราวที่พระนางจามเทวีเสด็จมาจากเมืองละโว้ไปยังเมืองหริภุญไชย ซึ่งวัดแห่งนี้ได้รับการบูรณะ
หลายครั้งจนกระทั่งกลุ่มชาวเชียงแสนที่ถูกกวาดต้อนมา เจ้าหลวงเมืองลำปางได้จัดให้คนกลุ่มนี้
ให้มาอยู่บริเวณชุมชนบ้านห้วยอ้อแห่งนี้ตราบนานถึงปัจจุบัน พระพุทธรูปไม้ที่พบที่วัดพระธาตุ
ศรีดอนคำ นี้ มีลักษณะรูปแบบพระพุทธรูปไม้เหมือนวัดสูงเม่น คือ กลุ่มพระพุทธรูปปาง
มารวิชัย โดยมีพระพุทธรูปไม้ที่สำคัญคือพระเจ้าพ่ร้าไต้ พระพุทธรูปองค์นี้ประดิษฐานอยู่ใน
พิพิธภัณฑน์วัดศรีดอนคำ ขนาดสูงพร้อมฐาน 146 เซนติเมตร หน้าตักกว้าง 33 เซนติเมตร
ฐานสูง 35 เซนติเมตร ถือว่าเป็นพระพุทธรูปที่มีลักษณะแตกต่างจากกลุ่มพระพุทธรูปไม้ที่พบ
โดยทั่วไปในล้านนา คือ ลักษณะที่เป็นการสลักด้วยพ่ร้าไต้ ซึ่งพระพุทธรูปกลุ่มนี้จะมีอยู่ 5 องค์
แต่มีอยู่สามองค์ได้ถูกอันเชิญไปที่ไระแม่ฟ้าหลวง วัดหลวงเมืองแพร่ และอยู่ในมือเอกชนอีกหนึ่ง
องค์ ไม่ทราบว่าเป็นอยู่ที่ไหน แต่ในปัจจุบันเหลืออยู่ในวัดพระธาตุศรีดอนคำ 2 องค์ จากที่ได้กล่าว
มาข้างต้นสันนิษฐานได้ว่าในอดีตนั้น มีอยู่ 5 องค์ ซึ่งน่าจะเป็นกลุ่มของอดีตพุทธ หรือความเชื่อ
เรื่องพระเจ้า 5 พระองค์ องค์พระประธานในปัจจุบันก็น่าจะเป็นพระพุทธรูปเจ้าโคตรม (ปัจจุบัน
พุทธรูปเจ้า หรือเจ้าชายสิทธิธดล)

พระพุทธรูปกลุ่มวัดพระธาตุศรีดอนคำนี้ จัดได้ว่าเป็นพระพุทธรูปที่มีลักษณะพิเศษที่มี
การสลักค่อนข้างมีความประณีต โดยพระพุทธรูปองค์นี้น่าจะจัดเป็นพระพุทธรูปที่อยู่ในกลุ่ม
พระเจ้าลือ ที่ผสมผสานกับพระเจ้าที่เป็นไม้ลัวะ เนื่องจากพื้นที่ในเขตอำเภอลองนี้ ก่อนที่
เชียงแสน จะเข้ามาอยู่ในยุคเจ้าเจ็ดตนที่เจ้าเมืองลำปางแบ่งชาวเชียงแสนมาอยู่บริเวณที่
วัดศรีดอนคำ เคยเป็นพื้นที่ของลัวะที่ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านห้อยอ้อ พุทธลักษณะของ
พระพุทธรูปองค์นี้เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย พระวรกายอวบอ้วน พระอังกว้าง ทำเส้น
เส้นตรง บั้นพระองค์ค่อนข้างใหญ่ พระอุระนูนเป็นสันอย่างชัดเจนซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของกลุ่ม
พระเจ้าไม้ พระประธานของลัวะบ้านแสน เมืองเชียงตุง

พระศอวบอ้วน พระพักตร์เหลี่ยม พระโขมงโค้งเป็นพระจันทร์ครึ่งเสี้ยวหนานูนขึ้น
เป็นสัน เชื่อมกับพระนาสิกที่แบน ต่อด้วยพระโอษฐ์ที่ใหญ่ริมฝีปากนูนหยาบคล้ายปีกกา ต่อด้วย
พระหนุที่เป็นต่อกลม ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของกลุ่มพระเจ้าไม้ลัวะ พระกรรณยานมีขนาดใหญ่

ในลักษณะแผ่อกด้านข้างหุคลัยรูปตัวซีแบบพระเจ้าไทลื้อ พระเกศาจะต่อกับอุษณิษะเป็นรูปสี่เหลี่ยมคางหมู เกศาจะขมวดเป็นก้นหอยซึ่งสลักคนละชิ้นกับตัวองค์พระพุทธรูป พระเศวตก้นหอยทำเดือยเสียบเข้าไปบริเวณพระเศียรเทคนิคนี้พบองค์เดียวในล้านนา พระรัศมีเป็นเปลวตั้งขึ้นสูง ล้อมรอบบริศมีด้านล่างจะประดับตกแต่งด้วยก้นหอยโดยรอบซึ่งน่าจะเป็นลายมงคลคือ ลายหมากรุกขะหนัด (ลายตาสับปะรด) ซึ่งเป็นลายมงคลที่แสดงถึงความเฉลียวฉลาด ภาพรวมที่ได้กล่าวมาข้างต้นสันนิษฐานได้ว่า พระเจ้าองค์นี้ อาจสร้างขึ้นมาด้วยกลุ่มที่เป็นชาวลัวะก็เป็นได้ เนื่องจากลักษณะหน้าตาเป็นแบบพื้นเมือง ถ้ามองภาพรวมแล้วเราอาจจะนึกถึงการสร้างพระเจ้าในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์แต่ละพื้นที่จะไม่เหมือนกัน ซึ่งกลุ่มต่าง ๆ จะสร้างพระเจ้าในอุดมคติของตัวเองคือถ้าเป็นลัวะ ลักษณะหน้าตาก็จะเหมือนกลุ่มชาติพันธุ์นั้นก็จะเป็นได้

ภาพที่ 1 พระพุทธรูปที่ประดิษฐานในพิพิธภัณฑวัดศรีดอนคำ อำเภอลอง จังหวัดแพร่

พระเจ้าพริ้งไต้

ในพุทธศตวรรษที่ 10 อาณาจักรละโว้มีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองลพบุรี และมีอำนาจเหนือดินแดนล้านนา ในตำนานพระธาตุห้วยอ้อ (วัดศรีดอนคำ) ระบุว่า เป็นวัดที่พระนางจามเทวี พระราชธิดาจากษัตริย์ผู้ครองเมืองละโว้ เป็นผู้สร้างซึ่งในขณะเสด็จ ขึ้นไปครองเมืองหริภุญชัย (ลำพูน) ได้อัญเชิญพระสารีริกธาตุพระอุระ (กระดูกอก) ของพระพุทธเจ้ามาด้วยแต่เดินทางผิด กระแสน้ำปิงเข้ามาในลำน้ำยมและเข้ามา ในร่องน้ำสาขาจนพบที่ดอนอยู่ที่ริมตลิ่งร่องอ้อ และเห็นร่องน้ำแคบจึง “ลอง” ขึ้นไปดู จึงเป็นชื่อของ “เมืองลอง” หรือ “อำเภอลอง” จนถึงปัจจุบันนี้ เมื่อดอนคำ ริมร่องอ้อมิภูมิประเทศเป็นที่ถูกใจจึงนำพระสารีริกธาตุพระอุระ (กระดูกอก) ดังกล่าว บรรจุไว้ในที่ดอน (ดอนคำ) และปลูกต้นมะม่วงไว้เป็นที่สังเกต จนกระทั่ง

ราว พ.ศ. 2469 พระมหาเถระเจ้าเมืองแพร่ได้ขออนุญาตสร้างพระธาตุดอนคำฟงอ้อ ต่อมาพระยานครเจ้าเมืองลำปาง (ขณะนั้นเมืองลงขึ้นอยู่กับการปกครองของนคร ลำปาง) และกำหนดเขตแดนของวัดขึ้นในปีนั้นคือ “ใต้ 100 วา เหนือ 100 วา ตะวันออกติดขอบหนองเปลือย ด้านตะวันตกติดขอบร่องอ้อ ให้เป็นสถานบูชาไว้ กับพระธาตุ และให้ครัวเรือนอีก 4 ครัวเรือนไว้ช่วยแผ้วถางกับพระธาตุ” (บุญชู ชุ่มเชื้อ, 2495, น. 56) ต่อมาพระยานครลำปางและพระยานครแพร่ ได้ร่วมกันสร้างพระธาตุ ใน พ.ศ. 2496 บางคนจะเห็นพระธาตุแสดงอิทธิฤทธิ์ ให้เห็นเป็นลำแสงพุ่งออกมาจากบริเวณพระธาตุเรื่องเดียวกัน

พระเจ้าฟ้างุ้ม เป็นพระพุทธรูปที่สร้างขึ้นเมื่อปี พุทธศักราช 2236 มีอายุประมาณ 327 ปี โดย (สร้างขึ้นมา 40 ปี ภายหลังจากการสร้างพระธาตุวัดศรีดอนคำ โดยพระเจ้าฟ้างุ้มสร้างมาพร้อมกับวิหารและอุโบสถที่ได้ชื่อว่า “พระเจ้าฟ้างุ้ม” นั้น เพราะช่างได้ใช้ฟ้างุ้มเป็นอุปกรณ์ในการแกะองค์พระซึ่งเป็นศิลปะที่เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้าน ผู้สร้างต้องใช้ความพยายามอย่างยิ่งในการแกะสลักให้ออกมาสวยงามและสร้างให้เสร็จภายใน 1 วัน โดยเริ่มแกะตั้งแต่ตะวันขึ้นและเสร็จในตอนตะวันตกดินพอดี จึงมีชื่อเรียกกันอีกชื่อหนึ่งว่า “พระเจ้าทันใจ” และมีความเชื่อว่าหากได้กราบไหว้พระเจ้าฟ้างุ้ม จะทำให้ประสบความสำเร็จดังปรารถนาในเวลาอันรวดเร็ว ในพิพิธภัณฑ์มีพระเจ้าฟ้างุ้มทั้งหมด 5 องค์ องค์ใหญ่ 1 องค์ องค์เล็ก 4 องค์ ปัจจุบันเหลือประดิษฐานที่วัดศรีดอนคำเพียง 3 องค์ (องค์ใหญ่ 1 องค์เล็ก 2) ส่วนอีกสององค์นั้น ได้นำทูลเกล้าถวายสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ที่ไร่แม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย และอีกหนึ่งองค์ถูกโจรกรรมไป ลักษณะเฉพาะที่จัดเป็นอัตลักษณ์ของพระเจ้าฟ้างุ้ม (พระเจ้าฟ้างุ้ม : คติ-สัญลักษณ์ สถาปัตยกรรม, 2564)

พระเกศพุ่มสูงใหญ่ สัญลักษณ์แห่ง โลกุตตระ ผู้มีธรรมอันอยู่พ้นโลก

พระเกศา (ผม) เป็นหนามแหลมที่แสดงถึงความเจ็บแสบแห่งปัญญา

พระกรรณ (หู) ที่กว้างใหญ่ สัญลักษณ์ความเป็น ผู้รู้มาก ฟังมาก เรียกว่า สัพพัญญู

พระพักตร์ เป็นใบหน้าที่ยิ้มอย่างสงบแสดงถึงเมตตาธรรม

ปัจจุบันกรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนพระเจ้าฟ้างุ้มองค์ไว้แล้ว (ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่มที่ 103 , 2529) นอกจากนี้ ภายในพิพิธภัณฑ์พระเจ้าฟ้างุ้มยังมีพระพุทธรูปองค์เล็กที่เรียกเป็นภาษาพื้นเมืองว่า “พระเจ้าไม้ปั้นต้น” หรือพระเจ้าไม้พันองค์นั่นเอง ซึ่งพระพุทธรูปแกะจากไม้จำนวนกว่า 1,000 องค์นี้ การศึกษาประวัติของการสร้างพระเจ้าฟ้างุ้มนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาประวัติวัดศรีดอนคำไปด้วย เพราะหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไม่ได้ระบุถึงกระบวนการสร้างพระเจ้าฟ้างุ้มอย่างชัดเจน จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาจากประวัติวัดศรีดอนคำ ที่พระเจ้าฟ้างุ้มประดิษฐานอยู่เป็นสำคัญ ดังที่ปรากฏในประวัติของวัดศรีดอนคำ และแหล่งข้อมูลอื่น ๆ เกี่ยวกับพระเจ้าฟ้างุ้ม ดังนี้ (อัคเดช กมลรัตน์นนท์, 2558, น. 11-12)

ภาพที่ 2 พระเจ้าพร้าโต้ที่ประดิษฐานที่พิพิธภัณฑวัดพระธาตุนครดอนคำ อำเภอลอง จังหวัดแพร่

ภาพที่ 3 ลักษณะของไม้ต้อได้ (พร้าโต้) ที่ใช้แกะสลักพระพุทธรูป

อัตลักษณ์ของพระเจ้าพร้าโต้

1. ชื่อพระเจ้าพร้าโต้ การกำหนดชื่อที่สอดคล้องกับเครื่องมือแกะสลักที่มีขนาดแตกต่างกันคือใหญ่ กลาง เล็ก ที่นิยมใช้หากใช้แกะพระพุทธรูปคือ พร้าโต้ ขวาน (มุย) และสิ่ว

การสร้างพระพุทธรูปไม้ที่มีขนาดใหญ่และมองดูแบบผิวเผินเหมือนว่ายังไม่สำเร็จ คล้าย ๆ กับผ่านเครื่องมือชนิดหยาบคือถากด้วยไม้เป็นรูปทรง ทำให้มีการกำหนดเรียกชื่อพระพุทธรูปว่าพระเจ้าพม่าไต้ แต่เมื่อพิจารณาแล้วมีความละเอียดสอดแทรกอยู่ในองค์พระ อย่างน่าอัศจรรย์

2. ลักษณะเฉพาะ พระเจ้าพม่าไต้ เป็นเอกลักษณ์ฝีมือของช่างพื้นบ้านที่สร้างออกมา มีลักษณะเฉพาะยากแก่การลอกเลียนแบบ เพราะมีลวดลายสลัซบซ้อนอยู่ในองค์พระ ตั้งแต่ส่วนโมลี เป็นเปลวสลัเส้นมีขนาดซ้อนกันหลายชั้นลดหลั่นกันไป มีลักษณะใหญ่ ยาว สี่เหลี่ยม ปลายเรียวแหลม นับเป็นลักษณะพิเศษเฉพาะของท้องถิ่น

3. ไม้ที่นำมาสร้าง องค์พระเจ้าพม่าไต้เป็นไม้เนื้อแข็งทนทานต่อดินฟ้าอากาศ ประเภทไม้ที่นิยมนำมาสร้างต้องมีชื่อที่เป็นสิริมงคล เช่น ไม้สัก มงคลนามด้านศักดิ์สิทธิ์ ศักดิ์ศรีแก่ผู้สร้าง ไม้มะค่า นามมงคลเป็นของควรรค่าแก่การบูชา มีคุณค่า ไม้พุง นามมงคลด้านการพุง การอุปถัมภ์ค้ำชู ไม้ขนุน นามมงคลด้านการเกื้อหนุน ไม้บุนนาค มงคลด้านความอุดมสมบูรณ์ เป็นต้น

4. ทักษะการออกแบบ มีการกำหนดสัดส่วนที่สังเกตได้อย่างชัดเจนคือ ส่วนฐานพระเป็นฐานเขียงมีบัวค้ำบัวหางตรงกลางเป็นเส้นกระดูกงู ส่วนองค์พระเป็นปางชนะมาร หรือ ปางมารวิชัย แขน ออก ลำตัว แข้ง จะเป็นเหลี่ยมมน คล้ายกับพระที่ขึ้นทรงใหม่ ยังไม่ได้เกลาให้กลม เส้นลายจีวรเป็นแบบยกขอบสังเกตเห็นได้ชัดและมีนิ้วพระบาท นิ้วพระหัตถ์ที่ใหญ่โตน่าเกรงขาม ส่วนเศียรเป็นทรงสูงใหญ่เกศแหลมพระนาสิกพระนลาฏ พระขนง พระโอษฐ์ พระกัณณมิชอบเส้นใหญ่เป็นพิเศษ เป็นการสะท้อนทักษะฝีมือของช่างในสมัยอดีต

5. ถ่ายทอดภูมิปัญญา การสร้างพระเจ้าพม่าไต้ซึ่งมีลักษณะเฉพาะมีจำนวนไม่มาก ภูมิปัญญาช่างคล้ายเป็นผลงานฝีมือของช่างคนเดียวกัน เพราะการสร้างพระพุทธรูปไม้นั้น มีลักษณะไม่ตายตัว ซึ่งขึ้นอยู่กับฝีมือของช่างแต่ละคน จึงทำให้พระเจ้าพม่าไต้ หรือพระเจ้าพม่าไต้ มีความพิเศษและลักษณะสังเกตได้ง่าย ควรแก่การสืบทอดรักษาไว้เป็นภูมิปัญญาช่างพื้นบ้านเมืองลอง

คุณค่าและคตินิยมที่ปรากฏในพระเจ้าพม่าไต้

1. คุณค่าด้านพุทธศิลป์

พระเจ้าพม่าไต้ เป็นพระพุทธรูปแกะสลักปางมารวิชัย เป็นพุทธศิลปะแบบล้านนา สร้างโดยการใช้มีดพม่า หรือ มีดไต้ ซึ่งสร้างเสร็จภายใน 1 วัน ก่อนพระอาทิตย์ตกดินและนิยมเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “พระเจ้าทันใจ” เป็นพุทธศิลป์กรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงฝีมือช่างพื้นบ้านในสมัยอดีตที่ใช้มีดไต้หรือพม่าไต้เพียงอย่างเดียวในการสร้างพระเจ้าพม่าไต้ขึ้นมา ถึงแม้

จะไม่ได้มีความประณีตเหมือนสกุลช่างในสมัยปัจจุบัน แต่คุณค่าด้านพุทธศิลป์นั้นก็ไม่สามารถประเมินค่าได้ เพราะเป็นผลงานที่สร้างขึ้นมาจากความศรัทธาและความวิริยะอย่างยิ่งในการใช้มีดเพียงด้ามเดียว แม้ว่าในแง่ของการสร้างพระพุทธรูปนั้นจะไม่ได้สัดส่วนตามมหาปุริสลักษณะ ทั้ง 32 ประการ แต่ก็แฝงด้วยพลังแห่งศรัทธาต่อผู้พบเห็น พระเจ้าพระเจ้าไต้จึงเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัยที่มีความเป็นอัตลักษณ์ด้านพุทธศิลป์ คือสร้างจากฝีมือของช่างพื้นบ้านที่ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการแกะสลักพระจากบรรพบุรุษ จนในปัจจุบันพระเจ้าพริ้งไต้มีอายุมากถึง 327 ปี นับตั้งแต่ปีที่สร้าง จนได้รับการประกาศให้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณวัตถุจากกรมศิลปากร

2. คุณค่าด้านจริยศาสตร์

พระพุทธรูปถือเป็นสัญลักษณ์แทนคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือ พระปัญญาธิคุณ พระบริสุทธิคุณ และพระมหากรุณาธิคุณ การสร้างพระพุทธรูปขึ้นมาจุดมุ่งหมายที่สำคัญประการหนึ่งก็คือการน้อมนำเอาพระพุทธรูปนั้นมาพิจารณาหรือที่เรียกว่า พุทธานุสสติ เป็นมรรควิธีที่จะช่วยทำให้บรรลุถึงเป้าหมายในระดับโลกุตระได้ ในขณะที่ในด้านวิถีชีวิตปัจจุบันของประชาชนหรือในระดับโลกียะนั้น พระพุทธรูปไม่ว่าจะเป็นพระพุทธรูปแบบไหนก็ตาม เป้าหมายในระดับปุถุชนก็คือการเป็นสัญลักษณ์แห่งการทำความดี ละเว้นความชั่ว รวมถึงเป็นสัญลักษณ์ที่คอยเตือนใจให้เกิดความละอายและเกรงกลัวต่อบาปสะท้อนให้เห็นถึงหลักการในการดำเนินชีวิตที่จะต้องอยู่ในกรอบของศีลธรรมอันดีงาม ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและสังคม พระเจ้าพริ้งไต้จึงเป็นเสมือนสัญลักษณ์ที่จะช่วยเตือนสติแก่ผู้ที่เลื่อมใสศรัทธาได้ตระหนักถึงการดำเนินชีวิตที่จะต้องอยู่บนพื้นฐานของการมีสติสัมปชัญญะอยู่ตลอดเวลา

3. คุณค่าด้านสุนทรียะ

พระเจ้าพริ้งไต้เป็นพระพุทธรูปที่มีลักษณะเฉพาะที่สำคัญในแง่ของสุนทรียะที่เกี่ยวข้องถึงหลักการทางสุนทรียศาสตร์ อันเป็นศาสตร์แห่งความงามในทางปรัชญา แม้ว่า พระเจ้าพริ้งไต้ ถึงแม้จะไม่มีภาพเหมือนที่ช่างหลวงในปัจจุบัน ด้วยข้อจำกัดด้านวัสดุอุปกรณ์ในการจัดสร้าง รวมถึงระยะเวลาที่จะต้องทำให้เสร็จภายใน 1 วัน แต่ก็แฝงด้วยปรัชญาทางพระพุทธศาสนาและปรัชญาศิลปะ จนก่อให้เกิดความงามที่มีคุณค่าทางสุนทรียภาพอย่างมาก ด้วยพุทธลักษณะของพระเจ้าพริ้งไต้ที่มี พระพักตร์ เป็นใบหน้าที่ยิ้มอย่างสงบแสดงถึงเมตตาธรรม ย่อมทำให้ผู้ที่พบเห็นเกิดความอิมใจ สงบ และรู้สึกเป็นกันเองดูผ่อนคลายไม่ตึงเครียด ถือเป็นความงามที่ผู้พบเห็นสามารถสัมผัสได้ด้วยตัวเอง ดังนั้น พระเจ้าพริ้งไต้จึงเป็นพระพุทธรูปไม้ที่มีความงามตามธรรมชาติและตามแบบศิลปะแบบท้องถิ่นที่สะท้อนถึง

วิถีชีวิตและภูมิปัญญาอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่แฝงไว้ซึ่งหลักศรัทธาในพระพุทธศาสนา เป็นความงามบริสุทธิ์และแสดงถึงวิถีชีวิตที่สุขสงบ ตามหลักพระพุทธศาสนานั่นเอง

คตินิยมที่ปรากฏในพระเจ้าฟ้าง้าว

1. คุณของพระพุทธเจ้า 3

พระเจ้าฟ้าง้าว เป็นพระพุทธรูปที่เป็นเสมือนตัวแทนของคุณขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ประกอบไปด้วยคุณ 3 คือ 1) พระปัญญาธิคุณ คือ พระพุทธองค์ทรงมีพระปัญญารอบรู้ถึงความจริงแห่งสิ่งทั้งหลายทั้งปวง ความเป็นจริงของสิ่งเหล่านั้นว่าเป็นอย่างไร ก็ทรงทราบชัดถึงความจริงเหล่านั้น และนำความจริงเหล่านั้นมาเปิดเผยชี้แจงแสดงแก่โลก ตามพื้นเพแห่งอภัยชัยของบุคคลเหล่านั้น 2) พระบริสุทธิคุณ คือ พระพุทธองค์ทรงมีพระทัยบริสุทธิ์สะอาดหมดจด จากอาสวะกิเลสเครื่องเศร้าหมองทั้งหลาย ไม่มีความขุ่นมัวเศร้าหมองภายในพระทัยทรงดำรงอยู่อย่างคงที่ ไม่แปรผัน ท่ามกลางอารมณ์ที่กระทบกระทั่งจากภายนอก ไม่ว่าจะดีหรือร้ายแต่พระทัยของพระเจ้าฟ้าง้าวก็บริสุทธิ์อยู่มั่นคงอยู่อย่างนั้นไม่แปรผัน และ 3) พระมหากรุณาธิคุณ คือ ทรงกอบปรีย์ด้วยความกรุณาต่อสรรพสัตว์ทั้งหลาย ไม่ทรงเลือกชาติชั้นวรรณะแต่ประการใด แม้แต่ในศิลาของพระองค์ก็ทรงบัญญัติให้คนงัดวันไม่ทำสิ่งมีชีวิตให้ตกลงไป และทรงแนะนำให้แผ่เมตตาจิตต่อสรรพสัตว์ทั้งหลาย เพื่อให้อยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุขอันเป็นเป้าหมายของการดำรงชีวิตของสรรพสัตว์ทั้งหลาย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต, 2557, น. 269)

2. พุทธานุสสติ

พุทธลักษณะของพระเจ้าฟ้าง้าว นอกเหนือเป็นการสรรเสริญถึงคุณขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วนั้น ยังเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงพุทธวิธในการเข้าถึงจุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาอีกวิธีหนึ่งนั่นคือ เป็นเครื่องพิจารณาหรือพุทธานุสสติสำหรับชาวพุทธ และเป็นเครื่องเตือนใจให้ผู้ทีพบเห็นได้ระลึกถึงองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า หรือการระลึกถึงพระพุทธเจ้าเป็นอารมณ์ จัดเป็น 1 ในอนุสสติ 10 หรือหลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน คตินิยมเรื่องพุทธานุสสติที่ปรากฏในองค์พระเจ้าฟ้าง้าวได้นั้น เมื่อชาวพุทธปฏิบัติตามแล้วนั้น จะเป็นเครื่องช่วยขัดเกลากิเลสให้ลดน้อยลง รวมถึงเป็นการสร้างความตระหนักให้ตั้งอยู่ในความดี ละเว้นความชั่ว และชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ อันเป็นแก่นของพระพุทธศาสนานั่นเอง

3. อินทรีย์สังวร

พระเจ้าฟ้าง้าว เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ที่มีพุทธลักษณะนั่งขัดสมาธิทอดพระเนตรไปเบื้องหน้าอย่างสำรวม และอยู่ในลักษณะที่สำรวมอินทรีย์สังวร สะท้อนให้เห็น

ถึงความเป็นผู้สงบจากสิ่งต่าง ๆ ที่เข้ามาช่วยอายุของตนะให้เกิดความอยากได้ อยากมี และอยากเป็น ด้วยพุทธลักษณะที่บ่งบอกถึงความสำรวมระวางในอินทรีย์สังวร คือ สำรวมตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ พระเจ้าพม่าได้จึงเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัยที่มีพุทธลักษณะน่าศรัทธาแก่ผู้พบเห็น กอปรกับพระพักตร์ของพระเจ้าพม่าได้ เป็นใบหน้าที่ยิ้มอย่างสงบแสดงถึงเมตตาธรรมที่มีต่อสรรพสัตว์และผู้พบเห็น ทำให้ในปัจจุบันพระเจ้าพม่าได้กลายเป็นพุทธศิลปกรรมที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่งต่อประชาชนในพื้นที่และต่างพื้นที่ เมื่อเดินทางมายังอำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ก็มักจะมาราบพระเจ้าพม่าได้ที่ประดิษฐานในพิพิธภัณฑวัดศรีดอนคำอยู่เสมอ

4. ความไม่ประมาท

พระเจ้าพม่าได้ถือเป็นพระพุทธรูปที่เป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นถึงความไม่ประมาทเริ่มจากในกระบวนการสร้าง ที่ใช้เพียงมีดอีโต้ หรือพม่าได้ เพียงด้ามเดียวในการถากหรือขึ้นรูป ซึ่งจะต้องใช้ความระมัดระวังเป็นอย่างสูง รวมถึงช่างที่จัดสร้างนั้นจะต้องทักษะ และการออกแบบให้ได้สัดส่วนตามพุทธลักษณะที่เป็นสากล อีกทั้ง พระเจ้าพม่าได้ยังเป็นพระพุทธรูปที่เป็นเครื่องเตือนใจให้ผู้เข้ามาสักการะได้ตั้งมั่นในความไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การไม่ประมาทในการทำบุญหรือหมั่นสั่งสมบุญ อันเป็นหนทางแห่งการปฏิบัติในหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ซึ่งถือเป็นหลักการปฏิบัติของพุทธบริษัทและเป็นมรรควิธีที่จะช่วยส่งเสริมให้เข้าถึงเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาต่อไป

บทสรุป

พระเจ้าพม่าได้ เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ชนิดไม้ แกะสลักจากไม้ทั้งต้น (ไม่ทราบแน่ชัดว่าเป็นไม้สักทอง หรือไม้แก่นจันทน์) เครื่องมือที่ใช้ในการแกะสลัก คือใช้พม่าได้เป็นหลัก โดยช่างฝีมือในท้องถิ่นภูมิปัญญาชาวบ้าน สร้างขึ้นเป็น พระพุทธรูปชุดแรกประจำวัด เพื่อไว้สักการบูชาตามความเชื่อความศรัทธา ของชาวบ้าน มีอายุประมาณ 321 ปี สร้างเมื่อ พ.ศ. 2236 นับถึง พ.ศ. 2557) โดยมีพระมหาเถรสุทฺธนะ เป็นประธานในการสร้าง และหมื่นชินธาตุนเป็นผู้อุปถัมภ์การจัดสร้างฝ่ายฆราวาส กรมศิลปากรได้ประกาศเรื่องขึ้นทะเบียนศิลปะโบราณวัตถุ ลงวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2528 ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 13 ตอนที่ 76 วันที่ 12 พฤษภาคม 2559 หน้า 1, 12 - 13 พระเจ้าพม่าได้ถือเป็นพุทธศิลปกรรมที่มีคุณค่าและคติธรรมต่อประชาชนอำเภอคลอง จังหวัดแพร่ และพุทธศาสนิกชนทั่วไปอย่างประเมินค่าไม่ได้ และเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของวัดศรีดอนคำที่สะท้อนให้เห็นถึงเรื่องราวประวัติศาสตร์การสร้างวัดและมีมือช่างดั้งเดิมในอดีตที่มีความสามารถในการสร้างพระพุทธรูป โดยการใช้มีดอีโต้ หรือพม่าได้ เพียงด้ามเดียวในการสร้าง ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ในพิพิธภัณฑ

วัดศรีดอนคำ ซึ่งพระเจ้าฟ้าโด้ได้ถูกจัดให้เป็นพระประธานในพิพิธภัณฑสถาน และยังมีพระพุทธรูปไม้แกะสลักอีกมากมายที่จัดแสดงไว้ โดยทางวัดได้มีการเปิดให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าไปสักการะ และเรียนรู้เกี่ยวกับงานพุทธศิลป์ด้านพระพุทธรูปไม้แกะสลักอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2525). ประวัติพระพุทธรูปปางต่าง ๆ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- สุรสวัสดิ์ ศุขสวัสดิ์. (2558). พระพุทธรูปล้านนา กับคติพระพุทธรูปศาสนamahayan แบบต้นตระ
นิกายวัชรยาน. เชียงใหม่ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ศูนย์บริหารงานวิจัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2557). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์
พิมพ์ครั้งที่ 22. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาปพน กตสาโร. (2560). พระพุทธรูปไม้ : คุณค่าและคติธรรมที่มีต่อวิถีชีวิตคนอีสาน
(รายงานการวิจัย). ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น.
- สถาบันวิจัยกฎหมาย. มูลนิธิ. (2552). รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาวิจัยและจัดทำ
กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : สำนักงาน
คณะ กรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- พระมหาสิทธิชัย ชยสิทธิ และคณะ. (2563). การอนุรักษ์ภูมิปัญญาการสร้างพระพุทธรูปไม้
แกะสลักล้านนาในสังคมร่วมสมัย (รายงานการวิจัย). แพร่ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่.
- เสถียร โพธิ์นันทะ. (2544). ประวัติศาสตร์พระพุทธรูปศาสนา. กรุงเทพฯ บริษัทสร้างสรรค์บุ๊คส์
จำกัด.
- ข่าวสด. (2562). พระเจ้าฟ้าโด้ : คติ สัญลักษณ์ สถาปัตยกรรม. (2564). เรียกใช้เมื่อ
13 กรกฎาคม 2564 จาก [https://www.khaosod.co.th/newspaper-column/
amulets/news_2807274](https://www.khaosod.co.th/newspaper-column/amulets/news_2807274).

การพัฒนาภาวะผู้นำสู่การเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน*

LEADERSHIP DEVELOPMENT FOR SUSTAINABLE CHANGE

พระธงชัย วชิรญาโณ (พิชัย)

PhraThongchai Vachirayano (Pichai)

วัดสวรรัตนนิเวศ จังหวัดแพร่

Wat Sawan Niwet, Phrae

E-mail : tcpc2960@gmail.com

บทคัดย่อ

ผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นรูปแบบของผู้นำยุคใหม่ซึ่งนับว่าสอดคล้องในยุคปฏิรูปที่ได้พัฒนาคุณภาพของผลผลิตและการบริการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผู้นำจะมีความสามารถในการหยั่งรู้และคาดการณ์ในอนาคตได้อย่างแม่นยำ มีความคิดชัดเจนที่นำบุคลากรไปสู่องค์กรในการเปลี่ยนแปลง ด้วยศักยภาพและสมรรถนะเต็มกำลังความสามารถ รวมทั้งเน้นการปฏิรูปและพลิกโฉมหรือยกเครื่ององค์กรสนับสนุนการถ่ายโอนวัฒนธรรมแนวใหม่ มีความสามารถในการจัดการเปลี่ยนแปลง สามารถตีความ เข้าใจเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว มีความคิดสร้างสรรค์สามารถประยุกต์วิธีการต่าง ๆ เพื่อให้องค์กรประสบผลสำเร็จ ผู้นำจึงเป็นผู้ที่ต้องแบกรับปัญหาและภาวะแรงกดดัน จากรอบด้าน ดังนั้น ผู้นำจึงต้องพัฒนาความรู้ความสามารถของตัวเองตลอดเวลา เพื่อให้สามารถเผชิญหน้ากับปัญหารอบด้านที่ถาโถมเข้ามาได้อย่างสุขุมรอบครอบ และสามารถแก้ไขปัญหานั้นผ่านพ้นไปได้ด้วยดี

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ, การพัฒนาภาวะผู้นำ, ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

Abstract

Change leader is a model of a new era of leadership that is consistent with the reform era where has developed the quality of production and service continually improving. Leaders will have the ability to foresee and predict the future with accuracy. They have clear idea that leads staff to the organization change with full potential and competence including focusing on reform and reinventing or overhauling organizations that support new cultural transfers. They have the ability to manage change; be able to interpret and understand matters quickly, Creative and able to apply various methods for the organization to be successful. Leaders are the ones who have to bear problems and pressures from all sides. Therefore, leaders need to develop their knowledge all the time for getting challenge all the problems that arise in a discreet and comprehensive manner and can solve the problem until it has wess done.

Keywords : Leadership, Leadership Development, Transformational Leadership

บทนำ

เราปฏิเสธไม่ได้เลยว่า ในยุคปัจจุบันนี้ เราต้องการผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรม ทนต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นรูปแบบของผู้นำยุคใหม่ ซึ่งผู้นำจะมีความสามารถในการหยั่งรู้และคาดการณ์ในอนาคต ได้อย่างแม่นยำ มีความคิดชัดเจนที่นำบุคลากรไปสู่องค์กรในการเปลี่ยนแปลง ด้วยศักยภาพ และสมรรถนะเต็มกำลังความสามารถ รวมทั้งเน้นการปฏิรูป และพลิกโฉมหรือยกเครื่ององค์กร สนับสนุนการถ่ายโอนวัฒนธรรมแนวใหม่ มีความสามารถในการจัดการเปลี่ยนแปลง สามารถ ตีความ เข้าใจเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว มีความคิดสร้างสรรค์สามารถประยุกต์วิธีการต่าง ๆ เพื่อให้องค์กรประสบผลสำเร็จ ผู้นำจะมีแผนในใจโดยครอบคลุมเรื่องใหม่ ๆ ที่เป็นเรื่องท้าทาย ดังนั้น องค์กรจะประสบผลสำเร็จได้มากน้อยเพียงใดต้องเริ่มจากผู้นำที่มีความเข้มแข็ง จริงจัง และใช้หลักการทำงานเป็นทีม และที่สำคัญสามารถรักษาองค์กรให้อยู่รอดปลอดภัยโดยที่ผู้นำ ต้องทำตนให้เป็นผู้นำเลื่อมใสและไว้วางใจ มีจริยธรรมสร้างวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ในองค์กร รวมทั้งสร้างเครื่องมือ เพื่อให้ประสบผลสำเร็จ โดยที่ต้องเกี่ยวพันกับยุทธศาสตร์

และวัตถุประสงค์ขององค์กร สื่อสารให้บุคลากรเข้าใจและสร้างความแตกต่างระหว่างผู้บริหารกับผู้นำ (พิชาภพ พันธุ์แพ, 2554, น. 39)

ผู้นำการเปลี่ยนแปลงควรมีทักษะที่สำคัญ คือ ความสามารถในการสื่อสารและการรับฟัง เข้าใจถึงความความคิดเห็นที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล เพื่อลดการต่อต้าน การสื่อสารกับพนักงานโดยตรงให้ตระหนักถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลง ให้การยอมรับความคิดเห็นใหม่ ๆ ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดและสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี จะช่วยทำให้คนในองค์กรที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงคลายความเครียดลงได้ (Chew et al, 2006, p. 64) ดังนั้น ผู้นำในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงควรมีคุณสมบัติและแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม เพื่อลดความตึงเครียดและอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน และสามารถสร้างสรรค์หรือเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของตนให้เหมาะสม สอดคล้องกับชีวิตความเป็นอยู่ ที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นได้ ดังนั้น การเป็นผู้นำที่มีทั้งศาสตร์ทั้งศิลป์ในการบริหารนั้น จึงต้องบริหาร 3 ปัจจัย ได้แก่ การบริหารตนเองให้เป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพ การบริหารคน และการบริหารงาน อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้จะทำหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร เช่น การวางแผน การบังคับบัญชา การสั่งงาน การบริหารงานแล้ว ยังต้องมีทักษะความสามารถในการสื่อสาร ประสานงาน จูงใจ สามารถรับฟังเข้าใจถึงความความคิดเห็นที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล การพูดคุยสื่อสารกับพนักงานโดยตรงให้ตระหนักถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลง และการยอมรับความคิดเห็นใหม่สร้างสรรค์ในสิ่งใหม่ ๆ รวมถึงส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดและสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีในการทำงาน และทำที่ดีที่สุดสามารถพัฒนาศักยภาพของคน ที่ทำงานอยู่ในองค์กรออกมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและบริบทขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กัญจนวลัย นนทแก้ว แฟร์รี่ และคณะ, 2563, น. 64-65)

ภาวะผู้นำจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างมากต่อการปรับเปลี่ยนขั้นตอนและกระบวนการทำงานเพื่อให้บรรลุประสิทธิผล และประสบความสำเร็จในการบริหารงานด้านต่าง ๆ ขององค์กร ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำในการบริหารจัดการ การประสานงานของคนในองค์กร ดังนั้น ผู้บริหารต้องให้ความสนใจต่อบุคลากรในองค์กรทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการหรือพฤติกรรมที่ผู้นำกระตุ้นปลุกฝังและสร้างแรงบันดาลใจในการทำงานของผู้ร่วมงานให้สูงขึ้นตามความคาดหวัง ผู้นำที่ดีจึงต้องมีความรู้ทักษะความสามารถและประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะเรื่องของการสื่อสารในองค์กร ต้องมีความชัดเจนและมีประสิทธิภาพสูง เนื่องจากการสื่อสารในองค์กรที่ดีถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการสร้างความมั่นใจ และการยอมรับ ซึ่งจะนำไปสู่ความไว้วางใจระหว่างผู้ร่วมงานในองค์กร และเป็นพื้นฐานสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างพันธะสัญญา (Commitment) และทำให้เกิดความร่วมมือและการประสานงาน (Cooperation) รวมถึงการตระหนักรู้ถึง วิสัยทัศน์ร่วม

ขององค์การ (Shared vision) คือ องค์การต้องการจะเป็นอะไร และตั้งอยู่บนพื้นฐานของค่านิยมร่วม (Shared value) คือ จะไปให้ถึงจุดนั้นด้วยกันโดยยึดถืออะไรเป็นหลักและแนวทางผู้ร่วมงานจะตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของตน มีความจงรักภักดีและอุทิศตนเพื่อองค์การ ผู้บริหารจึงต้องสร้างแรงจูงใจ สร้างแรงบันดาลใจ โน้มน้าวความคิดเพื่อให้ผู้ร่วมงานเกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องความเชื่อทัศนคติ และเสริมสร้างคุณค่าขององค์การภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจึงมีความสำคัญต่อผู้บริหารทุกองค์การเนื่องจากส่งผลกระทบต่อ การปฏิบัติงานของผู้ร่วมงานและส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานต่าง ๆ ขององค์การ (Steve, 2011, p. 6)

จากสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เกิดการแข่งขันเพื่อชิงความเป็นเลิศ ปัจจัยชี้วัดความสำเร็จขององค์การหนึ่งๆ ส่วนหนึ่งจึงขึ้นอยู่กับผู้นำ การปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารการควบคุมธุรกิจต่าง ๆ เพียงเล็กน้อยอาจนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์ต่อความสำเร็จขององค์การอย่างมหาศาล แต่คุณสมบัติของการเป็นผู้นำที่ดีไม่ได้ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด แต่เกิดจากการเรียนรู้ และการรู้จักพัฒนาตนเองซึ่งสามารถทำให้ผู้นำเป็นผู้นำที่เก่งและดีในองค์การได้ (อรุณรุ่ง เอื้ออารีสุขสกุล และธีระวัฒน์ จันทิก 2559, น. 847) ดังนั้น วิธีที่จะทำให้ผู้บริหารประสบความสำเร็จสูงสุด คือ ผู้บริหารต้องเปลี่ยนแปลงตนเอง การแสดงความเป็นผู้นำยังเป็นปัญหาอยู่จนทุกวันนี้ เพราะบุคคลไม่มีความรู้เพียงพอในเรื่องกระบวนการของความเป็นผู้นำ ความเข้าใจในธรรมชาติของความเป็นผู้นำ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความแตกต่างระหว่างความเป็นผู้นำกับอำนาจที่มีส่วนสัมพันธ์กับผู้นำและผู้ตาม อำนาจจะเกิดขึ้นเมื่อผู้นำจัดการบริหารทรัพยากรโดยเข้าไปมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้ตาม เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตนหวังไว้ ความเป็นผู้นำจะเกิดขึ้นเมื่อการบริหารจัดการทำให้เกิดแรงจูงใจ และนำมาซึ่งความพึงพอใจต่อผู้ตาม (James, 2010, p. 20) ความเป็นผู้นำถือว่าเป็นรูปแบบพิเศษของการใช้อำนาจ (Special Form of Power) การศึกษาเรื่องของภาวะผู้นำ ได้มีนักคิดนักทฤษฎีได้ศึกษาค้นคว้าทั้งในอดีตที่เริ่มตั้งแต่ช่วงกลางทศวรรษ 1980 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน เป็นการค้นหาค้นคว้าประกอบหรือปัจจัยที่ทำให้ผู้นำมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการปฏิบัติงานจากการศึกษาค้นคว้า มีแนวคิดทฤษฎีหนึ่งที่ได้รับการยอมรับและกล่าวถึงกันมากคือภาวะผู้นำเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ซึ่งมีงานวิจัยที่สนับสนุนทฤษฎีนี้ในทั่วโลกและยืนยันว่าทฤษฎีสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ และสามารถพัฒนาภาวะผู้นำนี้ได้ในทุกองค์การ และในประเทศต่าง ๆ ดังนั้น การศึกษาแนวคิดพื้นฐานของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจึงทำให้เข้าใจถึงพฤติกรรมหรือกระบวนการที่บุคคลหนึ่งมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น หรือกลุ่มในการทำงาน เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายขององค์การได้

ความหมายของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) เป็นผู้นำที่จูงใจผู้ตามให้ใช้ความสามารถ โดยสร้างความมีส่วนร่วมในการก้าวไปสู่วิสัยทัศน์ใหม่ หรือใช้การพัฒนาผู้ตามให้เป็นผู้นำ หรือพัฒนาให้เป็นผู้นำที่ดีขึ้น ซึ่งแนวทางให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ องค์ประกอบผู้นำการเปลี่ยนแปลงประกอบด้วย การสร้างแรงบันดาลใจจากภายใน (Inspirational Motivation) การกระตุ้นทางปัญญา (Inspirational Motivation) การสร้างความโน้มน้าวใจในอุดมการณ์ (Idealized Influence) และการให้ความสำคัญกับบุคคล (Individualized Consideration) ผู้นำการเปลี่ยนแปลงสร้างความรู้สึกร่วมและความท้าทายให้ผู้ตาม เป็นผู้หน้าที่แจ่มเป่าหมายชัดเจน ใช้รางวัลในการชักจูงโน้มน้าวให้ผู้ตามปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเป้าหมายเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน มีการติดตามผลงานและเข้าไปแก้ไข เมื่อพบว่า เบี่ยงเบนจากเป้าหมาย เน้นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ (เงินเดือน โบนัส) ใช้การโน้มน้าวจูงใจผู้ตามให้มีอารมณ์ร่วม ในการมีส่วนร่วมให้มุ่งเน้นไปสู่วิสัยทัศน์โดยมีค่านิยมร่วมในวิสัยทัศน์ (Hellriegel & Slocum, 2004, pp. 272-284)

Mushinsky ให้ความหมายภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและสมมุติฐานของสมาชิกในองค์กร และสร้างความผูกพันในการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์และกลยุทธ์ขององค์กร ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวข้องกับอิทธิพลของผู้นำที่มีต่อผู้ตาม แต่ผลกระทบของอิทธิพลนั้นเป็นการให้อำนาจแก่ผู้ตามให้กลับมาเป็นผู้นำ และเป็นผู้ที่เปลี่ยนแปลงหน่วยงานในกระบวนการการเปลี่ยนแปลงองค์กร ดังนั้นภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง จึงถูกมองว่าเป็นกระบวนการร่วมและเกี่ยวข้องกับการดำเนินการของผู้นำในระดับต่าง ๆ ในหน่วยงานย่อยขององค์กร (Mushinsky, 2003, p. 373) ความเป็นผู้นำซึ่งผู้นำไม่ได้ถูกจำกัดโดยการรับรู้ของผู้ตาม แต่มีอิสระในการกระทำ ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนรูปแบบมุมมองของผู้ตาม (Schultz and Schultz, 2002, p. 211) เป็นระดับพฤติกรรมที่ผู้นำแสดงให้เห็นในการจัดการหรือการทำงาน เป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงาน โดยการเปลี่ยนสภาพหรือเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ร่วมงานให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวัง พัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานไปสู่ระดับที่สูงขึ้นและมีศักยภาพมากขึ้น ทำให้เกิดการตระหนักรู้ในการกิจและวิสัยทัศน์ของกลุ่ม จูงใจให้ผู้ร่วมงานมองไกลเกินกว่าความสนใจของพวกเขาไปสู่ประโยชน์ของกลุ่ม หรือสังคม (รัตติกรณ์ จงวิศาล, 2545, น. 32)

Bernard M. Bass & Bruce J. Avolio ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง คุณลักษณะของผู้นำที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการกระตุ้นให้เกิดความ

สนใจ ระหว่างผู้ร่วมงานและผู้อื่น ให้มองเห็นถึงแง่มุมใหม่ ๆ ในการทำงาน และการทำให้เกิด การตระหนักรู้ในเรื่องภารกิจ (Mission) และวิสัยทัศน์ (Vision) ของทีมและขององค์การ รวมถึง มีการพัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานและผู้ตามไปสู่ระดับที่สูงขึ้น และมีศักยภาพ เพิ่มมากขึ้น โดยผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะชักนำให้ผู้ร่วมงานและผู้ตามมองไปไกลเกินกว่าความ สนใจของพวกเขา เพื่อนำไปสู่สิ่งที่ดีกว่าและมีประโยชน์ต่อกลุ่มมากกว่า ทั้งนี้ผู้นำการ เปลี่ยนแปลงจะชักนำผู้ตามให้ทำงานได้ผลงานมากกว่าที่ผู้ตามได้ตั้งใจไว้ตั้งแต่ต้น และผู้นำ การเปลี่ยนแปลงมักจะใช้การทำทนายเพื่อนำไปสู่การบรรลุผลงานในระดับที่สูงขึ้น การพัฒนา ภาวะผู้นำที่ประสบความสำเร็จนั้นมุ่งเน้นหลักการพัฒนาที่สำคัญ 3 ด้าน คือ ความรู้ ทักษะ ที่เกี่ยวข้องกับความภาวะผู้นำผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการ ประเมินผลตามสภาพความเป็นจริง โดยสมรรถนะของผู้นำแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) สมรรถนะเชิงความรู้ อันเป็นผลจากการเพาะบ่มทางปัญญาที่เกิดจากการศึกษาและเรียนรู้ ทั้งภายในและนอกห้องเรียน ภายในและภายนอกงานในหน้าที่ ตลอดจนประสบการณ์ที่ได้ สัมผัสเอาไว้ 2) สมรรถนะเชิงทักษะ อันเป็นผลมาจากการลองผิด ลองถูก ผึกฝน และพัฒนา ตนเองอย่างต่อเนื่อง จนมีประสบการณ์ในการปฏิบัติซ้ำแล้วซ้ำอีก และกลายเป็นความถนัด มีฝีมือเชี่ยวชาญ ชำนาญ คล่องแคล่ว และ 3) สมรรถนะเชิงทัศนคติ อันเป็นผลมาจากการ กล่อมเกลாதาสังคมที่เกิดจากการอบรมสั่ง สอนและประสบการณ์ในอดีตที่ผ่านมา ตลอดจน ค่านิยมทางสังคม ปทัสถาน และความเชื่อ ซึ่งมีผลต่อความรู้สึกนึกคิดของตน หล่อหลอมให้เกิด เป็นทัศนคติ ที่พร้อมจะตอบสนองต่อสิ่งเร้าในรูปแบบของพฤติกรรม (วรินทร์ ตะนะคี, 2564, น. 39-48)

เบอร์น กล่าวว่ ภาวะผู้นำเป็นปฏิสัมพันธ์ของบุคคลที่มีความแตกต่างกันในด้าน อำนาจ ระดับแรงจูงใจ และทักษะเพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายร่วมกัน ซึ่งเกิดได้ไ้ 3 ลักษณะ คือ

1. ภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน (Transactional Leadership) เป็นปฏิสัมพันธ์ที่ผู้นำ ติดต่อกับผู้ตามเพื่อแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ผู้นำจะใช้รางวัลเพื่อตอบสนองความ ต้องการและเพื่อแลกเปลี่ยนกับความสำเร็จในการทำงาน ถือว่าผู้นำและผู้ตามมีความต้องการ อยู่ในระดับขั้นแรกตามทฤษฎีความต้องการลำดับขั้นของมาสโลว์ (Maslow's Need Hierarchy Theory)

2. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ผู้นำและผู้ตาม มีปฏิสัมพันธ์กันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพทั้งสองฝ่าย คือเปลี่ยนผู้ตามไปเป็นผู้นำการ เปลี่ยนแปลง และเปลี่ยนผู้นำการเปลี่ยนแปลงไปเป็นผู้นำแบบจริยธรรม กล่าวคือ ผู้นำ การเปลี่ยนแปลงจะตระหนักถึงความต้องการของผู้ตามและจะกระตุ้นตามให้เกิดความสำนึก และยกระดับความต้องการของผู้ตามให้สูงขึ้นตามลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ และทำให้

ผู้ตามเกิดจิตสำนึกของอุดมการณ์ยึดถือค่านิยมเชิงจริยธรรม เช่น อีสรภาพ ความยุติธรรม ความเสมอภาค สันติภาพ และสิทธิมนุษยชน

3. ภาวะผู้นำแบบจริยธรรม (Moral Leadership) ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะเปลี่ยนเป็นผู้นำแบบจริยธรรมอย่างแท้จริงเมื่อได้ยกระดับความประพฤติและความปรารถนาเชิงจริยธรรมของผู้นำและผู้ตามให้สูงขึ้น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งสองฝ่าย สร้างจิตสำนึกให้ผู้ตามเกิดความต้องการในระดับขั้นที่สูงกว่าเดิมตามลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ หรือระดับการพัฒนาจริยธรรมของโคลเบอร์กแล้วจึงดำเนินการเปลี่ยนสภาพทำให้ผู้นำและผู้ตามไปสู่จุดมุ่งหมายที่สูงขึ้น

ผู้นำทั้งสามลักษณะตามทฤษฎีของเบอร์น มีลักษณะเป็นแกนต่อเนื่อง ภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยนอยู่ปลายสุดของแกน ซึ่งตรงกันข้ามกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงซึ่งมุ่งเปลี่ยนสภาพไปสู่ภาวะผู้นำแบบจริยธรรม

ดังนั้น ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง จึงหมายถึง ระดับพฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงให้เห็นในการจัดการหรือการทำงานที่เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ร่วมงานให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวังเป็นผลให้การปฏิบัติงานเกินความคาดหวัง พัฒนาความสามารถและศักยภาพไปสู่ระดับที่สูงขึ้น โดยผู้บริหารแสดงบทบาททำให้ผู้ร่วมงานไว้วางใจ ตระหนักรู้ภารกิจและวิสัยทัศน์มีความจงรักภักดีและเป็นข้อจูงใจให้ผู้ร่วมงานมองการณ์ไกลกว่าความสนใจของตน ซึ่งจะนำไปสู่ประโยชน์ขององค์กร และผู้นำการเปลี่ยนแปลงยังหมายถึงผู้นำคุณภาพที่จะต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมไปสู่ความคิดสร้างสรรค์แบบใหม่ ความคิดที่ออกนอกกรอบหรือกฎเกณฑ์เดิม เพื่อประยุกต์งานให้เกิดความก้าวหน้าอัลเบิร์ต ไอน์สไตน์กล่าวว่า “การแก้ปัญหาในเรื่องเดิม จะต้องใช้วิธีการใหม่เท่านั้นจึงจะประสบผลสำเร็จ” ถ้าเรายังมัวอยู่กับปัญหาเดิม ๆ โดยไม่เปลี่ยนแปลงวิธีการ มีแต่จะสะสมปัญหาไปเรื่อย ๆ เหมือนดินพอกหางหมู และในที่สุดก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างแท้จริง การเปลี่ยนแปลงจึงต้องอาศัยผู้นำที่มีความกล้าหาญและอาศัยความเสี่ยง (รัตติกรณ์ จงวิศาล, 2545, น. 33)

คุณลักษณะของผู้นำการเปลี่ยนแปลง

เมื่อพิจารณาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง จำเป็นต้องคำนึงถึงคุณลักษณะและพฤติกรรมของผู้นำและผู้ตามไปพร้อมกัน ทิชซีและดีเวนนา (Tichy & Devanna) ได้กำหนดคุณลักษณะของผู้นำการเปลี่ยนแปลงไว้ 7 ประการ (Northouse, 2001, pp. 143-144)

1. เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง จะเปลี่ยนองค์การที่ตนเองรับผิดชอบไปสู่เป้าหมายที่ดีกว่า คล้ายกับผู้ฝึกสอนหรือโค้ชนักกีฬา ที่ต้องรับผิดชอบทีมที่ไม่เคยชนะใครเลย ต้องมีการเปลี่ยนเป้าหมายเพื่อความเป็นผู้ชนะ และต้องสร้างแรงบันดาลใจให้ลูกทีม เล่นให้ดีที่สุดเพื่อชัยชนะ

2. มีความกล้า ผู้นำการเปลี่ยนมีความกล้าหาญ (Courageous) การริเริ่มการเปลี่ยนแปลงไม่เป็นสิ่งที่คนส่วนมากรู้จักเสมอไป มนุษย์กลัวการเปลี่ยนแปลงในชีวิตประจำวัน ทั้งที่บ้านที่ทำงาน แต่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความกล้าเสี่ยงกับความเป็นที่นิยมเพื่อเป็นผู้มีชัยชนะในการทำสิ่งใหม่ ๆ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนา

3. มีความเชื่อในคนอื่น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความเชื่อในผู้อื่น เป็นผู้ซึ่งคำนึงถึงผู้ตาม และเชื่อว่าแต่ละคนทำงานในองค์การด้วยความสนใจส่วนบุคคล ในการทำให้เกิดมีสวัสดิภาพของกลุ่ม กล่าวโดยสรุปคือ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชื่อในทฤษฎีวาย (Theory Y) ของแมคเกรเกอร์ ว่า แต่ละบุคคลเป็นผู้มีความรับผิดชอบ ต้องการการยกย่อง และการยอมรับนับถือจากบุคคลอื่น

4. ใช้คุณค่าเป็นแรงผลักดัน ผู้นำการเปลี่ยนแปลงนี้จะชี้แนะให้ผู้ตามตระหนักถึงคุณค่าของเป้าหมาย และสร้างแรงผลักดันในการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุเป้าหมายที่มีคุณค่า

5. เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้นำการเปลี่ยนแปลงนี้จะถึงถึงสิ่งที่ตนเองเคยทำผิดพลาดในฐานะที่เป็นบทเรียน และจะพยายามเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาตนเองตลอดเวลา

6. มีความสามารถที่จะเผชิญกับความสลับซับซ้อน ความคลุมเครือ และความไม่แน่นอน ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะมีความสามารถในการเผชิญปัญหาที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

7. เป็นผู้มองการณ์ไกล (Visionaries) ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะมีความสามารถในการมองการณ์ไกลสามารถที่จะนำความหวัง ความฝันมาทำให้เป็นความจริงได้

องค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

องค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ประกอบไปด้วย 1. การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2. การสร้างแรงบันดาลใจ 3. การกระตุ้นทางปัญญา 4. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Bass, 2006, pp. 3-7)

1. การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Idealized Influence or Charisma Leadership : II or CL) การที่ผู้นำประพฤติตัวเป็นแบบอย่างหรือเป็นโมเดลสำหรับผู้ตาม ผู้นำจะเป็นที่ยกย่อง เคารพนับถือ ศรัทธา ไว้วางใจและทำให้ผู้ตามเกิดความภาคภูมิใจเมื่อได้ร่วมงานกัน ผู้ตามจะพยายามประพฤติปฏิบัติเหมือน กับผู้นำและต้องการเลียนแบบผู้นำของเขา สิ่ง que ผู้นำต้องปฏิบัติเพื่อบรรลุถึงคุณลักษณะนี้ คือ ผู้นำจะต้องมีวิสัยทัศน์และสามารถถ่ายทอดไปยัง

ผู้ตาม ผู้นำจะมีความสม่ำเสมอมากกว่าการเอาแต่อารมณ์ สามารถควบคุมอารมณ์ได้ในสถานการณ์วิกฤต ผู้นำเป็นผู้ที่ไวใจได้ว่าจะทำในสิ่งที่ถูกต้อง ผู้นำจะเป็นผู้ที่มีศีลธรรมและมีจริยธรรมสูง ผู้นำจะหลีกเลี่ยงที่จะใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ส่วนตน แต่จะประพฤติตนเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่นและเพื่อประโยชน์ของกลุ่ม ผู้นำจะแสดงให้เห็นถึงความเฉลียวฉลาด ความมีสมรรถภาพ ความตั้งใจ การเชื่อมั่นในตนเอง ความแน่วแน่ในอุดมการณ์ ความเชื่อและค่านิยมของเขา ผู้นำจะเสริมความภาคภูมิใจ ความจงรักภักดี และความมั่นใจของผู้ตาม และทำให้ผู้ตามมีความเป็นพวกเดียวกับผู้นำ โดยอาศัยวิสัยทัศน์และการมีจุดประสงค์ร่วมกัน ผู้นำแสดงความมั่นใจช่วยสร้างความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกันเพื่อการบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ผู้ตามจะเลียนแบบผู้นำและพฤติกรรมของผู้นำจากการสร้างความมั่นใจในตนเอง ประสิทธิภาพและความเคารพในตนเอง ผู้นำการเปลี่ยนแปลง จึงรักษาอิทธิพลของตนในการบรรลุเป้าหมายและปฏิบัติภาระหน้าที่ขององค์กร

2. การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational Motivation : IM) การที่ผู้นำจะประพฤติในทางที่จูงใจให้เกิดแรงบันดาลใจกับผู้ตาม โดยการสร้างแรงจูงใจภายใน การให้ความหมายและท้าทายในเรื่องราวของผู้ตาม ผู้นำจะกระตุ้นจิตวิญญาณของทีม (Team Spirit) ให้มีชีวิตชีวา มีการแสดงออกซึ่งความกระตือรือร้น โดยการสร้างเจตคติที่ดีและการคิดในแง่บวก ผู้นำจะทำให้ผู้ตามสัมผัสกับภาพที่งดงามของอนาคต ผู้นำจะสร้างและสื่อความหวังที่ผู้นำต้องการอย่างชัดเจน ผู้นำจะแสดงการอุทิศตัวหรือความผูกพันต่อเป้าหมายและวิสัยทัศน์ร่วมกัน ผู้นำแสดงความเชื่อมั่นและแสดงให้เห็นความตั้งใจอย่างแน่วแน่ที่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ ผู้นำจะช่วยให้ผู้ตามมองข้ามผลประโยชน์ของตนเพื่อวิสัยทัศน์และภารกิจขององค์กร ผู้นำจะช่วยให้ผู้ตามพัฒนาความผูกพันของตนต่อเป้าหมายระยะยาว และบ่อยครั้งพบว่า การสร้างแรงบันดาลใจนี้เกิดขึ้นผ่านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และการกระตุ้นทางปัญญา โดยการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลทำให้ผู้ตามรู้สึกเหมือนตนเองมีคุณค่า และกระตุ้นให้พวกเขาสามารถจัดการกับปัญหาที่ตนเองเผชิญได้ ส่วนการกระตุ้นทางปัญญาช่วยให้ผู้ตามจัดการกับอุปสรรคของตนเอง และเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

3. การกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual Simulation : IS) การที่ผู้นำมีการกระตุ้นผู้ตามให้ตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในหน่วยงาน ทำให้ผู้ตามมีความต้องการหาแนวทางใหม่มาแก้ ปัญหาในหน่วยงาน เพื่อหาข้อสรุปใหม่ที่ดีกว่าเดิม เพื่อทำให้เกิดสิ่งใหม่และสร้างสรรค์ โดยผู้นำมีการคิดและแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีการตั้งสมมติฐาน การเปลี่ยนกรอบ (Reframing) การมองปัญหา และการเผชิญกับสถานการณ์เก่า ๆ ด้วยวิถีทางแบบใหม่ ๆ มีการจูงใจและสนับสนุนความคิดริเริ่มใหม่ ๆ ในการพิจารณาปัญหาและการหาคำตอบของปัญหา มีการให้กำลังใจผู้ตามให้พยายามหาทาง

แก้ปัญหาด้วยวิธีใหม่ ๆ ผู้นำมีการกระตุ้นให้ผู้ตามแสดงความคิดและเหตุผล และไม่วิจารณ์ความคิดของผู้ตาม แม้ว่ามันจะแตกต่างไปจากความคิดของผู้นำ ผู้นำทำให้ผู้ตามรู้สึกว่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ท้าทายและเป็นโอกาสที่ดีที่จะแก้ปัญหาร่วมกัน โดยผู้นำจะสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้ตามว่าปัญหาทุกอย่างต้องมีวิธีแก้ไข แม้บางปัญหาจะมีอุปสรรคมากมาย ผู้นำจะพิสูจน์ให้เห็นว่าสามารถเอาชนะอุปสรรคทุกอย่างได้ จากความร่วมมือร่วมใจในการแก้ปัญหาของผู้ร่วมงานทุกคน ผู้ตามจะได้รับการกระตุ้นให้ตั้งคำถามต่อคำนิยามของตนเอง ความเชื่อและประเพณี การกระตุ้นทางปัญญาเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาความสามารถของผู้ตามในการที่จะตระหนักและแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

4. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualized Consideration: IC) ผู้นำจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลในฐานะเป็นผู้นำในการดูแลเอาใจใส่ผู้ตามเป็นรายบุคคล และทำให้ผู้ตามรู้สึกมีคุณค่าและมีความสำคัญ ผู้นำจะเป็นโค้ช (Coach) และเป็นที่ปรึกษา (Advisor) ของผู้ตามแต่ละคน เพื่อการพัฒนาผู้ตาม ผู้นำจะเอาใจใส่เป็นพิเศษในความต้องการของปัจเจกบุคคล เพื่อความสัมพันธ์ และเติบโตของแต่ละคน ผู้นำจะพัฒนาศักยภาพของผู้ตามและเพื่อนร่วมงานให้สูงขึ้น นอกจากนี้ผู้นำจะมีการปฏิบัติต่อผู้ตาม โดยการให้โอกาสในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ สร้างบรรยากาศของการให้การสนับสนุน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านความจำเป็น และความต้องการการประพุดติของผู้นำแสดงให้เห็นว่า เข้าใจและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น บางคนได้ร้บกำลังใจมากกว่า บางคนได้รับอำนาจการตัดสินใจด้วยตนเองมากกว่า บางคนมีมาตรฐานที่เคร่งครัดกว่า บางคนมีโครงสร้างงานที่มากกว่า ผู้นำมีการส่งเสริมการสื่อสารสองทาง และมีการจัดการด้วยการเดินดูรอบ ๆ (Management by walking around) มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ตามเป็นการส่วนตัว ผู้นำสนใจในความกังวลของแต่ละบุคคล เห็นปัจเจกบุคคลเป็นบุคคลทั้งคน (As a Whole Person) มากกว่าเป็นพนักงานหรือเป็นเพียงปัจจัยการผลิต ผู้นำจะมีการฟังอย่างมีประสิทธิภาพ มีการเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathy) ผู้นำจะมีการมอบหมายงานเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้ตาม เปิดโอกาสให้ผู้ตามได้ใช้ความสามารถพิเศษอย่างเต็มที่ และเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ที่ท้าทายความสามารถ ผู้นำจะดูแลผู้ตามว่าต้องการคำแนะนำ การสนับสนุนและการช่วยให้อำนาจในการทำงานที่รับผิดชอบอยู่หรือไม่ โดยผู้ตามจะรู้สึกว่าเขากำลังถูกตรวจสอบ

บทสรุป

กล่าวโดยสรุปจะเห็นได้ว่า การเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการที่ผู้นำพยายามเปลี่ยนแปลงผู้ตามให้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความไว้วางใจ เกิดความจงรักภักดีและเชื่อถือในตัวผู้นำเกิดความคล้อยตาม พยายามแก้ปัญหาในการปฏิบัติ

เกิดความมั่นใจในตนเอง มีความรับผิดชอบและยอมอุทิศตนเพื่อองค์กร ดังนั้น ผู้บริหารหรือผู้นำการเปลี่ยนผู้นำที่ดี จึงต้องมีความสามารถในการจูงใจคนให้ทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ ทำให้ผู้คนรู้สึกอยากจะทำตามไปทุกหนทุกแห่งขณะเดียวกันก็ต้องส่งเสริมลูกน้องให้ได้แสดงออกถึงความรู้สึกความสามารถ ให้มีโอกาสนำเสนอความคิดเห็นที่ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ ต้องสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการทำงานที่อบอุ่น ซึ่งจะส่งผลให้ลูกน้องเกิดความรักความผูกพันต่อองค์กร ภาวะผู้นำจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างมากต่อการปรับเปลี่ยนขั้นตอนและกระบวนการทำงาน เพื่อให้บรรลุประสิทธิผล และประสบความสำเร็จในการบริหารงานด้านต่าง ๆ ขององค์กร ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำในการบริหารจัดการ การประสานงานของคนในองค์กร ดังนั้น ผู้บริหารต้องให้ความสนใจต่อบุคลากรในองค์กร ทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการหรือพฤติกรรมที่ผู้นำกระตุ้น ปลุกฝังและสร้างแรงบันดาลใจในการทำงานของผู้ร่วมงานให้สูงขึ้นตามความคาดหวัง

ผู้นำที่ดีจึงต้องมีความรู้ ทักษะ ความสามารถและประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะเรื่องของการสื่อสารในองค์กร ต้องมีความชัดเจนและมีประสิทธิภาพสูง เนื่องจาก การสื่อสารในองค์กรที่ดีถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการสร้างความมั่นใจ และการยอมรับ ซึ่งจะนำไปสู่ความไว้วางใจระหว่างผู้ร่วมงานในองค์กร และเป็นพื้นฐานสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างพันธะสัญญา และทำให้เกิดความร่วมมือและการประสานงาน รวมถึงการตระหนักรู้ถึงวิสัยทัศน์ร่วมขององค์กร คือ องค์กรต้องการจะเป็นอะไร และตั้งอยู่บนพื้นฐานของค่านิยมร่วม คือ จะไปให้ถึงจุดนั้นด้วยกันโดยยึดถืออะไรเป็นหลักและแนวทาง ผู้ร่วมงานจะตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของตน มีความจงรักภักดีและอุทิศตนเพื่อองค์กร ผู้บริหารจึงต้องสร้างแรงจูงใจ สร้างแรงบันดาลใจ โน้มน้าวความคิดเพื่อให้ผู้ร่วมงานเกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องความเชื่อ ทศนคติ และเสริมสร้างคุณค่าขององค์กร ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจึงมีความสำคัญต่อผู้บริหารทุกองค์การเนื่องจากส่งผลกระทบต่อ การปฏิบัติงานของผู้ร่วมงานและส่งผลต่อประสิทธิภาพในงานด้านต่าง ๆ ขององค์การด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กัญจนวลัย นนทแก้ว แฟร์รี่ และคณะ, (2563) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและความคิดสร้างสรรค์ของพนักงานกรณีศึกษาอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, การประชุมวิชาการระดับนานาชาติและระดับชาติด้านการบริหารธุรกิจและการบัญชี. (20-21 กุมภาพันธ์ 2563)
- พิชาภพ พันธุ์แพ. (2554). ผู้นำกับการจัดการการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2545). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. 28(1), 33.
- วรินทร์ ตะนะคี. (2564). ภาวะผู้นำ : การพัฒนาองค์ประกอบและการจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. 4(1), 39-48.
- อรุณรุ่ง เอื้ออารีสุขสกุล และธีระวัฒน์ จันทิก. (2559). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง : เปลี่ยนความท้าทายมุ่งสู่ความสำเร็จขององค์กรอย่างยั่งยืน. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยศิลปากร. 9(1), 847.
- Bass, Bernard M. & Edward C. Ryterband. (1979). *Organizational psychology*. (2nd ed). Massachuset : Allyn and Bacon.
- Bass, B. M. (2006). *Transformational leadership* (2nd ed.). Englewood Cliffs, NJ : Prentice-hall.
- Chew, M.M., Cheng, J., & Petrovic-Lazarevic, S. (2006). Managers' role in implementing organization change : case of the restaurant industry in Melbourne. *Journal of Global Business and Technology*
- Day, V. D., Harrison, M. M., & Halpin, M. S. (2009). *An Integrative Approach to Leader Development*. New York: Taylor and Francis Group
- DuBrin, A. J. (1998). *Leadership: Research Finding Practice and skills*. Eaglewood Cliff, NJ: Houghton Mifflin.
- Hellriegel, D.,& Slocum, J. (2004). *Organizational Behavior* (10 th ed). Englewood Cliff, NJ: Prentice-Hall.
- Northouses, (2001). *Leadership: Theory and Practice*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Schultz, D.P. & S.E. Schultz. (2002). *Psychology and Work today. An Introduction to Industrial and Organization Psychology*. 8th ed. NJ: Prentice Hall.

Steve, N. (2011). Preparing our leaders for the future. *Strategic HR review* 11(1)

Muchinsky, M. P. (2003). *Psychology Applied to work. An Introduction to Industrial and Organization Psychology*. 7th ed. California: Brooks/Cole.

Weichun, Z., Bruce J. A., Ronald E. R., & John J. S., (2011). The effect of authentic transformational leadership on follower and group ethics. *The leadership quarterly* 22

Yukl, G. (2006). *Leadership in Organization*. 6th edition, Upper Saddle River, NJ: Pearson Education International.

ถอดบทเรียนโครงการพัฒนารูปแบบพหุภาคี
บนพื้นที่ที่มีความหลากหลายเชิงภูมิศาสตร์และชาติพันธุ์*
THE LESSON FROM MULTILATERAL MODEL DEVELOPMENT
PROJECT ON AN AREA OF GEOGRAPHICAL
AND ETHNOGRAPHIC DIVERSITY

วิกานดา ใหม่เพย, Vikanda Maifaey
ประไพพรรณ กวีเกษม, Praphaiphan Kaewkasem
มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ
Maejo University-Phrae Chalerm Prakiat
กอบลาภ อารีศรีสม, Koblap Areesrisom
คณะผลิตกรรมการเกษตร, มหาวิทยาลัยแม่โจ้
Faculty of Agricultural Production, Maejo University
E-mail : Ayami37@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อถอดบทเรียนจากประสบการณ์ของผู้เขียนที่ได้มีส่วนร่วมในโครงการตำบลต้นแบบการจัดการขยะและของเหลือใช้อย่างครบวงจร ดำเนินการในพื้นที่ตำบลห้วยโรง อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่ ปี พ.ศ. 2559 เป็นโครงการพัฒนารูปแบบพหุภาคีที่เน้นการมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วนในทุกกระบวนการเพื่อแก้ไขปัญหาต้นทางของขยะ ดำเนินการสำรวจขยะจาก 202 ครัวเรือนในพื้นที่ 8 หมู่บ้านของตำบลห้วยโรง เพื่อออกแบบโครงการฝึกอบรมการจัดการขยะที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่และวิถีชีวิตของคนในชุมชน ซึ่งมีข้อแตกต่างด้านภูมิศาสตร์ ชาติพันธุ์ โครงการฝึกอบรมแบ่งเป็น 2 รุ่น ได้แก่ รุ่นที่ 1 สำหรับประชาชนทั่วไปจำนวน 48 คน และรุ่นที่ 2 สำหรับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ จำนวน 59 คน บทเรียน ที่ทุกภาคส่วนได้รับจากโครงการดังกล่าว พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ตระหนักในปัญหาและการมีส่วนร่วมในการ จัดการขยะ และต้องการเข้ารับการฝึกอบรมการจัดการขยะ เพราะไม่มีประสบการณ์ ความรู้ และทักษะในการ จัดการขยะ ผลการสำรวจขยะทั้งใน

* Received 11 August 2021; Revised 9 December 2021; Accepted 11 December 2021

ครัวเรือนและพื้นที่การเกษตร พบว่า ส่วนใหญ่เป็นขยะประเภทรีไซเคิลที่ต้องวางแผนในการคัดแยกขยะร่วมกัน และกำหนดข้อตกลงในการจำหน่ายให้กับผู้รับซื้อขยะจากภายนอก ส่วนขยะอินทรีย์และขยะทั่วไปนั้นสามารถสร้างอรรถประโยชน์ใช้ในครัวเรือนและใช้ในการเกษตร

คำสำคัญ : บทเรียน, พหุภาคี, ความหลากหลาย, ภูมิศาสตร์, ชชาติพันธุ์

Abstract

This article aimed to take lessons learned from the experiences of the authors who had participated in the project of a model sub-district about completely waste and residue management. That operated in Huai Rong Subdistrict, Rong Kwang District, Phrae Province, 2016. This was a multilateral development project that emphasized participation with all sectors in every process to solve the problem of the source of waste. It had conducted waste survey from 202 households in 8 villages of Huai Rong Sub-district to design a waste management training program properly with the context of the area and the community people's way of life that had difference in geography and ethnicity. The training program was divided into 2 groups, the first group for 48 people and the second group for 59 children and youth in the area. The lesson learned by all sectors from the project found that most people were aware of the problem and participation in waste management and they would had attend waste management training since because they did not have experience, knowledge, and skills in waste management. The survey results of household and agricultural waste found that mostly recycled waste that must be planned in separation of waste while set up sale and purchase agreements with external waste buyers. Organic waste and general waste can be added advantage for household utility and agriculture.

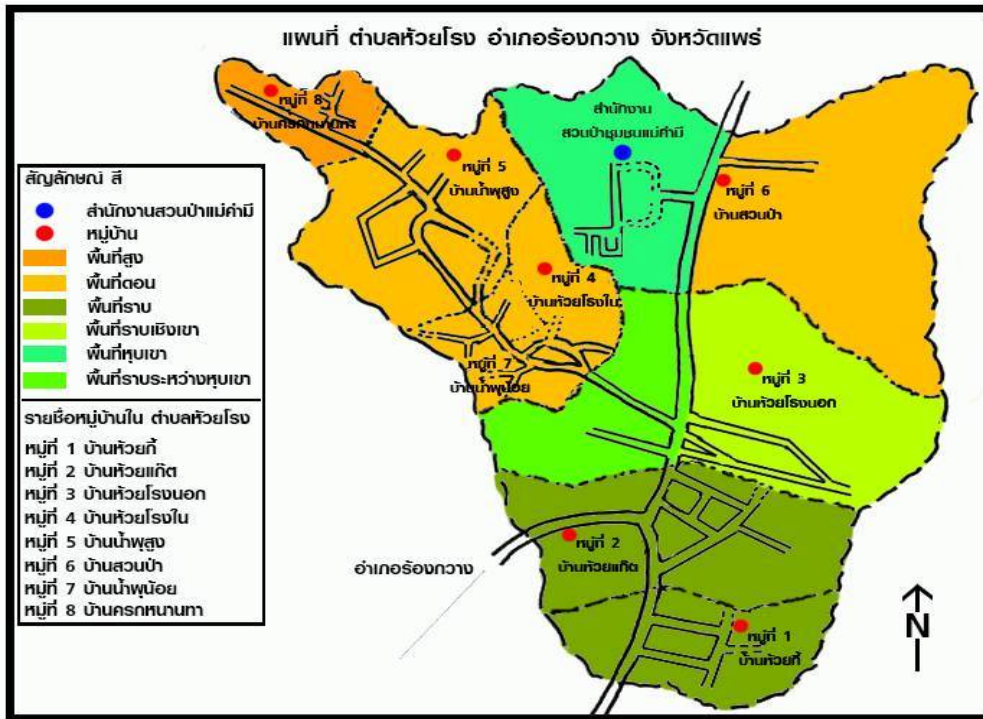
Keywords : Lesson, Multilateral Party, Diversity, Geography, Ethnography

บทนำ

ปี พ.ศ. 2559 ในพื้นที่ตำบลห้วยโรงมีการเริ่มดำเนินโครงการเพื่อจัดการปัญหาขยะ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยโรง ได้จัดกิจกรรมให้ความรู้ และพัฒนาทักษะแก่ประชาชน ด้านการจัดการขยะในครัวเรือน ซึ่งเป็นต้นทางของปัญหาขยะในพื้นที่นาร่อง 2 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านห้วยกี้ และหมู่ที่ 4 บ้านห้วยโรงใน ผลการดำเนินงานในเบื้องต้นพบว่า ยังไม่สามารถลดปริมาณขยะในครัวเรือนของสองชุมชนนาร่องได้มากเท่าที่ควร จากการใช้แบบอย่าง แนวทางการแก้ไขปัญหามาของพื้นที่อื่น ๆ และด้วยความแตกต่างด้านสภาพพื้นที่ของตำบลยังเป็นอุปสรรคต่อแผนการบริหารจัดการร่วม ตลอดถึงทัศนคติและพฤติกรรมของประชาชนต่อการจัดการขยะที่อาจเป็นผลมาจากความหลากหลายทางภูมิศาสตร์และชาติพันธุ์ จึงต้องการการศึกษาเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมร่วมกันของทุกฝ่าย

ตำบลห้วยโรง อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่ ประกอบด้วยพื้นที่ 8 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านห้วยกี้ หมู่ที่ 2 บ้านห้วยแก็ด เป็นพื้นที่ราบ ติดกับทางหลวงสายหลัง หมายเลข AH 101 แพร่-น่าน หมู่ที่ 3 บ้านห้วยโรงนอก ถูกแยกออกเป็นสองฝั่งคั่นด้วยเส้นทางหลวง ฝั่งขวาเป็นที่ราบเชิงเขา ส่วนฝั่งซ้ายเป็นพื้นที่ราบระหว่างหุบเขา หมู่ที่ 4 บ้านห้วยโรงใน มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ น้ำตกห้วยโรง เป็นสัญลักษณ์และที่มาของชื่อตำบล มีสภาพเป็นพื้นที่ตอนประชาชนตั้งถิ่นฐานเลียบริมเชิงเขาเช่นเดียวกับหมู่ที่ 5 บ้านน้ำพุสูง และหมู่ที่ 7 บ้านน้ำพุน้อย ส่วนหมู่ที่ 6 สภาพพื้นที่แบ่งเป็นสองกลุ่มบ้าน กลุ่มแรกอยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติในความดูแลของสำนักงานสวนป่าขุนแม่คำมี องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้เขตแพร่ ซึ่งตั้งอยู่ฝั่งซ้ายของเส้นทางหลวง AH 101 แพร่-น่าน สภาพภูมิประเทศเป็นพื้นที่แอ่งกระทะ ล้อมรอบด้วยหุบเขาสูงชัน กลุ่มที่สองตั้งอยู่ฝั่งขวาเส้นทางหลวง AH 101 เส้นทางแพร่-น่าน มีสภาพเป็นพื้นที่ตอนติดพื้นที่ป่า ประชาชนทั้งหมดของหมู่ที่ 6 อพยพมาจากพื้นที่ 5 อำเภอของ 2 จังหวัด ได้แก่ อำเภอนาหมื่น อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน, อำเภอสูงเม่น อำเภอเมืองแพร่ อำเภอร้องกวาง (มาจากตำบลร่องเข้ และตำบลไผ่โทน) จังหวัดแพร่ ส่วนหมู่ที่ 8 บ้านครกหนานทา เป็นหมู่บ้านที่แยกออกมาจากหมู่ที่ 5 บ้านน้ำพุสูง มีสภาพภูมิประเทศเป็นพื้นที่สูง และประชากรทั้งหมดเป็นชนเผ่าม้ง (ภาพที่ 1) (องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยโรง, 2559)

คณะผู้วิจัย และคณะนักศึกษาศาสาวิชาวิชาการจัดการชุมชน มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติฯ ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยโรง ผู้นำชุมชนและแกนนำในท้องถิ่น จึงได้ร่วมกันวางแผนการดำเนินกิจกรรมภายใต้โครงการ ตำบลต้นแบบการจัดการขยะและของเหลือใช้อย่างครบวงจร สำหรับดำเนินการในปีงบประมาณ 2559 และรายงานผลการประเมินโครงการเสร็จสมบูรณ์ในปี 2560 (วิกานดา ใหม่เพย และคณะ, 2559)

ภาพที่ 1 ความแตกต่างทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่ดำเนินโครงการ (ที่มา : ดัดแปลงจาก องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยไร่, 2559)

โครงการตำบลต้นแบบการจัดการขยะและของเหลือใช้อย่างครบวงจร เป็นโครงการที่ดำเนินการในพื้นที่ตำบลห้วยไร่ อำเภอร่องควาง จังหวัดแพร่ ในลักษณะพหุภาคีโดยมีฐานคิดที่สำคัญ 2 ประการ คือ 1) การแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืนต้องเหมาะสมกับสภาพปัญหา บริบทของพื้นที่ และวิถีชีวิตของประชาชน และ 2) ทุกภาคส่วนต้องร่วมกันในรูปแบบภาคีที่ดำเนินงานไปด้วยกันมากกว่าการเข้ามามีส่วนร่วมเฉพาะบางกระบวนการ จึงเป็นมากกว่าคำว่ามีส่วนร่วม (เสกสรร สนวา และคณะ, 2560, น. 57-58)

โครงการพัฒนาดังกล่าว ประกอบด้วย 2 โครงการย่อย (Sub-project) ได้แก่ 1) โครงการตำบลต้นแบบการจัดการขยะและของเหลือใช้อย่างครบวงจร และ 2) โครงการวิจัยเพื่อประเมินผลการดำเนินโครงการ ซึ่งบทความเรื่องนี้ได้นำเสนอการถอดบทเรียนการดำเนินงานของโครงการย่อยที่ 1 เพื่อสะท้อนให้เห็นผลของการดำเนินงานพัฒนาแบบพหุภาคี (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 พหุภาคีการพัฒนา

บทเรียนจากโครงการตำบลต้นแบบการจัดการขยะและของเหลือใช้อย่างครบวงจร

การสำรวจพื้นที่เพื่อนำข้อมูลมากำหนดโครงการเริ่มขึ้นภายหลังการประชุมคณะผู้ดำเนินโครงการเพื่อตรวจสอบข้อมูลพื้นที่และพัฒนาคุณภาพเครื่องมือ โดยคณะสำรวจจากมหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ ร่วมกับตัวแทนชุมชนและเจ้าหน้าที่ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยโรง แบ่งเป็น 4 ทีมสำรวจ ได้แก่ คณะที่ 1 สำรวจพื้นที่หมู่ที่ 3 บ้านห้วยโรงนอก และหมู่ที่ 7 บ้านน้ำพุน้อย คณะที่ 2 สำรวจพื้นที่หมู่ที่ 5 บ้านน้ำพุสูง คณะที่ 3 สำรวจพื้นที่หมู่ที่ 6 บ้านสวนป่า และหมู่ที่ 8 บ้านครกหนานทา คณะที่ 4 สำรวจพื้นที่หมู่ที่ 2 บ้านห้วยแก๊ด (ภาพที่ 3) กิจกรรมการสำรวจฯ ครั้วเรือนตัวอย่างจำนวน 202 ครั้วเรือน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มากำหนดรูปแบบการจัดการขยะที่เหมาะสมกับประเภทและปริมาณขยะพฤติกรรม และทัศนคติของประชาชนด้านการจัดการขยะทั้งในครั้วเรือนและพื้นที่การเกษตร อันจะนำไปสู่ความร่วมมือในการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องด้วยชุมชนเองในอนาคต เพื่อให้ขยะในครั้วเรือนและในพื้นที่การเกษตรซึ่งถือเป็นต้นทางของปัญหาขยะนั้นลดลง และในขณะเดียวกันสามารถสร้างอรรถประโยชน์ให้กับชุมชนได้อีกด้วย (พัชญ์ทิพย์ กิณเรศ และนารถะพี นาคะวัจนะ, 2560, น. 193-194; ศุภษร วิเศษชาติ และคณะ, 2560, น. 430)

ภาพที่ 3 คณะสำรวจขยะในพื้นที่ตำบลห้วยโรง

ผลการสำรวจ พบว่า ขยะในครัวเรือน ส่วนใหญ่เป็นขยะรีไซเคิล รองลงมาคือขยะทั่วไป ส่วนในพื้นที่การเกษตร พบขยะอินทรีย์มากที่สุด ขยะรีไซเคิลที่พบในครัวเรือนส่วนใหญ่ กอทิ้งไว้บริเวณลานบ้าน โคนต้นไม้ (ภาพที่ 4) เพื่อรอจำหน่ายให้รถรับซื้อขยะและของเก่า ซึ่งเข้ามาในพื้นที่ไม่บ่อยครั้งนัก และบางช่วงเวลาประชาชนส่วนใหญ่ทำงานอยู่ในพื้นที่ การเกษตรหรือเข้าป่าล่าสัตว์ ทำให้มีขยะรีไซเคิล เช่น ขวดแก้ว ขวดพลาสติก และกระป๋อง เครื่องดื่มสะสมในพื้นที่จำนวนมาก ถึงแม้ว่ามีบางครัวเรือนได้ตัดแปลงของเหลือใช้บางส่วน เพื่อใช้ประโยชน์ในครัวเรือนแล้วก็ตาม (ภาพที่ 5) ทำให้ 4 หมู่บ้านจากทั้งหมด 8 หมู่บ้านของ ตำบลห้วยโรง ได้แก่ หมู่ที่ 5 บ้านน้ำพุสูง หมู่ที่ 6 บ้านสวนป่า หมู่ที่ 7 บ้านน้ำพุน้อย และ หมู่ที่ 8 บ้านครกหนานทา ต้องการให้มีบริการจัดเก็บขยะ เนื่องจาก เส้นทางภายในหมู่บ้านเป็น ถนนคอนกรีตขนาดเล็กและเลียบตามไหล่เขา ทำให้การเดินทางเพื่อนำขยะมาจำหน่ายยังร้านรับซื้อซึ่งอยู่ห่างจากพื้นที่ตำบลห้วยโรงประมาณ 32 กิโลเมตรนั้นค่อนข้างยากลำบากและใช้เวลาในการเดินทางนาน นอกจากนี้ ขยะทั่วไปหรือขยะแห้งที่ไม่สามารถนำไปรีไซเคิล ยกตัวอย่างเช่น ถูพลาสติก ซองบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป ซองลูกอม กล่องโฟม พอยล์บรรจุอาหาร

และขมนั้น ส่วนหนึ่งมาจากการบริโภคของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ ผลการศึกษาดังกล่าว จึงสะท้อนปัญหาขยะที่มาจากคนสองกลุ่ม คือ ประชาชนทั่วไปและกลุ่มเด็กและเยาวชนในพื้นที่

ภาพที่ 4 ขยะที่สำรวจพบในพื้นที่

ภาพที่ 5 การใช้ประโยชน์จากของเหลือใช้ในครัวเรือนของชุมชน

ผลการสำรวจทัศนคติเกี่ยวกับความตระหนักในปัญหา หน้าที่ความรับผิดชอบและความต้องการในการฝึกอบรมด้านการจัดการขยะในชุมชนได้ชี้ให้เห็นว่า ส่วนใหญ่ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในชุมชน และต้องการให้มีการจัดโครงการฝึกอบรมคัดแยกขยะ และมีประมาณหนึ่งในห้า (38 คน, ร้อยละ 19.69) ของประชากรกลุ่มตัวอย่างเท่านั้น (n=38 คน) ที่เคยมีประสบการณ์ในการเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดการขยะในชุมชน เนื่องด้วยส่วนใหญ่มีฐานะยากจน การเดินทางมาร่วมกิจกรรมของตำบลส่วนใหญ่จึงอาศัยยานพาหนะของผู้ใหญ่บ้าน โดยเฉพาะห้าหมู่บ้านข้างต้น (หมู่ที่ 5, หมู่ที่ 6, หมู่ที่ 7, และหมู่ที่ 8) ที่สภาพพื้นที่เป็นอุปสรรคในการเดินทาง นอกจากนี้ ประชาชนหมู่ที่ 6 บ้านสวนป่าทั้งหมดเป็นผู้ที่อพยพมาจากพื้นที่อื่น ซึ่งอาจทำให้ไม่รู้ลึกถึงความเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนมากนัก ส่วนชนเผ่าม้งในพื้นที่ หมู่ที่ 8 บ้านครกหนานทา อาจมีความรู้สึกแตกต่างพิจารณาจากคำเรียกขานกลุ่มตนว่า “คนบ้านบน” และเรียกคนพื้นเมืองว่า “คนเมือง” ที่มักจะเรียกชนเผ่าม้งว่า “แม้ว” โดยนัยแห่งการเรียกขานเป็นการแบ่งแยกระหว่างคนพื้นเมืองกับชนเผ่า การเป็นส่วนหนึ่งหรือหมู่บ้านหนึ่งในตำบลจึงเป็นแค่การแบ่งเขตการปกครอง หากใช้ความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันไม่ (นภาพวีณ์ เมสนุกูล และคณะ, มปป., น. 1)

บทเรียนที่ได้จากการลงพื้นที่ของคณะสำรวจในครั้งนี้เพื่อนำข้อมูลมากำหนดและวางแผนโครงการ อันดับแรก คือ ทำให้นักศึกษาสาขาวิชาการจัดการชุมชน ชั้นปีที่ 4 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา กช 322 การวางแผนและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน ในภาคการศึกษาสุดท้ายก่อนออกฝึกสหกิจศึกษาและสำเร็จการศึกษาออกไปเป็นนักพัฒนา ได้เรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชน เข้าใจในสภาพความเป็นอยู่ เกิดความเห็นอกเห็นใจและความตั้งใจที่จะช่วยเหลือคนในชุมชนอย่างแท้จริง จากการสอบถามและแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกัน คณะนักศึกษากลุ่มดังกล่าวฯ ทั้งหมดจำนวน 27 คน ระบุว่ากิจกรรมทำให้ตนนั้นมีความรู้สึกถึงโอกาสของตนที่มีมากกว่าคนอื่น ๆ ที่ดำรงชีวิตด้วยความยากลำบากและไม่มีโอกาสทางการศึกษา ทำให้เกิดความตระหนักในบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของตนเองมากขึ้น มีพฤติกรรมตั้งใจเรียนรู้ทั้งในชั้นเรียนและการลงพื้นที่ศึกษามากขึ้น

นอกจากนั้น นักศึกษากลุ่มดังกล่าวยังมีการรวมกลุ่มลงพื้นที่เพื่อเยี่ยมเยียนและมอบสิ่งของที่จำเป็นทั้ง ๆ ที่ไม่ได้เป็นกิจกรรมในโครงการ สิ่งเหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จแห่งการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนได้เข้าใจ ตระหนัก และมีจิตอาสาที่จะช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่มีเงื่อนไข นอกจากนั้น การพบปะพูดคุย เยี่ยมเยียนคนในชุมชนระหว่างทำกิจกรรม เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้คนในชุมชนโดยเฉพาะหมู่บ้านที่ห่างไกลที่เคยมีความรู้สึกแตกต่าง เกิดสัมพันธ์มิตรที่ดี ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คณะผู้ดำเนินโครงการ ผู้นำ และตัวแทนชุมชนมากขึ้น (ภาพที่ 6) จึงถือได้ว่าโครงการดังกล่าวช่วยปรับและพัฒนาทัศนคติ (Attitude) ความคิด ความรู้สึกของคนในชุมชน และทำให้นักศึกษาฯ ให้ตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบ มีความเห็นอกเห็นใจ และสำนึกรักชุมชนท้องถิ่นซึ่งถือเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตที่จะออกไปทำงานด้านการพัฒนา (ดารณี พิมพ์ช่างทอง และอภิรดา สุทธิสานนท์, 2558, น.18)

ในด้านการกำหนดโครงการที่เหมาะสมนั้น จากผลสรุปข้อมูลข้างต้นทำให้ทราบว่า ปัญหาขยะในพื้นที่สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ขยะที่ต้องจัดการร่วมกับภายนอก คือ ขยะรีไซเคิลที่ต้องประสานเพื่อจำหน่ายเป็นรายได้เสริมให้กับครัวเรือนในชุมชน และ 2) การจัดการโดยชุมชนเพื่อสร้างอรรถประโยชน์ คือ ขยะอินทรีย์และขยะทั่วไป ทั้งในครัวเรือน และพื้นที่การเกษตร จึงได้หลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับคนสองกลุ่ม/หลักสูตร ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ประชาชนทั่วไป เป็นการอบรมให้ความรู้ด้านปัญหา และการจัดการขยะในครัวเรือน และพื้นที่การเกษตร และการฝึกปฏิบัติทำน้ำหมัก และปุ๋ยแห้งสูตรแม่โจ้ จากขยะอินทรีย์ในครัวเรือนและพื้นที่การเกษตร กลุ่มที่ 2 เด็กและเยาวชนตำบลห้วยโรง เป็นการอบรมให้ความรู้ด้านปัญหา ทักษะการจัดการขยะ และการฝึกปฏิบัติการแปรรูปขยะทั่วไปเพื่อเป็นของใช้ในครัวเรือน และสร้างมูลค่าได้ในอนาคต

ภาพที่ 6 ประสบการณ์การเรียนรู้วิถีชีวิตและความสัมพันธ์กับชุมชน

หลักสูตรที่ 1 การอบรมเชิงปฏิบัติการการจัดการขยะและของเหลือใช้สำหรับประชาชนทั่วไป

การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการจัดการขยะฯ สำหรับประชาชน จัดขึ้นในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยโรง มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด 48 คน โดยมีกิจกรรมการสะท้อนปัญหาจากผลการสำรวจโดยคณะผู้วิจัย คณะนักศึกษาศาขากการจัดการชุมชน ผู้นำ ตัวแทนชุมชน และเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยโรง เพื่อสร้างความตระหนักและเห็นสภาพปัญหาและทิศทางร่วมกัน ก่อนการบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะและฝึกทักษะการคัดแยกขยะเป็นรายกลุ่ม กระตุ้นการมีส่วนร่วมและละลายพฤติกรรมด้วยการแข่งขันและมอบรางวัล การให้ความรู้เรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพ และปุ๋ยหมักจากขยะอินทรีย์ในครัวเรือน และวัสดุเหลือใช้ในพื้นที่เกษตร โดยปุ๋ยหมักที่ร่วมกันทำถูกทิ้งไว้เพื่อใช้ประโยชน์สำหรับแปลงผักและสมุนไพรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งตั้งอยู่ด้านหลังที่ทำการ อบต.ห้วยโรง ส่วนน้ำหมักชีวภาพนั้นประชาชนได้นำกลับไปใช้ประโยชน์ในครัวเรือน (ภาพที่ 7)

ภาพที่ 7 กิจกรรมทำน้ำหมักชีวภาพจากขยะในครัวเรือน และปุ๋ยหมักจากขยะอินทรีย์ในครัวเรือนและวัสดุเหลือใช้จากพื้นที่การเกษตร

โดยกิจกรรมดังกล่าวมีนักศึกษาสาขาการจัดการชุมชน ชั้นปีที่ 4 ที่ลงทะเบียนในรายวิชา กข 322 การวางแผนและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน ฝึกปฏิบัตินอกชั้นเรียน ในการทำหน้าที่เป็นวิทยากรประจำกลุ่ม สังเกตการณ์และฝึกทักษะการเป็นผู้ช่วยวิทยากร ก่อนที่จะฝึกเป็นวิทยากรในหลักสูตรที่ 2 สำหรับเด็กและเยาวชน ฉะนั้น โครงการพัฒนา ดังกล่าวนอกจากจะเป็นความร่วมมือรูปแบบพหุภาคีที่ใช้วิธีการทำงานร่วมกันแล้วนั้น (อภิชาติ ใจอารีย์, 2559, น. 124-125) ยังเป็นการสร้างความรู้ (Knowledge) และทักษะปฏิบัตินอกชั้นเรียน (Skills) ให้กับนักศึกษาเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้จริงเมื่อสำเร็จการศึกษา (ดารณี พิมพ์ช่างทอง และอภิตดา สุทธิสานนท์, 2558, น.18; วิกานดา ใหม่เพย, 2561, น.174; วิกานดา ใหม่เพย, 2562, น. 26) และยังก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่แก่ผู้นำ ประชาชน องค์กร

บริหารส่วนตำบลห้วยโรง และรวมถึงคณะผู้วิจัย จากหลักคิดที่ว่า “วิธีการอยู่ที่ปัญหา ความสำเร็จของงานพัฒนาคือความรู้ที่เป็นรางวัลสำหรับทุกคน”

หลักสูตรที่ 2 การคัดแยกขยะ และการใช้ประโยชน์จากของเหลือใช้ในครัวเรือน สำหรับเด็กและเยาวชนตำบลห้วยโรง

กิจกรรมหลักสูตรที่ 2 สำหรับเด็กและเยาวชนตำบลห้วยโรง จำนวนทั้งหมด 59 คน ร่วมกับคณะวิทยากรและผู้ช่วยจำนวน 27 คน เป็นนักศึกษาสาขาวิชาวิชาการจัดการชุมชน ชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ฯ ที่ดำเนินการฝึกปฏิบัติเป็นทีมวิทยากรในการบรรยายให้ความรู้ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับเด็กและเยาวชนตำบลห้วยโรง และได้ทำการสาธิตการใช้ประโยชน์จากขยะและของเหลือใช้ในครัวเรือนที่ได้จากการวิเคราะห์ประเภทและปริมาณขยะในพื้นที่แต่ละหมู่บ้าน และได้พัฒนาวัสดุฝึกอบรมในชั้นเรียนมาแล้ว 2 ระยะ เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพและความเหมาะสมต่อการใช้งาน ก่อนนำไปใช้จริงในกิจกรรมการฝึกอบรม

การฝึกปฏิบัติได้จัดแบ่งกลุ่มเด็กและเยาวชนเป็นสี่กลุ่ม ๆ ละ 15 คน เพื่อทำกิจกรรมตามฐานโดยมีวิทยากรประจำฐาน ฐานที่ 1 เชือกพลาสติก และการจักสานเส้นพลาสติกจากขวด ฐานที่ 2 ขวดไม้กวาด ฐานที่ 3 ผักกลับหัวสวนครัวลอยฟ้า และฐานที่ 4 ถังขยะจากขวด ตามลำดับ (ภาพที่ 8) ฐานที่ 1 เชือกพลาสติก เป็นการใช้แผ่นไม้ติดใบมีดคัตเตอร์ที่ไม่ใช้งานแล้วเพื่อแยกขวดพลาสติกสีซุ่นที่จำหน่ายไม่ได้ออกมาเป็นเส้นเชือก สำหรับสานเป็นพวงกุญแจ เป็นราวตากผ้า และยังใช้เป็นเส้นไม้กวาดที่ทำจากขวดน้ำดื่ม และใช้ด้ามไม้ไผ่ที่มีอยู่ในชุมชน สำหรับฐานที่ 2 และสามารถใช้เป็นเชือกแขวนขวดน้ำดื่มที่จำหน่ายไม่ได้ นำส่วนบนของขวดบรรจุดินสำหรับปลูกผักให้ลำต้นโผล่ด้านปากขวดเพื่อรอให้ผักกลับหัวขึ้นมา เพื่อสังเคราะห์แสงของฐานที่ 3 ส่วนฐานที่ 4 เป็นการใช้ขวดน้ำดื่มสร้างเป็นถังขยะจากโครงไม้ไผ่รูปทรงสามเหลี่ยม เพื่อป้องกันการค้ำขยะจากสัตว์เลี้ยงซึ่งได้พัฒนาจากปัญหาและความต้องการถังขยะของชุมชน โดยที่วัสดุอบรมทั้งหมดได้มอบให้ผู้ฝึกปฏิบัติคือเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการนำกลับไปใช้ประโยชน์ที่บ้าน สำหรับตัวอย่างวัสดุอบรมนั้นได้มอบให้องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยโรง เพื่อนำไปใช้ในการเผยแพร่และพัฒนาต่อยอดในอนาคต

บทเรียนที่ได้จากหลักสูตรที่ 2 นอกจากการนำวัสดุเหลือใช้และขยะที่ไม่มีมูลค่ามาใช้ให้เกิดประโยชน์ในครัวเรือนได้แล้วนั้น ยังเป็นการพัฒนาทักษะและความรู้ของนักศึกษาวิชาการจัดการชุมชน ในการฝึกวิเคราะห์ วางแผนและบริหารโครงการ การพัฒนาวัสดุอบรมที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ปัญหาและสภาพพื้นที่ ตลอดจนได้ฝึกทักษะการเป็นวิทยากรบรรยาย วิทยากรกระบวนการ และมีโอกาสเชื่อมความสัมพันธ์ที่ดีกับ องค์กรบริหารส่วน

ตำบลห้วยโรง ผู้นำชุมชน ประชาชน กลุ่มเด็กและเยาวชนในพื้นที่ ทำให้คนในชุมชนได้รู้จักมหาวิทยาลัยแม่โจ้ มากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 8 กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการการคัดแยกขยะและการจัดการเพื่อสร้างอรรถประโยชน์สำหรับเด็กและเยาวชนตำบลห้วยโรง

บทสรุป

บทบาทของนักพัฒนามีพลวัตไปตามยุคสมัย จากการเป็นผู้สอน (Teacher) ผู้ให้คำปรึกษา (Advisor) ผู้อำนวยการความสะดวก (Facilitator) จนเปลี่ยนผ่านมาถึงการทำงานร่วมและประสานกันในทุกฝ่าย เรียกได้ว่าเป็นงานพัฒนาในรูปแบบพหุภาคี (Multilateral model) ที่เป็นมากกว่าการมีส่วนร่วม

โครงการตำบลต้นแบบและการจัดการขยะและของเหลือใช้อย่างครบวงจร ที่ได้ดำเนินการในพื้นที่ตำบลห้วยโรง อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ นั้น ได้มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ตลอดถึงคนในชุมชนท้องถิ่น จึงทำให้เกิดการเรียนรู้ นำไปสู่การพัฒนาทักษะ และทัศนคติร่วมของทุกภาคส่วน เป็นไปตามแนวทางของการดำเนินงานพัฒนาทรัพยากรมนุษย์คือได้ก่อให้เกิดความรู้ร่วม ทักษะร่วม และความคิดเห็น/ความรู้สึกร่วมกัน

บทเรียนจากโครงการฯ ที่เกิดแก่ทุกภาคส่วน สรุปได้ดังนี้

1. นักศึกษาและนักวิชาการของมหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ ได้เรียนรู้งานพัฒนาในพื้นที่จริง สถานการณ์จริงนอกชั้นเรียน ก่อนที่จะออกไปดำเนินชีวิตในสังคมหลังสำเร็จการศึกษา สามารถเข้าใจและประยุกต์ใช้การคิดวิเคราะห์เพื่อกำหนดโครงการ วิธีการแก้ไขปัญหาที่มีสาเหตุและมีผลต่อทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนได้อย่างเป็นระบบโดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วม ตลอดถึงความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนทั้งในปัจจุบันและอนาคต ความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจคนในชุมชน สำนักรักชุมชนและงานพัฒนา

2. ชุมชนตำบลห้วยโรง หมายรวมถึง หน่วยงานทุกภาคส่วนในพื้นที่เกิดความตระหนักในปัญหาขยะที่เกิดขึ้น ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วม และการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะต้นทางในครัวเรือนและพื้นที่การเกษตร

3. การดำเนินงานพัฒนาทั้งหลายมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน และในทุกกระบวนการของงานพัฒนาเป็นไปตามหลักการ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ชุมชนพึ่งตนเอง อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคต

4. ภาคีเครือข่ายการพัฒนาในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการดังกล่าว ได้เข้าใจมากขึ้นในหลักคิดของผู้เขียนที่ว่า วิธีการอยู่ที่ปัญหา ความสำเร็จของงานพัฒนาคือความรู้ที่เป็นรางวัลสำหรับทุกคน

กิตติกรรมประกาศ

บทความเรื่องนี้เขียนขึ้นจากประสบการณ์ จากการดำเนินโครงการตำบลต้นแบบ การจัดการขยะและ ของเหลือใช้อย่างครบวงจร ในพื้นที่ชุมชนตำบลห้วยโรง อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่ ซึ่งได้รับงบประมาณ สนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยโรง งบประมาณ 2559 คณะผู้เขียนจึงขอขอบคุณ คณะผู้ดำเนิน โครงการ นักศึกษาสาขาวิชาการจัดการชุมชน มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติคณะผู้บริหารและ พนักงานขององค์การบริหารส่วน ตำบลห้วยโรง ผู้นำท้องถิ่น และประชาชนตำบลห้วยโรงเป็นอย่างสูง ที่ได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรม ของโครงการจนสำเร็จตามเป้าหมาย

เอกสารอ้างอิง

- ดารณี พิมพ์ช่างทอง และอภิรดา สุทธิสานนท์. (2558). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการ เรียนรู้เพื่อการแข่งขันทางธุรกิจประจำท้องถิ่นสู่สังคมแห่งการเรียนรู้. วารสารสุทธิ ปริทัศน์. 29(90), 14-30.
- พัชฎัทพ์ กิณเรศ และนารธระพี นาคะวิจนะ. (2560). กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการ ขยะที่ต้นทางเพื่อลดปริมาณขยะของชุมชนนาราชควาย จังหวัดนครพนม. วารสารวิจัย เพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่. 9(3), 191-205.
- นภาพวีณ์ เมสนุกูล, สิทธิพงษ์ ดิลกวิช, และสุวรรณา กิจผาติ บุญตานนท์. (มปป.). ถอดบทเรียนการจัดการขยะชุมชนจากพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จเพื่อเป็นแนวทางการ จัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนวังดั่ง หมู่ 1 ตำบลวังดั่ง อำเภอเมือง จังหวัด กาญจนบุรี. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). เรียกใช้เมื่อ 25 เมษายน 2564 จาก [http://www.codi.or.th /downloads/ Research/ Research12.pdf](http://www.codi.or.th/downloads/Research/Research12.pdf)
- _____. (2562). การประเมินผลโครงการฝึกอบรมการจัดการขยะที่เหมาะสมกับพื้นที่ ชุมชนตำบลห้วยโรง อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่. วารสารการพัฒนาชุมชนและ คุณภาพชีวิต. 7(2), 167-179.
- _____. (2562). เอกสารประกอบการสอนรายวิชา กข 322 การวางแผนและพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน. สาขาวิชาการจัดการชุมชน มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ. แพร่ : ร่องวางก๊อปปี้แอนปรินต์.

- วิกานดา ใหม่เพย, พิชญพร ภิญญญาพัช, ดวงพร เพิ่มสุวรรณ, และสุรชัย ใจนนถิ. (2559). รายงานผลการดำเนินโครงการ ตำบลต้นแบบการจัดการขยะและของเหลือใช้อย่างครบวงจร. แพร่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ.
- ศุภษร วิเศษชาติ, สมบัติ ศิลา, และสุนิศา แสงจันทร์. (2560). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยของประชาชนชนชนที่ 2 เทศบาลเมืองวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต. 5 (2), 422-433.
- เสกสรร สนวนา, อภิชาติ ใจอารีย์, และระวี สัจจโสภณ. (2560). การพัฒนามนุษย์ในชุมชนท้องถิ่นกับความเป็นพลเมือง. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย. 7(2), 55-63.
- อภิชาติ ใจอารีย์.(2559). กระบวนการมีส่วนร่วมแบบพหุภาคีเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาการจัดการป่าชุมชนบ้านพุเตย จังหวัดกาญจนบุรี. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย. 36(1), 111-136.
- องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยโรง. (2559). สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐาน. เรียกใช้เมื่อ 5 มกราคม 2559 จาก <http://www.huairong-phrae.go.th/>

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
เลขที่ 111 หมู่ที่ 5 ตำบลแม่คำมี อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ 54000
โทรศัพท์ 054 - 646585 ต่อ 402

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ มีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา ศึกษาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed)

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสาร จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความของวารสารถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสาร ทั้งนี้ กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้ระบุถึงการอ้างอิง กำหนดการออกเผยแพร่วารสาร ปีละ 2 ฉบับ (ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน, ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม)

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้กำหนดประเภทของการส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร ดังนี้

2.1 บทความวิจัย (Research article) ได้แก่รายงาน ผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้ อันเป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน

2.2 บทความวิชาการ (Academic article) นำเสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็น อาจารย์ นิสิต นักศึกษา หรือประชาชนทั่วไป

2.3 บทความปริทรรศน์ (Review article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จาก ตำรา หนังสือและวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์วิจารณ์เปรียบเทียบกัน

2.4 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจาก วารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือ ตำราหรือหนังสือใหม่ ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและนานาชาติ

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

3.1 ต้นฉบับพิมพ์เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ แต่ละเรื่องจะต้องมีบทคัดย่อ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ การใช้ภาษาไทยให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์และการเขียนทับศัพท์ ภาษาอังกฤษ ตามหลักของราชบัณฑิตยสถาน ให้หลีกเลี่ยงการเขียนภาษาอังกฤษปนภาษาไทยในข้อความ ยกเว้นกรณีจำเป็น เช่น ศัพท์ทางวิชาการที่ไม่มีคำแปล หรือคำที่ใช้แล้ว ทำให้เข้าใจง่ายขึ้น คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่เขียนปนภาษาไทยให้ใช้ตัวเล็กทั้งหมด ยกเว้นชื่อเฉพาะสำหรับต้นฉบับภาษาอังกฤษควรได้รับการตรวจสอบความถูกต้องด้านการใช้ภาษาจากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษก่อน

3.2 ขนาดของต้นฉบับ ใช้กระดาษขนาด A4 พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว และให้ตั้งค่าระยะขอบกระดาษบน 1.5 นิ้ว ล่าง 1 นิ้ว ซ้าย/ขวา 1 นิ้ว พร้อมใส่เลขกำกับทางมุมขวาบนของกระดาษทุกหน้า โดยมีระยะห่างระหว่างบรรทัด เป็นแบบ double space เพื่อสะดวกในการอ่านและการแก้ไข

3.3 ชนิดและขนาดตัวอักษร ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK เท่านั้น

- ชื่อเรื่องใช้ตัวอักษรขนาด 20 pt. ตัวหนา
- ชื่อผู้นิพนธ์ใช้ตัวอักษรขนาด 16 pt. ตัวปกติ
- หัวข้อหลักใช้ตัวอักษรขนาด 18 pt. ตัวหนา
- หัวข้อรองใช้ตัวอักษรขนาด 16 pt. ตัวหนา
- บทคัดย่อและเนื้อเรื่องใช้ตัวอักษรขนาด 16 pt. ตัวปกติ

3.4 จำนวนหน้า ความยาวของบทความ 8 - 10 หน้า รวมตาราง รูป ภาพ และเอกสารอ้างอิง

4. ส่วนประกอบของบทความ

4.1 ชื่อเรื่องบทความ ต้องมีทั้งชื่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางของหน้าแรก

4.2 ชื่อผู้พิมพ์/ผู้เขียน ต้องมีทั้งชื่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหน่วยงาน

4.3 การเขียนบทคัดย่อ มีทั้งบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 300 - 350 คำ ต่อบทคัดย่อ

4.4 กำหนดคำสำคัญ (Keywords) ให้กำหนดคำสำคัญทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 3 - 5 คำ

4.5 เนื้อเรื่องของบทความ

4.5.1 บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระสำคัญ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัย และผลการวิจัย โดยให้สรุปสั้นกะทัดรัด และได้ใจความ

2) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัย

3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) นำเสนอรูปแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) ผลการวิจัย (Research Finding) นำเสนอผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ความเสนอในรูปแบบตารางหรือแผนภูมิ

5) การอภิปรายผลการวิจัย (Discussion) ให้นำเสนอเป็นความเรียงชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) ข้อเสนอแนะจากการวิจัย (Suggestion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญ และข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และนำเสนอประเด็นสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7) กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) เป็นการนำเสนอเพื่อขอขอบคุณหน่วยงานที่สนับสนุนการวิจัย ทั้งนี้ ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์

8) เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการนำเสนอเอกสารที่นำมาใช้อ้างอิงในการเขียนบทความ และต้องเป็นรายการเอกสารอ้างอิงที่ปรากฏในบทความเท่านั้น

4.5.2 บทความวิชาการ/บทความปริทรรศน์/บทความปกิณกะ ให้เรียงลำดับสาระสำคัญ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (References)

5. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้นิพนธ์/ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์ และรายการอ้างอิงจะต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการอ้างอิงต่อ 1 บทความ

5.1 การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้ **วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปีตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA)** ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของการอ้างอิง มีดังนี้

5.1.1 การอ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) การอ้างอิงพระไตรปิฎกและอรรถกถา ให้อ้างอิงชื่อคัมภีร์ /เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่าง เช่น “ตุมกริกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบุลย์ในโภคะทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างอิงชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อากาศโร, 2560) ในกรณีที่เป็นการอ้างอิงเนื้อหาโดยตรงหรือแนวคิดบางส่วนหรือเป็นการคัดลอกข้อความบางส่วนมาโดยตรง ควรระบุเลขหน้าไว้ด้วย โดยให้พิมพ์ต่อท้ายปีที่พิมพ์คั่นด้วยเครื่องหมาย (,) เช่น (พระมหาสุทิตย์ อากาศโร, 2560, น. 201-205)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุหิตย์ อาภาโร และเชมณัฏฐ์ อินทรสุวรรณ, 2560) ในกรณีที่เป็นการอ้างอิงเนื้อหาโดยตรงหรือแนวคิดบางส่วนหรือเป็นการคัดลอกข้อความบางส่วนมาโดยตรง ควรระบุเลขหน้าไว้ด้วย โดยให้พิมพ์ต่อท้ายปีที่พิมพ์คั่นด้วยเครื่องหมาย (,) เช่น (พระมหาสุหิตย์ อาภาโร และเชมณัฏฐ์ อินทรสุวรรณ, 2560, น. 204-207)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระอธิการศักดิ์ดา ฉนทโก และคณะ, 2560) ในกรณีที่เป็นการอ้างอิงเนื้อหาโดยตรงหรือแนวคิดบางส่วนหรือเป็นการคัดลอกข้อความบางส่วนมาโดยตรง ควรระบุเลขหน้าไว้ด้วย โดยให้พิมพ์ต่อท้ายปีที่พิมพ์คั่นด้วยเครื่องหมาย (,) เช่น (พระอธิการศักดิ์ดา ฉนทโก และคณะ, 2560, น. 21-22)

5) กรณีเนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

5.1.2 การอ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Suwanta, 2019) ในกรณีที่เป็นการอ้างอิงเนื้อหาโดยตรงหรือแนวคิดบางส่วนหรือเป็นการคัดลอกข้อความบางส่วนมาโดยตรง ควรระบุเลขหน้าไว้ด้วย โดยให้พิมพ์ต่อท้ายปีที่พิมพ์คั่นด้วยเครื่องหมาย (,) เช่น (Suwanta, 2019, p. 21) แต่ถ้ามีการอ้างอิงมากกว่าสองหน้าขึ้นไป ให้อ้างอิงดังนี้ ตัวอย่างเช่น (Suwanta, 2019, pp. 21-22)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอมป์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Suwanta & Karmsee, 2019) ในกรณีที่เป็นการอ้างอิงเนื้อหาโดยตรงหรือแนวคิดบางส่วนหรือเป็นการคัดลอกข้อความบางส่วนมาโดยตรง ควรระบุเลขหน้าไว้ด้วย โดยให้พิมพ์ต่อท้ายปีที่พิมพ์คั่นด้วยเครื่องหมาย (,) เช่น (Suwanta & Karmsee, 2019, p. 21) แต่ถ้ามีการอ้างอิงมากกว่าสองหน้าขึ้นไป ให้อ้างอิงดังนี้ ตัวอย่างเช่น (Suwanta & Karmsee, 2019, pp. 21-22)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างนามสกุลผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Suwanta et al., 2019) ในกรณีที่เป็นการอ้างอิงเนื้อหาโดยตรงหรือแนวคิดบางส่วนหรือเป็นการคัดลอกข้อความบางส่วนมาโดยตรง ควรระบุเลขหน้าไว้ด้วย โดยให้พิมพ์ต่อท้ายปีที่พิมพ์คั่นด้วยเครื่องหมาย (,) เช่น (Suwanta et al., 2019, p. 21) แต่ถ้ามีการอ้างอิงมากกว่าสองหน้าขึ้นไป ให้อ้างอิงดังนี้ ตัวอย่างเช่น (Suwanta et al., 2019, pp. 21-22)

5.2 การอ้างอิงท้ายบทความ

5.2.1 พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา. สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์ หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

5.2.2 หนังสือ

รูปแบบ :

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อหนังสือ. (ครั้งที่พิมพ์ พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้น). สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จ่านอง อติวัฒน์สิทธิ. (2544). สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

5.2.3 บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ). ชื่อเรื่อง. (เลขหน้าอ้างอิง). สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกัจจ สัจฉิณโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย. ใน ปวิตร ว่องวีระ. ทฤษฎี และวิถีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์.

5.2.4 บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร. ปีที่(ฉบับที่), เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา. (2557). การกำหนดประเด็นปัญหาการตั้งชื่อเรื่องและการเขียนวัตถุประสงค์การวิจัยทางสังคมศาสตร์.

มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. 3(1), 14 - 15.

5.2.5 บทความในสารานุกรม**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ใน ชื่อสารานุกรม (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง). สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนม ครุฑเมือง. (2530). หม้อคอคควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีต เขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.

5.2.6 หนังสือพิมพ์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง. (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์) ชื่อบทความ. ชื่อหนังสือพิมพ์, เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ประชาชนเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น. 13.

5.2.7 สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์ (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตหรือวิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). สถานที่พิมพ์ : ชื่อมหาวิทยาลัย/สถาบันการศึกษา.

ตัวอย่าง :

ทรงวิทย์ แก้วศรี. (2550). การศึกษาวิเคราะห์ยุทธวิธีในการประกาศศาสนาของพระพุทธเจ้า (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

5.2.8 สัมภาษณ์**รูปแบบ :**

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์. (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์). ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.
(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

วรพล ไม้สน (พลังวัชร). (5 พฤศจิกายน 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย
ในการปรึกษาทางโหราศาสตร์. (นางณัฐณิชา แก้วผลึก, สัมภาษณ์)

5.2.9 สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. (ปีที่เผยแพร่). ชื่อเรื่อง. เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ทวีศักดิ์ อุ่นจิตติกุล. (2561). พระพุทธศาสนาเถรวาท จะสืบทอดดำรงอยู่อย่างไร?
เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่ง
ประเภททั่วไประดับชำนาญการ คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
ที่ 593/2562. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562
จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ>

5.2.10 ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ :

ชื่อกฎหมาย. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง (ถ้ามี). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/
(วัน เดือน ปี).

ตัวอย่าง :

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา
เล่มที่ 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนด
ประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการ
วิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ
และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม.
ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน
2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- จำนง อติวัฒน์สิทธิ. (2544). สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ทรงวิทย์ แก้วศรี. (2550). การศึกษาวิเคราะห์ยุทธวิธีในการประกาศศาสนาของพระพุทธเจ้า (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ทวีศักดิ์ อุ่่นจิตติกุล. (2561). พระพุทธศาสนาเถรวาท จะสืบทอดดำรงอยู่อย่างไร? เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936>
- ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).
- พระสุกิจ สุกัญจน. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย. ใน ปวีตร ว่องวิระ. ทฤษฎี และวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์.
- พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา. (2557). การกำหนดประเด็นปัญหาการตั้งชื่อเรื่องและการเขียนวัตถุประสงค์การวิจัยทางสังคมศาสตร์. มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. 3(1), 14-15.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม).
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรพล ไม้สน (พลังวัชร). (5 พฤศจิกายน 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมายในการปรึกษาทางโทรศาสตร์. (นางณัฐณัช แก้วผลึก, สัมภาษณ์)
- สนม ครุฑเมือง. (2530). หม้อคอควย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.
- สุชาติ เพ็อกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น. 13.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไประดับชำนาญการ คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ>

Boo Elizabeth. (1990). Ecotourism : The Potentials and Pitfalls. Vol.1 and 2.

World Wildlife Fund. Washington, D.C.

Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6 (5), 25-28.

6. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสาร ผู้นิพนธ์/ผู้เขียนบทความ สามารถส่งในระบบ (Online Submission) เข้าในระบบออนไลน์ได้ในเว็บไซต์ของวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ที่ www.ojs.mcu.ac.th/index.php/JGMP ทั้งนี้ เมื่อผู้นิพนธ์/ผู้เขียนบทความ ส่งเข้าระบบ สำเร็จแล้ว ให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมมายังทาง Email : jgsr.phrae@gmail.com

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์บทความ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ สำหรับบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ ผู้นิพนธ์/ผู้เขียนบทความ จะได้รับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสาร และจะได้รับวารสารรูปเล่มฉบับสมบูรณ์ จำนวน 1 เล่ม เมื่อทางกองบรรณาธิการ ได้ดำเนินการจัดทำรูปเล่มวารสารเสร็จสมบูรณ์

รูปแบบการเขียนบทความวิจัย เพื่อขอตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ชื่อเรื่องภาษาไทย (TH SarabunPSK 20 Pt. ตัวหนา)
ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ (TH SarabunPSK 20 Pt. ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด ตัวหนา) 1.5 นิ้ว

ชื่อ/นามสกุล ผู้เขียน (ภาษาไทย) (TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา)
ชื่อ/นามสกุล ผู้เขียน (ภาษาอังกฤษ) (TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา)
ชื่อสังกัดหน่วยงานหรือมหาวิทยาลัย (ภาษาไทย) (TH SarabunPSK 16 Point ตัวธรรมดา)
ชื่อสังกัดหน่วยงานหรือมหาวิทยาลัย (ภาษาอังกฤษ) (TH SarabunPSK 16 Point ตัวธรรมดา)
E-mail : (TH SarabunPSK 16 Point ตัวธรรมดา)

บทคัดย่อ (TH SarabunPSK 18 Pt. ตัวหนา ชิดซ้าย)

บทคัดย่อ ควรมีความยาวไม่เกิน 300 - 350 คำ (TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา) เนื้อหาให้ระบุประเภท
ของการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
ผลการวิจัยที่พบ (ให้เขียนสรุปบรรยายเนื้อหาตามวัตถุประสงค์การวิจัย)

คำสำคัญ : กก กข กค กก (3 - 5 คำ) (TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา ชิดซ้าย เคาะระหว่างคำ 1 เคาะ)

Abstract (TH SarabunPSK 18 Pt. ตัวหนา ชิดซ้าย)

การเขียน Abstract ควรมีความยาวไม่เกิน 300 - 350 คำ (TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา)
ให้เขียนบรรยายตามบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords : AA AB AC AD (3 - 5 คำ) (TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา ชิดซ้าย เคาะระหว่างคำ 1 เคาะ)

บทนำ/ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา (TH SarabunPSK 18 Pt. ตัวหนา ชิดซ้าย)

(TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา) ให้เขียนอธิบาย 1) กล่าวถึงความเป็นมา ความสำคัญของปัญหา กว้าง ๆ
โดยให้อ้างอิงนโยบาย กทหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ 2) กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น โดยให้อ้างอิง
งานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ 3) กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากร/กลุ่มตัวอย่าง ที่ต้องการศึกษา และ
4) สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์การวิจัย (TH SarabunPSK 18 Pt. ตัวหนา ชิดซ้าย)

1. (TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา)
2.
3.

← 1 นิ้ว

1 นิ้ว →

1 นิ้ว

↑
1.5 นิ้ว

วิธีดำเนินการวิจัย (TH SarabunPSK 18 Pt. ตัวหนา ชิดซ้าย)

(TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา) ให้เขียนรูปแบบของการวิจัย ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง วิธีการได้มา
ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล.....

.....

ผลการวิจัย (TH SarabunPSK 18 Pt. ตัวหนา ชิดซ้าย)

(TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา) ผลการวิจัยต้องตอบตามวัตถุประสงค์ที่ศึกษาทุกข้อ

.....

.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

.....

.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....

.....

อภิปรายผลการวิจัย (TH SarabunPSK 18 Point ตัวหนา ชิดซ้าย)

(TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา) ให้เขียนอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้อง
หรือไม่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายผลได้ทั้งหมด

.....

.....

← 1 นิ้ว

1 นิ้ว →

1 นิ้ว

↑
1.5 นิ้ว

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย (TH SarabunPSK 18 Point ตัวหนา ชิดซ้าย)

(TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา) ให้เขียนข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้

รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) (TH SarabunPSK 18 Point ตัวหนา ชิดซ้าย)

(TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา) ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความ

ที่มีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์ ตัวอย่างเช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการ
วิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2560 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่อง สภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพ
ของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง

เอกสารอ้างอิง (TH SarabunPSK 18 Point ตัวหนา ชิดซ้าย)

(TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา) ให้เขียนเอกสารอ้างอิง ไม่ต่ำกว่า 10 รายการ

← 1 นิ้ว

1 นิ้ว →

1 นิ้ว

รูปแบบการเขียนบทความวิชาการ/บทความปริทรรศน์/บทความปกิณกะ เพื่อขอตีพิมพ์เผยแพร่
ในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ชื่อเรื่องภาษาไทย (TH SarabunPSK 20 Pt. ตัวหนา)
ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ (TH SarabunPSK 20 Pt. ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด ตัวหนา) 1.5 นิ้ว

ชื่อ/นามสกุล ผู้เขียน (ภาษาไทย) (TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา)
ชื่อ/นามสกุล ผู้เขียน (ภาษาอังกฤษ) (TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา)
ชื่อสังกัดหน่วยงานหรือมหาวิทยาลัย (ภาษาไทย) (TH SarabunPSK 16 Point ตัวธรรมดา)
ชื่อสังกัดหน่วยงานหรือมหาวิทยาลัย (ภาษาอังกฤษ) (TH SarabunPSK 16 Point ตัวธรรมดา)
E-mail : (TH SarabunPSK 16 Point ตัวธรรมดา)

บทคัดย่อ (TH SarabunPSK 18 Pt. ตัวหนา ชิดซ้าย)

บทคัดย่อ ควรมีความยาวไม่เกิน 300 - 350 คำ (TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา) เนื้อหาให้ระบถึง
วัตถุประสงค์ของการเขียนบทความ โดยใช้ภาษาการเขียนที่เข้าใจง่าย

คำสำคัญ : กก กข กค กง (3 - 5 คำ) (TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา ชิดซ้าย เคาะระหว่างคำ 1 เคาะ)

Abstract (TH SarabunPSK 18 Pt. ตัวหนา ชิดซ้าย)

การเขียน Abstract ควรมีความยาวไม่เกิน 300 - 350 คำ (TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา)
ให้เขียนบรรยายตามบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords : AA AB AC AD (3 - 5 คำ) (TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา ชิดซ้าย เคาะระหว่างคำ 1 เคาะ)

บทนำ (TH SarabunPSK 18 Pt. ตัวหนา ชิดซ้าย)

(TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา) ให้เขียนอธิบายเนื้อหาตามที่ได้ศึกษา

เนื้อหา (TH SarabunPSK 18 Pt. ตัวหนา ชิดซ้าย)

(TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา) ให้เขียนอธิบายตามเนื้อหาในสิ่งที่ได้ศึกษาค้นคว้า โดยให้กำหนด
การเขียนบทความตามหัวข้อหลัก หัวข้อรอง ตามลำดับ

← 1 นิ้ว

1 นิ้ว →

1 นิ้ว

↑
1.5 นิ้ว

สรุป (TH SarabunPSK 18 Pt. ตัวหนา ชิดซ้าย)

(TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา) ให้เขียนบรรยายสรุปตามเรื่องที่ได้ศึกษาค้นคว้า

.....
.....
.....
.....

เอกสารอ้างอิง (TH SarabunPSK 18 Point ตัวหนา ชิดซ้าย)

(TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา) ให้เขียนเอกสารอ้างอิง ไม่ต่ำกว่า 10 รายการ

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

← 1 นิ้ว

1 นิ้ว →

1 นิ้ว
↓

